

Autor bestselera Prvi dan i Prva noć

MARK LEVI

Pisac sa kojim ljubav nikad ne umire!

Balkandownload.org

A woman with long brown hair, wearing a white dress with blue floral patterns, is sitting on a green lawn. She is looking down at a book lying on the grass in front of her. In the background, there is a white wooden bench and a white fence. The scene is set outdoors, possibly in a park or a garden, with some yellow flowers visible on the right side.

*Sve što smo
prećutali*

MARK LEVI

Sve što smo prečitali

Prevela s francuskog
Gordana Berberina

Naslov originala

Marc Levi

Toutes ces choses qu'on ne s'est pas dites

obrada : **GlitterBaby, Lena**

www.balkandownload.org

*Za Polinu
i
Luja*

„Postoje dva načina da
proživite život: kao da ništa
nije čudo i kao da je sve čudo.“
Albert AJNŠTAJN

1.

„Dakle, kako ti izgledam?“

„Okreni se i pusti da te pogledam.“

„Stenli, već pola sata me odmeravaš od glave do pete, ne mogu više da stojim na ovom podijumu.“

„Skratio bih je. Bilo bi šteta da sakrijemo takve noge!“

„Stenli!“

„Želiš li, dušo, moje mišljenje ili ne? Okreni se još jednom da te vidim spređa. Kao što sam i mislio: nema nikakve razlike između dekoltea i izreza na leđima. Ako se umažeš, treba samo da je okreneš... Spređa, otpozadi, isto ti se hvata!“

„Stenli!“

„Užasava me pomisao da kupuješ venčanicu na rasprodaji. Kad je već tako, mogla si da je naručiš i preko interneta! Želela si moje mišljenje? E pa, dobila si ga.“

„Žao mi je, ali sa platom grafičke dizajnerke ne mogu sebi da priuštim nešto bolje.“

„Umetnice, princezo! Oh bože, grozim se tog rečnika XXI veka.“

„Ja radim na kompjuteru, Stenli, a ne sa bojicama!“

„Moja najbolja prijateljica crta prekrasne likove i udahnuje im život. Dakle, bez obzira na to da li radi na kompjuteru ili ne, ona je umetnica, a ne grafička dizajnerka. Zar s tobom čovek stvarno mora oko svega da se raspravlja!?“

„Skraćujemo li je ili je ostavljamo ovako?“

„Pet centimetara! I treba je malo prepraviti kod rukava i suziti u struku.“

„Dobro, shvatila sam, ova haljina ti se nimalo ne sviđa.“

„Nisam to rekao!“

„Ali to misliš.“

„Dozvoli mi da učestvujem u troškovima i hajdemo kod Ane Majer. Poslušaj me bar jednom, preklinjem te!“

„Haljina od deset hiljada dolara? Potpuno si skrenuo! To ni ti ne možeš sebi da priuštiš. Osim toga, to je samo venčanje, Stenli.“

„Tvoje venčanje!“

„Znam“, uzdahnu Džulija.

„S obzirom na njegovo bogatstvo, tvoj otac je mogao...“

„Poslednji put sam videla oca dok sam stajala na semaforu, on je bio u kolima koja su se kretala niz Petu aveniju... pre šest meseci. Kraj priče!“

Džulija slegnu ramenima i siđe s podijuma. Stenli je zadržao, uhvativši je

za ruku, pa je zagrli.

„Draga moja, tebi bi sve venčаницe na ovom svetu predivno stajale, ali ja hoću da tvoja bude savršena. Zašto ne zamoliš budućeg muža da ti je kupi?“

„Zato što Adamovi roditelji već plaćaju svadbu i prijatnije bih se osećala kad se u njegovoj porodici ne bi pričalo da se ženi Pepeljgom.“

Stenli prođe lakim korakom kroz prodavnicu i priđe odeći na držaču pored izloga. Prodavci i prodavačice, nalakćeni na pult na kome je bila kasa, nešto su žustro razgovarali i uopšte ne obratiše pažnju na njega. On zgrabi jednu usku haljinu od belog satena i vrati se do Džulije.

„Probaj ovo. Da nisam čuo ni reč!“

„To je broj trideset šest, Stenli, nema šanse da se uvučem uto!“

„Šta sam maločas rekao?!“

Džulija prevrnu očima i krenu ka kabini koju joj je Stenli pokazivao prstom.

„Ovo je broj trideset šest, Stenli!“, reče ona udaljavajući se.

Nekoliko minuta kasnije zavesa se pomeri isto onako naglo kako je i navučena.

„Konačno nešto što liči na Džulijinu venčanicu“, uzviknu Stenli. „Smesta se vraćaj na podijum.“

„Da nemaš možda neku dizalicu pomoću koje bi me podigao? Ako savijem nogu u kolenu...“

„Fenomenalno ti stoji!“

„I ako pojedem jedan minjon, šavovi će popucati.“

„Niko ne jede na dan svog venčanja! Treba samo malo da se popusti preko grudi i izgledaćeš ko kraljica! Misliš li da bismo ovde mogli da pronađemo nekog prodavca? Ovo je stvarno neverovatno!“

„Ja bih morala da budem nervozna, a ne ti!“

„Nisam nervozan, nego užasnut zato što četiri dana pre svadbe moram da te vučem kako bi kupila venčanicu!“

„U poslednje vreme nisam dizala glavu od posla! Adamu nećemo ovo pominjati, jer mu se već mesec dana kunem da je sve spremno.“

Stenli uze jastuče sa pribadačama ostavljeno na naslonu jedne fotelje i kleknu kraj Džulije.

„Tvoj muž nije ni svestan kakva ga je sreća zadesila. Prelepa si.“

„Prestani više sa zajedljivim primedbama na Adamov račun. Uostalom, šta mu to zameraš?“

„Liči na tvog oca...“

„Pričaš gluposti. Adam nema ničeg zajedničkog s njim. Uostalom, on ga mrzi.“

„Adam mrzi tvog oca? Poen za njega.“

„Ne, moj otac mrzi Adama.“

„Tvoj otac je oduvek mrzeo svakoga ko bi ti se približio. Da si imala psa, ugrizao bi ga.“

„Grešiš, da sam imala psa, on bi sigurno ugrizao mog oca“, reče Džulija kroz smeh.

„Ne, nego bi tvoj otac ugrizao psa!“

Stenli ustade i uzmaknu nekoliko koraka ne bi li osmotrio svoje delo. Onda zavrte glavom i duboko udahnu.

„Šta je sad opet?“, upita ga Džulija.

„Savršena je. U stvari, ti si savršena. Samo još da je popravim u struku, pa ćeš konačno moći da me častiš ručkom.“

„U restoranu po tvom izboru, dragi moj Stenli!“

„Po ovako sunčanom vremenu, odgovaraće mi prva terasa. Pod uslovom da je u hladu i da prestaneš da se mrdaš kako bih mogao da završim ovu... skoro savršenu haljinu.“

„Zašto 'skoro'?“

„Na rasprodaji je, dušo!“

Prodavačica koja je tuda prolazila upita ih da li im je potrebna pomoć. Stenli joj odmahnu rukom. „Misliš da će doći?“

„Ko?“, upita Džulija. „Tvoj otac, šašavice!“

„Prestani da pričaš o njemu. Rekla sam ti da mi se već mesecima ne javlja.“

„To, ipak, ne znači da...“

„Neće doći!“

„Da li si se ti njemu javila?“

„Odavno sam prestala da pričam o svom životu očevom ličnom sekretaru zato što je tata na putu ili na sastanku i nema vremena da razgovara sa ćerkom.“

„Valjda si mu poslala pozivnicu?“

„Jesi li završio?“

„Samo još malo! Nalik ste na neki stari bračni par. On je ljubomoran. Svi očevi su ljubomorni! Proći će ga.“

„Prvi put te čujem da ga braniš. Osim toga, ako smo stari bračni par, onda smo već godinama razvedeni.“

Iz Džulijine tašne odjeknu pesma „I Will Survive“.¹ Stenli je upitno pogleda.

„Hoćeš da ti dodam telefon?“

„To je sigurno Adam. Ili me zovu s posla...“

„Ne mrdaj, upropastićeš mi sav trud, dodaću ti ga.“

Stenli zavuče ruku u prijateljičinu tašnu, izvadi mobilni i pruži joj ga. Glorija Gejnor istog trena začuta.

„Prekasno!“, uzdahnu Džulija pogledavši broj telefona na displeju.

„Dakle? Adam ili posao?“

„Ni jedno ni drugo“, odgovori ona narogušivši se.

Stenli se upilji u nju.

„Igramo se rešavanja zagonetki?“

„Tatina kancelarija.“

„Pozovi ga!“

„Ne pada mi na pamet! Neka on mene pozove.“

„Pa upravo je to uradio, zar ne?“

„To je upravo uradio njegov sekretar, ovo je njegov broj.“

„Čekaš taj poziv otkako si poslala pozivnicu. Prestani da se ponašaš ko neko dete. Ljudi se četiri dana uoči venčanja trude da se što manje izlažu stresu. Hoćeš da ti izbije groznica, da se ospeš po vratu? Smesta ga pozovi!“

„Zato da bi mi Volas objasnio kako je mom ocu iskreno žao, biće u inostranstvu i, nažalost, neće moći da otkaže putovanje zakazano pre nekoliko meseci? Ili da je, kakav peh, odabrao baš taj dan za vrlo važan posao ili nešto slično?“

„Ili da je oduševljen što će doći na ćerkino venčanje, pa proverava da li će ga, uprkos njihovim nesuglasticama, ona smestiti za počasni sto!“

„Moj otac ne haje za počasti. Kad bi došao, najradije bi sedeo pored garderobe, pod uslovom da je za nju zadužena neka zgodna devojka!“

„Prestani da ga mrziš, Džulija, i pozovi ga. Uostalom, uradi kako hoćeš, posle ćeš celo venčanje provesti iščekujući njegov dolazak umesto da uživaš u tom trenutku.“

„Tako ću bar zaboraviti da ne smem ni da taknem minjone kako ne bih eksplodirala u haljini koju si izabrao!“

„Pobedila si, dušo!“, prošišta Stenli, pa se zaputi ka vratima prodavnice. „Rućaćemo nekog drugog dana, kad budeš bolje raspoložena.“

Džulija potrča za njim, umalo se ne spotakavši dok je silazila sa podijuma, i uhvati ga za rame. Ovoga puta ona njega stegnu u zagrljaj.

„Izvini, Stenli, nisam to htela da kažem, žao mi je.“

„Zbog onoga što si kazala o svom ocu ili zbog haljine, koju sam ja tako loše izabrao i prepravio? Skrenuću ti pažnju da se nijedan šav nije rašio ni prilikom tvog katastrofalnog silaska sa podijuma, niti prilikom jurnjave kroz ovu odvratnu prodavnicu!“

„Haljina je savršena, ti si moj najbolji prijatelj, nezamislivo mi je da me neko drugi odvede do oltara.“

Stenli je pogleda, pa izvadi iz džepa svilenu maramicu i obrisala joj vlažne oči.

„Stvarno želiš da prođeš kroz crkvu držeći podruku jednu ovakvu lujku ili je to najnovija svinjarija koju si smislila: da me predstaviš kao onog skota, svog oca.“

„Ne zanosi se, nemaš dovoljno bora da bi bio uverljiv u toj ulozi.“

„Ja sam to tebi dao kompliment, šašavice, previše sam te podmladio.“

„Stenli, želim da me ti predaš mužu! Ko bi to mogao da uradi osim tebe?“

On se nasmeši, pokaza na njen mobilni i reče blagim glasom:

„Pozovi oca! Idem da kažem onoj glupavoj prodavačici, koja, čini se, ne zna kako izgleda kupac, šta treba da uradi kako bi tvoja haljina bila spremna do sutra po podne, a onda konačno idemo na ručak. Odmah to uradi, Džulija, umirem od gladi!“

Stenli se okrenu i pođe prema kasi. Usput baci pogled na prijateljicu i vide da je, posle kraćeg premišljanja, ipak pozvala oca. Iskoristi priliku da neprimetno izvadi čekovnu knjižicu: plati haljinu i prepravku, dodavši i napojnicu, kako bi sve bilo spremno za četrdeset osam sati. Stavi račun u džep i vrati se do Džulije. Ona je upravo završila razgovor.

„I?“, upita on nestrpljivo. „Dolazi li?“

Džulija odmahnu glavom.

„Kakav je izgovor smislio da ne dođe?“

Džulija duboko udahnu i upilji se u Stenlija.

„Mrtav je!“

Neko vreme su se ćutke gledali.

„E pa, moram ti reći da mu je opravdanje besprekorno!“, prošaputa Stenli.

„Stvarno si kreten, da znaš!“

„Zbunjen sam, nisam to hteo da kažem, ne znam šta mi bi. Primi moje saučešće, dušo.“

„Ništa ne osećam, Stenli, uopšte ne osećam bol u grudima, ne plače mi se.“

„Doći će i to, ne sekiraj se, još nisi svesna.“

„Da, u pravu si.“

„Hoćeš li da pozoveš Adama?“

„Ne, neću sad, kasnije.“

Stenli zabrinuto pogleda prijateljicu.

„Nećeš da javiš svom budućem mužu da ti je otac upravo umro?“

„Umro je sinoć u Parizu. Njegovo telo će stići avionom, sahrana je za četiri dana“, dodade ona jedva čujnim glasom.

Stenli poče da računa na prste.

„U subotu?“, upita razrogačivši oči.

„Po podne, na dan mog venčanja...“, promrmlja ona.

Stenli ode do kase, zatraži da mu vrate ček i izvede Džuliju na ulicu.

„Ja tebe vodim na ručak!“

* * *

Njujork se kupao u zlatastoj junskoj svetlosti. Dvoje prijatelja krenuše Devetom avenijom ka francuskom restoranu *Pastis*, pravoj pravcatoj instituciji u toj četvrti u jeku promena. Nekadašnja skladišta u Mitpeking distriktu² ustupila su poslednjih godina mesto luksuznim prodavnicama i buticima najpoznatijih modnih kreatora. Otmeni hoteli i radnje nikli su kao pečurke posle kiše. Deo oko nekadašnje železničke pruge pretvoren je u zelenu površinu koja se pruža sve do Desete ulice. U prizemlju stare fabrike sad je prodavnica organske hrane, dok su se na spratovima smestile produkcijske kuće i reklamne agencije; Džulijina kancelarija se nalazila na petom spratu. Preuređena obala Hadsona vrvi od biciklista, džogera i zaljubljenih parova koji sede na klupama rasutim po Menhetnu iz filmova Vudija Alena. Već od četvrtka uveče posetioци iz susednog Nju Džersija hrle u ovu četvrt: prelaze na drugu obalu reke kako bi se šetali ili opustili u nekom od mnogobrojnih barova i restorana.

Kad su seli na terasu *Pastisa*, Stenli naruči dva kapućina.

„Trebalo je da pozovem Adama“, reče Džulija sa izrazom krivca.

„Misliš da je trebalo da mu javiš da ti je otac umro? U pravu si, trebalo je da ga obavestiš, u to nema nikakve sumnje. Ali ako hoćeš da mu kažeš da treba odložiti venčanje, javiti svešteniku, organizatoru venčanja, svatovima i, naravno, njegovim roditeljima, onda to može još malo da sačeka. On trenutno mašta, pusti ga još jedan sat, nemoj da mu upropastiš dan. Osim toga, ucveljena si, to ti daje sva prava, iskoristi ih!“

„Kako to da mu saopštим?“

„Draga moja, valjda će shvatiti da je vrlo teško sahraniti oca i venčati se istog popodneva. Mada osećam da te privlači ta ideja, to bi bilo prilično nepristojno. Ali kako je tako nešto moglo da se desi? Gospode bože!“

„Veruj mi da bog nema nikakve veze s tim, Stenli, moj otac je sam odabrao taj datum.“

„Ne verujem da je rešio da umre sinoć u Parizu samo da bi ti pokvario venčanje. Doduše, priznajem da je pokazao istančan ukus prilikom izbora mesta!“

„Nisi ga poznavao. Sposoban je na sve samo da mi napakosti!“

„Popij kapučino, uživaj u suncu, a onda ćemo pozvati tvog bivšeg
budućeg muža.“

2.

Točkovi boinga 747 Er Fransa zaškripaše na pisti aerodroma *Džon Fildžerald Kenedi*. Džulija je kroz velike prozore centra za opštu avijaciju posmatrala kako se dugi kovčeg od mahagonija spušta pokretnom trakom od prtljažnika aviona do mrtvačkih kola na pisti. Policajac je upravo došao po nju u čekaonicu. U pratnji očevo sekretara, verenika i najboljeg prijatelja, ona uđe u kombi i odveze se do aviona. Službenik američke carine, koji ju je čekao pored letelice, predao joj je koverat. U njemu su se nalazili nekakvi papiri, sat i pasoš.

Džulija prelista očevo pasoš. Nekoliko viza svedočilo je o poslednjim mesecima života Antonija Volša. Sankt Peterburg, Berlin, Hongkong, Bombaj, Sajgon, Sidnej... Toliki gradovi koje nikada nije upoznala, tolike zemlje koje je želela da poseti zajedno s njim.

Dok su četvorica muškaraca nešto užurbano radila oko kovčega, Džulija se priseti očevo dugih putovanja u vreme dok je još bila devojčica i dok se u školskom dvorištu tukla zbog svake sitnice.

Kolike je noći provela čekajući njegov povratak, koliko je puta ujutru, na putu do škole, skakutala sa ploče na ploču, zamišljajući školicu i verujući da će se otac vratiti kući ako uspešno stigne do kraja. I ponekad, dok bi noću bila zadubljena u molitvu, želja bi joj se ispunila: vrata njene sobe otvorila bi se i iscrtala na podu čudesan zrak svetlosti na kome se razaznavala senka Antonija Volša. On bi seo u podnožje njenog kreveta i spustio na prekrivač neki mali predmet kako bi ga ugledala kad se probudi. To su bili svetli trenuci u Džulijinom detinjstvu: otac je ćerci uvek donosio nešto što će joj pričati o njegovom poslednjem putovanju. Njeno blago se sastojalo od lutke iz Meksika, četkice iz Kine, drvene statuice iz Mađarske, narukvice iz Gvatemale...

A onda su počele majčine tegobe. Najstarija uspomena: nelagodnost koju je jedne nedelje osetila u bioskopu kad ju je, usred filma, pitala zašto je svetlo ugašeno. Um joj je bio nalik na rešeto, stalno su se otvarale nove rupe u sećanju, najpre sićušne, a zatim sve veće i veće. Zbog njih je kuhinju brkala sa salonom za muziku, vrištala zato što joj je nestao koncertni klavir... Siva masa se topila i ona je zaboravljala imena ljudi oko sebe. Situacija je postala beznadežna onoga dana kada je, pogledavši Džuliju, uzviknula: „Ko je ovo lepo dete u mojoj kući?“ Beskonačna praznina nastupila je onog davnog decembra, kad su kola hitne pomoći došla po nju nakon što se, zapalivši kućnu haljinu na sebi, nepomično divila moći vatre koju je otkrila upalivši cigaretu, iako nije pušila.

Nekoliko godina kasnije mama je umrla na jednoj klinici u Nju Džersiju, nikada ne prepoznavši ćerku. Bol zbog smrti voljene osobe osetila je već u ranoj mladosti, kad je isuviše često provodila večeri sa očevim ličnim sekretarom, koji ju je preslišavao školsko gradivo. Antoni Volš je nastavio da putuje, njegova odsustva su bila sve češća i sve duža. Koledž, fakultet, prekid studija kako bi se konačno posvetila svojoj jedinoj strasti, kako bi izmišljala likove, uobličavala ih pomoću tuša u boji, udahnjivala im život na kompjuterskom ekranu. Te životinje su maltene postale ljudska bića, njeni drugari i verni saučesnici: bio je dovoljan jedan potez olovke iz grafičke palete pa da joj se nasmeše, jedan potez gumicom pa da im obriše suze.

„Je li ovo lična karta vašeg oca, gospođice?“

Carinikov glas vrati Džuliju u stvarnost. Ona samo klimnu glavom. Čovek potpisa neki formular i lupi pečat preko fotografije Antonija Volša. Poslednji pečat u pasošu u kome su nažvrljani nazivi gradova sada svedočili samo o njegovom odsustvu.

Kovčeg je utovaren u duga crna mrtvačka kola. Stenli sede pored vozača, Adam otvori vrata Džuliji, pun obzira prema mladoj ženi kojom je trebalo da se oženi tog popodneva. Lični sekretar Antonija Volša smesti se na pomoćnom sedištu, sasvim pozadi, tik uz pokojnika. Kad je izašla iz zone aerodroma, povorka se zaputi autoputem 678.

Vozili su se na sever. U kolima je vladala tišina. Volas nije odvajao pogled od kovčega sa telom svog nekadašnjeg poslodavca. Stenli je piljio u svoje ruke, Adam je gledao Džuliju, a ona je posmatrala sivo njujorško predgrađe.

„Kojim putem idemo?“, upita ona vozača kad su se približili mestu gde se skreće za Long Ajlend.

„Preko mosta Vajtstoun, gospođo“, odgovori ovaj.

„Da li biste mogli da vozite preko Bruklinskog mosta?“

Vozač uključi žmigavac i odmah se prestroji u drugu traku.

„Tako mnogo zaobilazimo“, prošaputa Adam. „On je odabrao kraći put.“

„Ovaj dan je ionako propao, možemo da mu priuštimo bar to zadovoljstvo.“

„Kome?“, upita Adam.

„Mom ocu. Omogućimo mu da poslednji put prođe Volstritom, kroz Trajbeku, Soho, pa čak i Central park, zašto da ne?“

„Priznajem da je dan propao, ugodi mu, dakle, ako želiš“, nastavi Adam. „Moraćemo, međutim, da javimo svešteniku da kasnimo.“

„Volite li pse, Adame?“, upita Stenli.

„Da, u stvari, mislim da ih volim, ali oni mene baš ne vole mnogo. Zašto

pitajte?“

„Onako, nešto mi je palo na pamet...“, odgovori Stenli, pa otvori prozor.

Povorka prođe preko Menhetna, idući od juga na sever, i sat kasnije stiže u 233. ulicu.

Rampa se podiže na glavnom ulazu na groblje Vudlon. Vozili su se stazom, prešli preko kružne raskrsnice, prošli pored nekoliko grobnica, a zatim preko mosta na jezeru i zaustavili se kraj parcele gde će budući stanar uskoro biti spušten u sveže iskopanu raku.

Sveštenik ih je čekao. Kovčeg je postavljen na nogare. Adam priđe svešteniku kako bi se dogovorili o poslednjim pojedinostima. Stenli uhvati Džuliju podruku.

„O čemu razmišljaš?“, upita je.

„O čemu razmišljam u trenutku kad sahranjujem oca s kojim godinama nisam razgovarala! Uvek postavljaj čudna pitanja, Stenli.“

„Ovoga puta sam ozbiljan. O čemu razmišljaš u ovom trenutku? Važno je da to zapamtiš. Ovaj trenutak će uvek biti sastavni deo tvog života, veruj mi!“

„Razmišljala sam o mami. Pitala sam se hoće li ga prepoznati tamo gore, ili još smeteno luta među oblacima.“

„Je l' ti to sad najednom veruješ u boga?“

„Ne, ali uvek priželjkujemo lepe vesti.“

„Priznaću ti nešto, Džulija, ali zakuni se da se nećeš смејати. Što više godine prolaze, sve više verujem u boga.“

Džulija se tužno osmehnu.

„Kad je reč o mom ocu, nisam sigurna da bi vest da bog postoji bila dobra.“

„Sveštenik pita da li smo svi tu, želi da zna može li da počne“, reče Adam pridruživši im se.

„Neće biti nikog osim nas četvoro“, odvrati Džulija, pa mahnu očevom sekretaru da im priđe. „To je nevolja velikih putnika, usamljenih gusara. Porodica i prijatelji samo su poznanici rasuti na sve četiri strane sveta... A poznanici retko dolaze izdaleka na sahranu. Tada nikome više ne možemo da činimo usluge... Rađamo se i umiremo sami.“

„To je rekao Buda, draga, a tvoj otac je bio irski katolik“, primeti Adam.

„Doberman! Treba vam ogroman doberman!“, uzdahnu Stenli.

„Zašto, pobogu, pokušavate da mi uvalite psa?“

„Ma ništa, zaboravite!“

Sveštenik priđe Džuliji kako bi joj rekao koliko mu je žao što mora da obavi sahranu na dan kad je trebalo da je venča.

„Zar ne biste mogli da ubijete dve muve jednim udarcem?“, upita ga

Džulija. „Na kraju krajeva, svatovima je maltene svejedno, a vašem gazdi je važna namera, zar ne?“

Stenli nije mogao da zauzda iskren smeh, dok je sveštenik bio šokiran.

„Pobogu, gospođice!“

„Uveravam vas da to i nije tako glup predlog, moj otac bi onda ipak prisustvovao venčanju!“

„Džulija!“, ukori je ovoga puta Adam.

„Dobro, opšte je mišljenje da je to loša ideja“, popusti ona.

„Želite li da kažete nekoliko reči?“, upita sveštenik.

„Stvarno bih volela da mogu“, reče Džulija piljeći u kovčeg. „Možda vi, Volase?“, predloži očevom ličnom sekretaru. „Na kraju krajeva, bili ste mu najverniji prijatelj.“

„Ni ja ne verujem da bih bio kadar za to, gospođice“, odgovori ovaj. „Osim toga, vaš otac i ja smo navikli da se ćutke sporazumevamo. Ako mi dozvoljavate, rekao bih dve-tri reči, ali vama. Uprkos svim manama koje mu pripisujete, znajte da je on ponekad bio grub, često čudan, čak nepromišljen, ali nema nikakve sumnje da je bio dobar čovek. I voleo vas je.“

„Hm, u redu, ako sam dobro izbrojao, to je više od tri reči“, primeti Stenli, koji se zakašlja kad je video da su se Džuliji zamaglile oči.

Sveštenik izgovori molitvu i zatvori brevijar. Kovčeg Antonija Volša spusti se polako u grob. Džulija pruži ružu očevom sekretaru. Ovaj se nasmeši i vrati joj cvet.

„Prvo vi, gospođice.“

Lattice se rasuše pri dodiru sa drvetom, a onda još tri ruže padoše na kovčeg i četvoro ljudi koji su ispratili Antonija Volša na poslednje putovanje krenuše da se udaljavaju.

Umesto mrtvačkih kola, na stazi su sada bile parkirane dve limuzine. Adam uhvati verenicu za ruku i povede je ka kolima. Džulija pogleda u nebo.

„Nema ni jednog jedinog oblaka. Plavetnilo, plavetnilo, plavetnilo, samo plavetnilo, nije ni pretoplo ni prehladno, nema ni daška vetra. Ovo je bio divan dan za venčanje.“

„Biće ih još, ne sekiraj se“, umiri je Adam.

„Istih kao ovaj?“, uzviknu Džulija raširivši ruke. „Sa ovakvim nebom? Sličnom temperaturom? Zelenim drvećem? Patkama na jezeru? Sumnjam. Osim ako ne sačekamo sledeće proleće!“

„I jesen će biti isto ovako lepa, veruj mi. Uostalom, otkad ti to voliš patke?“

„One vole mene! Jesi li video koliko ih je maločas bilo na jezeru, pored

očevog groba?“

„Ne, nisam obratio pažnju“, odgovori Adam, malčice zabrinut zbog uzbuđenja koje je iznenada obuzelo njegovu verenicu.

„Bilo ih je na desetine! Desetine zelenovratih pataka sa leptirmašnama spustile su se na jezero i odletele čim je sahrana završena. Htele su da prisustvuju mom venčanju, ali su na kraju došle na sahranu moga oca!“

„Džulija, danas ne želim da ti protivrečim, ali mislim da patke ne nose leptirmašne.“

„Otkud ti to znaš? Je 1' ti crtaš patke? E pa ja ih crtam! Dakle, ako ti kažem da su ove bile svečano obučene, molim te da mi veruješ!“, dreknu ona.

„Dobro, ljubavi, tvoje patke su bile u smokinzima. Hajdemo sad.“

Stenli i sekretar su ih čekali pored kola. Adam povuče Džuliju, ali ona stade ispred nadgrobnog spomenika nasred jednog velikog travnjaka. Pročita ime žene koja je počivala ispod njenih nogu: bila je rođena u XIX veku.

„Poznavala si je?“, upita Adam.

„Ovo je grob moje bake. Sad cela moja porodica počiva na ovom groblju. Ja sam poslednja iz loze Volšovih. Ako ne računam nekoliko stotina tetaka, stričeva, ujaka i njihove dece, koje ne poznajem i koji žive u Irskoj, Bruklinu i Čikagu. Izvini zbog onog maločas, mislim da sam se malčice zanela.“

„Sve je u redu, umesto da se venčamo, sahranila si oca, prirodno je što si potresena.“

Krenuše stazom. Dva linkolna su sada bila na samo nekoliko metara od njih.

„U pravu si“, reče Adam pogledavši i sam u nebo. „Danas je divan dan. Tvoj otac je morao da nam zagorčava život do samog kraja.“

Džulija stade kao ukopana i naglo izvuče ruku iz njegove.

„Ne gledaj me tako!“, zavapi Adam. „Otkako su ti javili da je umro, i sama si to rekla najmanje dvadeset puta.“

„Tako je, ja to mogu da kažem koliko god puta hoću, ali ti ne možeš! Ti uđi u prvu limuzinu, sa Stenlijem, a ja ću u drugu.“

„Džulija! Stvarno mi je žao...“

„Ne treba da ti bude žao. Večeras želim da budem sama kako bih sredila stvari tog mog oca koji nam je, kako kažeš, zagorčavao život do samog kraja.“

„Ali to si ti sama rekla, pobogu! To su tvoje reči!“, uzviknu Adam dok je Džulija ulazila u limuzinu.

„Samo još nešto, Adame. Hoću patke na svom venčanju! Zelenovrate

patke. Desetine zelenovratih pataka!“, dodade ona, pa zalupi vrata.

Linkoln prođe kroz grobljansku kapiju. Očajan, Adam sede u druga kola, na zadnje sedište, desno od ličnog sekretara Džulijinog oca.

„Ili možda foksterijer! Mali je, ali snažno grize...“, zaključí Stenli, koji je sedeo napred, a onda dade znak šoferu da krene.

3.

Automobil u kome se nalazila Džulija spuštao se polako Petom avenijom po iznenadnom pljusk. Pošto su već nekoliko minuta stajali, zaglavljani u saobraćaju, Džulija je piljila u izlog velike prodavnice igračaka na uglu 58. ulice. Prepoznala je ogromnu plišanu vidru sivoplavog krzna.

Tili je došla na svet jednog sličnog subotnjeg popodneva kad je kiša padala toliko jako da su se na kraju niz prozore Džulijine kancelarije slivali potočići. Zamišljeno ih je posmatrala i ubrzo je u njima videla reke. Okvir drvenog prozora postao je obala na ušću Amazona, a hrpe lišća nošenog vodom kuća malog sisara koga je odnela poplava, ostavivši zajednicu vidri u opštem rasulu.

Kiša je padala i naredne noći. Sama u velikoj kompjuterskoj sali studija za animaciju, gde je radila, Džulija je tada skicirala prve crte svog lika. Nemoguće je reći koliko je hiljada sati provela ispred ekrana, crtajući, bojeći, izmišljajući grimase i mimiku koje su udahnjivale život plavoj vidri. Nemoguće je setiti se broja kasnih sastanaka na kojima je pričala ljudima o Tili i njenoj porodici, broja subota i nedelja koje je tome posvetila. Uspeh crtanog filma bio je nagrada za dvogodišnji rad – njen i njenih pedeset saradnika.

„Ovde izlazim, pešice ću se vratiti kući“, reče ona vozaču.

Šofer joj skrenu pažnju na žestinu nevremena.

„To je prvo što mi se danas dopalo“, odvrati mu Džulija, koja je već zatvarala vrata za sobom.

Vozač je samo video kako trči ka prodavnici igračaka. Izgleda da se Tili, s druge strane stakla, radovala njenoj poseti, uprkos pljusk. Džulija je morala da joj mahne. Na njeno veliko iznenađenje, devojčica koja je stajala pored velike plišane igračke odgovori na njen pozdrav. Majka je naglo uhvati za ruku i pokuša da je povede ka izlazu, ali se ona odupre i zagrlila vidru. Džulija je posmatrala prizor. Dete je grčevito stezalo Tili, a mama ga je lupkala po prstima ne bi li popustilo stisak. Džulija uđe u prodavnicu i priđe im.

„Znate li da Tili ima čudesne moći?“, upita.

„Da mi je potrebna prodavačica, gospođice, pozvala bih je“, odgovori joj žena, ošinuivši prekornim pogledom ćerku.

„Ja nisam prodavačica, ja sam njena mama.“

„Molim?!“, upita začuđeno žena povišenim tonom. „Dok se ne dokaže suprotno, ja sam njena majka!“

„Govorila sam o Tili, plišanoj igrački koja se, čini se, vezala za vašu

ćerku. Ja sam je donela na svet. Dozvolićete mi da joj je poklonim? Rastužim se kad je vidim sasvim samu u ovom bleštavom izlogu. Na kraju će joj izbledeti krzno od jakog svetla, a ona se silno ponosi svojom plavosivom haljinom. Ne možete ni da zamislite koliko smo sati proveli pokušavajući da pronađemo pravu boju za potiljak, vrat, trbuh, njušku, da bismo joj vratili na lice osmeh posle poplave koja joj je uništila dom.“

„Vaša Tili će ostati u ovoj prodavnici, a moja ćerka će naučiti da se ne odvaja od mene dok se šetamo po gradu!“, odvrati joj devojčicina majka i povuče dete za mišicu tako snažno da je moralo da pusti šapu velike plišane igračke.

„Tili bi volela da ima prijateljicu“, navaljivala je Džulija.

„Hoćete da usrećite plišanu igračku?“, upita je zapanjeno žena.

„Danas je poseban dan, Tili i meni bi bilo drago zbog toga, a mislim i vašoj ćerci. Jedno vaše 'da' usrećilo bi tri osobe. Vredi razmisliti o tome, zar ne?“

„E pa moj odgovor je 'ne'! Alis neće dobiti poklon, pogotovo od nepoznate žene. Prijatno večer, gospođice!“, reče ona udaljavajući se.

„Alis je dobra devojčica. Nemojte da zažalite zbog ovoga kroz deset godina!“, reče Džulija zauzdavajući bes.

Devojčicina majka se okrenu i nadmeno se upilji u nju.

„Vi ste na svet doneli plišanu igračku, gospođice, a ja dete. Molim vas da lekcije o životu zadržite za sebe!“

„Tačno je, devojčice nisu poput plišanih igračaka, ne možemo da ih zašijemo kad ih poderemo!“

Žena izađe iz prodavnice besna kao ris. Majka i ćerka odoše niz Petu aveniju ne okrećući se.

„Izvini, Tili“, reče Džulija plišanoj igrački, „mislim da nisam bila taktična. Ti me bar poznaješ, to mi nije jača strana. Ne sekiraj se, videćeš, pronaći ćemo ti neku lepu porodicu, baš po tvojoj meri.“

Tada joj priđe šef prodavnice, koji je prisustvovao svađi.

„Drago mi je što vas vidim, gospođice Volš, niste svraćali punih mesec dana.“

„Bila sam mnogo zauzeta poslednjih nedelja.“

„Vaša igračka je doživela neverovatan uspeh, ovo je već deseti primerak koji smo morali da naručimo. Četiri dana u izlogu i, hop, odmah se prodaju“, uveravao ju je šef prodavnice vraćajući igračku na mesto. „Doduše, ako se ne varam, ova je ovde već skoro dve nedelje. Ali po ovakvom vremenu...“

„Vreme nema nikakve veze s tim“, odvrati Džulija. „Ova Tili je prava, zato s njom ide teže, mora sama da odabere porodicu koja će je usvojiti.“

„Gospođice Volš, to kažete svaki put kad dođete ovamo“, nasmeja se šef. „Svaka je jedinstvena“, reče ona, pa se pozdravi s njim.

Kiša je u međuvremenu prestala. Džulija izađe iz prodavnice i zaputi se pešice ka donjem delu Menhetna. Njena silueta nestade u gomili.

* * *

Drveće u Ulici Horejšo povijalo se pod težinom mokrog lišća. Sunce se konačno pojavilo: pripremalo je sebi postelju u koritu Hadsona. Prijatna purpurna svetlost obasjavala je uličice Vest Vilidža. Džulija se javi vlasniku grčkog restorančića preko puta njene kuće; on joj uzvрати pozdrav dok je žurno postavljao stolove na terasi i upita je treba li da joj sačuva sto za večeras. Džulija ljubazno odbi i obeća da će sutra, u nedelju, doći na branč.

Onda otključa ulazna vrata male zgrade u kojoj je stanovala i pope se na prvi sprat. Stenli je sedeo na vrhu stepenica i čekao je.

„Kako si ušao?“

„Zimur, vlasnik prodavnice ispod tebe. Nosio je kutije u podrum i ja sam mu pomogao. Porazgovarali smo o njegovoj najnovijoj kolekciji cipela, koje su predivne. Ali ko danas može da priušti sebi takva remek-dela?“

„S obzirom na gomilu koja vikendom izlazi iz njegove prodavnice natovarena paketima, veruj mi da mnogi mogu“, reče Džulija. „Nešto ti treba?“, upita ga otvarajući vrata stana.

„Ne, ali tebi sigurno treba društvo.“

„Pošto si nabacio tu ucveljenu facu, pitam se ko od nas dvoje ima napad samoće.“

„Pa dobro, pomoći ću ti da sačuvaš samoljublje i preuzeću na sebe svu odgovornost za to što sam došao ovamo nepozvan!“

Džulija skide kaput i baci se u naslonjač pored kamina. Stan je prijatno mirisao na gliciniju koja se pela uz pročelje od crvenih cigala.

„Ovde je stvarno prijatno“, uskliknu Stenli skljkavši se na sofu.

„Bar sam to uspela da uradim ove godine“, reče Džulija otvarajući frižider. „A šta to?“

„Da sredim poslednji sprat ove stare kuće. Hoćeš pivo?“

„To je pogubno za liniju! Mogu li da dobijem čašu crnog vina?“

Džulija brzo stavi dve platnene salvete na drveni sto, iznese tanjir sa sirom, otvori bocu vina, ubaci CD Kaunta Bejsija u plejer i pozva Stenlija da sedne preko puta nje. On pogleda etiketu kaberna i zadivljeno zviznu.

„Prava svečana večera“, odvrati Džulija sedajući za sto. „Da ima dvesta svatova i poneki minjon, kad bismo zažmurili, mogli bismo čak da

pomislimo da je ovo veče na dan mog venčanja.“

„Jesi li za ples, draga?“, upita je Stenli.

I pre nego što mu je Džulija odgovorila, on je natera da ustane i zapleše sving.

„Vidiš, ipak je žurka“, reče smejući se. Džulija mu nasloni glavu na rame. „Šta bih ja bez tebe, stari moj Stenli?“

„Ništa, ali ja to odavno znam.“ Kompozicija se završi i Stenli se vrati za sto. „Jesi li pozvala Adama?“

Džulija je iskoristila dugu šetnju da se izvini svom budućem mužu. Adam je razumeo njenu želju da bude sama. Bio je ljut na samog sebe zato što se tako neumesno ponašao na sahrani. Razgovarao je s majkom po povratku s groblja i ona ga je ukorila zbog tolike neuviđavnosti. Te večeri je otputovao u vikendicu svojih roditelja da provede ostatak vikenda sa porodicom.

„Ponekad se pitam nije li tvoj otac dobro postupio kad te je primorao da ga sahraniš baš na današnji dan“, prošaputa Stenli sipajući sebi vino.

„Ti ga baš ne voliš!“

„Nikad to nisam rekao!“

„Tri godine sam bila sama u gradu u kome živi dva miliona neoženjenih muškaraca. Adam je velikodušan, širokogrud, pažljiv i predusretljiv. Ne smeta mu moje užasno radno vreme. Daje sve od sebe kako bi me usrećio i, povrh svega, Stenli, on me voli. Budi onda popustljiviji prema njemu, učini mi to.“

„Ma ja nemam ništa protiv tvog verenika, on je savršen! Samo što bih više voleo da u tvom životu postoji muškarac koji te uzbuđuje, makar imao gomilu mana, a ne neko s kim si samo zato što ima neke vrline.“

„Meni lako možeš da držiš pridike, ali zašto si ti sam?“

„Ja nisam sam, Džulija, ja sam udovac, a to nije isto. To što je muškarac koga sam voleo mrtav ne znači da više nije sa mnom. Da si samo videla kako je Edvard bio lep dok je ležao u bolničkom krevetu. Bolest nije nimalo narušila njegovo otmeno držanje. I dalje se šalio, do samog kraja.“

„I šta ti je rekao na kraju?“, upita Džulija uhvativši Stenlija za ruku.

„Volim te!“

Dvoje prijatelja su se ćutke gledali. Stenli ustade, obuče jaknu i poljubi Džuliju u čelo.

„Idem da legnem. Pobedila si, večeras ja imam napad usamljenosti.“

„Sačekaj još malo. Stvarno ti je na kraju rekao da te voli?“

„To je bilo najmanje što je mogao da učini, umirao je, mogao je da me slaže“, reče Stenli nasmešivši se.

* * *

Džulija je zaspala na sofi. Kad je ujutru otvorila oči, vide da ju je Stenli pokrio ćebetom. Malo kasnije, ispod činije za doručak, pronašla je ceduljicu na kojoj je pisalo: „Bez obzira na svinjarije koje jedno drugom priređujemo, ti si mi najbolja prijateljica. Volim i ja tebe. Stenli.“

4.

Džulija u deset sati izađe iz stana, rešena da dan provede u kancelariji. Čekao ju je nezavršen posao i nije imalo nikakve svrhe da ostane kod kuće i vrti se ukруг ili, još gore, da sređuje stvari koje će kroz nekoliko dana neminovno ponovo biti u neredu. Nije imalo svrhe ni da pozove Stenlija, jer je on verovatno još spavao. Nedeljom je ustajao tek sredinom popodneva, osim ako ga ona ne bi odvukla na branč ili mu obećala palačinke sa cimetom.

Ulica Horejšo je još bila pusta. Džulija se javi susedima koji su sedeli na terasi *Pastisa* i ubrza korak. Dok je išla Devetom avenijom, poslala je s mobilnog nežnu poruku Adamu i dve raskrsnice dalje uđe u zgradu pijace u Čelsiju. Liftboj je odveze na poslednji sprat. Ona provuče karticu kroz čitač kako bi mogla da uđe u kancelariju i otvori teška metalna vrata.

Trojica grafičkih dizajnera sedela su na svojim radnim mestima. Sudeći po njihovom izgledu i broju zgužvanih čaša od kafe na dnu korpe za papir, Džulija shvati da su tu proveli noć. Problem koji je već nekoliko dana mučio njen tim nije, dakle, bio rešen. Nikome nije polazilo za rukom da napravi algoritam koji će im omogućiti da udahnu život roju vilinih konjica zaduženih da brane jedan zamak od vojske bogomoljki. Prema planu okačenom na zidu, napad je bio planiran za sutradan. Ako eskadron do tada ne poleti, ili će tvrđava pasti u ruke neprijatelja bez otpora, ili će novi crtani film poprilično zakasniti. I jedno i drugo bilo je nedopustivo.

Džulija se dokotrlja na stolici do svojih saradnika. Pošto su je obavestili kako napreduje posao, ona odluči da primeni proceduru predviđenu za vanredne situacije. Podiže telefonsku slušalicu i pozva, jednog po jednog, sve članove ekipe. Izvinivši se svaki put što im je upropastila nedeljno popodne, zamoli ih da kroz jedan sat budu u sali za sastanke. Do večeri će analizirati sve podatke i vilini konjici će u ponedeljak ujutru prekriti nebo iznad Inoukraja, inače će biti smak sveta.

I dok su trojica grafičkih dizajnera polagali oružje, Džulija otrča u prodavnicu i napuni dve kutije slatkišima i raznoraznim sendvičima za svoje jedinice.

Na raport se u podne javilo trideset sedam vojnika. Jutarnji mir u kancelarijama zamenila je atmosfera kakva vlada u košnici: crtači, grafički dizajneri, stručnjaci za bojenje, programeri i stručnjaci za animaciju razmenjivali su izveštaje, analize i najsuludije ideje.

Zbog rešenja koje je predložio jedan mladi regrut, ekipu je u pet po podne obuzelo veliko uzbuđenje. Održan je sastanak. Čarls, mladi

informatičar primljen tek nedavno kao pojačanje, počeo je da radi pre samo osam dana. Kad ga je Džulija zamolila da izloži svoju teoriju, glas mu zadrhta: samo je nešto nerazumljivo mrmljao. Šef mu nije nimalo olakšao posao: podsmevao se njegovoj rečitosti. Tako je bilo sve dok mladić nije krenuo da kuca po kompjuterskoj tastaturi. Kliberenje se još neko vreme čulo iza njegovih leđa, ali je prestalo kad je jedan vilin konjic na ekranu stao da maše krilima, a zatim odleteo, ispisavši prethodno savršen krug na nebu iznad Inoukraja.

Džulija mu je prva čestitala, a trideset petoro njenih kolega je zapljeskalo. Sad je još samo trebalo podići u vazduh ostalih sedamsto četrdeset oklopljenih vilinih konjica. Mladi informatičar je ovoga puta bio sigurniji, objasnio im je kako će umnožiti njegovu formulu. Dok je potanko izlagao svoj plan, zazvoni telefon. Momak koji je podigao slušalicu, mahnu Džuliji: poziv je bio za nju i, po svemu sudeći, bio je hitan. Ona šapnu susedu da pažljivo prati Čarlsovo izlaganje i ode u svoju kancelariju da se javi.

* * *

Džulija je odmah prepoznala glas gospodina Zimura, vlasnika prodavnice u prizemlju njene zgrade u Ulici Horejšo. Verovatno je slavina u njenom stanu opet ispustila dušu i sad se voda sliva s plafona na kolekcije cipela gospodina Zimura, u kojima svaki par košta onoliko koliko iznosi polovina njene plate, i to samo u vreme jednonedeljne rasprodaje. Džuliji je to rekao službenik osiguravajućeg zavoda kad je prošle godine gospodinu Zimuru predao ček na pozamašnu svotu, na ime nadoknade za štetu koju je ona prouzrokovala. Tada je zaboravila da zatvori slavinu na koju je bila priključena njena prastara mašina za veš pre nego što je izašla iz stana. Ali ko ne zaboravlja takve sitnice?

Zavod je tada poslednji put pokrio troškove jedne takve nezgode, upozorio ju je službenik. On je ubedio nadležne da ne pocepaju njenu polisu samo zato što je Tili junak njegove dece i što ga nedeljom pre podne ostavljaju na miru otkako im je kupio DVD sa tim crtanim filmom.

Posle toga je morala da uloži ogroman napor kako bi izgladila odnose sa gospodinom Zimurom. Da bi se atmosfera ponovo normalizovala, morala je da ga pozove na proslavu Dana zahvalnosti kod Stenlija, ponudi mu primirje za Božić i zasipa ga sitnim pažnjama. Taj čovek je bio potpuno nepredvidljiv, imao je teoriju o svemu i obično se smejaio samo sopstvenim šalama. Zadržavajući dah, Džulija sačeka da joj sagovornik saopšti kolike su razmere katastrofe.

„Gospođice Volš...“

„Gospodine Zimure, šta god da se desilo, znajte da mi je beskrajno žao.“

„Manje nego meni, gospođice Volš. U prodavnici je gužva i u vašem odsustvu ne mogu da se brinem o vašim problemima sa isporukom, ima sijaset drugih stvari o kojima moram da mislim.“

Džulija pokuša da smiri srce koje je htelo da joj iskoči i shvati o čemu se radi. „Kakva isporuka?“

„To vi meni treba da kažete, gospođice!“

„Izvinite, ali ja ništa nisam naručila. Uostalom, uvek tražim da mi se sve šalje u kancelariju.“

„E pa ovoga puta nije tako. Ogroman kamion je parkiran ispred mog izloga. Nedelja je za mene najvažniji dan, zbog ovoga trpim znatnu štetu. Dva grmalja koja su istovarila sanduk neće da odu sve dok ga neko ne primi. I šta sad da radimo, pitam ja vas.“

„Sanduk?“

„Upravo sam vam to rekao. Hoćete da vam svaku reč ponovim dva puta dok me kupci nestrpljivo čekaju?“

„Zbunjena sam, gospodine Zimure“, nastavi Džulija. „Ne znam šta da vam kažem.“

„Pa recite mi, na primer, kad možete da dođete kako bih preneo ovoj gospodi koliko ćemo vremena svi mi izgubiti zbog vas.“

„Ali ja nikako ne mogu sada da dođem, imam pune ruke posla...“

„Mislite da ja sedim besposlen, gospođice Volš?“

„Gospodine Zimure, ne očekujem nikakvu isporuku, nikakav paket, nikakav koverat, a pogotovo ne sanduk! Opet vam ponavljam, mora da je neka greška.“

„Na etiketi koju mogu da pročitam bez naočara kroz izlog, pošto je vaš sanduk ostavljen ispred moje radnje, vaše ime je napisano velikim slovima odmah iznad naše zajedničke adrese i ispod reči 'lomljivo'. Verovatno ste zaboravili! Ne bi bilo prvi put da vas pamćenje izda, zar ne?“

Ko je to mogao da joj pošalje? Možda je to bio Adamov poklon, ili neka pošiljka na koju je zaboravila, ili oprema za kancelariju koju je nehotice naručila na kućnu adresu? U svakom slučaju, Džulija nije mogla da napusti ljude koje je pozvala da dođu u studio u nedelju. Zimurov ton joj je govorio da mora što pre – tačnije, odmah – nešto da smisli.

„Mislim da imam rešenje za naš problem, gospodine Zimure. Uz vašu pomoć, mogli bismo da se izvučemo iz ove situacije.“

„Dopada mi se vaš matematički duh. Ono za šta se ispostavilo da je vaš problem, a ne moj, i u šta ne bi trebalo da me uvlačite, rešićete tako što

ćete me ipak uvući, gospođice Volš. Dakle, slušam vas krajnje pažljivo.“

Džulija mu objasni da duplikat ključa od svog stana drži ispod tepiha na šestom stepeniku. Treba samo da broji. Ako nije šesti, onda je sedmi ili možda osmi. Gospodin Zimur će tako moći da otvori vrata nosačima i ona je sigurna da će oni, čim to uradi, pomeriti veliki kamion koji mu zaklanja izlog.

„Pretpostavljam da bi bilo idealno da sačekam i da odu kako bih zatvorio vrata vašeg stana za njima, zar ne?“

„Idealno! Ni ja ne bih mogla da pronađem bolju reč, gospodine Zimure...“

„Ako je posredi neki kućni aparat, gospođice Volš, bio bih vam veoma zahvalan ako biste pozvali vodoinstalateru koji dobro poznaju našu zgradu da ga priključe. Znaete šta hoću da kažem!“

Džulija htela da ga umiri, nije naručila ništa slično, ali je njen sused već spustio slušalicu. Ona slegnu ramenima, razmisli nekoliko sekundi, pa se vrati zadatku koji joj je zaokupljao um.

* * *

Kad je pao mrak, svi se okupiše ispred ekrana u velikoj sali za sastanke. Čarls je sedeo za kompjuterom. Rezultati su bili ohrabrujući. Još nekoliko sati rada i „bitka vilinih konjica“ moći će da se odigra u predviđeno vreme. Informatičari su proveravali proračune, grafički dizajneri doterivali dekor... Džulija se osećala suviše. Ona ode u kafe-kuhinju, gde je zatekla Dreja, crtača i prijatelja sa kojim je dugo zajedno studirala.

Videvši je kako se proteže, on pogodi da je bole leđa i preporuči joj da ode kući. Sreća njena da živi samo nekoliko ulica odatle, treba to da iskoristi. On će je pozvati čim završe probe. Džuliji je prijala pažnja, ali je morala da ostane sa svojim ljudima. Drej joj odvrati da njeno šetkanje iz jedne u drugu kancelariju samo dodaje nepotreban pritisak na opšti umor.

„A otkad to moje prisustvo opterećuje ljude?“, upita ona.

„Ne preteruj! Svi su na ivici živaca. U poslednjih šest nedelja nismo imali nijedan slobodan dan.“

Drej priznade da su se ljudi nadali da će iskoristiti Džulijino odsustvo da malo predahnu.

„Svi smo mislili da ćeš otići na svadbeno putovanje... Ne ljuti se, Džulija. Ja nisam njihov glasnogovornik“, nastavi Drej zbunjeno. „To je cena položaja koji si prihvatila. Otkako si postavljena za kreativnu direktorku, nisi nam više obična koleginica, imaš određeni autoritet... Hoćeš dokaz?“

Pogledaj samo koliko si sveta uspela da dovučeš ovamo tako što si obavila nekoliko telefonskih poziva! I to u nedelju!“

„Isplatilo se, zar ne? Ali mislim da sam shvatila šta hoćeš da kažeš“, odvrati Džulija. „Pošto moj autoritet, izgleda, negativno utiče na vašu kreativnost, ostavljam vas. Obavezno me pozovi kad završite, ali ne zato što sam šef, već zato što sam deo ekipe!“

Džulija uze kišni mantil, koji je prebacila preko naslona stolice, proveri da li su joj ključevi u džepu farmerki i krenu brzim korakom ka liftu.

Kad je izašla iz zgrade, okrenu Adamov broj, ali se uključila govorna pošta.

„Ja sam“, reče, „htela sam da ti čujem glas. Posle sumorne subote, tužna nedelja. Na kraju krajeva, ne znam da li je to baš bila najbolja ideja da ostanem sama. Ali bar sam te poštedela lošeg raspoloženja. Kolege su me maltene izbacile iz kancelarije. Malo ću se prošetati. Možda si se vratio sa sela i možda si već legao. Sigurna sam da te je majka iscrpla. Mogao bi da mi ostaviš poruku. Ljubim te. Rekla bih ti da me pozoveš, ali bi to bilo glupo, pošto verovatno spavaš. Uostalom, mislim da je sve što sam ti upravo rekla glupo. Čujemo se sutra. Pozovi me kad se probudiš.“

Džulija vrati mobilni u tašnu i pođe niz kejs. Pola sata kasnije stiže kući i otkri koverat pričvršćen selotejpom za ulazna vrata. Na njemu je bilo nažvrljano njeno ime. Znatiželjno ga otvori. „Dok sam se starao o vašem paketu, izgubio sam jednog kupca. Ključ je na svom mestu. P.S. Ispod jedanaestog, a ne šestog, sedmog ili osmog stepenika! Želim vam da lepo provedete nedelju!“ Ispod poruke je stajao potpis.

„Mogao je i da obeleži strelicama put provalnicima!“, progundala ona i pojuri uza stepenice.

Dok se pela na prvi sprat, gorela je od nestrpljenja da otkrije šta se nalazi u paketu koji je čeka u stanu. Ubrza korak, uze ključ ispod tepiha, rešena da mu nađe drugo skrovište, pa uđe u stan i upali svetlo.

Ogroman, uspravno postavljen sanduk stajao je nasred dnevnog boravka.

„Šta bi to moglo da bude?“, zapitala se dok je spuštala stvari na niski stočić.

Na etiketi zalepljenoj na bočnoj stranici, odmah ispod natpisa *Lomljivo*, stvarno je stajalo njeno ime. Džulija krenu da obilazi oko velikog sanduka od svetlog drveta. Bio je previše težak da bi ga pomerila, makar i samo nekoliko metara. Mogla je da ga otvori samo pomoću čekića i šrafcižera.

Adam se nije javljao na telefon. Kao i obično, preostao joj je njen uobičajeni spasitelj: ona okrenu Stenlijev broj.

„Smetam ti?“

„U nedelju uveče? U ovo vreme? Čekao sam da me pozoveš da izađem.“

„Reci mi da si mi ti poslao neki glupavi sanduk visok skoro dva metra, biće mi lakše.“

„O čemu to govoriš, Džulija?“

„Tako sam i mislila! Sledeće pitanje: kako da otvorim glupavi sanduk visok dva metra?“

„A od čega je?“

„Od drveta!“

„Možda pomoću testere?“

„Hvala ti na pomoći, Stenli, verovatno imam testeru u tašni ili ormariću s lekovima“, brecnu se Džulija.

„Ne bih da budem indiskretan, ali šta je unutra?“

„To bih i ja volela da znam! A ako si baš toliko znatiželjan, Stenli, uskoči u taksu i dođi da mi pomogneš.“

„Ja sam u pižami, dušo!“

„Mislila sam da se spremaš da izađeš?“

„Hteo sam da kažem: da ustanem iz kreveta!“

„Sama ću se snaći.“

„Sačekaj, pusti me da razmislim. Nema ručke?“

„Ne!“

„A šarke?“

„Ne vidim ih.“

„Možda je to neko moderno umetničko delo, kutija koja se ne otvara i koju je potpisao neki veliki umetnik“, nastavi Stenli cereći se.

Džulija mu ćutanjem stavi do znanja da nije zgodan trenutak za šalu.

„Jesi li pokušala malo da ga gurneš, onako kako se otvaraju vrata nekih garderobnih ormana? Gurneš ih i... hop...“

Dok joj je prijatelj objašnjavao, Džulija spusti ruku na drvo. Uradi ono što joj je Stenli upravo predložio i prednji deo sanduka se polako okrenu.

„Halo? Halo!“, vikao je Stenli iz sveg glasa u slušalicu. „Jesi li tu?“

Džuliji je slušalica ispala iz ruke. Ona zabezegnuto osmotri sadržaj sanduka. Ono što je videla bilo je gotovo nezamislivo.

Stenlijev glas je i dalje šuštao u slušalici koja je pala kraj njenih nogu. Džulija se polako spusti da je dohvati, ne odvajajući pogled od sanduka.

„Stenli?“

„Izbezumila si me od straha! Je l' sve u redu?“

„Donekle.“

„Da obučem pantalone i dođem kod tebe?“

„Ne“, reče ona bezbojnim glasom, „nema potrebe.“

„Uspela si da otvoriš sanduk?“

„Da“, odgovori ona odsutno, „zvaću te sutra.“

„Sekiraš me!“

„Vrati se u krevet, Stenli, ljubim te.“ I Džulija prekide vezu.

„Ko je mogao da mi pošalje ovako nešto?“, reče glasno, sama nasred dnevnog boravka.

* * *

U sanduku se nalazila nekakva voštana statua u prirodnoj veličini, verna kopija Antonija Volša. Sličnost je bila neverovatna. Kad bi otvorio oči, čovek bi pomislio da je živ. Džulija nije mogla da dođe do daha. Nekoliko kapi znoja slivalo joj se niz potiljak. Ona polako priđe statui. Očeva reprodukcija u prirodnoj veličini bila je izvanredna, boja i izgled kože bili su neverovatno verodostojni. Cipele, tamnosivo odelo, bela pamučna košulja... upravo ono što je Antoni Volš uvek nosio. Želela je da ga dotakne po obrazu, iščupa mu vlas kose kako bi se uverila da to nije on, ali njih dvoje su odavno izgubili želju za bilo kakvim kontaktom. Prestali su da se grle, ljube, pa čak i dodiruju, između njih nije više bilo ničega što bi moglo da liči na izliv nežnosti. Jaz koji su iskopale godine nije više mogao da se prevaziđe, pogotovo pomoću kopije.

Sad je trebalo da prihvati nešto nezamislivo. Neko je došao na jezivu ideju da napravi statuu Antonija Volša, nalik na one u muzejima voštanih figura, u Kvebeku, Parizu ili Londonu, lik realističniji od svih koje je ona do toga dana videla. Došlo joj je da vrisne.

Dok je pažljivo razgledala skulpturu, na unutrašnjoj strani rukava ugleda malu poruku prikačenu čiodom: strelica nacrtana plavim mastilom pokazivala je na gornji džep sakoa. Džulija je uze i pročita dve reči nažvrljane na poleđini cedulje: „Upali me.“ Odmah je prepoznala očev jedinstven rukopis.

Iz džepa na koji je pokazivala strelica, gde je Antoni Volš obično držao svilenu maramicu, virio je vrh nečega što je ličilo na daljinski upravljač. Džulija ga uze. Na njemu je bilo samo jedno, četvrtasto belo dugme.

Džulija pomisli da će se onesvestiti. Ovo je ružan san, ubrzo će se probuditi, oblivena znojem, i smejaće se sama sebi zato što je dozvolila da je ponese bunilo. Nju, koja je oduvek tvrdila da neće osećati bol dok bude gledala kako očev kovčeg spuštaju u zemlju zato što već dvadeset godina pati zbog njegovog odsustva. Zar je ona, koja se bezmalo ponosila time što je sazrela, upala u klopku svog nesvesnog ja? To je bilo maltene besmisleno i smešno. U detinjstvu je provodila noći bez oca i nije dolazilo u obzir da joj uspomena na njega ispunjava noći sada kada je odrasla.

Na pločniku odjeknu zvuk kante za otpatke: u njemu nije bilo ničeg nestvarnog. Džulija je bila potpuno budna i stajala je ispred neverovatne statue koja je žmurila i izgledala kao da čeka da se ona odluči da pritisne dugme na daljinskom upravljaču.

Kamion se udalji niz ulicu i Džulija zažali što je otišao. Htede da otrči do prozora, zamoli đubretare da iznesu iz njenog stana taj užasan košmar. Ali u ulici je ponovo vladala tišina.

Ona dotaknu prstom dugme, samo ga okrznu, još nije imala snage da ga pritisne.

Mora da završi s tim. Bilo bi najpametnije da zatvori kovčeg, potraži na etiketi podatke o prevozniku, pozove ga čim ustane, naredi da pošalje ljude koji će odneti tu zlokobnu lutku i konačno joj otkriti ko stoji iza ove neslane šale. Ko je mogao da smisli jednu ovakvu maskaradu? Ko je od ljudi iz njene okoline toliko surov?

Džulija širom otvori prozor i udahnu punim plućima blag noćni vazduh.

Svet je napolju bio isti kao kada je ušla u zgradu. Stolovi grčkog restorana bili su puni, svetleće table ugašene, neka žena je prelazila preko raskrsnice, šetala je psa. Njen labrador boje čokolade vrludao je vukući povodac, hteo je čas da omiriše podnožje neke ulične svetiljke, čas da se olakša pored nekog zida.

Stežući daljinski upravljač u ruci, Džulija zadrža dah. Uzalud se prisećala svih svojih poznanika: neprekidno joj se vraćalo jedno jedino ime, samo jedna osoba mogla je da smisli ovakav scenario, ovakvu predstavu. Nema od gneva, ona se okrenu i krenu ka sredini sobe, rešena da proveri osnovanost svojih slutnji.

Ona pritisnu dugme i začu se tiho „klik“. Ono što više nije bilo puka statua otvori oči. Lice se razvuče u osmeh i očev glas je upita:

„Već ti malčice nedostajem?“

5.

„Probudiću se! Ništa od svega ovoga što se večeras dešava nije moguće! Reci mi to pre nego što pomislim da sam poludela.“

„Ma hajde, smiri se, Džulija“, odgovori joj očevo glas.

Entoni Volš zakorači da izađe iz sanduka, pa se protegnu iskrivivši lice. Realističnost pokreta, pa čak i crte malčice skamenjenog lica oduzimale su dah.

„Ne, nisi luda“, nastavi on. „Samo si iznenađena, ali priznajem da je to u ovakvim okolnostima potpuno normalno.“

„Ništa nije normalno, ti ne možeš da budeš ovde“, promrmlja Džulija odmahujući glavom, „ovo je nemoguće!“

„To je tačno, ali ovo preko puta tebe nisam baš pravi ja.“

Džulija prinese ruku ustima, a onda iznenada prsnu u smeh.

„Mozak je stvarno neverovatna mašina! Umalo nisam poverovala u sve ovo. Ja sanjam, kad sam se vratila, popila sam nešto što mi nije prijalo. Belo vino? Pa da, tako je, ne podnosim belo vino! Baš sam glupa, dozvolila sam sopstvenoj mašti da me nasamari“, nastavi ona šetkajući se po prostoriji. „Priznaj, ipak, da je od svih mojih snova ovaj ubedljivo najotkačeniji!“

„Prestani, Džulija“, zamoli je blago otac. „Potpuno si budna i prisebna.“

„Ne, sumnjam u to, zato što te vidim, zato što razgovaram s tobom i zato što si ti mrtav!“

Entoni Volš ju je ćutke posmatrao nekoliko sekundi, a onda ljubazno reče:

„Pa da, Džulija, mrtav sam!“

Ali kako je ona i dalje stajala, kao skamenjena, i odmeravala ga, on joj spusti ruku na rame i pokaza na sofu.

„Hoćeš li da sedneš na čas i saslušaj me?“

„Ne!“, odvrati ona i otrgnu se.

„Moraš da čuješ ono što imam da ti kažem, Džulija.“

„A šta ako neću? Zašto sve uvek mora da bude po tvom?“

„Više ne mora. Treba samo da pritisneš dugme na daljinskom upravljaču i ja ću ponovo postati nepokretan. Ali tako nikada nećeš saznati šta se upravo dešava.“

Džulija pogleda predmet na svom dlanu, nakratko se zamisli, stegnu vilice, pa nevoljno sede: poslušala je tu neobičnu napravu koja je đavolski ličila na njenog oca.

„Slušam“, promrmlja.

„Znam da je sve ovo pomalo čudno. Znam, takođe, da smo odavno prestali da se javljamo jedno drugom.“

„Pre godinu i pet meseci!“

„Ima toliko?“

„I dvadeset dva dana!“

„Imaš toliko precizno pamćenje?“

„Još se prilično dobro sećam datuma svog rođendana. Rekao si sekretaru da mi javi da te ne čekamo na večeri, pridružićeš nam se dok budemo jeli, ali se uopšte nisi pojavio!“

„Ne sećam se toga.“

„Ja se sećam!“

„Uostalom, to sada nije najvažnije pitanje.“

„Ja ništa nisam ni pitala“, brecnu se Džulija.

„Odakle da počnem?“

„Od početka, tako odvajkada glasi odgovor na to pitanje. Dakle, počni tako što ćeš mi objasniti šta se upravo dešava.“

„Pre nekoliko godina postao sam akcionar jedne visokotehnološke kompanije, kako ih sad zovu. Meseci su prolazili, njihove finansijske potrebe bile su sve veće, moj udeo u kapitalu je rastao i na kraju sam dobio mesto u upravnom odboru.“

„Još jedna firma koju je progutala tvoja kompanija?“

„Ne, to je bilo privatno ulaganje. Ja sam jedan od akcionara, ali sam ipak značajan investitor.“

„I čime se bavi ta firma u koju si uložio toliki novac?“

„Androidima!“

„Čime?!“, uzviknu Džulija.

„Dobro si me čula. Humanoidima, ako ti se ta reč više sviđa.“

„A zašto?“

„Drugi su se pre nas dosetili da naprave robote sa ljudskim likom kako bi obavljali poslove kojima ljudi ne žele više da se bave.“

„Vratio si se na Zemlju da bi usisavao prašinu u mom stanu?“

„...i išao u kupovinu, čuvao kuću, javljao se na telefon, odgovarao na svakojaka pitanja... To su stvarno neke od mogućih primena. Može se, međutim, reći da firma o kojoj ti govorim radi na jednom složenijem, u neku ruku ambicioznijem projektu.“

„Konkretno?“

„Konkretno, na projektu koji nam omogućava da provedemo nekoliko dodatnih dana sa porodicom.“

Džulija ga je zapanjeno gledala, ne shvatajući tačno šta joj govori.

„Još nekoliko dana posle smrti!“, dodade Entoni Volš.

„Je l' ovo neka šala?“, upita ga Džulija.

„Sudeći po izrazu lica koji si imala kad si otvorila sanduk, uspela je“, odgovori Entoni pogledavši se u ogledalu na zidu. „Moram reći da se ovo graniči sa savršenstvom. Doduše, mislim da nikad nisam imao ove bore na čelu. Malo su preterali.“

„Imao si ih još dok sam bila dete. Ukoliko nisi zatezao kožu, nisu mogle da nestanu.“

„Baš ti hvala!“, odvrati Entoni Volš s osmehom na usnama.

Džulija ustade da ga oslušne izbliza. Ako je to što je imala pred sobom stvarno mašina, mora se priznati da je odlično napravljena.

„Ali to je nemoguće, to je tehnički neizvodljivo!“

„Da li si juče na kompjuteru radila nešto za šta bi pre samo godinu dana rekla da je nemoguće?“

Džulija ode u kuhinju, sede za sto i uhvati se rukama za glavu.

„Uložili smo ogroman novac da bismo postigli ovaj rezultat. Međutim, ruku na srce, ja sam samo prototip. Ti si nam prvi klijent, mada si me, naravno, dobila besplatno. Ovo je poklon!“, dodade srdačno on.

„Poklon? Pa ko je toliko lud da poželi jedan ovakav poklon?“

„Znaš li ti koliko ljudi na samrti pomisli: 'da sam znao, da sam mogao da shvatim ili razumem, da sam samo mogao da im kažem, da su znali...'“

Pošto je Džulija ćutala, Entoni Volš dodade:

„Tržište je ogromno!“

„Ovo čudo s kojim razgovaram... to si stvarno ti?“

„Skoro! Recimo da je u ovu napravu ubačeno moje pamćenje, da je u njoj veliki deo moje moždane kore. Ovaj uređaj se sastoji od miliona procesora, u njega je ugrađena tehnologija koja omogućava reprodukovanje boje i teksture moje kože, pokreta koji maltene savršeno oponašaju ljudsku motoriku.“

„Zašto? Čemu sve to?“, upita Džulija zapanjeno.

„Da bismo imali tih nekoliko dana koji su nam uvek nedostajali, da bismo ukrali nekoliko sati od večnosti, naprosto zato da bismo konačno kazali jedno drugom sve ono što nikada nismo rekli.“

* * *

Džulija je u međuvremenu ustala sa sofe i sada se šetkala po dnevnom boravku. Čas je prihvatila situaciju u kojoj se našla, čas ju je odbacivala. U jednom trenutku ode u kuhinju da natoči čašu vode. Popi je naskap, pa se vrati kod Antonija Volša.

„Niko mi neće poverovati!“, reče prekinuvši tišinu.

„Zar ti to ne prođe kroz glavu svaki put kad smišljaš neku od svojih priča? Zar tvoj um nije zaokupljen tim pitanjem dok se tvoja olovka pomera kako bi udahнула život crtanim likovima? Zar mi nisi rekla da sam neznalica i da se uopšte ne razumem u snagu snova zato što nisam verovao u posao kojim se baviš? Zar mi nisi bezbroj puta objasnila da hiljade dece odvlače svoje roditelje u imaginarne svete koje ti i tvoji prijatelji stvarate na svojim kompjuterskim ekranima? Zar me, u trenutku kad su ti kolege dodelile nagradu, nisi podsetila da nisam verovao da ćeš uspeti? Stvorila si vidru sulude boje i poverovala si u nju. Zar ćeš mi sada reći da ne veruješ da se jedna neverovatna mašina pokreće na tvoje oči samo zato što ne izgleda kao neka neobična životinja, nego liči na tvog oca? Ako je tvoj odgovor potvrđan, treba samo da pritisneš to dugme, već sam ti to rekao!“, zaključio Entoni Volš pokazujući daljinski upravljač koji je Džulija ostavila na stolu. Ona zapljeska.

„Ne koristi, molim te, to što sam mrtav da bi bila bezobrazna!“

„Ako je stvarno dovoljno da pritisnem ovo dugme, pa da konačno umukneš, uradiću to!“

I dok se na licu njenog oca iscrtavao onaj tako poznati izraz koji je uvek odražavao njegov gnev, prekinuše ih dva kratka zvuka sirene s ulice.

Džuliji srce ponovo stade da lupa kao ludo. Među stotinama zvukova prepoznala bi škripu menjača koja bi se čula svaki put kada bi Adam krenuo u rikverc. Očigledno se upravo parkirao ispred njene zgrade.

„Sranje!“, promrmlja ona potrčavši ka prozoru.

„Šta je bilo?“, upita je otac.

„Adam!“

„Ko?“

„Čovek za koga je trebalo da se udam u subotu.“

„Treballo?“

„U subotu sam bila na tvojoj sahrani!“

„Ah da!“

„Ah da...! Kasnije ćemo opet razgovarati o tome! A sad se vraćaj u svoj sanduk!“

„Molim?“

„Čim se Adam bude parkirao, što znači da imamo još nekoliko minuta, popeće se ovamo. Otkazala sam naše venčanje da bih prisustvovala tvojoj sahrani, pa ne bi baš bilo zgodno da te zatekne u mom stanu!“

„Ne razumem čemu nepotrebne tajne. Ako je to neko sa kim si želela da deliš život, treba da imaš poverenja u njega! Mogu da mu objasnim situaciju isto onako kako sam to maločas učinio.“

„Kao prvo, ne govori u prošlom vremenu, venčanje je samo odloženo!“

Što se tiče tvog objašnjenja, u tome i jeste problem. I meni je teško da poverujem u njega, ne traži nemoguće od njega.“

„Možda je on slobodoumniji nego ti?“

„Adam ne zna ni kako radi digitalna kamera! Sumnjam da se razume u androide. Vraćaj se, pobogu, u svoju kutiju!“

„Dozvoli mi da ti kažem kako je to glupa ideja!“

Džulija očajno pogleda oca.

„Oh, nema potrebe da praviš takav izraz lica“, reče on odmah. „Trebalo samo da razmisliš dve sekunde. Zatvoren sanduk visok dva metra nasred dnevnog boravka... Zar ne misliš da će ga zanimati šta je unutra?“

Kako Džulija nije odgovarala, Entoni zadovoljno dodade:

„Tako sam i mislio!“

„Požuri“, zamoli ga Džulija nagnuvši se kroz prozor, „sakrij se, upravo je ugasio motor.“

„Imaš neverovatno mali stan“, reče Entoni Volš zviznuvši i osvrćući se oko sebe.

„Njegova veličina je u skladu sa mojim potrebama i mogućnostima!“

„Mislim da nije. Da imaš... šta ja znam... mali salon, biblioteku, salu za bilijar ili, recimo, perionicu, mogao bih tamo da se sakrijem. Ovi stanovi koji se sastoje od jedne jedine velike prostorije... Kakav čudan način stanovanja! Kako ovde može da se sačuva privatnost?“

„Većina ljudi nema biblioteku ili salu za bilijar u stanu.“

„Govori samo u ime svojih prijatelja, draga moja!“

Džulija se okrenu ka njemu i prekorno ga pogleda.

„Zagorčavao si mi život dok si bio živ, a onda si napravio tu mašinu od tri milijarde dolara kako bi me kinjio i posle smrti? Je l' tako?“

„Mada sam samo prototip, ova mašina, kako je ti zoveš, ni izdaleka nije tako basnoslovno skupa, inače niko ne bi mogao da je kupi.“

„A tvoji prijatelji?“, odvrati podrugljivo Džulija.

„Stvarno imaš gadnu narav, Džulija. Dobro, ne odugovlačimo više, jer moraš, izgleda, hitno nešto da preduzmeš kako bi tvoj otac nestao. Tvoj otac koji se upravo vratio s onog sveta. Šta je iznad nas? Tavan? Potkrovlje?“

„Drugi stan!“

„U njemu živi komšinica koju poznaješ dovoljno dobro da mogu da pozvonim i zamolim je za malo putera ili soli, na primer, dok se ti ne otarasiš verenika?“

Džulija ode u kuhinju i otvori jednu po jednu fioku.

„Šta tražiš?“

„Ključ“, prošaputa ona, pošto ju je Adam već zvao sa ulice.

„Imaš ključ od stana iznad nas? Upozoravam te: ako me šalješ u podrum, postoji velika verovatnoća da sretnem tvog verenika na stepenicama.“

„Ja sam vlasnica stana na drugom spratu! Kupila sam ga prošle godine zahvaljujući nagradi, ali još nemam dovoljno novca da ga opremim, tako da je tamo prilično veliki haos.“

„A ovde je kao uredno?“

„Ubiću te ako nastaviš ovako!“

„Izvini što ti protivrečim, ali prekasno je. Uostalom, da ti je stan uredan, već bi pronašla ključeve, koji vise na ekseru pored šporeta.“

Džulija podiže glavu, priđe žurno svežnju ključeva, uze ga i odmah pruži ocu.

„Penji se i budi tih. On zna da na spratu nema nikoga!“

„Bolje bi ti bilo da odeš na prozor i porazgovaraš s njim, umesto što mi držiš pridike. Pošto te doziva sa ulice, na kraju će probuditi ceo komšiluk.“

Džulija pritrča prozoru i nagnu se preko daske.

„Zvonio sam najmanje deset puta!“, doviknu joj Adam sa pločnika, napravivši korak unazad.

„Interfon je u kvaru, žao mi je“, odgovori Džulija.

„Nisi me čula?“

„Ma jesam, u stvari, nisam, tek sad sam te čula. Gledala sam televiziju.“

„Hoćeš li da mi otvoriš?“

„Da, naravno“, odvrati Džulija oklevajući.

I dalje je stajala na prozoru dok su se vrata stana zatvarala za njenim ocem.

„Izgleda da si oduševljena zbog moje nenajavljene posete!“

„Naravno da jesam! Zašto to kažeš?“

„Zato što još stojim na ulici. Kad sam saslušao tvoju poruku, učinilo mi se da se ne osećaš najbolje, pa sam pomislio... Zato sam svratio, upravo dolazim iz vikendice, ali ako hoćeš da odem...“

„Ma ne, otvoriću ti!“

Ona pride interfonu i pritisnu dugme za otvaranje ulaznih vrata. U prizemlju se začu najpre škripa, a zatim bat Adamovih koraka na stepenicama. Imala je tek toliko vremena da odjuri u čajnu kuhinju kako bi uzela daljinski upravljač, ali ga odmah prestrašeno baci – to nije bio upravljač za televizor. Onda otvori fioku stola, izvadi upravljač koji je tražila i pomoli se bogu da se baterije nisu ispraznile. Uključila je televizor upravo u trenutku kad je Adam otvarao vrata.

„Više ne zaključavaš vrata?“, upita je on ulazeći.

„Ma zaključavam, ali sam ih maločas otključala zbog tebe“, slaga

Džulija, grdeći u sebi oca.

Adam skide jaknu i prebaci je preko stolice. Pogleda sneg na ekranu.

„Stvarno si gledala televiziju? Mislio sam da te to užasava.“

„Ako sam to jednom uradila, ne znači da mi je prešlo u naviku“, odgovori Džulija pokušavajući da se pribere.

„Moram ti reći da ovaj program baš i nije naročito zanimljiv.“

„Ne podsmevaj mi se, pokušala sam da ga isključim, ali sam verovatno pritisnula pogrešno dugme zato što tako retko koristim daljinski upravljač.“

Adam se osvrnu oko sebe i ugleda neobičan predmet nasred dnevne sobe.

„Šta je?“, upita Džulija, koja je očigledno bila loše volje.

„U slučaju da nisi primetila, u dnevnoj sobi imaš sanduk visok dva metra.“

Džulija se upusti u smelo objašnjavanje. To je specijalna ambalaža za kompjuter koji se šalje na popravku. Greškom su je doneli na njenu kućnu adresu, umesto u kancelariju.

„Verovatno je užasno lomljiv ako se pakuje u ovako veliku kutiju.“

„To je vrlo složena mašina“, dodade Džulija, „velika i kabasta i da, tako je, vrlo lomljiva!“

„I pogrešili su adresu?“, nastavi Adam zaintrigirano.

„Da, naime, pogrešno sam popunila narudžbenicu. Sustigao me je višenedeljni umor, počinjem da brljam.“

„Obrati malo pažnju, mogli bi da te optuže da prisvajaš opremu firme.“

„Ne, niko me neće ni za šta optužiti“, odvrati Džulija sa neskrivenim nestrpljenjem u glasu.

„Imaš nešto da mi kažeš?“

„Zašto me to pitaš?“

„Zato što sam morao da zvonim deset puta i derem se na ulici pre nego što si se pojavila na prozoru, zato što sam te zatekao izbezumljenu, sa uključenim televizorom, iako kablovska antena nije priključena, evo, pogledaj sama! Zato što si čudna, eto zašto.“

„A šta ja to, po tvom mišljenju, krijem, Adame?“, odvrati Džulija, ne skrivajući gnev.

„Ne znam, nisam rekao da nešto kriješ, ti mi reci da li nešto kriješ.“

Džulija naglo otvori vrata spavaće sobe, a zatim ormane iza sebe. Onda se zaputi ka kuhinji i poče da otvara kuhinjske elemente, najpre iznad sudopere, pa one sa strane, sve dok nije stigla do poslednjeg.

„Šta to, pobogu, radiš?“, upita je Adam.

„Tražim mesto gde sam sakrila ljubavnika. Za to me pitaš, zar ne?“

„Džulija!“

„Šta Džulija?“

Svađu koja je počinjala prekinu telefon. Oboje znatiželjno pogledaše u aparat. Džulija podiže slušalicu. Dugo je slušala sagovornika, a onda mu zahvalila na pozivu i čestitala mu, pa je prekinula vezu.

„Ko je to bio?“

„Zovu me s posla. Konačno su rešili problem zbog koga nismo mogli da završimo crtani film, ali sad možemo da nastavimo, sve će biti gotovo na vreme.“

„Vidiš“, reče Adam blažim glasom, „sutra bismo otputovali na svadbeno putovanje i ti čak ne bi morala da razmišljaš o poslu.“

„Znam, Adame, ne možeš ni da zamisliš koliko mi je žao! Uzgred, treba da vratiš karte, ostale su mi u kancelariji.“

„Možeš da ih baciš ili zadržiš za uspomenu, ne mogu da se vrate, neće nam dati novac.“

Džulija napravi uobičajenu grimasu: svaki put kad ne bi prokomentarisala nešto što ju je nerviralo, podigla bi obrve.

„Ne gledaj me tako“, požuri Adam da se opravda. „Priznaćeš da ljudi retko otkazuju svadbeno putovanje tri dana pre polaska! Možda bismo ipak mogli da otputujemo...“

„Zato što ne možeš da vratiš karte?“

„Nisam to hteo da kažem“, reče Adam zagrlivši je. „U redu, nisi lagala kad si u poruci rekla da si loše volje, nije trebalo da dolazim. Već sam ti kazao da razumem tvoju potrebu da budeš sama, nemam šta da dodam. Idem kući, sutra je novi dan.“

Baš kad je hteo da prekorači prag, iznad njih se začu tiha škripa. Adam podiže glavu i pogleda Džuliju.

„Pobogu, Adame! To je verovatno neki pacov koji trči po gornjem stanu.“

„Ne znam kako možeš da živiš u ovom haosu.“

„Lepo mi je ovde. Jednoga dana ću moći da priuštim sebi veliki stan. Videćeš.“

„Trebalo je da se venčamo za vikend. Mogla bi da kažeš 'mi'!“

„Izvini, nisam to htela da kažem.“

„Koliko još dugo nameravaš da se seljakaš i živiš čas ovde, čas u mom dvosobnom stanu, koji je premalen za tvoj ukus?“

„Nećemo opet da započinjemo tu staru raspravu, nije veče za to. Čim budemo imali dovoljno novca za preuređenje i čim budemo spojili ova dva stana, biće dovoljno prostora za oboje, veruj mi.“

„Pristao sam da ostaneš u ovom stanu, za koji si vezana više nego za mene, samo zato što te volim, ali ako želiš, možemo već sad da živimo

ovde.“

„Na šta ciljaš?“, upita ga Džulija. „Ako misliš na bogatstvo moga oca, nisam ga želela ni dok je on bio živ i neću se predomisli ni sada kada je mrtav. Moram da spavam. Pošto sutra ne putujemo, čeka me naporan dan.“

„U pravu si, idi da spavaš, ovu poslednju opasku pripisaću umoru.“

Adam slegnu ramenima i izađe; kad je stigao u podnožje stepenica, nije se čak ni okrenuo da vidi Džuliju kako mu maše. Ulazna vrata se zatvoriše za njim.

* * *

„Hvala ti što si me nazvala pacovom! Čuo sam te!“, uzviknu Entoni Volš ulazeći u stan.

„Možda bi više voleo da sam mu rekla kako se to najnoviji model androida, sa likom moga oca, šetka iznad naših glava... ne bi li pozvao hitnu pomoć i tražio da me odmah smeste u bolnicu?“

„To bi sigurno bilo zabavno!“, odvrati Entoni Volš smeškajući se.

„Uzgred, ako želiš da nastavimo da razmenjujemo ljubaznosti“, reče Džulija, „hvala što si mi uništio venčanje.“

„Izvini, dušo, što sam umro!“

„Hvala ti, takođe, što si me posvađao sa vlasnikom prodavnice ispod mene, koji će se sada duriti mesecima.“

„Prodavac cipela! Šta te briga za njega?“

„Zar ti ne nosiš cipele? Hvala ti, takođe, što si mi pokvario jedino slobodno veče u nedelji.“

„Kad sam ja bio u tvojim godinama, imao sam slobodno veče samo na Dan zahvalnosti!“

„Znam! I najzad, hvala ti što sam se zbog tebe grozno ponašala prema vereniku. Stvarno si prevazišao samog sebe.“

„Niste se posvađali zbog mene. Za to je kriva tvoja narav, ja s tim nemam nikakve veze!“

„Nemaš nikakve veze s tim?“, dreknu Džulija.

„Pa dobro, možda malo... Da se pomirimo?“

„Da se pomirimo zbog ovoga večeras, zbog onog juče, zbog svih onih godina ćutanja ili zbog svih naših ratova?“

„Ja nisam vodio rat protiv tebe, Džulija. Jesam bio odsutan, ali ti nikad nisam bio neprijatelj.“

„Nadam se da se šališ. Uvek si pokušavao da me kontrolišeš na daljinu. Ali šta ja ovo radim? Razgovaram sa mrtvacem!“

„Možeš da me isključiš.“

„Verovatno bi to i trebalo da uradim. Treba da te vratim u tvoju kutiju i pošaljem toj kompaniji za visoku tehnologiju.“

„1800300 00 01, šifra 654.“

Džulija ga zamišljeno pogleda.

„To je broj dotične firme“, objasni on. „Treba samo da ga okreneš, kažeš šifru i otarasićeš me se u roku od dvadeset četiri sata. Ako nemaš hrabrosti da me isključiš, oni to mogu da urade na daljinu. Ali razmisli dobro. Koliko bi ljudi želelo da provede još nekoliko dana sa ocem ili majkom koji su upravo umrli? Neće ti se pružiti druga prilika. Imamo šest dana, ni dan više.“

„Zašto baš šest?“

„Tako je odlučeno da bi se prevazišao etički problem.“

„Šta ti to znači?“

„Verovatno pretpostavljaš da jedan ovakav izum neminovno pokreće neka etička pitanja. Smatrali smo da je važno da onemogućimo naše klijente da se vežu za ovakve mašine, ma koliko one bile usavršene. I do sada su postojali razni načini komuniciranja posle smrti: testamenti, knjige, zvučni ili video-zapisi... Recimo da je ovaj način inovativan i, pre svega, interaktivan“, dodade oduševljeno Entoni Volš, kao da ubeđuje kupca. „Mi onome ko će umreti samo nudimo savršenije sredstvo za saopštavanje poslednje želje nego što su papir i videozapis, a preživelimu priliku da još nekoliko dana uživaju u društvu voljene osobe. Ipak ne možemo da dozvolimo emotivno vezivanje za jednu spravu. Izvukli smo pouke iz onoga što je do sada urađeno. Ne znam da li se sećaš, ali lutke koje vlasnici hrane postigle su tako veliki uspeh da su neki kupci prema njima počeli da se ponašaju kao prema pravim bebama. Ne želimo da izazovemo isto takvo zastranjivanje. Ne nudimo ljudima mogućnost da beskonačno dugo čuvaju u kući očev ili majčin klon. Mada bi to moglo da bude primamljivo.“

Entoni vide Džulijin sumnjičav izraz lica.

„U našem slučaju očigledno ne bi... Baterije se, dakle, istroše za nedelju dana i ne postoji mogućnost da se ponovo napune. Briše se ceo sadržaj memorije i nastupa smrt.“

„To ne može da se spreči?“

„Ne, na sve smo mislili. Ako neki pametnjaković pokuša da nabavi baterije, memorija se odmah reformatizuje. Tužno je to reći, bar iz moje perspektive, ali ja sam kao baterijska lampa za jednokratnu upotrebu! Šest dana svetlosti, a onda veliki skok u tamu. Šest dana, Džulija, imamo šest kratkih dana da nadoknadimo izgubljeno vreme. Ti odlučuješ o

tome.“

„Samo je tebi mogla da padne na pamet ovako uvrnuta ideja. Sigurna sam da si u toj firmi bio mnogo više od običnog akcionara.“

„Ako pristaješ na ovu igru, voleo bih da o meni i dalje govoriš u sadašnjem vremenu sve dok ne pritisneš dugme na tom daljinskom upravljaču i ne isključiš me. Recimo da je to moj mali bonus!“

„Šest dana? Otkad nisam koristila šest slobodnih dana!“

„Iver nikad ne pada daleko od klade, zar ne?“

Džulija ošinu oca pogledom.

„Rekao sam to tek onako, ne moraš da me hvataš za svaku reč!“, nastavi Entoni.

„A šta da kažem Adamu?“

„Maločas sam stekao utisak da se odlično snalaziš i da ti nije teško da ga slažeš.“

„Nisam ga slagala, samo sam mu nešto prećutala, a to nije isto.“

„Izvini, promakla mi je ta finesa. Treba samo da nastaviš... da prećutkuješ neke stvari.“

„A Stenliju?“

„Tvom prijatelju homoseksualcu?“

„Ukratko, mom najboljem prijatelju!“

„Pa da, na njega sam i mislio“, odgovori Entoni Volš. „Ako ti je to stvarno najbolji prijatelj, prema njemu moraš biti pažljivija.“

„Ti ćeš biti ovde sve vreme dok sam ja u kancelariji?“

„Nameravala si da uzmeš nekoliko slobodnih dana zbog svadbenog putovanja, zar ne? Ne moraš da ideš na posao!“

„Otkud znaš da sam nameravala da otputujem?“

„Zidovi tvog stana, tačnije plafon, ako ti se tako više sviđa, nema zvučnu izolaciju. To je uvek problem u starim, loše održavanim zgradama.“

„Entoni!“, planu Džulija.

„Ah, molim te, iako sam ja samo mašina, zovi me tata, užasavam se kad me zoveš po imenu.“

„Ali, pobogu, dvadeset godina te nisam oslovlila sa 'tata'!“

„Još jedan razlog da maksimalno iskoristiš ovih šest dana!“, odgovori joj Entoni Volš razvukavši usne u širok osmeh.

„Ne znam šta da radim“, promrmlja Džulija prišavši prozoru.

„Idi da spavaš, jutro je pametnije od večeri. Ti si prva osoba na Zemlji kojoj je ponuđena ova mogućnost, treba natenane da razmisliš. Ujutru ćeš odlučiti i tvoja odluka će biti ispravna, ma kakva da je. U najgorem slučaju, to jest ako me isključiš, malo ćeš zakasniti na posao. Zbog venčanja bi bila odsutna nedelju dana, možeš valjda da izgubiš nekoliko

radnih sati zbog očeve smrti?“

Džulija je dugo posmatrala tog čudnog oca koji je piljio u nju. Da on nije bio neko koga je oduvek pokušavala da upozna, pomislila bi da vidi trunku nežnosti u njegovom pogledu. I mada je to bila samo njegova kopija, umalo mu nije poželeva laku noć: odustala je u poslednjem trenutku. Kad je zatvorila vrata za sobom, ona leže na krevet.

Minuti su se nizali. Prođe jedan sat, pa još jedan. Zaveses su bile razmaknute, mesečevi zraci su obasjavali police. Činilo joj se da pun mesec, s druge strane prozora, pluta na parketu u njenoj spavaćoj sobi. Ležeći u krevetu, Džulija se prisećala detinjstva. Tolike noći, slične ovoj, provela je iščekujući povratak čoveka koji se te večeri nalazio s druge strane zida. Tolike besane noći provela je u ranoj mladosti slušajući vetar, koji joj je pričao o očevim putovanjima, opisujući hiljade zemalja čudesnih granica. Tolike večeri provela je sanjareći. S godinama nije izgubila tu naviku. Koliko je poteza olovkom i gumicom trebalo povući da bi likovi koje je osmišljavala oživeali, da bi se, iz kadra u kadar, okupljali i zadovoljavali svoju potrebu za ljubavlju. Džulija je oduvek znala da maštamo zato što uzalud tražimo dnevno svetlo; dovoljno je da se samo na tren odrekne svojih snova, pa da oni nestanu kad ih obasja prejak svetlo stvarnosti. Gde se nalazi granica našeg detinjstva?

Mala meksička lutka spavala je pored gipsane statue vidre, prvog otiska jedne neverovatne nade koja se ipak ostvarila. Džulija ustade i uze je. Intuicija joj je oduvek bila najbolji saveznik, vreme je pothranjivalo njenu maštu. Zašto onda ne bi poverovala?

Ona odloži igračku, obuče bademantil i otvori vrata spavaće sobe. Entoni Volš je sedeo na sofi u dnevnoj sobi: uključio je televizor i gledao neku seriju na EnBiSiju.

„Bio sam toliko slobodan da priključim kabl, neverovatno, ali nije čak bio uključen u zid! Obožavao sam ovaj dokumentarac.“

Džulija sede pored njega.

„Nisam gledao ovu epizodu, bar je nema u mojoj memoriji“, nastavi njen otac.

Džulija uze daljinski upravljač i isključi ton. Entoni prevrnu očima.

„Hteo si da razgovaramo?“, reče ona, „E pa, hajde onda da razgovaramo.“

Ćutali su dobrih četvrt sata.

„Oduševljen sam, nisam gledao ovu epizodu, bar je nema u mojoj memoriji“, ponovi Entoni Volš, pa pojača zvuk. Džulija isključi televizor.

„Trokiraš, upravo si dvaput ponovio istu rečenicu.“

Usledi još četvrt sata ćutanja; Antonijeve oči su sve to vreme bile prikovane za crni ekran.

„Na jedan od tvojih rođendana, čini mi se da si punila devet godina, večerali smo u tvom omiljenom kineskom restoranu, a onda smo celo večer gledali televiziju, isto kao sad, samo nas dvoje. Ležala si na mom krevetu i kad se program završio, nastavila si da gledaš sneg na ekranu. Ne sećaš se toga, bila si previše mala. Najzad si zaspala oko dva posle ponoći. Hteo sam da te odnesem u tvoju sobu, ali si tako čvrsto stegla jastuk prišiven za uzglavlje mog kreveta da nisam uspeo da te odvojim od njega. Ležala si dijagonalno, zauzela si ceo krevet. Ja sam onda seo u fotelju, preko puta tebe, i cele noći sam te posmatrao. Sigurno se ne sećaš toga, imala si samo devet godina.“

Džulija je ćutala. Entoni Volš uključi televizor.

„Gde li pronalaze priče? Za to je potrebno mnogo mašte. To će me uvek fascinirati! Najčudnije je što se na kraju vežemo za te likove.“

Džulija i njen otac nastaviše tako da sede, jedno pored drugog, bez reči. Oboje su držali ruke na sofi, ali ih ni na tren nisu približili. Nijedna reč nije narušila mir te tako posebne noći. Kad su prvi sunčevi zraci ušli u prostoriju, Džulija ustade i ćutke krenu ka drugom kraju dnevnog boravka. Stigavši do vrata spavaće sobe, okrenu se i reče:

„Laku noć.“

6.

Radio-budilnik na noćnom stočiću već je pokazivao devet sati. Džulija otvori oči i đipi iz kreveta. „Sranje!“

Dok je utrčavala u kupatilo, zape nogom za prag.

„Već je ponedjeljak“, progundā. „Kakva noć!“

Skloni zavesu za tuširanje, uđe u kabinu i pusti da joj voda dugo kvasi kožu. Malo kasnije, dok je prala zube gledajući se u ogledalu iznad umivaonika, obuze je neobuzdan smeh. Obmota jedan peškir oko struka, a drugi oko glave i odluči da skuva čaj. Dok je prolazila kroz spavaću sobu, zareče se da će pozvati Stenlija čim popije čaj. To što će mu prepričati svoje noćno bunilo nije bilo potpuno bezopasno, sigurno će pokušati da je odvuče na krevet nekog psihoanalitičara. Nema svrhe da se opire: nikada neće uspeti da izdrži pola dana a da ga ne pozove ili čak svrati do njega. Mora da kaže najboljem prijatelju kakav je neverovatan san sanjala.

Spremala se, sa smeškom na usnama, da otvori vrata spavaće sobe koja su vodila u dnevni boravak kad je zvuk pribora za jelo natera da poskoči.

Srce ponovo poče da joj lupa kao ludo. Baci peškire na pod, brzo navuče farmerke i polomajicu, sredi malo kosu, pa se vrati u kupatilo, stade ispred ogledala i zaključa da malo rumenila ne može da škodi. Zatim odškrinu vrata dnevne sobe, promoli glavu i zabrinuto prošaputa:

„Adame? Stenli?“

„Zaboravio sam da li piješ čaj ili kafu, pa sam skuvao kafu“, odgovori joj otac iz čajne kuhinje pobedonosno mašući bokalom koji se pušio. „Malo jaču, onakvu kakvu ja volim!“, dodade veselo.

Džulija pogleda stari drveni sto: bio je postavljen. Dve tegle pekmeza iscrtavale su savršenu dijagonalu sa teglom meda. Posuda za puter stajala je pod pravim uglom u odnosu na kutiju pahuljica. Mleko je bile pored posude za šećer.

„Prestani!“

„Šta? Šta sam sad uradio?“

„Prestani da izigravaš uzornog oca. Nikada mi nisi spremao doručak, nećeš da počneš sad kad...“

„O ne, prošlo vreme! To je pravilo koje smo zacrtali. Koristimo samo sadašnje vreme... pošto je budućnost luksuz koji ne mogu sebi da priuštim.“

„Ti si zacrtao to pravilo! Ja ujutru pijem čaj.“

Entoni sipa kafu u Džulijinu šolju.

„Mleko?“, upita.

Džulija odvrnu slavinu iznad sudopere i napuni električni bokal.

„Dakle? Jesi li odlučila?“, upita je Entoni Volš dok je vadio dve kriške hleba iz tosteru.

„Ako nam je cilj da razgovaramo, sinoć nismo postigli neke naročite rezultate“, odgovori mu Džulija blagim glasom.

„Ja sam baš uživao u vremenu koje smo proveli zajedno, ti nisi?“

„Nisam punila devet godina. Proslavljali smo moj deseti rođendan. Prvi vikend bez mame. Bila je nedelja, a u četvrtak su je odveli u bolnicu. Kineski restoran se zvao *Vang*, zatvoren je prošle godine. U ponedeljak, rano ujutru, dok sam još spavala, spakovao si kofer i otišao na avion i ne pozdravivši se sa mnom.“

„Imao sam rano po podne sastanak u Sijetlu! U stvari, ne, mislim da je to bilo u Bostonu. Ne sećam se više. Vratio sam se u četvrtak... ili petak.“

„Čemu sve ovo?“, upita Džulija sedajući za sto.

„Zar ne misliš da smo u dve kratke rečenice već dosta toga rekli jedno drugom? Nikad nećeš skuvati čaj ako ne uključiš bokal.“

Džulija omirisa šolju ispred sebe.

„Mislim da nikad u životu nisam pila kafu“, reče, pa zaroni usne u napitak.

„Kako onda možeš da znaš da ti se ne dopada?“, upita Entoni Volš, koji je posmatrao ćerku kako naskap ispija šolju.

„Tako lepo!“, odgovori ona iskrivivši lice i spustivši šolju.

„Čovek se navikne na gorčinu... i na kraju počne da ceni njenu senzualnost“, reče Entoni.

„Moram na posao“, dodade Džulija otvarajući teglu s medom.

„Jesi li odlučila? Da ili ne? Ovakva situacija je neprijatna, imam ipak pravo da znam!“

„Ne znam šta da ti kažem, ne traži nemoguće od mene. Ti i tvoji poslovni partneri zaboravili ste jedan drugi etički problem.“

„Reci slobodno, baš me zanima koji.“

„Da ćete poremetiti život nekoga ko to nije tražio.“

„Nekoga?“, odvrati Entoni Volš zajedljivo.

„Ne igraj se rečima. Ne znam šta da ti kažem, radi šta hoćeš, pozovi ih telefonom, reci im šifru, neka oni odluče umesto mene.“

„Šest dana, Džulija, imaš samo šest dana da ožališ oca, a ne nekog neznanca. Jesi li sigurna da ne želiš sama da odlučiš?“

„Imam, dakle, šest dana za tebe!“

„Ja više nisam na ovom svetu, šta time dobijam? Nisam mislio da ću to ikada reći, ali tako je. Uostalom, kad bolje razmislim, ovo je prilično smešno“, reče Entoni Volš nasmešivši se. „Nismo ni o tome razmišljali.“

Ovo je neverovatno! Priznaćeš da je pre ovog genijalnog izuma teško moglo da se zamisli da neko kaže ćerci da je mrtav, a da istovremeno čeka njenu reakciju. Zar nije tako? Dobro, vidim da se nisi čak ni nasmešila, verovatno i nije toliko smešno.“

„Ne, nije!“

„Imam za tebe jednu lošu vest. Ne mogu ja da ih pozovem. To naprosto nije moguće. Jedino klijent može da prekine program. Uostalom, već sam zaboravio šifru koju sam ti rekao, ona je istog trena izbrisana iz moje memorije. Nadam se da si je zapisala... za slučaj da...“

„1800300 00 01 šifra 654!“

„Ah, zapamtila si je!“

Džulija ustade i ode da spusti šolju u sudoperu. Kad se okrenula, dugo je posmatrala oca, a onda podiže slušalicu telefona pričvršćenog na kuhinjski zid.

„Ja sam“, reče kolegi s posla. „Poslušaću te, u stvari, donekle... Danas i sutra ću uzeti slobodne dane, možda i posle toga, još ne znam tačno, ali obavestiću te. Slaćete mi mejl svake večeri da bih znala kako napreduje projekat. Obavezno me pozovite ako iskrсне bilo kakav problem. I još nešto, posveti punu pažnju onom Čarlsu, onom novajliji, dugujemo mu ogromnu zahvalnost. Ne želim da ostane skrajnut, pomozite mu da se uključi u ekipu. Stvarno računam na tebe, Dreje.“

Džulija vrati slušalicu na postolje ne odvajajući pogled od oca.

„Dobro je što vodiš računa o saradnicima“, primeti Entoni Volš. „Oduvek sam govorio da preduzeće počiva na tri stuba, a to su: zaposleni, zaposleni i zaposleni!“

„Dva dana! Imamo dva dana, jesi li me čuo? Odluči da li prihvataš ili ne. Kroz četrdeset osam sati vratićeš mi moj život, a ti...“

„Šest dana!“

„Dva!“

Entoni Volš nastavi da se prepire s ćerkom: „Šest!“

Zvonjava telefona prekinu njihovo ubeđivanje. Entoni podiže slušalicu, ali mu je Džulija istog trena ote, pa mu stavi ruku preko usta i dade znak da bude što tiši. Adam se brinuo zato što nije na poslu. Prebacivao je sebi što je bio razdražljiv i sumnjičav. Ona mu se izvini što je prethodnog dana bila nervozna, zahvali što je reagovao na njenu poruku i svratio kod nje. Iako to nije bio najzgodniji trenutak, u njegovom neočekivanom pojavljivanju ispod njenih prozora bilo je, na kraju krajeva, nečeg romantičnog.

Adam joj predloži da dođe kod nje posle posla. Dok je Entoni Volš prao sudove trudeći se da pravi što veću buku, Džulija je objašnjavala vereniku

da ju je očeva smrt pogodila više nego što želi da prizna. Imala je košmarne snove, iscrpljena je. Nema potrebe da im se opet desi isto što i prethodnog dana. Provešće mirno popodne, rano će otići na spavanje i videće se sutra, najkasnije prekosutra. Do tada će opet postati devojka kojom je želeo da se oženi.

„Kao što sam i rekao, iver ne pada daleko od klade“, ponovi Entoni Volš kad je Džulija spustila slušalicu.

Ona ga ošinu pogledom.

„Šta je sad opet?“

„Nikad nisi oprao ni jedan jedini tanjir!“

„Otkud ti to znaš?! Osim toga, pranje sudova je u mom novom programu!“, odgovori joj veselo Entoni Volš.

Džulija uze svežanj ključeva sa klina, ništa mu ne odgovorivši.

„Kuda ćeš?“, upita je otac.

„Idem gore da ti spremim sobu. Ne dolazi u obzir da mi se noću šetkaš po dnevnoj sobi, moram da nadoknadim nekoliko sati sna, ako shvataš šta hoću da kažem.“

„Ako je to zbog televizora, stišaću ton...“

„Večeras ideš gore. Uzmi ili ostavi!“

„Pa nećeš valjda da me smestiš na tavanu?“

„Navedi mi jedan dobar razlog zašto to ne bih učinila.“

„Ima pacova... Sama si rekla“, reče joj otac tonom kažnjenog deteta.

Dok se Džulija spremala da izađe iz stana, njen otac reče odlučnim glasom:

„Ne vredi, nećemo uspeti!“

Džulija zatvori vrata i otrča uza stepenice. Entoni Volš baci pogled na sat, pa posle kraćeg dvoumljenja potraži beli daljinski upravljač koji je Džulija ostavila na radnoj površini u kuhinji.

Čuo je ćerkine korake iznad svoje glave, škripu nameštaja, koji je pomerala, zvuk prozora, koje je otvarala i zatvarala.

Kad se vratila, otac ju je čekao u sanduku, sa daljinskim upravljačem u ruci.

„Šta to radiš?“, upita ga ona.

„Isključiću se. Možda je tako bolje za oboje, a pogotovo za tebe, vidim da ti smetam.“

„Mislila sam da ti to ne možeš da uradiš“, reče ona, pa mu istrgnu daljinski upravljač iz ruke.

„Rekao sam da samo ti možeš da pozoveš firmu i kažeš šifru, ali valjda sam još sposoban da pritisnem dugme!“, progundā on izlazeći iz sanduka.

„Radi kako hoćeš“, odgovori ona pruživši mu upravljač. „Zamaraš me!“

Entoni Volš ga spusti na nizak sto i stade pred ćerku.

„A kuda ste nameravali da otputujete?“

„U Montreal. Što pitaš?“

„Tako znači, taj tvoj verenik se nije baš pretrgao“, reče on zviznuvši.

„Imaš nešto protiv Kvebeka?“

„Baš ništa! Montreal je prilično sladak grad, štaviše, tamo sam proveo vrlo lepe trenutke! Uostalom, nije to tema“, primeti on zakašljavši se.

„A koja je tema?“

„Samo sam...“

„Šta?“

„Bračno putovanje u mestu udaljenom sat leta avionom... Ruku na srce, baš egzotično mesto! Zašto te ne odvede u kamp-prikolicu da uštedi na hotelu!“

„Možda sam ja odabrala to odredište! Možda ja obožavam taj grad, možda Adama i mene za njega vežu uspomene! Otkud ti znaš?“

„Ako si ti odlučila da provedeš prvu bračnu noć na sat leta od svog stana, onda ti nisi moja ćerka!“, odvrati podrugljivo Entoni. „Dobro, voliš javorov sirup, ali do te mere da...“

„Nikad ne odustaješ od onoga što si utuvio sebi u glavu, je l' da?“

„Priznajem da je malo prekasno za to. Dobro, neka ti bude, pretpostavimo da si odlučila da provedeš najnezaboravnije veče u životu u gradu koji poznaješ. Zbogom istraživačkom duhu! Zbogom romantici! Recepcionaru, dajte nam istu sobu kao prošli put. Na kraju krajeva, to je jedno sasvim obično veče! Poslužite nam uobičajen obrok, moj budući muž, pardon, moj novopečeni muž, ne voli da menja navike!“

Entoni Volš prisnu u smeh.

„Jesi li završio?“

„Da“, izvini se on. „O bože, smrt je mnogo dobra stvar, dopušteno ti je da kažeš sve što ti prođe kroz strujna kola, maltene je prijatna zbog toga!“

„U pravu si, nećemo uspjeti!“, prekinu Džulija očev veseli smeh.

„Ovde sigurno nećemo. Treba nam neka neutralna teritorija.“

Ćerka ga zbunjeno pogleda.

„Prestanimo da igramo žmurke u ovom stanu, važi? Čak i ako računamo prostoriju na spratu, gde si htela da me smestiš, ovde je tesno i traćimo dragocene minute kao dve budaletine. Oni se neće ponoviti.“

„Šta predlažeš?“

„Jedno kratko putovanje. Ali za to vreme nećeš telefonirati na posao, onaj tvoj Adam se neće iznenada pojavljivati, nećemo provoditi večeri gledajući se ćutke ispred televizora, nego ćemo se šetati, razgovarati. Zato sam prevalio ovoliki put. Jedan tren, nekoliko dana, samo nas dvoje,

samo za nas dvoje!“

„Tražiš od mene upravo ono što ti meni nikada nisi pružio, zar ne?“

„Prestani da vodiš rat protiv mene, Džulija. Imaćeš čitavu večnost da nastaviš tu borbu, moje oružje će postojati samo u tvom sećanju. Šest dana, to je sve što nam je ostalo, eto šta tražim od tebe.“

„I kuda putujemo?“

„U Montreal!“

Džulija nije uspela da zauzda iskren smešak koji joj je ozario lice.

„U Montreal?“

„Pa, pošto karte ne mogu da se vrate... Uvek možemo da promenimo ime jednog putnika...“

Pošto je Džulija vezala kosu i prebacila jaknu preko ramena, očigledno u nameri da izađe ne odgovorivši mu, Entoni Volš stade na vrata.

„Šta si tu obesila nos?! Adam je rekao da možeš čak i da ih baciš!“

„Predložio mi je da zadržim karte za uspomenu i, ako ti je to promaklo dok si prisluškiavao, bio je ironičan. Ne mislim da mi je predložio da otputujem s nekim drugim.“

„Ja sam ti otac, a ne 'neko drugi'!“

„Pomeri se, molim te!“

„Kuda ćeš?“, upita je Entoni Volš popustivši je. „Na vazduh.“

„Ljuta si?“

Umesto odgovora, čuo je samo bat ćerkinih koraka na stepeništu.

Taksi uspori na uglu Ulice Grinič i Džulija uskoči u njega. Nije morala da podigne pogled na pročelje svoje zgrade. Znala je da Entoni Volš posmatra s prozora dnevne sobe žuti ford koji se udaljavao ka Devetoj aveniji. Čim je nestala na raskrsnici, on ode u kuhinju, uze slušalicu i obavi dva telefonska razgovora.

* * *

Džulija je rekla taksisti da je ostavi na početku četvrti Soho. U normalnim okolnostima prepešaćila bi taj put, koji je znala napamet. Nepunih petnaest minuta hoda. Ali htela je da pobegne od kuće: da je neko ostavio nezaključan bicikl na ulici, ukrala bi ga. Ona otvori vrata male antikvarnice; odjeknu zvonce. Stenli, koji je sedeo u baroknoj fotelji, prestade da čita.

„To ni Greta Garbo ne bi bolje uradila u *Kraljici Kristini!*“

„O čemu to govoriš?“

„O tvom ulasku, princezo, veličanstvenom i zastrašujućem u isti mah!“

„Danas nije zgodan dan da zbijaš šale na moj račun.“

„Nijedan dan, ma koliko bio lep, ne može da prođe bez trunke ironije. Ne radiš?“

Džulija priđe staroj biblioteci i pažljivo osmotri pozlaćeni sat s klatnom na najvišoj polici.

„Nisi valjda pobjegla s posla da bi proverila kako se merilo vreme u XVIII veku?“, upita je Stenli skinuvši naočare koje su mu stajale navrh nosa.

„Baš je lep.“

„Da, ja takođe. Šta ti je?“

„Ništa, svratila sam da te vidim, to je sve.“

„Kako da ne!? A ja ću uskoro prestati da prodajem nameštaj u stilu Luja XVI i preći ću na pop-art!“, odvrati Stenli, pa odloži knjigu.

On ustade i sede na ugao stola od mahagonija.

„Ta lepa glavica cepti od besa?“

„Da, moglo bi se reći.“

Džulija spusti glavu na Stenlijevo rame.

„Ah da, stvarno je teška!“, reče on zagrlivši je. „Pripremiću ti čaj koji mi je jedan prijatelj poslao iz Vijetnama. Videćeš, pomaže da se izbace toksini, stvarno ima gomilu dobrih osobina, za razliku od tog mog prijatelja.“

Stenli uze čajnik sa police. Uključi električni bokal ostavljen na starom pisaćem stolu, na kome je stajala kasa. Pošto je ostavio listiće nekoliko minuta u vodi, on napuni čudesnim napitkom dve porcelanske šolje, izvađene iz jednog starog ormana. Miris jasmína ispuni prostoriju i Džulija otpi jedan mali gutljaj.

„Slušam te. Ne vredi ti da se opireš, ovaj božanski napitak, navodno, razvezuje jezik.“

„Da li bi pošao na svadbeno putovanje sa mnom?“

„Kad bih se oženio tobom, pošao bih, zašto da ne... Ali onda bi morala da se zoveš Džulijan, a ne Džulija, jer bi, u protivnom, našem svadbenom putovanju nedostajala idila.“

„A kako bi bilo da zatvoriš prodavnicu na nedelju dana i pustiš me da te povedem...“

„Neverovatno romantično! A kuda?“

„U Montreal.“

„Ne dolazi u obzir!“

„Šta sad i ti imaš protiv Kvebeka?“

„Šest meseci sam se mučio ne bih li smršao tri kilograma. Nisam to radio da bih sad otišao tamo i vratio ih za nekoliko dana. Restorani su im neodoljivi. Isto kao i konobari! Osim toga, mrzim da budem zamena.“

„Zašto to kažeš?“

„Ko te je odbio pre mene?“

„Nije važno! Uostalom, kad bih ti rekla, ne bi mi poverovao.“

„Možda bih poverovao kad bi mi kazala šta te muči...“

„Čak i da ti ispričam sve iz početka, ne bi mi poverovao.“

„Dobro, možda sam ja glup... Kad si poslednji put uzela slobodan dan usred nedelje?“

Pošto je Džulija ćutala, Stenli nastavi:

„Upadaš u moju antikvarnicu u ponedeljak ujutru, dah ti miriše na kafu, iako je ne podnosiš... Ispod tog rumenila, koje je, uzgred budi rečeno, prilično neravnomerno naneto, skriva se lice nekoga ko je spavao samo nekoliko minuta... Tražiš od mene, s neba pa u rebra, da otputujem s tobom umesto tvog verenika. Šta se dešava? Provela si noć s nekim ko nije Adam?“

„Ma ne!“, uzviknu Džulija.

„Preformulisaću pitanje: koga ili čega se bojiš?“

„Ničega.“

„Draga moja, imam posla, ako nemaš više dovoljno poverenja u mene da mi kažeš šta se dešava, vratiću se svom popisu“, odgovori Stenli pretvarajući se da ide u sobu iza prodavnice.

„Kad sam ušla, zevao si s knjigom u ruci! Užasno si loš lažov“, reče Džulija smejući se.

„Konačno je nestao taj tužan izraz lica! Jesi li za šetnju? Uskoro se otvaraju prodavnice u ovom kraju, verovatno ti trebaju nove cipele.“

„Kad bi samo video koliko pari cipela, koje nikad ne nosim, čami u mom ormanu.“

„Nisam mislio da to treba da uradimo zbog tvojih stopala, nego zbog tvog morala!“

Džulija uze pozlaćeni sat. Nedostajalo je zaštitno staklo na brojčaniku. Ona pređe vrhom prsta preko okvira.

„Stvarno je lep“, reče vrativši unazad kazaljku za minute, zbog čega se pomeri i kazaljka za sate.

„Bilo bi tako lepo kad bismo mogli da se vratimo u prošlost.“

Stenli je odmeri pogledom.

„Kad bismo vratili vreme unazad? Taj stari sat čak ni tada ne bi bio nov. Gledaj na to iz drugog ugla: on je lep upravo zbog svoje starosti“, reče Stenli vraćajući sat na policu. „Hoćeš li mi konačno reći šta te muči?“

„Kad bi ti predložili da otputuješ, da slediš očeve tragove, da li bi pristao?“

„Kakvoj bih se opasnosti izložio? Što se mene tiče, da treba da odem na kraj sveta samo da bih otkrio delić majčinog života, već bih bio u avionu i

kinjio stjuardese, a ne bih gubio vreme sa jednom ludačom, makar ta ludača bila moja najbolja prijateljica. Ako ti se pruža prilika da odeš na jedno takvo putovanje, kreći bez dvoumljenja.“

„A šta ako je prekasno?“

„Prekasno je samo onda kada stvari ne mogu više da se poprave. Premda ga više nema, tvoj otac i dalje živi kraj tebe.“

„Nisi ni svestan koliko si u pravu!“

„Ma šta ti govorila, on ti ipak nedostaje.“

„Posle svih ovih godina navikla sam se na njegovo odsustvo. Naučila sam da živim bez njega.“

„Draga moja, čak i deca koja nikada nisu upoznala prave roditelje pre ili kasnije osećaju potrebu da se vrate svojim korenima. To je često surovo prema onima koji su ih podigli i voleli, ali takva je ljudska priroda. Ako ne znamo odakle dolazimo, teško nam je da idemo kroz život. Dakle, ukoliko treba da kreneš na nekakvo putešestvije koje će ti omogućiti da konačno saznaš ko je bio tvoj otac, koje će pomiriti tvoju i njegovu prošlost, kreni.“

„Znaš, mi nemamo mnogo zajedničkih uspomena.“

„Možda ih imate više nego što misliš. Bar jednom zaboravi na svoj ponos, zbog koga te ja obožavam, i kreni na to putovanje! Ako to nećeš da uradiš zbog sebe, uradi zbog jedne moje dobre prijateljice. Upoznaću te s njom jednoga dana, ona je jedna predivna mama.“

„Ko je to?“, upita Džulija s trunkom ljubomore u glasu.

„Ti! Kroz koju godinu.“

„Ti si divan prijatelj, Stenli“, reče Džulija i poljubi ga u obraz.

„Ma ja nemam nikakve veze s tim, draga moja, sve je to zbog napitka!“

„Čestitaj svom prijatelju iz Vijetnama, njegov čaj stvarno ima zadivljujuća svojstva“, dodade Džulija izlazeći.

„Ako ti se toliko sviđa, naručiću ti nekoliko kutija. Čekaće te ovde kad se vratiš. Kupujem ga u bakalnici na uglu!“

7.

Džulija se pope u stan preskačući po dva stepenika. U dnevnoj sobi nije bilo nikoga. Ona pozva nekoliko puta, ali ne dobi nikakav odgovor. Ode u spavaću sobu, kupatilo i stan iznad i uveri se da je sama. Onda primeti da fotografija Antonija Volša u srebrnom ramu opet stoji na kaminu.

„Gde si bila?“, upita je otac, nateravši je da se trgne.

„Prepao si me! A gde si ti nestao?“

„Užasno sam se rastužio zato što se sekiraš zbog mene. Izašao sam da se prošetam. Ovde sam se dosađivao.“

„Šta je ovo?“, upita Džulija pokazujući fotografiju na kaminu.

„Pronašao sam je sasvim slučajno, ispod debelog sloja prašine, dok sam sebi gore spremio sobu, pošto ćeš me tamo večeras odložiti... Neću da spavam sa sopstvenom fotografijom u istoj prostoriji! Stavio sam je ovde, ali možeš da je premestiš, ako hoćeš.“

„I dalje želiš da otputujemo?“, upita ga Džulija.

„Upravo dolazim iz agencije na uglu tvoje ulice. Ništa ne može da zameni direktan kontakt s ljudima. Jedna slatka devojka, liči malčice na tebe, samo što je nasmejana... Gde sam ono stao?“

„Jedna slatka devojka...“

„Ah, da, tako je! Pristala je da se ogлуši o pravila. Pošto je kuckala po tastaturi dobrih pola sata – pomislio sam da prekucava celokupna Hemingvejeva dela – konačno je uspela da ubaci moje ime na kartu. Iskoristio sam priliku i doplatio za biznis klasu!“

„Stvarno si neverovatan! Odakle ti ideja da ću pristati...?“

„Ma ne, nisam to zato uradio, nego ako hoćeš da zalepiš karte u album, neka bar budu biznis klase. Zbog porodičnog nivoa, draga moja!“

Džulija potrča u svoju sobu.

„Kuda si sad pošla?“, upita je Entoni Volš.

„Da spakujem putnu torbu za dva dana“, odgovori ona naglasivši broj dva. „To si hteo, zar ne?“

„Naša pustolovina će trajati šest dana, datumi nisu mogli da se menjaju. Uzalud sam preklinjao Elodi, prelepu devojku iz agencije koju sam ti maločas pomenuo, ostala je nepopustljiva u vezi sa tim.“

„Dva dana!“, dreknu Džulija iz kupatila.

„Oh, uostalom, radi kako hoćeš. U najgorem slučaju, kupićemo ti još jedan par pantalona na licu mesta. Ukoliko nisi primetila, farmerke su ti pocepane, vidi ti se koleno!“

„Ti ideš bez ičega?“, upita Džulija promolivši glavu kroz vrata.

Entoni Volš priđe drvenom sanduku nasred dnevne sobe i podiže poklopac ispod koga se skrivalo dvostruko dno. Unutra je bio crni kožni koferčić.

„Predvideli su samo ono najnužnije kako bih mogao da budem elegantan tih šest dana, koliko mi otprilike traju baterije!“, reče, prilično zadovoljan. „Bio sam slobodan da u tvom odsustvu uzmem ličnu kartu koju su ti dali. Uzeo sam i sat“, dodade ponosno joj pokazujući ručni zglob. „Ne smeta ti da ga malo nosim? Kad dođe vreme, biće tvoj. U stvari, znaš šta hoću da kažem...“

„Bila bih ti zahvalna kad bi prestao da preturaš po mom stanu!“

„Preturanje po tvom stanu, draga moja, spadalo bi u domen speleologije! Pronašao sam svoje stvari u koverti od kraft papira, koju si već ostavila na tavanu, u onom haosu!“

Džulija zatvori putnu torbu i odnese je u predsoblje. Reče ocu da će ponovo nakratko izaći i da će se truditi da se što pre vrati. Mora da opravda Adamu svoj odlazak.

„Šta ćeš da mu kažeš?“, upita Entoni Volš.

„Mislim da se to tiče samo mene i njega“, odvrati Džulija.

„On me se ne tiče, jedino me ti zanimaš.“

„Je li? I to je ubačeno u tvoj novi program?“

„Bez obzira na to koji ćeš razlog da mu navedeš, savetujem ti da mu ne kažeš kuda idemo.“

„Pretpostavljam da treba da poslušam oca koji ima iskustva sa tajnama.“

„Prihvati ga naprosto kao savet jednog muškarca. A sad briši, moramo da napustimo Menhetn najkasnije kroz dva sata.“

* * *

Taksi ostavi Džuliju u Aveniji Amerika, ispred broja 1350. Ona ulete u veliku zgradu od stakla, gde se nalazilo odeljenje za dečju književnost jedne velike njujorške izdavačke kuće. Pošto je njen mobilni u predvorju bio van dometa mreže, ona reče devojci na recepciji ko je i zamoli je da pozove gospodina Kavermena.

„Je 1' sve u redu?“, upita Adam prepoznavši Džulijin glas.

„Na sastanku si?“

„Na prelomu sam, završićemo za petnaest minuta. Hoćeš da rezervišem sto za osam sati kod našeg Italijana?“ Adam vide broj na displeju svog telefona. „Ti si u zgradi?“

„U predvorju...“

„Nije zgodan trenutak, svi smo na sastanku posvećenom novim

izdanjima...“

„Moramo da razgovaramo“, prekinu ga Džulija.

„Ne može da sačeka do večeras?“

„Ne mogu na večeru s tobom, Adame.“

„Stižem!“, odgovori on i prekide vezu.

Zatekao je Džuliju u predvorju, imala je onaj natmureni izraz lica koji najavljuje loše vesti.

„U suterenu je kafić, vodim te tamo“, reče Adam.

„Bolje da se prošetamo po parku, napolju će nam biti prijatnije.“

„Toliko je ozbiljno?“, upita on dok su izlazili iz zgrade.

Džulija mu ne odgovori. Krenuše Šestom avenijom i tri bloka dalje uđuše u Central park.

Staze između zelenih površina bile su gotovo puste; slušalice u ušima malobrojnih džogera poskakivale su u brzom ritmu: usredsređeni na trčanje, nisu obraćali pažnju na ostatak sveta, na one koji se zadovoljavaju običnom šetnjom. Jedna riđa veverica krenu im u susret i uspravi se na zadnje šapice, tražeći hranu. Džulija zavuče ruku u džep kaputa, kleknu i pruži joj šaku lešnika.

Mali drski glodar joj priđe, malčice se snebivajući i gledajući žudno u lešnike. Želja najzad nadjača strah: veverica zgrabi jedan lešnik i ode nekoliko metara dalje da ga pojede dok ju je Džulija posmatrala razneženim pogledom.

„Uvek imaš lešnike u džepu kišnog mantila?“, upita je Adam smeškajući se.

„Znala sam da ćeš me dovesti ovamo, kupila sam jednu kesicu pre nego što sam ušla u taksu“, odgovori mu Džulija, pa pruži još jedan lešnik veverici kojoj se već pridružilo nekoliko drugara.

„Naterala si me da izađem sa sastanka da bi mi pokazala da imaš dara za dresuru?“

Džulija istrese na travnjak ostatak lešnika iz kesice i ustade da nastave šetnju. Adam ju je pratio u stopu.

„Odlazim“, reče ona tužnim glasom.

„Ostavljaš me?“, upita zabrinuto Adam.

„Ma ne, glupane, idem samo na nekoliko dana.“

„Na koliko?“

„Dva, možda šest, ne duže.“

„Dva ili šest?“

„Nemam pojma.“

„Džulija, upadaš u moju kancelariju i tražiš da pođem sa tobom kao da je smak sveta... Moram li da ti čupam reči iz usta, jednu po jednu?“

„Zar je tvoje vreme toliko dragoceno?“

„Besna si, s pravom, ali nisi ljuta zbog mene. Ja ti nisam neprijatelj, Džulija, ja sam samo čovek koji te voli, a to nije uvek lako. Nemoj da ispaštam zbog nečega za šta nisam kriv.“

„Jutros me je zvao lični sekretar moga oca. Moram da završim neke poslove van Njujorka.“

„A gde to?“

„Na severu Vermonata, na granici sa Kanadom.“

„Zašto ne odemo tamo zajedno za vikend?“

„Hitno je, ne može da čeka.“

„Ima li to neke veze sa činjenicom da su me zvali iz putničke agencije?“

„Šta su ti rekli?“, upita Džulija nesigurnim glasom.

„Neko je svraćao u agenciju i iz nekog razloga, koji nisam baš najbolje razumeo, vratili su mi novac za moju kartu, ali ne i za tvoju. Nisu hteli ništa više da mi kažu. Sastanak je već bio počeo, nisam mogao da gnjavim.“

„To je verovatno uradio očev sekretar, on je majstor za takve stvari, prošao je dobru školu.“

„Ideš u Kanadu?“

„Na granicu, rekla sam ti.“

„Stvarno želiš da odeš na taj put?“

„Mislim da želim“, odgovori ona natmureno.

Adam je zagrlj i privuče k sebi.

„Ako moraš, idi. Neću ništa više da te pitam. Neću da dvaput zaredom ispadnem nepoverljiv. Osim toga, moram da se vratim na posao. Otpратиćeš me do kancelarije?“

„Ostaću malo ovde.“

„Sa vevericama?“, upita Adam podrugljivo. „Da, sa vevericama.“

On je poljubi u čelo, napravi nekoliko koraka unatraške, mahnu joj i ode niz stazu. „Adame?“

„Molim?“

„Šteta što imaš taj sastanak, baš bih volela...“

„Znam, ali u poslednje vreme nas bije maler.“ Adam joj posla poljubac.

„Stvarno moram da idem! Javićeš mi se iz Vermonata kad stigneš?“

Džulija ga je posmatrala kako se udaljava.

* * *

„Kako je bilo?“, upita veselo Entoni Volš dok je Džulija ulazila u stan.

„Fantastično!“

„Zašto si onda tako snuždena, kao da dolaziš sa sahrane? Doduše, bolje ikad nego nikad...“

„Pitam se da li je stvarno bolje! Možda zato što sam prvi put slagala čoveka koga volim!“

„A ne, Džulija, ovo je drugi put, zaboravila si ono juče... Ali možeš da kažeš da je to bila proba, da se ne računa.“

„Sve bolje od boljeg! Slagala sam Adama dvaput za dva dana, a on je toliko divan i uviđavan, pustio me je da otputujem, ne postavljajući nikakva pitanja. Zarekla sam se da nikada neću biti takva, a upravo sam se tako osećala dok sam ulazila u taksi.“

„Ne preteruj!“

„Ma nemoj!? Postoji li išta odvratnije od laganja osobe koja ima toliko poverenje u nas da nas ništa i ne pita?“

„Postoji: preterana zaokupljenost poslom zbog koje nas uopšte ne zanima nečiji život!“

„Ti mi to kažeš? Stvarno imaš petlju!“

„Da, ja bar imam iskustva u tome! Mislim da su kola ispred zgrade... Trebalo bi da požurimo. S obzirom na mere bezbednosti, ljudi sad provode više vremena na aerodromu nego u avionu.“

Dok je Entoni Volš iznosio prtljag, Džulija se osvrnu i baci pogled na dnevnu sobu. Ugledavši srebrni ram na kaminu, priđe i okrenu očevu fotografiju prema zidu, a zatim izađe iz stana.

* * *

Sat kasnije limuzina je skrenula u traku koja vodi do aerodroma *Džon Fildžerald Kenedi*.

„Mogli smo da uzmemo taksi“, reče Džulija posmatrajući kroz prozor avione parkirane na asfaltu.

„Mogli smo, ali priznaćeš da je ovako mnogo udobnije. Pronašao sam u tvom stanu svoje kreditne kartice, a koliko sam shvatio, ti ne želiš moje nasledstvo. Pusti me onda da ga sam trošim. Kad bi samo znala koliki ljudi, isto kao ja, ceo život gomilaju novac i maštaju o tome da ga, isto kao ja, troše posle svoje smrti. Kad čovek bolje razmisli, to je neverovatan luksuz! Ma daj, Džulija, razvedri se. Videćeš se sa Adamom kroz nekoliko dana, biće još više zaljubljen u tebe kad se vratiš. Iskoristi najbolje što možeš ovo kratko vreme koje ćeš provesti s ocem. Kad smo poslednji put zajedno nekuda otputovali?“

„Imala sam sedam godina, mama je još bila živa i nas dve smo provele odmor pored bazena dok si ti sve vreme bio u telefonskoj govornici u

hotelu, odakle si upravljao poslovima“, odgovori mu Džulija izlazeći iz limuzine koja se upravo zaustavila pored pločnika.

„Pa nisam valjda ja kriv što tada još nisu postojali mobilni telefoni!“, uzviknu Entoni Volš otvarajući vrata.

* * *

Međunarodni terminal je bio prepun sveta. Entoni prevrnu očima i stade na kraj dugog reda koji je vijugao do šaltera za prijavljivanje. Kad su, po cenu beskonačnog čekanja, dobili bording karte, taj ključ što otvara sva vrata, morali su opet da stanu u red, ovoga puta da bi prošli kroz skener.

„Pogledaj kako su svi ovi ljudi nervozni, ovo maltretiranje uništava uživanje u putovanju. I kako da ih neko krivi zbog toga, kako da ne izgube živce kad ih teraju da satima stoje, jedni s decom u naručju, drugi na nogama koje su oslabile pod teretom poodmaklih godina. Zar stvarno misliš da je ova mlada žena ispred nas sakrila eksploziv u teglice sa hranom za svoju bebu? Kompot od kajsija i jabuka sa dinamitom!“

„Veruj mi da je sve moguće!“

„Ma daj, urazumi se! Gde su nestali oni engleski džentlmeni koji su za vreme Drugog svetskog rata pili čaj?“

„Dok su padale bombe?“, upita šapatom Džulija, kojoj je bilo neprijatno zato što Entoni govori tako glasno. „Ti, međutim, nisi izgubio nimalo od svoje svađalačke naravi. S druge strane, kad bih rekla policajcu da mi čovek s kojim putujem baš i nije otac i kad bih mu detaljno objasnila u kakvom smo odnosu, možda bi s pravom izgubio razum, zar ne? Moj je ostao u drvenom sanduku nasred moje dnevne sobe!“

Entoni slegnu ramenima i krenu, pošto je sad bio na njega red da prode kroz skener. Džulija se tada seti poslednje rečenice koju je izgovorila i pozva ga; iz glasa joj je izbijala izvesna zabrinutost.

„Dođi“, reče ona, obuzeta panikom. „Hajdemo odavde, avion je bio glupa ideja. Iznajmimo automobil, ja ću da vozim i kroz šest sati bićemo u Montrealu. Obećavam ti da ćemo usput razgovarati. U kolima se mnogo bolje razgovara, zar ne?“

„Šta te je sad spopalo, Džulija? Zašto si se uplašila?“

„Ma kako ne razumeš?“, šapnu mu na uvo. „Razotkriće te za dve sekunde. Pun si elektronike, kad prođeš kroz skener, detektori će početi da pište. Policija će skočiti na tebe, uhapsiće te, pretresti, snimiti na rendgenu od glave do pete, a onda će te rastaviti ne bi li shvatili kako je moguće jedno takvo tehnološko čudo.“

Entoni se nasmeši i zakorači ka policajcu. Otvori pasoš, raširi pismo

koje je bilo zavučeno u preklap na navlaci i pruži mu ga držeći ga vrhovima prstiju.

Ovaj prelete preko papira, pozva nadređenog i zamoli Džulijinog oca da izađe iz reda. Pošto se i sam upoznao sa sadržajem dokumenta, šef policije se odnosio prema njemu s velikim poštovanjem. Antonija odvedoše na stranu, pažljivo ga ispipaše i, pošto su završili pretres, rekoše mu da može da se kreće po aerodromu po svom nahodađu.

Džulija je morala da se podvrgne postupku predviđenom za sve putnike. Naterali su je da se izuje i skine kaiš sa farmerki. Oduzeli su joj ukosnicu kojom je skupila kosu – procenili su da je previše duga i šiljata – grickalicu za nokte koju je zaboravila da izvadi iz torbice za šminku, turpiju koja je za dva centimetra prelazila dozvoljenu dužinu. Kontrolor je ukori zbog nemarnosti.

Zar na tablama nije velikim slovima napisan spisak predmeta koji ne smeju da se unose u avion? Ona se odvaži da odgovori kako bi bilo jednostavnije da istaknu šta sme da se unosi, ali je policajac grubo upita ima li nešto protiv važećih propisa. Džulija mu odvrati da nema: njen avion je poletao za četrdeset pet minuta. Ne sačekavši sagovornikov odgovor, uze tašnu i potrča ka Antoniju, koji ju je podsmešljivo posmatrao iz daljine.

„Može li se znati zašto ti imaš pravo na povlašćen tretman?“ Entoni mahnu pismom, koje je i dalje držao u ruci, i pruži ga ćerci smeškajući se.

„Imaš srčani stimulator?“

„Već deset godina, draga moja Džulija.“

„A zašto?“

„Zato što sam imao infarkt i mom srcu je potrebna pomoć.“

„Kad se to desilo?“

„Ako bih ti rekao da se to desilo na godišnjicu smrti tvoje majke, opet bi me optužila za teatralnost.“

„Zašto ja ne znam za to?“

„Možda zato što si bila previše zaokupljena sopstvenim životom.“

„Niko me nije obavestio.“

„Nisam znao gde si... Oh, ne pravimo frku oko toga! Prvih meseci sam bio besan zato što moram da nosim aparat. Kad samo pomislim da me on danas celog nosi! Idemo li? Na kraju ćemo propustiti let“, reče Entoni Volš bacivši pogled na tablu sa međunarodnim polascima. „Oh ne“, dodade, „njavljuju sat zakašnjenja. Samo nam je još to falilo!“

Džulija iskoristi višak vremena da pregleda police u prodavnici štampe. Skrivena iza jedne stalaže, posmatrala je Antonija tako da ovaj to ne primeti. On je sedeo u sali za ukrcavanje, gledao je u piste za poletanje u

daljini. Džulija prvi put oseti da joj otac nedostaje. Okrenu se i pozva Stenlija.

„Na aerodromu sam“, reče tiho u telefon.

„Uskoro polećeš?“, upita je prijatelj gotovo nečujnim glasom.

„Imaš nekoga u antikvarnici? Smetam ti?“

„Ja sam hteo tebe to isto da pitam!“

„Ma ne, pa ja tebe zovem“, odvrati Džulija.

„Zašto onda šapućeš?“

„Nisam ni primetila da to radim.“

„Treba češće da svraćaš kod mene, ti si mi talična. Sat posle tvog odlaska prodao sam sat s klatnom iz XVIII veka. Dve godine mi je stajao u radnji.“

„Ma kakav XVIII vek! Nije bio stariji od nekoliko meseci.“

„Ali i on dobro laže. Ne znam s kim si i ne želim da znam, ali nemoj misliti da sam glup, to me užasava.“

„Nije ono što misliš, veruj mi!“

„Vera spada u domen religije, dušo moja!“

„Nedostajaćeš mi, Stenli.“

„Dobro iskoristi tih nekoliko dana. Putovanja podmlađuju.“

I on spusti slušalicu ne dozvolivši Džuliji da mu odgovori. Kad je prekinuo vezu, pogleda u telefon i dodade:

„Idi s kim god hoćeš, ali nemoj da se zaljubiš u nekog Kanadana koji će te zadržati u svojoj domovini. Dan bez tebe predugo traje, već počinjem da se dosađujem!“

8.

U pola šest uveče avion Ameriken erlajnsa na letu broj 4742 sleteo je na pistu aerodroma *Pjer Trido* u Montrealu. Neometano su prošli carinu. Automobil ih je čekao ispred zgrade. Na autoputu nije bilo gužve, pa su se pola sata kasnije vozili kroz poslovnu četvrt. Entoni joj pokaza visoku staklenu kulu.

„Gledao sam kako se gradi“, reče uzdahnuvši. „Vršnjakinje ste.“

„Zašto mi to kažeš?“

„Zato što toliko voliš ovaj grad, ostavljam ti jednu uspomenu. Jednom ćeš se šetati ovuda i znaćeš da je tvoj otac nekoliko meseci radio u toj kuli. Ova ulica ti neće više biti tako bezlična.“

„Imaću to na umu“, reče ona.

„Ne pitaš me šta sam tu radio?“

„Pretpostavljam da si odatle vodio svoje poslove.“

„Ma ne, tada sam držao mali kiosk. Nisi se rodila u svili i kadifi. To je došlo kasnije.“

„Dugo si se time bavio?“, upita zapanjeno Džulija.

„Jednoga dana palo mi je na pamet da prodajem i tople napitke. E tada sam stvarno počeo da se bavim biznisom!“, nastavi Entoni zacakljenih očiju. „Ljudi su utrčavali u zgradu, promrzli zbog vetra koji duva već od kasne jeseni pa sve do proleća. Trebalo je da ih vidiš kako se bacaju na kafu, toplu čokoladu i čaj koji sam prodavao... po dvaput većoj ceni od tržišne.“

„A šta je bilo posle?“

„Posle sam uvrstio i sendviče u ponudu. Tvoja majka ih je pripremala u zoru. Kuhinja u našem stanu ubrzo je postala prava laboratorija.“

„Mama i ti ste živeli u Montrealu?“

„Živeli smo okruženi salatama, šnitama šunke i celofanom. Kad sam uveo i raznošenje sendviča i napitaka po kuli i onoj sagrađenoj pored nje, morao sam da zaposlim prvog radnika.“

„Ko je to bio?“

„Tvoja majka! Brinula je o kiosku dok sam ja raznosio porudžbine. Bila je toliko lepa da su kupci naručivali i po četiri puta dnevno, samo da bi došli da je vide. Koliko smo se tada smejali! Svi kupci su klasifikovani, neki su joj bili simpatični, a neki antipatični. Računovođa iz kancelarije 1407 bio je zacopan u nju, njegovi sendviči su imali dvaput bogatiji nadev; šef kadrovske službe na jedanaestom spratu dobijao je ostatke senfa i sparušenu salatu. Tvoja majka ga nije podnosila.“

Stigoše pred hotel. Nosač ih otprati do recepcije.

„Nemamo rezervaciju“, reče ona pružajući pasoš recepcionaru.

Čovek proveri u kompjuteru koje su sobe slobodne, pa otkuca njihovo prezime.

„Ma kako da nemate sobu! Imate, i to ne bilo koju!“ Dok je Entoni uzmicao, Džulija zapanjeno pogleda recepcionara.

„Gospodin i gospođa Volš... Kavermen!“, uzviknu recepcionar. „I, ako se ne varam, ostajete kod nas do kraja nedelje.“

„Nisi valjda to uradio?“, šapnu Džulija ocu, koji se uprepodobio.

Recepcionar ga izvuče iz nevolje:

„Imate apartman...“, reče, a onda, primetivši razliku u godinama između gospodina i gospođe Volš, dodade izmenjenim glasom: „...za mladence.“

„Mogao si bar da odabereš neki drugi hotel!“, prošišta Džulija ocu na uvo.

„To je bio paket-aranžman!“, pravdao se Entoni. „Tvoj budući muž je odabrao avion i boravak u kompletu. Ipak, imamo sreće, odustao je od polupansiona. Obećavam ti da ga ovo neće ništa koštati, plaćaćemo mojom kreditnom karticom. Pošto si ti moja naslednica, ti častiš!“, reče on kroz smeh.

„Mene brine nešto drugo!“, zagrme Džulija.

„Je li? A šta to?“

„Apartman... za mladence?“

„Ne sekiraj se, raspitao sam se u agenciji, sastoji se od dve sobe i salona i nalazi se na poslednjem spratu. Nadam se da ne patiš od vrtoglavice?“

I dok je Džulija proklinjala oca, recepcionar mu pruži ključ i požele prijatan boravak...

Nosač ih odvede do lifta, ali se Džulija vrati trčecim korakom na recepciju.

„Nije ono što mislite! On mi je otac.“

„Ali ja ništa ne mislim, gospođo“, odgovori ovaj snebivljivo.

„Da, da, mislite i grešite!“

„Uveravam vas, gospođice, da sam svašta video otkako se bavim ovim poslom“, odvrati on nagnuvši se preko pulta kako ih niko ne bi čuo.

„Ćutim kao zaliven!“, dodade umirujućim tonom.

I dok se Džulija spremala da mu nešto odbrusi, Entoni je zgrabi za mišicu i odvuče sa recepcije.

„Previše brineš o tome šta ljudi misle!“

„Šta se to tebe tiče?“

„Tako gubiš ono malo slobode što imaš i veliku količinu smisla za humor. Dođi, nosač nam drži vrata lifta, nismo jedini koji žele da se kreću

po hotelu!“

* * *

Apartman je odgovarao Antonijevom opisu. Prozori daju soba, između kojih je bio mali salon, gledali su na stari deo grada. Samo što je spustila tašnu na svoj krevet, Džulija je morala da ode do vrata i otvori ih. Hotelski momak zadužen za taj sprat stajao je pored stola na točkićima na kome su bile boca šampanjca u kofi s ledom, dve čaše i bombonjera. „Šta je to?“, upita Džulija.

„Poklon od hotela, gospođo“, odgovori momak. „Usluga u okviru programa 'mladenci'.“

Džulija ga mrko pogleda i zgrabi ceduljicu stavljenju na salvetu. Direktor hotela je zahvaljivao gospodinu i gospođi Volš Kavermen zato što su odlučili da provedu medeni mesec u njihovom hotelu. Celokupno osoblje im stoji na raspolaganju i potrudiće se da njihov boravak bude nezaboravan. Džulija pocepa cedulju, pažljivo vrati papiriće na sto sa točkićima i zalupi vrata momku pred nosom.

„Ali, gospođo, to je uračunato u cenu sobe!“, doviknu joj on iz hodnika.

Pošto mu nije odgovorila, začu se škripa točkića koji su se udaljavali ka liftu. Džulija ponovo otvori vrata, priđe mladiću odlučnim korakom, uze bombonjeru i vrati se u sobu. Momak poskoči kad su vrata apartmana broj 702 tresnula po drugi put.

„Šta se to desilo?“, upita Antoni Volš izlazeći iz svoje sobe.

„Ništa!“, odgovori mu Džulija, koja je sedela na prozorskoj dasci u malom salonu.

„Lep pogled, zar ne?“, reče on zagledavši se u reku Sen Loran u daljini. „Lepo je vreme, hoćeš da se prošetamo?“

„Uradiću bilo šta samo da ne moram da ostanem ovde!“

„Nisam ja odabrao ovaj hotel“, odvrati Antoni, pa ogrnu ćerku džemperom.

* * *

Ulice u starom delu Montreala, sa svojom kaldrmom, ne zaostaju po šarmu za ulicama u najlepšim evropskim četvrtima. Antoni i Džulija započese šetnju na Trgu oružja. Antoni Volš je rešio da ispriča ćerci život gospodina Mezoneva, čija se statua uzdizala na sredini malog bazena. Ona zevnu, ostavi ga pored spomenika posvećenog osnivaču grada i priđe prodavcu bombona koji se nalazio nekoliko metara dalje.

Ubrzo se vrati, pruži ocu kesicu punu slatkiša, ali ih ovaj odbi napućivši usne. Džulija je gledala čas bronzanu statu u gospodina Mezoneva na postolju, čas svog oca, a onda klimnu glavom.

„Šta je?“, upita Entoni.

„Vas dvoje ste baš lep par, odlično biste se slagali“, reče ona, pa ga povuče ka Ulici Notrdam. Entoni je hteo da zastane ispred broja 130. To je najstarija kuća u gradu, objasni ćerci, u kojoj su uvek živeli članovi Kongregacije Svetog Sulpicija, koji su jedno vreme vladali ostrvom.

Džulija ponovo zevnu i žurno prođe pored bazilike, iz straha da njen otac ne uđe unutra.

„Ne možeš ni da zamisliš šta propuštaš!“, doviknu joj on, ali ona još više ubrza korak. „Na svodu je prikazano zvezdano nebo, izgleda prelepo!“

„Dobro, sada to znam!“, odvrati mu ona iz daljine.

Entoni je morao da viče:

„Tu smo te krstili!“

Džulija naglo stade, pa pođe natrag ka ocu, koji slegnu ramenima.

„Hajde da pogledamo taj tvoj nebeski svod!“, pristade ona dok se pela stepenicama Bogorodičine crkve u Montrealu.

Prizor u brodu crkve bio je stvarno predivan. Činilo se da su kupola i središnji prolaz, ukrašeni duborezom, obloženi lapis lazulijem. Džulija zadivljeno priđe oltaru.

„Nisam znala da je ovako lepo“, prošaputa.

„Baš mi je drago da ti se sviđa“, odgovori Entoni pobedonosno.

On je odvede do kapele posvećene Svetom srcu Isusovom. „Stvarno ste me ovde krstili?“, upita Džulija. „Naravno da nismo! Majka ti je bila ateistkinja, nikada mi ne bi to dozvolila.“

„Pa zašto si mi onda to rekao?“

„Zato što nisi znala da je ovako lepo“, odgovori Entoni, pa krenu nazad ka veličanstvenim drvenim vratima.

Dok su išli Ulicom Sen Žak, Džulija je na tren imala utisak da je na južnom Menhetnu: bela pročelja zgrada sa kolonadama neodoljivo su podsećala na ona na Volstritu. Upravo su se upalile lampe u Ulici Sent Elen. Nedaleko odatle, dok su išli ka trgu okruženom travnjacima, Entoni se iznenada nasloni na klupu: umalo nije pao na leđa. Odmahnu rukom kako bi umirio Džuliju, koja mu je pritrčala.

„Nije mi ništa“, reče, „opet trokiram, ovoga puta u zglobu kolena.“

Džulija mu pomože da sedne.

„Mnogo te boli?“

„Nažalost, od pre nekoliko dana ne osećam više bol“, reče on iskrivivši lice. „Izgleda da smrt ima i neke dobre strane.“

„Prestani! Zašto si napravio takvu grimasu? Izgledaš kao da te stvarno boli.“

„Pretpostavljam da je to zbog programa! Ako neko ne bi pokazao da ga boli kad se povredi, izgubio bi na uverljivosti.“

„Dosta! Ne želim da čujem detalje. Mogu li nekako da ti pomognem?“

Entoni izvadi iz džepa crnu beležnicu i olovku i pruži ih Džuliji.

„Možeš da zapišeš da je drugog dana desna noga počela da otkazuje. Ne zaboravi da im daš tu beležnicu u nedelju. To će sigurno pomoći da se poboljšaju budući modeli.“

Džulija ništa ne reče. Kad je htela da zapiše na belom papiru ono što joj je otac rekao, ruka joj zadrhta.

Primetivši to, Entoni joj otrže olovku.

„Ništa strašno. Vidiš, opet mogu normalno da hodam“, reče ustajući. „Sitna greška, koja će se ispraviti sama od sebe. Nema potrebe da to beležiš.“

Kočije, u koje je bio upregnut konj, prelazile su preko Trga Juvil. Džulija slaga da je oduvek maštala da se provoza kočijama. Hiljadu puta se šetala po Central parku i nikada se nije usudila to da uradi, ovo je idealna prilika. Ona mahnu kočijašu. Entoni je zbunjeno pogleda, ali mu ona stavi do znanja da nije vreme za raspravu. On uđe u kočiju prevrnuvši očima.

„Smešni smo!“, reče uzdahnuvši.

„Mislila sam da ne treba da se obaziremo na tuđe mišljenje?“

„Tako je. Zapravo, u izvesnoj meri treba!“

„Hteo si da putujemo zajedno, e pa onda putujmo!“, reče Džulija.

Entoni zgroženo pogleda konjsku zadnjicu koja se njihala pri svakom koraku.

„Upozoravam te, ako vidim da se rep ovog debelokošca podiže, makar malčice, smesta izlazim.“

„Konji ne pripadaju debelokošcima!“, ispravi ga Džulija.

„S obzirom na to kakva mu je zadnjica, dozvolićeš mi da sumnjam u to!“

* * *

Kočija se zaustavi u staroj luci, ispred kafea *Čuvari brane*. Ogromni silosi za žito koji se uzdižu na keju u istorijskom parku Point di mulen zaklanjali su suprotnu obalu. Činilo se da njihovi veličanstveni obrisi izranjaju iz vode i uzdižu se ka noćnom nebu.

„Hajde, idemo odavde“, reče Entoni namrgodivši se. „Nikad mi se nisu dopadala ova betonska čudovišta od kojih se ne vidi horizont. Ne razumem zašto ih još nisu porušili.“

„Pretpostavljam da su deo baštine“, odgovori mu Džulija. „Osim toga, možda ćemo jednoga dana misliti da odišu određenim šarmom.“

„Kladim se da neću doživeti taj dan. A nećeš ni ti!“

On krenu šetalištem u staroj luci, pa kroz park na obali Sen Lorana. Džulija je išla nekoliko koraka ispred njega. Galebovi, koji su leteli iznad njih, naterase je da podigne glavu. Jedan pramen kose lelujavao joj je na večernjem povetarcu.

„Šta to gledaš?“, upita Džulija oca.

„Tebe!“

„A šta si pomislio dok si me gledao?“

„Da si veoma lepa. Ličiš na majku“, odgovori joj on blago se smeškajući.

„Gladna sam!“, saopšti Džulija.

„Odabraćemo sto koji tebi odgovara, malo dalje odavde. Ovi dokovi su prepuni restorančića... ne zna se koji je smrdljiviji!“

„A koji je, po tvom mišljenju, najgori?“

„Ne sekiraj se, uzdam se u nas. Ako se potrudimo, sigurno ćemo ga pronaći.“

Džulija i Entoni su usput zastajkivali ispred prodavnica u nekadašnjem pristaništu na Sen Loranu.

„Onaj čovek tamo!“, uzviknu Džulija pokazujući jednu priliku u masi.

„Koji čovek?“

„Pored prodavca sladoleda, u crnoj jakni“, objasni mu ona. „Nikog ne vidim!“

Ona povuče Antonija za mišicu i naterase ga da ubrza korak. „Ma šta te je najjednom spopalo?“

„Požuri, izgubićemo ga!“

Džuliju iznenada ponese talas posetilaca koji su im išli u susret.

„Šta ti je, pobogu?“, dahtao je Entoni, koji ju je na jedvite jade pratio.

„Dođi kad ti kažem!“, navaljivala je ona ne zaustavljajući se.

Ali Entoni odbi da napravi makar još jedan jedini korak i sede na klupu. Džulija ga ostavi i maltene potrča za tajanstvenim čovekom koji je, čini se, privlačio svu njenu pažnju. Ubrzo se vrati, razočarana.

„Izgubila sam ga.“

„Hoćeš li mi objasniti kakva ti je to igra?“

„Bio je tamo, pored uličnih prodavaca. Sigurna sam da sam videla tvog ličnog sekretara.“

„Moj sekretar izgleda sasvim obično. Izgleda kao bilo koji drugi muškarac i svi muškarci izgledaju kao on. Sigurno si se prevarila, to je sve.“

„Zašto si onda najjednom stao?“

„Moje koleno...“, odgovori Entoni Volš plačnim glasom.

„Mislila sam da te ništa ne boli!“

„Opet taj glupi program. Osim toga, imaj malo više razumevanja, ne mogu svime da upravljam, ja sam vrlo osetljiva mašina... Uostalom, čak i da je Volas ovde, to je njegovo pravo. Sad je u penziji, može da provodi vreme kako hoće.“

„Možda, ali to bi ipak bila neobična slučajnost.“

„Svet je tako mali! Uveravam te, međutim, da si ga zamenila s nekim. Zar nisi rekla da si gladna?“

Džulija pomože ocu da ustane.

„Mislim da je opet sve u redu“, reče on mrdajući nogu. „Vidiš, mogu ponovo da hodam. Prošetajmo se još malo pre nego što sednemo za sto.“

Čim grane proleće, prodavci sitnica i suvenira, svakojakih drangulija za turiste, postavljaju tezge duž šetališta.

„Dođi, idemo ovamo“, reče on povukavši ćerku ka molu.

„Zar nećemo da večeramo?“

Entoni primeti jednu prelepu mladu ženu koja je crtala prolaznike ugljenom po ceni od deset dolara.

Nekoliko skica zakačenih na mrežu iza nje svedočilo je o njenoj darovitosti, a nju je potvrđivao i portret turiste koji joj je upravo pozirao. Džulija uopšte nije obraćala pažnju na taj prizor. Kad joj se probudi apetit, ništa drugo joj nije važno. Kod kuće je često imala napade gladi. Muškarci bi se često zabezeknuli kad bi videli koliko može da pojede: kako njene kolege s posla tako i oni kojima je pošlo za rukom da budu neko vreme s njom. Adam ju je jednoga dana izazvao na megdan. Džulija je veselo gutala sedmu palačinku dok je njen suparnik odustao već kod pete. Da nepravda bude još veća, to preterivanje nije nimalo uticalo na njenu siluetu.

„Idemo li?“, navaljivala je ona.

„Sačekaj!“, odgovori Entoni i sede na stolicu sa koje je turista upravo ustao.

Džulija prevrnu očima.

„Šta to radiš?“, upita ga nestrpljivo.

„Hoću da nacrtam moj portret!“, odvrati Entoni veselim glasom, a onda, pogledavši umetnicu koja je zarezivala ugljeni štapić, upita: „Anfas ili profil?“

„Poluprofil?“, predloži žena.

„Levi ili desni?“, upita Entoni okrećući se na stolici na sklapanje. „Oduvek su mi govorili da mi je ovaj profil otmeniji. Šta vi mislite? A ti, Džulija, šta ti misliš?“

„Ništa! Baš ništa!“ , reče ona i okrenu mu leđa.

„S obzirom na to koliko si gumenih bombona maločas pojela, tvoj želudac može još malo da sačeka. Uopšte mi nije jasno kako je moguće da si još gladna, iako si se najela slatkiša.“

Slikarka se nasmeši Džuliji.

„To mi je otac, godinama se nismo videli“, reče ova, zabrinuvši se što žena pokazuje toliko zanimanje za Antonija. „Poslednji put kada smo se ovako šetali, vodio me je u obdanište. Nastavio je tamo gde smo stali. Nemojte mu nipošto reći da sam prevalila tridesetu, šokiraće se!“

Mlada žena spusti olovku i pogleda Džuliju.

„Pokvariću crtež ako nastavite da me zasmelijavate.“

„Vidiš“, reče Antoni, „ometaš gospođicu. Ovo neće dugo trajati. Pogledaj za to vreme izložene radove.“

„Uopšte mu nije stalo do crteža, seo je tu zato što misli da ste lepi!“, objasni Džulija umetnici.

Antoni mahnu ćerci da mu priđe, kao da želi da joj otkrije neku tajnu. Ona napravi grimasu i nagnu se ka njemu.

„Koliko bi mladih žena, po tvom mišljenju“, šapnu joj on na uvo, „želelo da njihovi očevi poziraju za portret tri dana pošto su umrli?“

Ne znajući šta da mu odgovori, Džulija se udalji.

* * *

Ne menjajući pozu, Antoni je posmatrao ćerku dok je razgledala crteže koje niko nije kupio ili koje je mlada umetnica napravila zato što je uživala u crtanju, vežbe radi.

Džulijino lice se iznenada skameni. Ona razrogači oči i zinu kao da ne može da dođe do vazduha. Zar jedan crtež ugljenom može da oživi uspomene? Lice koje je visilo na rešetki, ta rupica na bradi, te malo naglašene jagodice, te oči koje je posmatrala na listu papira i koje su, čini se, nju posmatrale, to drsko čelo... vratili su je toliko godina unazad, probudili su tolika osećanja iz prošlosti. „Tomas?“, promuca ona.

9.

Džulija je prvog septembra 1989. napunila osamnaest godina. Rođendan je proslavila tako što je napustila koledž, u koji ju je Entoni Volš upisao, zbog programa međunarodne razmene studenata u potpuno drugoj oblasti od one koju je otac odabrao za nju. Novac koji je poslednjih godina zaradila držeći privatne časove, a poslednjih meseci radeći krišom kao model na odseku za grafičke umetnosti, i onaj osvojen u retkim, ali žestokim partijama karata pridodaće stipendiji. Da bi je konačno dobila, bila joj je neophodna pomoć očevog sekretara, inače bi uprava odbijanje njenog zahteva obrazložila Antonijevim bogatstvom. Volas je nevoljno pristao da potpiše izjavu kako je njegov poslodavac odavno prestao da izdržava rođenu ćerku, proprativši to rečima: „Gospođice, ako vaš otac sazna šta tražite od mene...“ Zahvaljujući potvrđama o zaposlenju uspela je da ubedi računovodstveno odeljenje.

Pasoš je uzela prilikom kratke i burne posete očevom domu na Park aveniji, odakle je istrčala zalupivši vrata za sobom, i uskočila u autobus za aerodrom *DŽFK*. U Pariz je sletela rano ujutru, 6. oktobra 1989.

Ponovo je imala pred očima studentsku sobu. Drveni sto ispod prozora sa jedinstvenim pogledom na krovove Opservatorije; metalna stolica, lampa iz nekog drugog veka; krevet sa posteljinom koja je bila prilično gruba, ali je tako lepo mirisala; dve drugarice sa sprata, čija su imena ostala zarobljena u prošlosti. Bulevar Sen Mišel: svakog jutra je pešačila njime do Škole lepih umetnosti. Bar na uglu Bulevara Arago i ljudi koji su pušili za šankom i pili kafu sa konjakom. Njeni snovi o osamostaljivanju postajali su stvarnost, nikakva ljubavna veza neće omesti njene studije. Džulija je crtala od mraka do jutra i od jutra do mraka. Isprobala je skoro sve klupe u Luksemburškom parku, prošetala svakom njegovom stazom, ležala na travnjacima i posmatrala nespretni hod ptica, jedinih stvorenja kojima je bilo dozvoljeno da gaze po njima. Oktobar je prošao i njena prva rana jesen u Parizu ustupila je mesto sivim novembarskim danima.

Jedne večeri u kafeu *Arago* – jedne od mnogih sličnih večeri – studenti Sorbone žustro su raspravljali o događajima u Nemačkoj. Od početka septembra hiljade Istočnih Nemaca prešle su mađarsku granicu u pokušaju da se domognu Zapada. Milion demonstiranata izašlo je prethodnog dana na berlinske ulice.

„To je istorijski događaj!“, uzviknuo je jedan student.

Zvao se Antoan.

Nalet uspomena osveži joj pamćenje.

„Trebalo da odemo tamo“, predloži drugi.

To je bio Matijas. Sećam ga se, stalno je pušio, planuo bi zbog sitnice, neprekidno je mleo, a kad nije imao šta da kaže, gundao je. Nikada nisam sreća nekoga ko se toliko plašio tišine.

Formirana je grupa. Jedna kola će iste noći krenuti za Nemačku. Ukoliko se budu smenjivali za volanom, u Berlin će stići malo pre podneva.

Šta je te večeri nagnalo Džuliju da podigne ruku u kafeu *Arago*⁷. Koja ju je to sila odvela do stola studenata sa Sorbone?

„Mogu li da pođem s vama?“, pitala ih je kad im je prišla.

Sećam se svake reči.

„Umem da vozim i spavala sam ceo dan.“ *Slagala sam.*

„Mogu satima da izdržim za volanom.“

Antoan je pitao ostale. *Je li to bio Antoan ili Matijas?* Nije važno, pošto je većinom glasova uključena u planiranu epopeju.

„Dugujemo to jednoj Amerikanki“, zaključio je Matijas dok se Antoan kolebao.

I on je najzad podigao ruku, zaključivši:

„Kad se jednoga dana vrati u svoju zemlju, posvedočiće da Francuzi gaje simpatije prema svim današnjim revolucijama.“

Razmakli su stolice, Džulija je sela među nove prijatelje. Malo kasnije izgrlila se i izljubila sa neznancima na Bulevaru Arago: budući da je i ona putovala, morala je da se oprostí od onih koji ostaju u Parizu. Trebalo je preći hiljadu kilometara, nisu imali vremena za gubljenje. Te noći, 7. novembra, dok se vozila pored Keja Bersi, Džulija ni za tren nije posumnjala da se oprašta od Pariza i da nikada više neće videti krovove Opservatorije kroz prozor svoje studentske sobe.

Sanlis, Kompjenj, Amijen, Kambre... Tolika tajanstvena imena ispisana na pločama koje su promicale pored nje, toliki nepoznati gradovi.

Pred ponoć su bili nadomak Belgije, Džulija je u Valansijenu sela za volan.

Carinicima je privukao pažnju njen američki pasoš, ali ju je spasla studentska karta Fakulteta lepih umetnosti: nastavili su putovanje.

Matijas je sve vreme pevao, što je nerviralo Antoana, a ja sam se trudila da zapamtim nepoznate reči, to mi je pomagalo da ostanem budna.

Setivši se toga, Džulija se nasmeši; nagnuše i druge uspomene. Prvo zaustavljanje na jednom parkingu na autoputu. *Prebrojali smo novac koji smo imali; opredelili smo se za bagete i šunku.* U njenu čast kupljena je flaša koka-kole, ali je ona na kraju popila samo gutljaj.

Njeni saputnici su govorili prebrzo, izmicao joj je smisao mnogih

rečenica. A mislila je da je posle šest godina učenja francuskog postala maltene bilingvalna. *Zašto je tata hteo da učim taj jezik? Zbog uspomena iz vremena kad su živeli u Montrealu?* Ali trebalo je nastaviti put.

Posle Monsa su promašili skretanje za Luvijer. Vožnja kroz Brisel bila je prava pustolovina. Tamo se takođe govori francuski, koji je zbog akcenta razumljiviji za jednu Amerikanku, čak i kada su joj mnogi izrazi potpuno nepoznati. Zašto se Matijas toliko smejao kad im je jedan prolaznik ljubazno objasnio kako da stignu do Liježa? Antoan je izračunao: izgubiće čitav sat zbog obilaženja. Matijas ju je zamolio da pritisne gas. Revolucija ih neće čekati. Ponovno proučavanje karte: odmah se okreću, ako bi išli na sever, put bi predugo trajao, ići će na jug, za Diseldorf.

Ali prvo moraju da prođu kroz Flamanski Brabant. Ovde se više ne govori francuski. Kakva neobična zemlja! Ljudi, međusobno udaljeni svega nekoliko kilometara, govore tri tako različita jezika! „Zemlja iz crtanih filmova i viceva“, odgovori joj Matijas, pa joj ponovi da vozi brže. Kad su bili nadomak Liježa, kapci su joj otežali; automobil opasno skrenu.

Zaustavljanje u žutoj traci (ne bi li se pribrala), Antoanova grdnja i karantin na zadnjem sedištu.

Kazna je bila bezbolna. Džulija se uopšte neće sećati prelaska preko granice Zapadne Nemačke. Matijas, koji je imao diplomatski pasoš zahvaljujući ocu ambasadoru, ubedio je carinika da ne budi njegovu polusestru u to doba noći. Upravo je stigla iz Amerike.

Carinik, pun razumevanja, samo je pogledao njena dokumenta ostavljena u pregratku za rukavice.

Kad je Džulija ponovo otvorila oči, ulazili su u Dortmund. Većinom glasova – nedostajao je samo njen glas, pošto je nisu budili – odlučili su da se zaustave: doručak u pravom kafeu. Bio je 8. novembar, ujutru; prvi put u životu probudila se u Nemačkoj. Svet koji je do tada poznavala okrenuće se narednog dana naopačke i njen život će poprimiti neočekivan tok.

Prošli su Bilefeld, približavali su se Hanoveru. Džulija je ponovo sela za volan. Antoan je bio protiv toga, ali ni on ni Matijas nisu više bili kadri da voze, a Berlin je i dalje bio daleko. Dvojica njenih saučesnika istog trena zaspashe: Džulija je konačno mogla da uživa u tišini. Bili su blizu Helmšteta. Prelazak će ovoga puta biti opasniji. Bodljikava žica je označavala istočnonemačku granicu. Matijas otvori oči i naredi Džuliji da odmah stane kraj puta.

Uloge su podeljene: Matijas treba da sedne za volan, Antoan na prednje, a Džulija na zadnje sedišta. Njegov diplomatski pasoš poslužiće im kao propusnica, ubediće carinike da ih puste da nastave put. „Generalna

proba“, naredio je Matijas. Ni reči o tome šta im je pravi cilj. Kad ih budu pitali koje je njihovo odredište u NDR, Matijas će odgovoriti da ide u posetu ocu, diplomati na službi u Berlinu, a Džulija će igrati na kartu svog američkog državljanstva: i njen otac tobože slušbuje u Berlinu. „A ja?“, pitao je Antoan. „Ti ćuti!“, odgovorio je Matijas i krenuo.

S desne strane puta pružala se gusta jelova šuma. Na horizontu se pojaviše tamne zgrade. Granični prelaz je ličio na tranzitnu stanicu. Automobil se uvuče između dva kamiona. Policajac im dade znak da pređu u drugu kolonu. Matijas je prestao da se smeška.

Dva stuba sa projektorima, mnogo viša od drveća u daljini, uzdizali su se i sa jedne i sa druge strane. Četiri osmatračnice, jedva nešto niže, stajale su jedne naspram drugih. Na gvozdenoj kapiji, koja se zatvarala iza svakog vozila, visila je tabla sa natpisom: „Marijenborn, Border Checkpoint“.³

Prilikom prve kontrole naredili su im da otvore prtljažnik. Dok su pretresali Antoanov i Matijasov ranac, Džulija shvati da nije ništa ponela. Rekoše im da nastave. Malo dalje odatle morali su da prođu kroz hodnik uokviren barakama od talasastog lima: tu će im proveriti lična dokumenta. Policajac naredi Matijasu da se parkira sa strane i pođe za njim. Antoan je gundao kako je to putovanje čista ludost, on je to govorio od početka, ali ga Matijas podseti šta su se dogovorili pre nego što su seli u kola. Džulija ga upita pogledom šta očekuje od nje. *Matijas je uzeo naše pasoše, sećam se toga kao da je bilo juče. Pošao je za carinikom. Antoan i ja smo ga čekali i, mada smo bili sami ispod te sumorne metalne konstrukcije, nismo prozborili ni reč, doslovno smo se pridržavali uputstava. A onda se Matijas pojavio u pratnji jednog vojnika. Ni Antoan ni ja nismo znali sta će se desiti. Mladi vojnik nas je pogledao, najpre jedno, pa drugo. Vratio je pasoše Matijasu i dao mu znak da prođe. Nikad se ranije nisam toliko uplašila, nikada ranije nisam osetila kako mi se strah zavlači pod kožu i ledi mi kosti. Polako smo se odvezli do sledećeg kontrolnog punkta i ponovo smo se zaustavili u jednoj ogromnoj hali, u kojoj je sve krenulo iz početka. Matijas je opet otišao do baraka, a kad se konačno vratio, shvatili smo na osnovu njegovog osmeha da nam je put za Berlin otvoren. Nismo smeli da skrećemo sa autoputa sve dok ne stignemo na odredište.*

* * *

Na šetalištu u staroj montrealskoj luci duvao je povetarac i Džulija se naježi. Pogled joj je, međutim, i dalje bio prikovan za crte čoveka nacrtanog ugljenom. To lice iz jednog drugog vremena pojavilo se na

platnu mnogo beljem od baraka od talasastog lima na granici koja je nekada delila Nemačku na dvoje.

* * *

Išla sam ka tebi, Tomase. Bili smo bezbrižni i ti si još bio živ.

Prošlo je više od jednog sata pre nego što je Matijas ponovo dobio želju da zapeva. Ako se izuzme nekoliko kamiona, preticali su jedino trabante ili su se mimoilazili s njima. Kao da su svi stanovnici te zemlje želeli da imaju isti automobil kako nikada ne bi morali da se nadmeću sa susedima. Njihov pežo 504 privlačio je veliku pažnju na tom istočnonemačkom autoputu. Svi vozači su ga zadivljeno gledali dok smo ih obilazili.

Prošli smo Šermen, Tesen, Kepernic, pa Magdeburg i, najzad, Potsdam; Berlin je bio udaljen samo pedeset kilometara. Antoan je po svaku cenu hteo da on vozi kad uđemo u predgrađe. Džulija prsnu u smeh i podseti ga da su njeni sunarodnici oslobodili taj grad pre skoro četrdeset pet godina.

„I još su tu!“, odgovori joj zajedljivo Antoan.

„Zajedno sa vama, Francuzima!“, odvrati mu osorno Džulija.

„Dosadni ste!“, zaključí Matijas.

Onda su ponovo začúťali i nisu izustili ni reč sve do sledeće granice na ulazu u zapadnjačko ostrvce u Istočnoj Nemačkoj; kad su ušli u grad, Matijas iznenada uzviknu: *Ich bin ein Berliner!*⁴

10.

Ispostavilo se da im je računica bila potpuno pogrešna. Popodne 8. novembra već se bližilo kraju, ali se niko nije brinuo zbog kašnjenja. Bili su iscrpljeni, ali nisu obraćali pažnju na umor. U gradu je vladalo opipljivo uzbuđenje, osećalo se da će se nešto desiti. Antoan je rekao istinu; četiri dana ranije, milion Istočnih Nemaca demonstriralo je s druge strane gvozdene zavese tražeći slobodu. Zid, sa hiljadama vojnika i policijskih pasa koji su danonoćno patrolirali, delio je one koji su se voleli, one koji su nekada živeli zajedno i koji su čekali trenutak kada će ponovo biti zajedno, ne verujući više ni sami da će se to desiti. Članove porodica, prijatelje i obične susede razdvajala su već dvadeset osam godina četrdeset tri kilometra betona, bodljikave žice i osmatračnica podignutih preko noći, jednog tužnog leta koje je označilo početak hladnog rata.

Troje prijatelja sedelo je u jednom kafeu i slušalo šta se priča oko njih. Antoan se koncentrisao najbolje što je mogao i, koristeći svoje gimnazijsko znanje nemačkog, simultano je prevodio Matijasu i Džuliji komentare Berlinaca. Komunistički režim neće još dugo izdržati. Neki su čak mislili da će granični prelazi biti svakog časa otvoreni. Otkako je Gorbačov u oktobru posetio NDR, sve se promenilo. Jedan novinar *Tagesšpigla*, koji je svratio da popije pivo s nogu, tvrdio je da je redakcija njegovog lista proključala.

Štampanje novina, koje su u to doba već bile na rotacionim mašinama, još nije bilo obustavljeno. Spremalo se nešto važno, nije mogao da kaže ništa više o tome.

Kad je pao mrak, savladao ih je umor od putovanja. Džulija nije mogla da zauzda zevanje i počela je užasno da štuca. Matijas je isprobao sve moguće trikove – najpre ju je uplašio – ali svaki njegov pokušaj završio bi se gromoglasnim smehom, a intenzitet njenog štucanja bi se udvostručio. Antoan se takođe umešao. Terao ju je da izvodi akrobacije i popije čašu vode okrenuta naglavačke i sa prekrštenim rukama. Taj trik ne može da omane. Ona, međutim, nije uspela i štucanje se nastavilo sve u šesnaest. Neki od gostiju predložili su joj druge strategije. Da popije naskap piće, zapuši nos, legne na zemlju, privuče kolena na stomak i ne diše onoliko dugo koliko može da izdrži. Svi su imali poneku ideju sve dok joj jedan ljubazni lekar, koji je pio pivo za šankom, nije rekao, na gotovo savršenom engleskom, da se odmori. Njeni podočnjaci su bili znak da je iscrpljena. Spavanje je najbolji lek. Njih troje rešiše da potraže neki

hostel.

Antoan je pitao gde bi mogli da prenoće. Pošto umor nije ni njega poštedeo, barmenu nije bilo jasno šta hoće. Pronašli su dve spojene sobe u jednom hotelčiću. Njih dvojica su spavali u jednoj, a Džulija u drugoj. Popeli su se na drugi sprat i, kad su se razdvojili, Džulija i Matijas se baciše na krevete. Antoan je noć proveo na ćebetu prostrtom na pod. Čim je ušao u sobu, Matijas je legao poprečno preko dušeka i zaspao.

* * *

Slikarka je muku mučila da završi crtež. Tripud je opomenula klijenta da bude miran, ali ju je Entoni Volš rasejano slušao. Dok je mlada žena pokušavala da uhvati izraz njegovog lica, neprestano je okretao glavu kako bi posmatrao ćerku. Nedaleko odatle, Džulija je zurila u slikarkinu reklamu. Pogled joj je bio odsutan, činilo se da je negde drugde. Otkako je seo, ona nije odvojila pogled od jednog crteža. On je pozva, ali mu ona ne odgovori.

* * *

Bilo je skoro podne 9. novembra kad su se sve troje sastali u predvorju hotelčića. Po podne će upoznati grad. *Još nekoliko sati, Tomase, još nekoliko sati i upoznaću te.*

Prvo su otišli do Stuba Pobede. Matijas je smatrao da izgleda ponosnije od Slobode na Trgu Vandom, ali mu je Antoan skrenuo pažnju da takva poređenja ne vode ničemu.

Džulija ih je pitala da li se uvek tako svađaju i dvojica mladića se zapanjeno pogledaše, ne shvatajući o čemu govori.

Trgovačka arterija Kurfirstendam bila je druga etapa, prepešačili su na stotine ulica, a kad Džulija više ne bi mogla da hoda, vozili su se tramvajem. Sredinom popodneva stigli su pred Crkvu sećanja,⁵ koju Berlinci zovu „krnji zub“ zato što se jedan deo zgrade srušio za vreme bombardovanja u poslednjem ratu, pa joj je neobičan oblik doneo taj nadimak. Sačuvali su je baš takvu, u znak sećanja.

U pola sedam uveče Džulija i dvojica njenih prijatelja našli su se na ulazu u park kroz koji su nameravali da prođu.

Malo kasnije glasnogovornik istočnonemačke vlade pročitao je saopštenje koje će promeniti lice sveta ili bar kraj XX veka. Istočnim Nemcima je dozvoljeno da izlaze iz zemlje, mogli su da prelaze na Zapad, a da vojnici na kontrolnim punktovima ne huškaju pse na njih i ne

pucaju. Koliko je muškaraca, žena i dece stradalo u sumornim godinama hladnog rata dok su pokušavali da preskoče zid srama? Stotine njih tu su izgubile život, pogođene hicima revnosnih čuvara.

Ukratko, Berlinci su mogli da odu. Tada je jedan novinar pitao tog glasnogovornika kada ta mera stupa na snagu. Pogrešno protumačivši postavljeno pitanje, ovaj je odgovorio: Sada!

U osam su sve radijske i televizijske stanice prenele tu informaciju, neverovatna vest se proširila s obe strane granice.

Na hiljade Zapadnih Nemaca pohrlilo je ka prelaznim punktovima. Na hiljade Istočnih Nemaca uradilo je to isto. Dvojica Francuza i jedna Amerikanka, usred svetine koja je hrlila ka slobodi, pustili su da ih ponese taj talas.

* * *

Kako na Zapadu tako i na Istoku, svi su u pola jedanaest bili na raznim kontrolnim punktovima. Vojnici, koje su događaji prevazišli i koje je okružilo na hiljade ljudi opijenih slobodom, i sami su bili u podnožju zida. Podignute su rampe u Ulici Bornhajmer i Nemačka je krenula putem ka ponovnom ujedinjenju.

* * *

Ti si krstarilo ulicama idući ka svojoj slobodi, a ja sam koračala ka tebi ne znajući i ne shvatajući kakva me to sila tera da idem napred. To nije bila moja pobeda, to nije bila moja zemlja, te avenije su mi bile nepoznate, ja sam tu bila strankinja. I ja sam potrčala, potrčala sam ne bih li umakla toj gomili koja me je gušila. Antoan i Matijas su me štitili; išli smo pored beskonačne betonske ograde koju su slikari nade neumorno bojili. Neki tvoji sunarodnici, oni koji su smatrali da su ti poslednji sati čekanja na bezbednosnim punktovima nepodnošljivi, već su počeli da se penju na zid. Mi smo vas čekali na drugoj strani. Ljudi s moje desne strane širili su ruke ne bi li vam ublažili pad, oni levo od mene peli su se na ramena najsnažnijih među njima da bi vas videli kako pretrcavate tih poslednjih nekoliko metara, još zarobljeni u gvozdenim mengelama. Naši povici su se mešali sa vašim kako bismo vas ohrabрили, kako bismo oterali strah, rekli vam da smo tu. Ja, Amerikanka koja je pobešla iz Njujorka i čija se domovina borila protiv tvoje, najednom sam, okružena tolikom čovečnošću, postajala Nemica i u svojoj mladalačkoj naivnosti šaputala sam i ja: Ich bin ein Berliner, i plakala.

Plakala sam kao kiša, Tomase...

* * *

Izgubljena usred jedne druge svetine, među turistima koji su tamarali po jednom molu u Montrealu, Džulija je i večeras plakala. Suze su joj klizile niz obraze dok je posmatrala to lice nacrtano ugljenom.

Ne odvajajući pogled od nje, Entoni Volš je ponovo pozva.

„Džulija! Je 1' sve u redu?“

Njegova ćerka je, međutim, bila predaleko da bi ga čula, delilo ih je dvadeset godina.

* * *

Svetina je još više galamila. Ljudi su hitali ka zidu. Neki su počeli da udaraju po njemu pijucima, da ga ruše improvizovanim alatkama, šrafčigerima, kamenjem, krampovima, perorezima, smešnim sredstvima, ali prepreka je morala da popusti. A onda se, na nekoliko metara od mene, desilo nešto neverovatno; jedan od najvećih violončelista sveta nalazio se u Berlinu. Obavešten šta se dešava, on nam se pridružio. On vam se pridružio. Podesio je instrument i zasvirao. Da li je to bilo te večeri ili narednog dana? Nije važno. Zvuci njegovog instrumenta takođe su načeli zid. Fa, la, si... Note su putovale ka vama, muzika slobode lebdela je iznad zida. Znaš, nisam više bila jedina koja je plakala. Te noći sam videla mnogo suza. Suze majke i ćerke koje su se tako snažno zagrlile, previše uzbuđene zbog toga što su ponovo zajedno pošto se dvadeset osam godina nisu videle, dotakle, nisu osetile miris one druge. Videla sam sedokose očeve uverene da su prepoznali svoju decu među hiljadama ljudi. Videla sam Berlince koje su samo suze mogle da oslobode zla koje im je naneto. A onda sam, iznenada, među svim tim licima ugledala tvoje, gore, na zidu, tvoje lice sivo od prašine i tvoje oči. Bio si prvi Istočni Nemac koga sam srela, a ja sam bila prva devojka sa Zapada koju si ti video.

„Džulija!“, uzviknu Entoni Volš.

Ona se polako okrenu ka njemu, nesposobna da izusti jednu jedinu reč, pa ponovo pogleda crtež.

* * *

Ostao si tako neko vreme na zidu, naši zapanjeni pogledi nisu mogli da

se odvoje. Pred tobom je bio taj novi svet koji ti se nudio; odmeravao si me, činilo se da nam poglede povezuje neka nevidljiva zategnuta nit. Plakala sam kao neka budala, a ti si mi se nasmešio. Uzjahao si zid i skočio, a ja sam uradila isto što i ostali: podigla raširene ruke prema tebi. Pao si na mene i zajedno smo se kotrljali po zemlji na koju nikada ranije nisi kročio. Izvinio si mi se na nemačkom, a ja sam ti poželela dobar dan na engleskom. Ustao si i otresao mi prašinu s ramena, kao da si to oduvek radio. Izgovarao si potpuno nerazumljive reči. Povremeno si klimao glavom. Nasmejala sam se, zato što si bio smešan, a ja još smešnija od tebe. Pružio si mi ruku i izgovorio to ime koje ću toliko puta reći, to ime koje odavno nisam izgovorila. Tomas.

* * *

Jedna žena je gurnu dok je prolazila kejom, ne potrudivši se čak ni da zastane. Džulija uopšte ne obrati pažnju na nju. Prodavac nakita na crno gurnu joj pod nos ogrlicu od svetlog drveta. Ona polako odmahnu glavom, nije čula nijednu od reči kojima ju je zasuo kao da izgovara molitvu. Entoni daje slikarki deset dolara i ustade. Ona mu pokaza svoj rad: pogodila je njegov izraz lica, sličnost je bila neverovatna. Zadovoljan portretom, on ponovo zavuče ruku u džep i daje joj dvostruko više nego što je tražila, a onda napravi nekoliko koraka prema Džuliji.

„Ma šta to gledaš tako netremice već deset minuta?“

* * *

Tomas, Tomas, Tomas... Zaboravila sam kako je lepo izgovarati tvoje ime. Zaboravila sam ti glas, rupice na obrazima, osmeh, sve dok nisam videla crtež koji me podseća na tebe. Nisam želela da odeš, da izveštavaš o tom ratu. Da sam onoga dana kad si mi rekao da hoćeš da postaneš reporter znala kako će se sve završiti, rekla bih ti da je to loša ideja.

Ti bi mi odgovorio da onaj ko govori istinu o svetu ne može da se bavi lošim poslom, mada je fotografija surova, naročito ako nam je zbog nje neprijatno. Uozbiljivši se, viknuo bi da bi naši rukovodioci mnogo ranije srušili zid da su novinari znali kakva se stvarnost krije iza njega. Ali oni su to znali, Tomase, znali su sve o životu svakoga od vas, sve vreme su vas špijunirali. Naši rukovodioci nemaju tu vrstu hrabrosti. Čujem te kako mi kažeš da treba da se odrasta onako kako sam ja odrasla, u gradovima u kojima ljudi mogu da misle, da kažu šta hoće, bez straha, ne izlažući se nikakvoj opasnosti. Razgovarali bismo do jutra, i

sutradan, i narednog dana... Kad bi samo znao koliko su mi nedostajale naše rasprave, Tomase.

Pošto bih ostala bez argumenata, ja bih popustila, kao što sam to uradila i onoga dana kad sam otišla. Kako da zadržim nekoga kome je sloboda toliko nedostajala? Bio si u pravu, Tomase, bavio si se jednim od najljepših zanimanja na svetu. Jesi li se sreo sa Masudom? Da li ti je sad, kad ste na nebu, konačno dao intervjua? Da li je to bilo vredno toga? Umro je nekoliko godina posle tebe. Hiljade ljudi prisustvovala su njegovoj sahrani u dolini Panšir, a tvoje posmrtna ostatke niko nije uspeo da sakupi. Kako bi izgledao moj život da tvoj konvoj nije naleteo na tu minu, da se nisam uplašila, da te nisam napustila neposredno pre toga?

** * **

Entoni spusti ruku na Džulijino rame. „S kim to razgovaraš?“ „Ni sa kim“, odgovori ona trgnući se. „Kao da si opčinjena tim crtežom, usne ti drhte.“ „Pusti me“, prošaputa ona.

** * **

Usledio je trenutak nelagodnosti, osetljiv trenutak. Predstavila sam te Antoanu i Matijasu, insistirajući na reči „prijatelji“: ponovila sam je šest puta da bi je čuo. To je bilo glupo, engleski ti tada nije bio jača strana. Možda si ipak razumeo, nasmejao si se. Matijas te je čvrsto zagrlio i čestitao ti. Antoan ti je samo stegao ruku, ali nije bio ništa manje uzbuđen od svog druga. Krenuli smo sve četvoro u grad. Tražio si nekoga. Mislila sam da je posredi neka žena, a ti si tražio druga iz detinjstva. Deset godina ranije uspeo je da pređe preko granice, zajedno sa porodicom, otada se niste videli. Ali kako da čovek pronađe prijatelja među hiljadama ljudi koji se grle, pevaju, piju i plešu na ulicama? Rekao si da je svet veliki, ali da je prijateljstvo ogromno. Antoan ti se narugao: ne znam da li zbog tvog akcenta ili zbog te naivne rečenice. Meni je ona bila prelepa.

Zar je moguće da je taj surovi život sačuvao u tebi dečje snove koje su naše slobode ugušile? Odlučili smo da ti pomognemo, zajedno smo krstarili ulicama Zapadnog Berlina. Koračao si odlučno, kao da ste odavno zakazali sastanak. Usput si osmatrao svako lice, gurao prolaznike, okretao se svaki čas. Još nije bilo svanulo kad je Antoan stao

nasred nekog trga i viknuo: „Možemo li bar znati kako se zove taj tip koga tražimo satima kao budale?“ Nisi razumeo njegovo pitanje. Antoan je viknuo još jače: „Ime, Name, Vorname!“ Pao si u vatru, dreknuo si iz petnih žila: „Knap!“ Tako se zvao taj prijatelj koga si tražio. Da bi ti pokazao da se ne ljuti na tebe, Antoan je počeo da ga doziva: „Knape! Knape!“

Smejući se gromoglasno, Matijas se pridružio Antoanu i meni, pošto sam ja takođe vikala: „Knape, Knape!“ Pogledao si nas kao da smo ljudi, nasmejao se i stao da vičeš: „Knape, Knape!“ Gotovo smo plesali, uzvikujući iz sveg glasa ime tog prijatelja koga si tražio deset godina.

I onda se, usred te ogromne svetine, jedno lice okrenulo. Videla sam kako vam se pogledi susreću, čovek tvojih godina zurio je u tebe. Bila sam maltene ljubomorna zbog toga.

Netremice ste se posmatrali, kao dva vuka koja su se ponovo srele. A onda je Knap izgovorio tvoje ime.

„Tomase?“ Vaše siluete su bile tako lepe na pločnicima Zapadnog Berlina. Grlio si prijatelja. Lica su vam sijala od radosti. Antoan je plakao, Matijas ga je tešio. Da su i njih dvojica bili toliko dugo razdvojeni, uveravala sam ga, i njihova sreća zbog ponovnog susreta bila bi isto tako velika. Antoan je zaridao, rekao mi je da je tako nešto nemoguće, pošto se njih dvojica nisu dugo poznavali. Spustio si glavu na rame svog najboljeg prijatelja. Videvši da te posmatram, odmah si je podigao i ponovio: „Svet je veliki, ali prijateljstvo je ogromno“ i Antoan je pao u očaj.

Seli smo na terasu jednog bara. Hladnoća nas je štipala za obraze, ali se nismo žalili zbog toga. Knap i ti ste stajali malo po strani. Trebalo je uhvatiti, nadoknaditi dvadeset godina života, za to je bilo potrebno mnogo reči i pomalo ćutanja. Te noći se nismo rastajali. Nismo ni sutradan. Narednog jutra objasnio si Knapu da moraš da se vratiš. Nisi mogao više da ostaneš. S druge strane zida živela je tvoja baka. Nisi mogao da je ostaviš samu, imala je samo tebe. Te zime je punila sto godina. Nadam se da je i ona sad s tobom. Koliko sam volela tvoju baku! Bila je tako lepa dok je plela kike od svoje duge sede kose pre nego što bi zakucala na vrata naše sobe. Obećao si prijatelju da ćeš se uskoro vratiti ukoliko se situacija ne preokrene. Knap te je uveravao da vrata ne mogu više da se zatvore, a ti si mu odgovorio: „Možda si u pravu, ali ako budemo morali da čekamo još deset godina kako bismo se ponovo videli, i dalje ću svakodnevno misliti na tebe.“

Ustao si i zahvalio si nam na tom poklonu koji si dobio od nas. Mi nismo ništa učinili, ali ti je Matijas odgovorio: „Nema na čemu.“ I rekao

ti je da mu je drago što ti je pomogao. Antoan je predložio da te otpratimo do graničnog prelaza između Istoka i Zapada.

Krenuli smo. Išli smo za svim onim ljudima koji su se, isto kao ti, vraćali kući. Bez obzira na revoluciju, njihove porodice i njihovi domovi bili su u drugom delu grada.

Usput si me uhvatio za ruku i ja sam ti to dozvolila. Tako smo prepešaćili kilometre i kilometre.

** * **

„Džulija, ti drhtiš, prehladićeš se. Hajde sad da se vratimo. Ako hoćeš, možemo da kupimo taj crtež, pa ga gledaj koliko god hoćeš, ali u toplom.“

„Ne, on je neprocenjiv, treba da ostane ovde. Sačekaj još samo nekoliko minuta, molim te, pa idemo.“

** * **

Ljudi su i dalje uporno razbijali beton s obe strane kontrolnog punkta. Tu smo morali da se rastanemo. Prvo si se pozdravio s Knapom. „Pozovi me što pre, čim budeš mogao“, dodao je on pruživši ti vizitkartu. Da li je to uradio zato što je bio novinar, što si i ti hteo da postaneš? Ili ste to obećali jedan drugom još kao tinejdžeri? Sto put sam te to pitala i ti si isto toliko puta izbegao odgovor, samo bi me pogledao sa onim smeškom u uglovima usana: to si radio uvek kada sam ti išla na živce. Rukovao si se sa Antoanom i Matijasom, a onda si se okrenuo prema meni.

Kad bi samo znao, Tomase, koliko sam se toga dana bojala, koliko sam strahovala da nikada neću osetiti tvoje usne. Ušao si u moj život onako kako dolazi leto, bez upozorenja, sa bleštavim svetlom koje vidimo kad se probudimo. Prešao si dlanom preko mog obraza, tvoji prsti su se popeli uz moje lice i poljubio si me u oba kapka. „Hvala.“ Izgovorio si samo tu jednu reč pre nego što si otišao. Knap nas je posmatrao, uhvatila sam njegov pogled. Kao da je očekivao da ću reći nešto što će izbrisati godine koje su vas udaljile. Godine koje su oblikovale vaše potpuno različite živote: on se vraćao u redakciju svog lista, a ti na Istok.

Uzviknula sam: „Povedi me sa sobom! Hoću da upoznam tu baku zbog koje se vraćaš tamo.“ Ne sačekavši tvoj odgovor, uhvatila sam te za ruku i kunem ti se da sve sile ovoga sveta nisu mogle da mi je otrgnu. Knap je slegnuo ramenima, a onda je, videvši tvoj zapanjeni izraz lica, rekao: „Put je sada slobodan, možete da se vratite ovamo kad god poželite!“

Antoan je pokušao da me odvрати, tvrdio je da je to ludost. Možda je bio

u pravu, ali ja nikada nisam bila toliko opijena. Matijas ga je munuo laktom: zašto se meša? On mi je pritrčao i poljubio me. „Zovi nas kad se vratiš u Pariz“, rekao je nažvrljavši mi svoj broj telefona na parčetu papira. Ja sam ih obojicu poljubila i zatim smo otišli. Nikada se više nisam vratila u Pariz, Tomase.

Pošla sam s tobom. Jedanaestog novembra, u zoru, iskoristili smo opštu zbrku i prešli granicu. Moguće je da sam tog jutra bila prva američka studentkinja koja je ušla u Istočni Berlin. Ukoliko nisam, sigurno nijedna nije bila srećnija od mene.

Znaš, održala sam obećanje. Sećaš li se onog mračnog kafea u kome sam morala da ti se zakunem da ću biti srećna čak i ako nas sudbina jednoga dana rastavi? Znala sam da to tražiš zato što sam te ponekad gušila svojom ljubavlju, predugo si patio zbog nedostatka slobode, nisi mogao da prihvatiš da se vežem za tebe. I mada sam te mrzela zato što si moju sreću ukaljao najgorom mogućnošću, održala sam reč.

Udaću se, Tomase! Konačno! Trebalo je da se udam u subotu, ali je venčanje odloženo. To je duga priča, ali ona me je i dovela ovamo. Možda se to desilo upravo zato da bih ponovo videla tvoje lice, poslednji put. Poljubi baku na nebu umesto mene.

* * *

„Ovo je smešno, Džulija. Da se samo vidiš, izgledaš onako kako bih ja izgledao kad bi mi se istrošile baterije! Duže od petnaest minuta stojiš tu kao ukopana i nešto mrmljaš...“

Umesto da mu odgovori, Džulija krenu. Antoni Volš ubrza korak kako bi je sustigao.

„Mogu li da znam šta se dešava?“, navaljivao je. Ali Džulija je i dalje ćutala.

„Pogledaj“, nastavi on pokazujući ćerci svoj portret, „baš je uspeo. Izvoli, to je za tebe“, dodade veselim glasom.

Džulija nije obraćala pažnju na njega. I dalje je išla ka njihovom hotelu.

„Dobro, daću ti ga kasnije! Sad očigledno nije zgodan trenutak.“

Pošto je Džulija i dalje ćutala, Antoni Volš planu: „Zašto me taj crtež koji si tako pažljivo posmatrala podseća na nešto? Pretpostavljam da to ima veze sa tvojim neobičnim ponašanjem na molu. Ne znam, ali kao da sam negde već video to lice.“

„Zato što si to lice udario pesnicom kad si došao da me odvedeš iz Berlina. Zato što je to lice čoveka koga sam volela kad mi je bilo osamnaest godina i od koga si me odvojio kada si me silom vratio u

Njujork!“

11.

Restoran je bio skoro pun. Ljubazni konobar im donese dve čaše šampanjca. Entoni svoju nije ni takao, dok je Džulija svoju popila naskap, a onda se bacila na očevu, mahnuvši konobaru da joj donese još jednu. Bila je pripita pre nego što su dobili jelovnik.

„Trebalo bi da staneš“, posavetova je Entoni dok je naručivala četvrtu čašu.

„Zašto? Penušav je i ima lep ukus!“

„Pijana si.“

„Još nisam“, reče ona klibereći se.

„Pokušaj da se malo manje brineš. Hoćeš da nam upropastiš prvu večeru? Nema potrebe da se razboliš, samo kaži i vratićemo se u hotel.“

„Ma ne! Gladna sam.“

„Ako hoćeš, možeš da naručiš večeru u sobi.“

„Opet ti! Mislim da u ovim godinama ne moram više da slušam takve rečenice.“

„Kao mala si se isto tako ponašala kad si htela da me iznerviraš. U pravu si, Džulija, u ovim godinama to nije više za nas. Ni za tebe, ni za mene.“

„Kad bolje razmislim, to je bila jedina odluka koju nisi doneo umesto mene!“

„Kakva odluka?“

„Tomas!“

„Ne, to je bila prva, kasnije si donela mnoge druge odluke, ako se sećaš.“

„Oduvek si želeo da kontroliš moj život.“

„Mnogi očevi boluju od toga. Istovremeno, to je prilično protivrečna zamerka na račun nekoga koga optužuješ da je prečesto bio odsutan.“

„Kamo sreće da si bio odsutan, zadovoljavao si se time da ne budeš prisutan!“

„Pijana si, Džulija, govoriš glasno, neprijatno je.“

„Neprijatno? A nije bilo neprijatno kad si upao u onaj stan u Berlinu, kad si tako urlao da si prepao baku čoveka koga sam volela toliko da ti je rekla gde smo nas dvoje, kad si razvalio vrata sobe u kojoj smo spavali i, nekoliko minuta kasnije, polomio Tomasu vilicu. To nije bilo neprijatno?“

„Preterao sam, priznajem.“

„Priznaješ? A da li je bilo neprijatno kad si me odvuкао za kosu do kola parkiranih na ulici? Da li je bilo neprijatno kad si me vukao kroz hol aerodroma, cimatajući me tako snažno za mišicu da sam ličila na rasklimatanu lutku? Da li je bilo neprijatno kad si mi vezao pojas kako ne

bih pobegla iz aviona u vazduhu? To sve nije bilo neprijatno? Da li je bilo neprijatno kad si me, pošto smo stigli u Njujork, ugurao u moju sobu, kao nekog zločinca, pa zaključao vrata?“

„Ponekad se pitam da li sam pogrešio što sam umro prošle nedelje?“

„Ne budi teatralan, molim te!“

„Ma to nema nikakve veze sa tvojim predivnim govorom, mislio sam na nešto drugo.“

„Na šta to, moliću lepo?“

„Na to kako se ponašaš otkako si videla portret muškarca koji liči na Tomasa.“

Džulija razrogači oči.

„Kakve to ima veze sa tvojom smrću?“

„Neobična rečenica, zar ti se ne čini? Pa može se reći da sam te nehotice sprečio da se udaš u subotu!“, zaključi Entoni Volš razvukavši usne u širok osmeh.

„I raduješ se zbog toga?“

„Zbog odlaganja tvog venčanja? Sve do maločas bilo mi je iskreno žao, ali sad je drugačije...“

Tada se umeša konobar, koji se osećao nelagodno zato što je to dvoje gostiju preglasno govorilo. On im predloži da naruče večeru. Džulija uze meso.

„Koliko pečeno?“, upita konobar.

„Verovatno krvavo!“, odgovori Entoni Volš.

„A za gospodina?“

„Imate li baterije?“, upita Džulija.

Pošto je konobar ostao bez reči, Entoni Volš mu objasni da neće večerati.

„Jedno je venčati se s nekim“, reče on ćerci, „ali, dozvoli mi da ti to kažem, sasvim je nešto drugo deliti čitav život s nekim. Treba mnogo ljubavi, mnogo prostora. To je teritorija koju stvaramo zajedno i na kojoj ne smemo da se osećamo skućeno.“

„Ma ko si ti da sudiš o mojim osećanjima prema Adamu? Ti ne znaš ništa o njemu.“

„Ne govorim ti o Adamu, već o tebi, o prostoru koji ćeš moći da mu daš. Ako vam, pritom, uspomena na nekog drugog već narušava horizont, ni izdaleka nije sigurno da će zajednički život biti uspešan.“

„To govoriš iz iskustva, zar ne?“

„Majka ti je mrtva, Džulija, i ja nisam kriv zbog toga, iako me ti i dalje optužuješ.“

„I Tomas je mrtav i, mada nisi kriv ni zbog toga, još se ljutim na tebe.“

Dakle, kao što vidiš, što se tiče Adamovog i mog prostora, imamo na raspolaganju ceo kosmos.“

Entoni Volš se zakašlja i čelo mu orosi nekoliko kapi znoja.

„Znojiš se?“, upita Džulija iznenađeno.

„Mali tehnološki kvar, ali biće sve u redu“, reče on lupkajući se nežno salvetom po licu. „Imala si osamnaest godina, Džulija, i htela si da živiš sa komunistom koga si poznavala samo nekoliko nedelja!“

„Četiri meseca!“

„Dobro, šesnaest nedelja!“

„I bio je Istočni Nemač, a ne komunist.“

„Bitna razlika!“

„Bar nikada neću zaboraviti zašto sam te povremeno toliko mrzela!“

„Dogovorili smo se da ne govorimo u prošlom vremenu, sećaš li se? Ne plaši se da razgovaraš sa mnom u prezentu. Premda sam mrtav, i dalje sam ti otac, ili ono što je od njega ostalo...“

Konobar donese jelo Džuliji. Ona ga zamoli da joj dolije šampanjac, ali Entoni Volš stavi ruku preko čaše.

„Mislim da imamo još štošta da kažemo jedno drugom.“ Konobar se udalji bez reči.

„Živela si u Istočnom Berlinu, mesecima se nisi javljala. Koja je bila sledeća etapa? Moskva?“

„Kako si me pronašao?“

„Onaj tvoj članak u nekim zapadnonemačkim novinama. Neko je bio ljubazan da mi pošalje jedan primerak.“

„Ko?“

„Volas. Možda se tako iskupio za to što ti je pomogao da se iskradeš iz Sjedinjenih Američkih Država iza mojih leđa.“

„Saznao si za to?“

„Ili se možda i on sekirao zbog tebe, pa je procenio da je kucnuo čas da se stavi tačka na te peripetije pre nego što se stvarno izložiš opasnosti.“

„Nikada nisam bila u opasnosti, volela sam Tomasa.“

„Dok ne uđemo u određene godine, dešava nam se da izgubimo glavu zbog nekoga, ali obično je izgubimo zbog same ljubavi! Trebalo je da studiraš pravo u Njujorku, a ti si sve napustila kako bi pohađala kurs crtanja na Fakultetu lepih umetnosti u Parizu, odakle si, ne znam posle koliko vremena, oputovala za Berlin; zaljubila si se u prvog muškarca koji je naišao i, gle čuda, odmah si se oprostila od lepih umetnosti i poželela da postaneš novinarka. I on je, ako me sećanje ne vara, želeo da bude novinar, kakva slučajnost, čudno...“

„Šta se to tebe ticalo?“

„Ja sam rekao Volasu da ti da pasoš kad ga budeš tražila, Džulija, i bio sam u susednoj prostoriji kad si ga izvadila iz fioke mog radnog stola.“

„Čemu to okolišanje, zašto mi ga nisi sam dao?“

„Zato što, ako se sećaš, nismo baš bili u najboljim odnosima. Osim toga, da sam to uradio, verovatno bih umanjio draž pustolovine. Pošto sam te pustio da odeš meni u inat, tvoje putovanje je postalo još privlačnije, zar ne?“

„Stvarno si mislio na sve to?“

„Rekao sam Volasu gde se nalaze tvoja dokumenta i stvarno sam bio u salonu. Što se ostalog tiče, možda mi je donekle bilo povređeno samoljublje.“

„Ti povređen?“

„A šta je s Adamom?“, odvrati Entoni Volš.

„Adam nema nikakve veze s tim.“

„Podsećam te, ma koliko to čudno zvučalo, da bi ti danas bila njegova žena da ja nisam umro. Pokušaću, dakle, da preformulišem pitanje, ali hoćeš li prvo da zažmuriš?“

Ne shvatajući šta njen otac hoće, Džulija se premišljala, ali pošto je on bio uporan, na kraju ga poslušala.

„Bolje zatvori oči. Hteo bih da utoneš u potpuni mrak.“

„Čega se to igramo?“

„Bar jednom uradi ono što tražim od tebe, kratko će trajati.“ Džulija sklopi kapke i preplavi je mrak. „Uzmi viljušku i jedi.“

Pošto ju je to zabavljalo, ona ga poslušala. Pipkala je rukom po čaršavu sve dok nije naišla na predmet koji je tražila, a onda nevesto pokuša da nabode komadić mesa u svom tanjiru i zinu, nemajući pojma šta prinosi ustima.

„Da li se ukus te namirnice razlikuje zato što je ne vidiš?“

„Možda“, odgovori ona žmureći i dalje.

„A sada mi učini još nešto i ne otvaraj oči.“

„Slušam te“, reče ona prigušenim glasom.

„Seti se nekog srećnog trenutka.“

Entoni je ćutke posmatrao ćerkino lice.

* * *

Muzejsko ostrvo. Sećam se kako se šetamo. Kad si me upoznao sa svojom bakom, prvo me je pitala čime se bavim. S teškom mukom smo razgovarale, prevodio si njene reči na svoj loš engleski, ja nisam znala nemački. Objasnila sam joj da studiram na Fakultetu lepih umetnosti u

Parizu. Ona se nasmešila i otišla do komode da potraži razglednicu sa reprodukcijom slike Vladimira Rackina, svog omiljenog ruskog slikara. A onda nas je naterala da izađemo na vazduh, iskoristimo lepo vreme. Nisi joj pričao o svom neverovatnom putovanju, nisi rekao ni reč o tome kako smo se upoznali. Ali kad smo se pozdravili s njom na pragu vašeg stana, ona te je pitala da li si video Knapa. Dugo si oklevao, ali je izraz tvog lica potvrđivao da ste se sreli. Nasmehala se i rekla ti je da joj je drago zbog toga.

Čim smo se obrela na ulici, uhvatio si me za ruku i svaki put kada bih te pitala kuda trčimo, odgovorio bi: „Dođi, dođi.“ Prešli smo preko mostića na Špreji.

Nigde nisam videla toliko zgrada posvećenih umetnosti na jednom mestu kao na Muzejskom ostrvu. Mislila sam da je u tvojoj domovini sve sivo, a tu je sve bilo šareno. Odveo si me do ulaza u Stari muzej. Zgrada je četvrtasta, ali kad smo ušli, prostorija je bila kružnog oblika. Nikada nisam videla sličnu, toliko neobičnu, gotovo neverovatnu arhitekturu. Odvukao si me do središta rotonde i naterao da se okrenem oko sebe; a onda još jednom, pa još jednom, sve brže i brže, dok mi se nije zavrtilo u glavi. Prekinuo si moj suludi valcer tako što si me stegao u naručje i rekao: „Eto, to je nemački romantizam, krug usred kocke, dokaz da razlike mogu da se slažu.“ A onda si me odveo da vidim Pergamski muzej.

* * *

„I“, upita Entoni, „jesi li ponovo proživela taj srećni trenutak?“

„Jesam“, odgovori Džulija i dalje žmureći. „I koga si videla?“ Ona otvori oči.

„Ne moraš da mi odgovoriš, Džulija, sačuvaj odgovor za sebe. Neću više živeti tvoj život umesto tebe.“

„Zašto to radiš?“

„Zato što svaki put kad zažmurim, vidim lice tvoje majke.“

„Tomas se pojavio na onom crtežu, kao neka avet, senka koja mi je rekla da odem u miru, da se udam bez griže savesti i prestanem da mislim na njega. To je bio znak.“

Entoni se nakašlja.

„Pobogu, to je bio samo crtež ugljenom! Ako zafrljačim ovu salvetu u daljinu i ona upadne u korpu za kišobrane pored vrata, to neće ništa promeniti. Od toga da li će poslednje kapi vina završiti u čaši žene za susednim stolom ne zavisi da li će se ona kroz godinu dana udati za

kretena s kojim večera. Ne gledaj me kao da sam pao s Marsa, da taj imbecil nije tako glasno razgovarao sa svojom devojkom, trudeći se da je impresionira, ne bih čuo šta joj govori otkako su seli za sto.“

„Kažeš to zato što nikada nisi verovao u predznake! Imao si preveliku potrebu da sve kontrolišeš!“

„Predznaci ne postoje, Džulija. Bacio sam na hiljade zgužvanih papira u korpu u svojoj kancelariji, ubeđen da će mi se želja ispuniti ako je pogodim; ali poziv koji sam čekao nikada nije stigao! Govorio sam sebi kako treba da je pogodim tri ili četiri puta zaredom da bih zaslužio nagradu i posle dve godine marljivog vežbanja mogao sam da ubacim lopticu od papira u korpu udaljenu deset metara, ali mi se želja i dalje nije ostvarivala. Jednom sam otišao na poslovnu večeru sa trojicom važnih klijenata. Dok se jedan od mojih ortaka upinjao da nabroji sve zemlje u kojima naša firma ima ogranke, ja sam se pitao u kojoj se zemlji nalazi žena koju sam čekao; zamišljao sam ulice kojima korača kad ujutru krene od kuće. Na izlasku iz restorana jedan od njih, Kinez – ne pitaj me, molim te, kako se zove – ispričao mi je jednu predivnu legendu. Ako skočimo u baru u kojoj se odražava pun mesec, njegov duh će nas istog trena odvesti kod onih koji nam nedostaju. Trebalo je da vidiš izraz lica mog ortaka kad sam spojenih nogu skočio u kanal za kišnicu. Moj klijent je bio potpuno mokar, voda mu se cedila čak i sa šešira. Umesto da mu se izvinim, rekao sam da to ne daje rezultate! Nije se pojavila žena koju sam čekao. Nemoj onda da mi pričaš o tim idiotskim predznacima kojih se grčevito držimo kad više nemamo razloga da verujemo u boga.“

„Zabranjujem ti da govoriš takve stvari!“, viknu Džulija. „Kad sam bila mala, skočila bih u hiljadu bara, u hiljadu potoka samo da se ti uveče vratiš kući. Prekasno je za takve priče. Moje detinjstvo je sada daleko iza mene!“

Entoni Volš se upilji u ćerku tužnog izraza lica, ali ona izdrža njegov pogled. Onda odgurnu stolicu, ustade i izađe iz restorana.

„Oprostite joj“, reče njen otac konobaru i ostavi nekoliko novčanica na stolu. „Mislim da je to zbog vašeg šampanjca, previše je penušav!“

* * *

Vratili su se u hotel. Ni jedna jedina reč nije narušila noćnu tišinu. Išli su uličicama starog grada. Džulija se malo zanosila u hod. Malo-malo pa bi se sapplela o neku ploču koja je virila. Entoni bi odmah pružio ruku da je zadrži, ali bi ona uspela da zadrži ravnotežu i odbila bi njegovu pomoć: nije mu dozvolila ni da je dotakne.

„Ja sam srećna žena!“, reče ona zaplićući jezikom. „Srećna i potpuno ostvarena! Bavim se poslom koji volim, živim u stanu koji volim, imam najboljeg prijatelja koga volim i udaću se za čoveka koga volim! Ostvarena žena!“, promumla.

Članak joj se izokrenu, ali se ona u poslednjem trenutku uhvati za uličnu svetiljku i polako sede na pločnik.

„Sranje!“, progundā.

Džulija nije obraćala pažnju na ruku koju joj je otac pružio. On kleknu, pa sede pored nje. U uličici nije bilo nikoga. Sedeli su tako, naslonjeni na lampu. Posle desetak minuta Entoni izvadi nekakvu kesicu iz džepa kaputa.

„Šta ti je to?“, upita ga ona.

„Bombone.“

Džulija slegnu ramenima i okrenu glavu na drugu stranu.

„Mislim da se dva-tri čokoladna medvedića šetkaju po dnu... Prema najnovijim vestima, igraju se sa jednom trakom od sladića.“

Džulija je i dalje ćutala, ali kad on napravi pokret kao da vraća bombone u džep, ona mu istrže kesicu iz ruke.

„Kad si bila mala, donela si kući mačku“, reče Entoni dok je Džulija gutala poslednjeg medvedića. „Mnogo si je volela, ali je posle osam dana pobjegla. Hoćeš li sad da se vratimo u hotel?“

„Neću“, odgovori mu Džulija žvaćući. Kočija u koju je bio upregnut riđan, prođe pored njih. Entoni mahnu kočijašu.

* * *

Sat kasnije stigli su u hotel. Džulija prođe kroz predvorje i uđe u lift s desne, a Entoni u onaj s leve strane. Ponovo se sretoše na odmorištu na poslednjem spratu. Kroz hodnik su išli jedno pored drugog, a kad su stigli do vrata apartmana za mladence, Entoni pusti ćerku da uđe prva. Ona se zaputi pravo u svoju sobu, a njen otac ode u svoju.

Džulija se odmah baci na krevet i stade da pretura po tašni: tražila je mobilni telefon. Pogleda na sat i pozva Adama. Dobila je govornu poštu. Saćeka kraj poruke, pa prekinu vezu pre nego što se začulo neprijatno pištanje. Onda okrenu Stenlijev broj.

„Vidim da si neraspoložena.“

„Znaš, užasno mi nedostaješ.“

„Nikad ne bih pomislio tako nešto. Dakle, kako je na putu?“

„Mislim da ću se sutra vratiti.“

„Već? Pronašla si ono što si tražila?“

„Mislim da sam pronašla ono najvažnije.“

„Adam je maločas otišao od mene“, saopšti joj teatralno Stenli.

„Svraćao je kod tebe?“

„Upravo sam ti to rekao. Pila si?“

„Malo.“

„Je l' ti dobro?“

„Ma jeste! Šta vam je? Svi biste hteli da mi bude loše?“

„Za razliku od tebe, ja sam-samcijat!“

„Šta je Adam hteo?“

„Pretpostavljam da je hteo da razgovaramo o tebi, osim ako nije rešio da napravi drastičan zaokret. U tom slučaju, gubio je vreme, on uopšte nije moj tip.“

„Adam je došao da biste razgovarali o meni?“

„Ne, došao je da bih mu ja pričao o tebi. Ljudi to rade kad im nedostaje voljena osoba.“

Stenli je čuo Džulijino disanje.

„Tužan je, dušo. Nije mi naročito simpatičan, nisam to nikad krio od tebe, ali ne volim kad su ljudi nesrećni.“

„Zašto je tužan?“, upita ona iskreno dirnuta.

„Ili si potpuno poludela, ili si stvarno mrtva pijana! Očajan je zato što je, dva dana pošto je otkazala venčanje, njegova verenica... O bože, mrzim kad te tako zove, kakav arhaizam... Ukratko, očajan je zato što je njegova verenica otišla ne ostavivši mu adresu i ne objasnivši mu zašto je pobjegla. Da li ti je ovo dovoljno jasno ili hoćeš da ti pošaljem kutiju aspirina?“

„Kao prvo, ostavila sam mu adresu, svratila sam do njega...“

„Vermont? Usudila si se da mu kažeš kako ideš u Vermont! I ti to nazivaš adresom?“

„Šta fali Vermontu?“, upita Džulija snebivajući se.

„Ništa, tačnije, nije mu ništa falilo pre nego što sam se ja izleteo.“

„Šta si uradio?“, upita Džulija zadržavajući dah.

„Rekao sam da si u Montrealu. Kako sam mogao da pretpostavim da si napravila takvu glupost! Sledeći put kad budeš htela da slažeš nekoga, reci mi, naučiću te kako se to radi i uskladićemo priče.“

„Sranje!“

„Uzela si mi reč iz usta.“

„Zajedno ste večerali?“

„Napravio sam mu večeru od onoga što sam imao...“

„Stenli!“

„Šta je? Pa neću valjda da ga pustim još i da umre od gladi! Ne znam šta radiš u Montrealu, dušo, niti sa kim si, shvatio sam da me se to ne tiče, ali

pozovi, molim te, Adama, to je najmanje što možeš da uradiš.“

„Nisi to hteo da mi kažeš, Stenli.“

„Otkud ti znaš šta sam hteo da ti kažem? Ako će te to umiriti, rekao sam mu da tvoj odlazak nema nikakve veze s vašom vezom, da si otišla da istražiš očevu prošlost. Vidiš, treba imati dara za laganje!“

„Ali kunem ti se da te nisam slagala!“

„Dodao sam da te je potresla očeva smrt i da je za vas dvoje važno da zatvoriš vrata svoje prošlosti kako ne bi ostala odškrinuta. Nikom ne treba promaja u ljubavnom životu, zar ne?“

Džulija je opet ćutala.

„I dokle si stigla sa istraživanjem prošlosti tate Volša?“, nastavi Stenli.

„Mislim da sam otkrila još nešto zbog čega ga mrzim.“

„Odlično! I šta još?“

„Možda i razlog zašto sam ga volela.“

„I hoćeš sutra da se vratiš?“

„Ne znam, verovatno bi bilo bolje da budem sa Adamom.“

„Pre nego što...?“

„Maločas sam bila u šetnji i naletela sam na slikarku...“

* * *

Džulija ispriča Stenliju šta je videla u staroj montrealskoj luci i prijatelj je prvi put poštede neke od svojih jetkih opaski.

„Kao što vidiš, vreme je da se vratim, zar ne? Ja naprosto ne mogu da odem iz Njujorka. Osim toga, ako se ne vratim sutra, ko će da ti donese sreću?“

„Želiš da čuješ pravi savet? Napiši na parčetu papira sve što ti prolazi kroz glavu i uradi upravo suprotno od toga! Laku noć, dušo.“

Stenli je prekinuo vezu. Džulija ustade iz kreveta i ode u kupatilo. Nije čula oca, koji se u tom trenutku bešumno vraćao u svoju sobu.

12.

Crvenkasto sunce izlazilo je iznad Montreala. Salon koji je razdvajao dve sobe u apartmanu za mladence kupao se u blagoj svetlosti. Neko pokuca na vrata. Entoni otvori hotelskom momku zaduženom za taj sprat i pusti ga da ugura kolica nasred prostorije. Mladić predloži da postavi sto za doručak, ali mu Entoni tutnu nekoliko dolara u džep i preuze stočić sa točkićima. Kad je konobar izašao, Entoni tiho zatvori vrata za njim. Premišljao se između niskog stola i okruglog stočića pored prozora sa koga se pružao lep pogled. Na kraju se opredeli za pogled, pa rasprostre čaršav i pažljivo rasporedi tanjir, pribor za jelo, bokal sa sokom od pomorandže, činiju sa žitaricama, korpicu sa pecivom i ružu koja se ponosno uzdizala u vazi. Onda se odmaknu jedan korak, pomeri cvet kako bi bio tačno na sredini i približi činiju s mlekom korpici s pecivom. Zatim u Džulijin tanjir stavi svitak papira uvezan crvenom trakom i prekri ga salvetom. Ovoga puta se odmaknu čitav metar kako bi proverio da li je kompozicija skladna. Pošto je zategao čvor na kravati, kucnu na vrata ćerkine sobe i saopšti joj da je doručak serviran. Džulija nešto progundā i upita koliko je sati.

„Vreme je da se probudiš. Školski autobus će stići kroz petnaest minuta, opet će ti pobeći!“

Umotana do nosa u prekrivač, Džulija otvori jedno oko i protegnu se. Odavno nije tako čvrsto spavala, pomisli protrljavši kosu. Žmirkala je sve dok joj se oči nisu navikle na dnevno svetlo. Onda skoči iz kreveta, ali odmah sede na rub, jer joj se zavrtele u glavi. Budilnik na noćnom stočiću pokazivao je osam sati.

„Zašto me budiš ovako rano?“, promrmlja ulazeći u kupatilo.

Dok se Džulija tuširala, Entoni Volš, zavaljen u naslonjač u malom salonu, pogleda crvenu traku koja je virila iz tanjira i uzdahnu.

* * *

Avion Er Kanade poleteo je sa njujorškog aerodroma u sedam sati i deset minuta. Iz zvučnika zašušta kapetanov glas, koji saopšti putnicima da započinje spuštanje u Montreal. Avion će u predviđeno vreme pristati uz avio-most. Glavni stjuard preuze mikrofona i izdeklamova opštepoznata pravila kojih se treba pridržavati pred sletanje. Adam se protegnu koliko je dug. Podiže stočić i pogleda kroz prozorčić. Avion je leteo iznad Sen Lorana. U daljini su se nazirali obrisi grada i Mon Rojal. Letelica MD80 se

nagnu; Adam još malo zategnu pojas. Iz pilotske kabine već se videla pista.

* * *

Džulija zaveza pojas bademantila i uđe u mali salon.

Osmotri postavljene stolice i nasmeši se Antoniju, koji joj je pridržao stolicu.

„Naručio sam ti erl grej“, reče puneći joj šolju. „Tip zadužen za rum-servis ponudio mi je crni, žuti, beli, zeleni, dimljeni, kineski, sečuanski, formozanski, korejski, cejlonski, indijski, nepalski... Zaboravio sam ostalih četrdeset vrsta čaja koje je naveo pre nego što sam mu zapretio da ću izvršiti samoubistvo ukoliko nastavi.“

„Erl grej mi sasvim odgovara“, odgovori Džulija raširivši salvetu.

Kad vide svitak sa crvenom trakom, okrenu se upitno ka ocu. Antoni joj ga istog trena istrže iz ruke. „Otvorićeš ga posle doručka.“

„Šta je to?“, upita Džulija.

„Ovo su kroasani“, reče on pokazujući joj pecivo, „ovo četvrtasto, sa braon komadićima, to su zemičke sa čokoladom, a ovo su puževi sa suvim grožđem.“

„Mislila sam na ono što kriješ iza leđa, onaj papir sa crvenom trakom.“

„Kasnije, maločas sam ti rekao.“

„Zašto si mi ga onda stavio u tanjir?“

„Predomislio sam se. Bolje da ga otvoriš posle doručka.“

Džulija iskoristi priliku kad joj je Antoni okrenuo leđa i naglo mu istrže svitak iz ruku.

Razveza traku i razmota papir. Opet joj se smešilo Tomasovo lice.

„Kad si ga kupio?“, upita ona.

„Juče, kad smo otišli sa mola. Išla si napred, ne obraćajući pažnju na mene. Dao sam slikarki pozamašnu napojnicu, pa je rekla da mogu da ga uzmem. Ionako nije znala šta da radi sa tim crtežom, pošto onaj ko joj je pozirao nije želeo da ga kupi.“

„Zašto?“

„Pomislio sam da će ti biti drago, toliko si ga dugo posmatrala.“

„Pitam te zašto si ga stvarno kupio“, navaljivala je Džulija.

Antoni sede na sofu i upilji se u ćerku.

„Zato što treba da razgovaramo. Nadao sam se da nikada nećemo morati da pričamo o tome, priznajem da sam oklevao. Nisam ni na sekund pomislio da će me ovo naše bekstvo dovesti do ovde i da će biti dovedeno u pitanje, pošto već slutim kakva će biti tvoja reakcija; ali pošto mi

predznaci, kako ti to kažeš, pokazuju kojim putem treba da idem... moram nešto da ti priznam.“

„Prestani više da vrdaš i pređi na suštinu“, reče ona oštro.

„Džulija, mislim da Tomas nije potpuno mrtav.“

* * *

Adam je bio besan. Nije poneo prtljag da bi što pre napustio aerodrom, ali su putnici boinga 747 iz Japana već preplavili carinu. On pogleda na sat. Red ispred njega govorio mu je da će morati da čeka dobrih dvadesetak minuta pre nego što uskoči u taksi.

„Sumimasen!“ Setio se te reči u pravom trenutku. Njegov kolega iz jedne japanske izdavačke kuće često ju je upotrebljavao, pa je Adam zaključio da je izvinjavanje u Japanu uobičajeno. „Sumimasen! Izvinite“, ponovio je deset puta dok se provlačio između putnika sa leta japanske vazduhoplovne kompanije. I posle tih deset izvinjenja Adam je uspeo da pokaže svoj pasoš kanadskom cariniku, koji mu ga vrati čim je lupio pečat. Oglušivši se o zabranu korišćenja mobilnog telefona u delu gde se podiže prtljag, on izvadi aparat iz džepa sakoa, uključi ga i okrenu Džulijin broj.

* * *

„Mislim da ti zvoni telefon, verovatno si ga ostavila u sobi“, reče Entoni, iz čijeg je glasa izbijala nelagodnost.

„Ne menjaj temu. Šta tačno podrazumevaš pod tim 'nije potpuno mrtav'?“

„Pa mogao bi da se upotrebi i pridev 'živ'...“

„Tomas je živ?“, upita Džulija zateturavši se.

Entoni klimnu glavom.

„Otkud znaš?“

„Poslao ti je pismo. Kad odu s ovog sveta, ljudi obično ne mogu više da pišu. Osim mene, moram da napomenem... To mi nije ranije palo na pamet, ali i to je stvarno neverovatno...“

„Kakvo pismo?“, upita Džulija.

„Ono koje je stiglo šest meseci pošto je doživeo nesreću. Poslato je iz Berlina, njegovo ime je bilo na poledini koverta.“

„Nisam nikad dobila Tomasovo pismo. Reci mi da to nije istina!!!“

„Nisi ni mogla da ga dobiješ, jer si otišla od kuće, a ja nisam mogao da ti pošaljem, jer nisi ostavila adresu. Pretpostavljam da će to biti još jedan

razlog koji treba da dodaš na spisak.“

„Kakav spisak?“

„Na spisak razloga zbog kojih si me mrzela.“ Džulija ustade i odgurnu stočić sa doručkom.

„Rekli smo da nećemo da govorimo u prošlom vremenu, sećaš li se? Možeš, dakle, da prebaciš tu poslednju rečenicu u prezent“, viknu ona dok je izlazila iz salona.

Vrata njene sobe se zalupiše i Entoni, koji je ostao sam nasred prostorije, sede na stolicu na kojoj je ona tog jutra sedela.

„Šteta da se baci!“, promrmlja pogledavši korpicu sa pecivom.

* * *

Red za taksi nije mogao da izbegne. Neka žena u uniformi pokazivala je putnicima koje im je vozilo namenjeno. Adam je morao da čeka. On ponovo okrenu Džulijin broj.

* * *

„Ili ga isključi ili se javi, ovo iritira!“, reče Entoni ulazeći u Džulijinu sobu.

„Izlazi odavde!“

„Džulija! Pobogu, to je bilo pre skoro dvadeset godina!“

„I za tih 'skoro dvadeset godina' nikada nisi imao priliku da mi to kažeš?“, dreknu ona.

„U tih dvadeset godina imali smo malo prilika za razgovor!“, odgovori joj strogo on. „Uostalom, ne znam da li bih to učinio i da sam imao priliku! Koja bi bila svrha? Da ti dam još jedan izgovor da prekineš ono što si započela? Zaposlila si se u Njujorku, imala si garsonjeru na četrdeset drugom spratu, momka koji je studirao glumu, ako se ne varam, pa onda jednog koji je svoje grozne slike izlagao u Kvinsu i koga si ostavila neposredno pre nego što si promenila poslodavca i frizuru... Ili je možda bilo obratno?“

„Otkud ti to sve znaš?“

„To što te moj život nikada nije zanimao ne znači da se ja nisam sve vreme dovijao kako bih pratio tvoj.“

Entoni je dugo posmatrao ćerku, a onda krenu nazad u salon. Kad je bio na pragu, ona ga upita:

„Otvorio si ga?“

„Nikad nisam čitao tvoju poštu“, reče on ne okrećući se. „Sačuvao si ga?“

„U tvojoj je sobi, to jest u sobi koja je bila tvoja dok si živela kod kuće.“

Stavio sam ga u fioku pisaćeg stola za kojim si učila, mislio sam da tu treba da te čeka.“

„Zašto mi nisi ništa rekao kad sam se vratila u Njujork?“

„A zašto si po povratku u Njujork čekala da prođe šest meseci pre nego što si me pozvala, Džulija? I jesi li to uradila zato što si primetila da sam te video kroz izlog one samoposluge u Sohou? Ili zato što sam počeo malčice da ti nedostajem posle svih tih godina tokom kojih si bila odsutna i nisi mi se javljala? Varaš se ako misliš da sam ja uvek pobeđivao.“

„Za tebe je to bila igra?“

„Nadam se da nije, kao dete si pokazivala veliki talenat za lomljenje igračaka.“

Entoni spusti nekakav koverat na njen krevet.

„Ostaviću ti ovo“, reče. „Trebalo je, naravno, ranije da ti kažem, ali nisam imao priliku.“

„Šta je to?“, upita Džulija.

„Naše karte za Njujork. Jutros, dok si ti spavala, zamolio sam recepcionarku da nam ih rezerviše. Nisam ti to rekao, ali sam predvideo tvoju reakciju. Pretpostavljam da se naše putovanje ovde završava. Obuci se i spakuj stvari, čekam te u predvorju. Platiću račun.“

Entoni pažljivo zatvori vrata za sobom.

* * *

Na autoputu je bila gužva. Taksi skrenu u Ulicu Sen Patrik. Saobraćaj je i tu bio gust. Taksista mu predloži da malo dalje odatle ponovo izađu na put broj 720, pa da preseku preko Bulevara Renea Leveka. Adama je bilo baš briga kojim će putem ići, samo da je najkraći. Vozač uzdahnu: njegov putnik je mogao da se nervira koliko hoće, on tu nije mogao ništa da učini. Na odredište će stići za pola sata, možda i manje, ako se situacija u saobraćaju popravi kad uđu u grad. A neki misle da su taksisti neljubazni... On pojača radio kako bi stavio tačku na njihov razgovor.

Već se video krov jednog nebodera u poslovnoj četvrti, hotel nije više bio daleko.

* * *

Džulija prođe kroz predvorje sa tašnom preko ramena i zaputi se odlučnim korakom prema recepciji. Šef recepcije odmah izađe iza pulta i pođe joj u susret.

„Gospođo Volš!“, reče raširivši ruke. „Gospodin vas čeka napolju,

limuzina koju smo naručili malo kasni, danas je užasna gužva u saobraćaju.“

„Hvala“, odgovori Džulija.

„Žao mi je, gospođo Volš, što odlazite ranije, nadam se da za to nije odgovoran kvalitet naše usluge“, dodade on uplašeno.

„Kroasani su vam fantastični!“, odvrati mu Džulija. „I zapamtite jednom zasvagda: ja nisam gospođa, nego gospođica!“

Kad je izašla iz hotela, ugleda Antonija, koji ju je čekao na pločniku.

„Kola će stići svakog trenutka“, reče on. „Evo ih.“

Crni linkoln stade ispred njih. Pre nego što je izašao da im poželi dobrodošlicu, vozač otključa zadnja vrata. Džulija ih sama otvori i sede na zadnje sedište. Dok je nosač ubacivao njihove dve torbe u prtljažnik, Antoni obiđe oko automobila. Jedan taksi svirnu. Da je bio samo koji centimetar bliže, oborio bi ga na zemlju.

* * *

„Ovi ljudi uopšte ne paze!“, progundā vozač dok se zaustavljao ispred hotela *Sen Pol*.

Adam mu pruži novac i, ne sačekavši kusur, potrča ka rotirajućim vratima. Reče recepcionarki kako se zove i upita u kojoj je sobi gospođica Volš.

Napolju je crna limuzina strpljivo čekala da taksi konačno krene. Taksista je brojao novčanice, izgleda da mu se nije nimalo žurilo.

„Žao mi je, gospodin i gospođa Volš su već napustili hotel“, odgovori recepcionarka Adamu.

„Gospodin i gospođa Volš?“, ponovi ovaj naglasivši reč „gospodin“.

Šef recepcije prevrnu očima i predstavi se Adamu. „Mogu li da vam pomognem?“, upita usplahireno. „Da li je moja žena bila u ovom hotelu?“

„Vaša žena?“, upita ovaj bacivši pogled preko Adamovog ramena.

Limuzina još nije krenula. „Gospođica Volš!“

„Gospođica je provela ovde noć, ali je otišla.“

„Sama?“

„Nisam primetio da je bila u nečijem društvu“, odgovori šef recepcije, koji se osećao sve nelagodnije.

Koncert sirena natera Adama da se okrene i pogleda na ulicu.

„Gospodine?“, umeša se šef recepcije u pokušaju da mu privuče pažnju. „Da li ste raspoloženi za doručak?“

„Vaša službenica mi je upravo rekla da su gospodin i gospođa Volš napustili vaš objekat! To su dve osobe. Je l' bila sama ili s nekim?“, nije

odustajao Adam.

„Naša službenica se sigurno prevarila“, reče šef recepcije, ošinuvši devojku pogledom, „imamo mnogo gostiju... Da li ste za kafu ili čaj?“

„Da li je odavno otišla?“

Šef recepcije ponovo baci krišom pogled na ulicu. Crna limuzina je konačno krenula. On odahnu kad je video da se udaljava.

„Samo tren, da razmislim“, odgovori. „Imamo odlične voćne sokove. Dozvolite mi da vas odvedem u salu za doručak, kuća časti.“

13.

Usput nisu razmenili ni reč. Džulija je priljubila nos uz prozor.

* * *

Svaki put kad sam letela avionom, tražila sam tvoje lice među oblacima, svaki put sam zamišljala tvoje crte u tim oblicima koji su prekrivali nebo. Napisala sam ti na stotine pisama, na stotine sam ih dobila od tebe: dva nedeljno. Zakleli smo se da ćemo opet biti zajedno, čim prikupim novac. Kad nisam učila, radila sam kako bih zaradila za put do tebe. Radila sam kao konobarica, razvodnica u bioskopu ili sam delila prospekte; i pri svakom pokretu mislila sam najutro kada ću konačno stići u Berlin, kada ću sleteti na taj aerodrom gde ćeš me ti čekati.

Koliko sam puta uveče zaspala zamišljajući tvoj pogled, prisećajući se kako smo se valjali od smeha na ulicama sivoga grada? Ponekad, kada bih ostala sama sa tvojom bakom, ona bi mi rekla da ne veruje u našu ljubav. Da ona neće potrajati. Između nas dvoje, mene, devojke sa Zapada, i tebe, momka sa Istoka, postoje prevelike razlike. Ali svaki put kad bi se vratio i zagrlio me ja bih je pogledala preko tvog ramena i nasmešila joj se, bila sam sigurna da nije u pravu. Kad me je otac silom uvukao u auto koji je čekao ispod tvojih prozora, vrištala sam tvoje ime, htela sam da ga čuješ. One večeri kad su javili za „incident“ u Kabulu, u kome je stradalo četvoro novinara, od kojih je jedan Namac, istog trena sam znala da govore o tebi. Krv je prestala da mi teče u venama. Onesvestila sam se u restoranu u kome sam brisala čaše iza starog drvenog šanka. Spiker je rekao da je vaše vozilo naletelo na minu koju je zaboravila sovjetska vojska. Kao da je sudbina htela da te sustigne, kao da ti nije dozvolila da kreneš u susret svojoj slobodi. U novinama nije bilo preciznih podataka: četiri žrtve, svetu je to dovoljno; zar je važno kako se zovu oni koji su poginuli, zar su važni njihovi životi, imena onih koje ostavljaju za sobom. Ali znala sam da si ti Namac o kome govore. Trebala su mi dva dana da pronađem Knapa; dva dana nisam ništa mogla da okusim.

A onda me je on konačno pozvao; na osnovu boje njegovog glasa odmah sam shvatila da je izgubio prijatelja, a ja voljenog čoveka. Svog najboljeg prijatelja, neprekidno je ponavljao. Mučila ga je griža savesti zato što ti je pomogao da postaneš reporter; onako ucveljena, tešila sam ga. Pomogao ti je da postaneš ono što si želeo. Znala sam koliko

prebacuješ sebi zato što nisi pronašao dovoljno reči da mu zahvališ zbog toga. Knap i ja smo, dakle, razgovarali o tebi da nas ne bi potpuno napustio. Rekao mi je da tela nisu identifikovana. Jedan svedok je rekao da je vaš kamion odleteo u vazduh kad je mina eksplodirala. Desetine metara kolovoza bile su prekrivene metalnim delovima, a na mestu gde ste poginuli, ostali su samo ogroman krater i olupina, kao dokaz ljudske bezumnosti i surovosti. Knap nije mogao da oprostí sebi što te je poslao tamo, u Avganistan. Zamena u poslednjem trenutku, govorio je jecajući. Kamo sreće da se nisi zatekao pored njega kad je tražio nekoga ko može odmah da krene. Ali ja sam shvatila da ti je on darovao najlepší poklon koji si mogao da zamisliš. Knap je, jecajući, ponavljao da je očajan, a ja, izbezumljena od tuge, nisam mogla da ispustim ni suzu: one bi odnele još jedan delić tebe. Nikako nisam mogla da prekinem vezu, Tomase, spustila sam slušalicu na šank, odvezala kecelju i izašla na ulicu. Hodala sam ne znajući kuda idem. Grad oko mene i dalje je živeo kao da se ništa nije desilo.

Ko je tog jutra znao da je jedan tridesetogodišnjak po imenu Tomas poginuo u predgrađu Kabula kad je njegov kamion naleteo na minu? Ko bi se zabrinuo zbog toga? Ko je mogao da shvati da te više neću videti, da moj svet nikada više neće biti isti?

Već sam ti rekla da dva dana nisam jela? Zar je to važno? Sve sam dva put ponavljala da bih nastavila da razgovaram s tobom, da bih čula kako mi pričaš o sebi. Na uglu jedne ulice srušila sam se na zemlju.

Znaš li da sam upravo zahvaljujući tebi upoznala Stenlija, svog najboljeg prijatelja? Izašao je iz susedne sobe. Išao je smeteno kroz dugi bolnički hodnik. Moja vrata su bila odškrinuta, zastao je, pogledao me kako ležim na krevetu i nasmešio mi se. Nijedan klovn na ovom svetu ne bi mogao da dočara toliko tužan osmeh. Usne su mu drhtale. Iznenada je promrmljao te dve reči koje sam ja odbijala da izgovorim; ali možda sam to njemu mogla da priznam, zato što ga nisam poznavala. Kad se poveravamo neznancu, to je drugačije nego kad se poveravamo nekom bliskom, istina tada nije nepromenljiva, tada samo dajemo sebi oduška, koji možemo da izbrišemo gumicom neznanja. „Mrtav je“, rekao je Stenli, a ja sam mu odgovorila: „Da, mrtav je.“ On je govorio o svom prijatelju, a ja sam govorila o tebi. Tako smo se Stenli i ja upoznali na dan kada smo oboje izgubili voljena bića. Edvard je podlegao sidi, a ti jednoj drugoj pandemiji koja i dalje pustoši svet. Seo je u podnožje mog kreveta, pitao mogu li da plačem, a kad sam mu rekla istinu, priznao mi je da ni on ne može. Pružio mi je ruku, ja sam je prihvatila i pustili smo prve suze, one koje su tebe odnosile daleko od mene, a Edvarda daleko

od njega.

* * *

Entoni Volš odbi piće koje mu je stjuardesa ponudila. Onda baci pogled u zadnji deo aviona. Kabina je bila gotovo prazna. Džulija je odlučila da sedne dva reda iza njega, pored prozora. Pogled joj je bio prikovan za nebo.

* * *

Po izlasku iz bolnice, otišla sam od kuće, vezavši prethodno tvoja pisma crvenom trakom. Stavila sam ih u fioku pisaćeg stola u svojoj sobi. Nisam više osećala potrebu da ih stalno iznova čitam kako bih te se sećala. Spakovala sam kofer i otišla ne pozdravivši se s ocem, nisam mogla da mu oprostim što nas je razdvojio. Novac koji sam štedela da bih te jednoga dana ponovo videla iskoristila sam da odem od kuće, da živim daleko od njega. Nekoliko meseci kasnije započela sam karijeru kompjuterskog dizajnera i život bez tebe.

Stenli i ja smo počeli da se družimo. Tako se rodilo naše prijateljstvo. On je u to vreme radio na buvljoj pijaci u Bruklinu. Obično smo se sastajali uveče, tačno na sredini mosta.

Ponekad smo satima stajali oslonjeni na ogradu i posmatrali kako prolaze brodovi; ponekad smo se šetali obalom. On mi je pričao o Edvardu, a ja sam njemu pričala o tebi, i kada bismo se vratili kući, svako od nas dvoje doneo bi po jedan deo vas u svom noćnom prtljagu.

Tražila sam tvoju senku u senkama koje je drveće ujutru bacalo na pločnike, tražila sam crte tvog lica u odblescima na Hadsonu; uzalud sam tražila tvoje reči u svim vetrovima koji duvaju u gradu. Tako sam dve godine ponovo proživljavala svaki trenutak koji smo proveli u Berlinu: ponekad sam nam se smejala, ali nikada nisam prestala da mislim na tebe.

* * *

Nikada nisam primila tvoje pismo, Tomase, ono iz koga bih saznala da si živ. Ne znam šta si mi napisao. Otada je prošlo skoro dvadeset godina, a ja imam čudan osećaj da si mi ga poslao juče. Možda si mi posle svih tih meseci nejavljanja saopštio da me više nećeš čekati na aerodromu. Da je prošlo previše vremena od mog odlaska. Da smo možda dosegli trenutak

kad osećanja počnu da blede. I u ljubavi može da nastupi jesen za onoga ko je zaboravio ukus požude koju u njemu budi voljena osoba. Možda si prestao da veruješ, a možda sam te izgubila i zbog nekog drugog razloga. Dvadeset ili skoro dvadeset godina... to je previše vremena za jedno pismo.

Nismo više isti. Da li bih ponovo otišla iz Pariza za Berlin? Šta bi se desilo kad bi nam se pogledi ponovo sreli na zidu? Da li bi me zagrlio onako kako si zagrlio Knapa one novembarske večeri 1989? Da li bismo i sada trčali ulicama grada koji se podmladio, dok smo mi ostarili? Da li bi tvoje usne i danas bile isto onako meke? Možda bi trebalo da to pismo ostane u fioci mog pisućeg stola, možda bi tako bilo najbolje.

* * *

Stjuardesa je lupnu po ramenu. Vreme je da veže pojas, avion se približava Njujorku.

* * *

Adam je morao da se pomiri s tim da će deo dana provesti u Montrealu. Službenica Er Kanade dala je sve od sebe kako bi udovoljila njegovom zahtevu, ali je jedino slobodno mesto za Njujork bilo na letu u četiri po podne. Bezbroy puta je pokušao da pozove Džuliju i svaki put bi se uključila govorna pošta.

* * *

Jedan drugi autoput. Kroz prozor automobila videli su se neboderi na Menhetnu. Linkoln uđe u istoimeni tunel.

„Imam čudan osećaj da nisam više dobrodošao kod ćerke. Ako treba da biram između tvog memljivog tavana i svoje kuće, biće mi bolje kod kuće. Doći ću u subotu da se vratim u svoju kutiju pre nego što svrate da me odnesu. Bilo bi dobro da pozoveš Volasa i proveriš da nije slučajno kod mene“, reče Entoni i pruži Džuliji papirić na kome je bio napisan neki telefonski broj.

„Tvoj majordom i dalje živi kod tebe?“

„Ne znam tačno šta radi moj lični sekretar. Otkako sam umro, nisam proveravao kako provodi vreme. Ali ako hoćeš da ga poštediš infarkta, postaraj se da ne bude u mojoj kući kad se vratimo. I pazi šta ćeš da mu kažeš, odgovaralo bi mi kad bi ga ubedila da otputuje na kraj sveta i

ostane tamo do kraja nedelje.“

Džulija mu ništa ne odgovori, samo okrenu broj sa cedulje. Volas je na snimku na telefonskoj sekretarici objašnjavao kako je uzeo jednomesečno odsustvo zbog poslodavčeve smrti. Nije mogla da mu ostavi poruku. Ukoliko je posredi neki hitan slučaj u vezi sa poslovima gospodina Volša, treba se obratiti njegovom advokatu.

„Možeš da budeš miran, put je slobodan!“, reče Džulija vrativši mobilni u džep.

Pola sata kasnije limuzina se parkirala ispred kuće Antonija Volša. Džulija osmotri pročelje; pogled joj se odmah pope do balkona na drugom spratu. Tu je jednog kasnog popodneva, dok se vraćala iz škole, videla majku kako se penje na ogradu. Šta bi uradila da nije viknula njeno ime? Ugledavši je, majka joj je mahnula, kao da će taj pokret potpuno izbrisati ono što se spremala da uradi.

Entoni otvori svoje koferče i pruži joj svežanj ključeva.

„Dali su ti i ključeve?“

„Pa, recimo da smo predvideli mogućnost da ne želiš da ostanem kod tebe, niti da me pre vremena isključiš... Hoćeš li da otvoriš? Samo nam još treba da me prepozna neko od komšija!“

„Sad poznaješ i komšije? I to je novina.“

„Džulija!“

„Dobro“, reče ona uzdahnuvši i spusti kvaku teških vrata od kovanog gvožđa.

Svetlo uđe zajedno sa njom. Sve je bilo potpuno isto, kao u njenim najranijim uspomjenama. Pod sa crnobelim pločicama u predvorju ličio je na džinovsku tablu za igranje dame; Ljupko zakrivljene stepenice od tamnog drveta, s desne strane, vodile su na sprat. Ogradu u duborezu oblikovalo je dleto nekog poznatog drvodelje, čije je ime otac rado navodio kad je gostima pokazivao zajedničke prostorije u kući. Na drugom kraju predvorja bila su vrata kuhinje i ostave, prostranijih od svih stanova u kojima je Džulija živela otkako je otišla od kuće. Levo je bila radna soba, u kojoj je njen otac popunjavao knjige računa, u onim retkim večerima kad je bio tu. Na svakom koraku videli su se znaci bogatstva koje je Antonija Volša udaljilo od vremena kad je služio kafu u jednom montrealском neboderu. Džulijin portret iz vremena kad je bila dete visio je na velikom zidu. Da li je u njenim očima ostala neka iskra tog pogleda koji je slikar uhvatio kad joj je bilo pet godina? Ona podiže glavu i osmotri tavanicu sa pregradama. Da je u uglovima drvenih greda visila paukova mreža, ambijent bi delovao fantomski, ali je kuća Antonija Volša i dalje besprekorno održavana.

„Znaš li gde je tvoja soba?“, upita Entoni ulazeći u radnu sobu. „Pustiću te samu, siguran sam da se još sećaš kako da stigneš do nje. Ako si gladna, u kuhinjskim plakarima verovatno ima nečeg za jelo, testenine ili konzervi. Tek sam nedavno umro.“

Gledao je Džuliju kako se penje na sprat, preskačući po dva stepenika i klizeći rukom preko ograde, isto onako kako je radila kao mala. Kad je stigla do odmorišta, ona se, kao i nekada, okrenu da vidi ide li neko za njom.

„Šta je bilo?“, upita ga sa vrha stepenica.

„Ništa“, odgovori Entoni nasmešivši se, pa uđe u radnu sobu.

* * *

Pred njom se pružao hodnik. Prva vrata su vodila u majčinu sobu. Džulija stavi ruku na kvaku, koja se spusti i već sledećeg trena isto tako polako podiže: rešila je da ipak ne uđe. Nastavi pravo do kraja hodnika.

Sobu je obasjavala neobična mat svetlost. Zraci koji su se probijali kroz draperije navučene na prozore titrali su na tepihu čije boje nisu nimalo izbledele. Ona priđe krevetu, sede na rub, zabi lice u jastuk, pa udahnu punim plućima miris jastučnice. Seti se noći koje je provela ispod pokrivača, čitajući u potaji uz baterijsku lampu; zamišljenih likova koji bi uveče oživeli u naborima zavesa, kada bi ostavila otvoren prozor. Sve te prijateljske senke ispunjavale su njene besane noći. Ona leže na krevet i pogleda naokolo. Luster, nalik na vrtešku kakve se kače na krevece za bebe, ali previše težak da bi se njegova crna krila zalepršala kada bi se popela na stolicu i dunula u njega. Pored ormana je stajao drveni kovčeg, gde je odlagala sveske, fotografije i karte zemalja čudesnih naziva, koje je kupovala u papirnici ili razmenjivala za duplikate. Zašto bismo išli dvaput na isto mesto kad toliko toga treba da otkrijemo? Pogled joj skrenu na policu gde su stajale njene školske knjige, postavljene uspravno, između dve stare igračke: crvenog psa i plave mačke koji nikada nisu obraćali pažnju jedno na drugo. Tamnocrvene korice udžbenika iz istorije, koji nije uzela u ruke otkako je završila koledž, podsetiše je na radni sto. Džulija ustade i ode do njega.

Za tom drvenom pločom, izgrebanom iglom šestara, provela je tolike sate hvatajući zjala i savesno pišući jedno te isto čim bi Volas pokucao na vrata njene sobe kako bi proverio da li radi domaći zadatak. Čitave stranice bile su prekrivene rečima: „dosadno mi je, dosadno mi je, dosadno mi je...“. Porcelanska ručka na fioci bila je u obliku zvezde. Ako se samo malčice podigne, fioka neometano klizi. Ona je odškrinu. Crvena

plišana igračka otkotrlja se na drugi kraj. Džulija zavuče ruku. Otvor nije bio velik, bezobraznik je uspeo da pobegne. Džulija se zainati, njena ruka nastavi da pipa po fioci.

Palac je prepoznavao trougao za crtanje, mali prst ogrlicu osvojenu na vašaru, previše ružnu da bi je ikada stavila. Domali prst je još oklevao. Da li je to rezač u obliku žabice ili držač za selotejp u obliku kornjače? Srednji prst dotaknu neki papir. Ispupčenje u gornjem desnom uglu odavalo je zupčasti rub poštanske marke. Na koverti, koju je milovala u mračnoj fioci, njeni prsti su pratili linije ispisane perom. Džulija je prepoznala Tomasov rukopis.

Ona uze koverat, otvori ga i izvadi pismo.

Septembar 1991.

Džulija,

Preživio sam ljudsko bezumlje. Jedini sam izvukao živu glavu iz veoma tužne pustolovine. Kako sam ti napisao u svom poslednjem pismu, konačno smo krenuli u potragu za Masudom. Zbog snažne eksplozije koja još odjekuje u meni zaboravio sam zašto sam toliko želeo da se sretnem s njim. Zaboravio sam žar koji me je podsticao da zabeležim njegovu istinu. Video sam samo mržnju koja me je okrznula i koja je odnela moje saputnike. Seljani su me izvukli iz olupine, dvadeset metara dalje od mesta gde je trebalo da poginem. Zašto me je vazdušni udar samo bacio uvis, dok je ostale raskomadao? To nikada neću saznati. Pošto su mislili da sam mrtav, položili su me u jedna kolica. Da je jedan dečak odoleo želji da prebaci moj sat na svoj ručni zglob, toliko snažnoj da je pobedila njegov strah, da se moja ruka nije pomerila i da dete nije vrisnulo, verovatno bi me sahranili. Ali kao što sam ti rekao, preživio sam ljudsko bezumlje. Kažu da nam čitav život proleti pred očima kad nas smrt zagrlji. Kad nas zgrabi iz sve snage, ne vidimo ništa slično. U bunilu, koje je pratilo visoku temperaturu, video sam samo tvoje lice. Hteo sam da ti kažem da me je lečila zanosna mlada bolničarka kako bi bila ljubomorna, ali negovao me je muškarac, čija duga brada nije bila nimalo privlačna. Poslednja četiri meseca proveo sam u bolničkom krevetu u Kabulu. Imam opekotine, ali ti ne pišem da bih se žalio.

Pet meseci ti nisam poslao pismo, to je mnogo vremena, jer smo navikli da pišemo jedno drugom dvaput nedeljno. Pet meseci ćutanja, skoro pola godine, pa čak i više, pošto se toliko dugo nismo ni videli ni dotakli. Užasno je teško voleti se na daljinu, zato me to

pitiranje svakodneвно proganja.

Knap je došao u Kabul čim je čuo šta se desilo. Da si samo videla kako je plakao kad je ušao u sobu; i ja sam malo plakao, priznajem. Sreća da je ranjenik pored mene spavao pravedničkim snom. Kako bismo inače nas dvojica izgledali među tim neustrašivim vojnicima? Nije ti odmah javio da sam živ zato što sam ga ja zamolio da to ne radi. Znam da te je obavestio o mojoj pogibiji, red je da ti ja kažem da sam preživio. Doduše, možda to nije pravi razlog, možda ti pišem da bi i dalje oplakivala našu vezu, ukoliko to radiš.

Džulija, naša ljubav je proistekla iz naše različitosti, iz te želje za otkrivanjem koju bismo osetili svakog jutra kad bismo se probudili. A kad već govorim o jutrima, nemaš pojma kolike sam sate proveo gledajući te kako spavaš, gledajući te kako se smeškaš. Ti i ne znaš da se smeškaš u snu. Nemaš pojma koliko si se puta privila uz mene i mrmrljala neke nerazumljive reči. Sto puta. To je tačan broj.

Džulija, znam da je život udvoje takođe pustolovina. Mrzeo sam tvog oca, a onda sam pokušao da ga razumem. Da li bih i ja u takvim okolnostima isto tako postupio? Da si mi rodila ćerku, da si me ostavila samog s njom, da se ona zaljubila u stranca koji živi u svetu u kome nema ničega, ili u kome me sve užasava, možda bih i ja postupio isto kao on. Nikada nisam želeo da ti pričam o svim onim godinama koje sam proživio s druge strane zida, nisam želeo da pokvarim ni sekundu vremena koje smo proveli zajedno tim uspomenu iz jednog besmislenog života, ti zaslužuješ nešto bolje od tužnih priča o gadostima za koje su ljudi sposobni, tvoj otac je sigurno znao za njih, nije ti to želeo.

Mrzeo sam tvog oca zato što te je kidnapovao, ostavivši me okrvavljenog lica u našoj sobi, nemoćnog da te zadržim. Besno sam udarao po zidovima među kojima je još odjekivao tvoj glas, ali sam želeo da shvatim. Kako da ti kažem da te volim ako nisam ni pokušao da shvatim?

Ti si se, silom prilika, vratila svom životu. Stalno si govorila o predznacima, sećaš se toga. Ja nisam verovao u njih, ali sam na kraju morao da priznam da si u pravu.

Voleo sam te takvu kakva si i nikada ne bih poželeo da budeš drugačija, voleo sam te, iako nisam sve razumeo, bio sam uveren da će mi vreme pomoći da shvatim; možda sam zbog te silne ljubavi ponekad zaboravljao da te pitam voliš li i ti mene toliko da si spremna da prihvatiš sve što nas razdvaja. Možda mi nikada nisi

dozvolila da te to pitam, kao što nisi ni sebi dozvolila da se to zapitaš. Ali došlo je vreme da postavimo to pitanje i protiv naše volje.

Sutra se vraćam u Berlin. Ubaciću ovo pismo u prvo sanduče na koje naiđem. Kao i uvek, putovaće nekoliko dana; ako sam dobro izračunao, danas je 16. ili 17. septembar.

Pronaći ćeš u ovoj kovrti nešto što ti nisam pominjao. Hteo sam da ubacim i svoju fotografiju, ali trenutno ne izgledam baš najbolje. Osim toga, to bi bilo i malčice pretenciozno s moje strane. Posredi je, dakle, avionska karta. Kao što vidiš, nećeš morati mesecima da radiš kako bi došla kod mene, ukoliko to još želiš. Ja sam takođe štedeo. Poneo sam ovu kartu u Kabul, trebalo je ranije da ti je pošaljem, ali kao što ćeš videti... Još može da se iskoristi.

Svakog poslednjeg dana u mesecu čekaću te na aerodromu u Berlinu.

Ako se budemo ponovo sreli, zakleću se da devojčicu koju ćeš mi roditi neću oteti od čoveka koga ona jednoga dana bude izabrala. I ma koliko bili različiti, razumeću onoga ko mi je bude ukrao, razumeću svoju ćerku, zato što sam voleo njenu majku.

Džulija, nikada se neću ljutiti na tebe, poštovaću tvoju odluku, ma kakva ona bila. Ako ne dođeš, ako svakog poslednjeg dana u mesecu budem odlazio sam sa aerodroma, znaj da ću te razumeti. Pišem ti da bih ti to rekao.

Nikada neću zaboraviti to divno lice koje mi je život poklonio jedne novembarske večeri, one večeri kada sam, opet pun nade, preskočio zid da bih se našao u tvom naručju, ja, mladić sa Istoka, u naručju devojke sa Zapada.

Ti si nešto najlepše što mi se dogodilo i tako ću te uvek pamtiti. Dok pišem ove reči, shvatam koliko te volim.

Možda ćemo se uskoro ponovo videti. U svakom slučaju, ti si tu, uvek ćeš biti tu. Znam da negde dišeš, što je već mnogo.

Volim te,
Tomas

Iz kovrte ispade požutela papirna navlaka. Džulija je otvori. Fraulein⁶ Džulija Volš, Njujork-Pariz-Berlin, 29. septembar 1991, pisalo je na avionskoj karti. Džulija je vrati u fioku radnog stola. Odškrinu prozor, ponovo leže na krevet i stavi ruku ispod glave. Dugo je tako posmatrala zavese u svojoj sobi, dva parčeta tkanine po kojima su se šetali njeni stari drugari iz vremena kad je bila usamljena.

Početak popodneva Džulija izađe iz sobe i ode u ostavu. Otvori plakar u kome je Volas uvek držao pekmez. Uze kutiju dvopeka sa police, odabra teglu meda i sede za kuhinjski sto. Osmotri neobičan trag kašičice u gustom želeu. Verovatno ga je Entoni Volš ostavio kad je poslednji put doručkovao. Zamisli ga kako sedi na stolici na kojoj je sada ona sedela, sam u toj ogromnoj kuhinji, sa šoljom ispred sebe, i čita novine. O čemu li je tog dana razmišljao? Zanimljivo svedočanstvo o prošlosti. Zašto je zbog tog naizgled sitnog detalja postala, možda prvi put, svesna da joj je otac mrtav? Često je dovoljna neka sitnica, neki predmet ili neki miris, da se probudi uspomena na nekoga koga više nema. I dok je sedela u toj velikoj prostoriji, osetila je, opet prvi put, kako joj nedostaje njeno detinjstvo, iako ga je prezirala. Neko se nakašlja pored vrata. Ona podiže glavu: Entoni Volš joj se smešio.

„Mogu li da uđem?“, upita i sede preko puta nje.

„Kako hoćeš!“

„Naručujem ga iz Francuske. Još toliko voliš lavandin med?“

„Kao što vidiš, neke stvari se ne menjaju.“

„Šta ti je napisao u onom pismu?“

„Mislim da se to tebe ne tiče.“

„Jesi li odlučila?“

„O čemu govoriš?“

„Dobro znaš o čemu govorim. Nameravaš li da mu odgovoriš?“

„Posle dvadeset godina? Malo je prekasno, zar ne?“

„Pitaš li to sebe ili mene?“

„Tomas je danas verovatno oženjen i ima decu. Odakle mi pravo da ponovo banem u njegov život?“

„Dečak? Devojčica? Ili možda blizanci?“

„Molim?“

„Pitam te da li pomoću svojih vidovnjačkih sposobnosti možeš da znaš i kako izgleda njegova slatka mala porodica. Dakle, dečak ili devojčica?“

„Ma o čemu ti to govoriš?“

„Jutros si mislila da je mrtav. Možda si prebrzo zaključila šta je uradio sa svojim životom.“

„Pobogu, govorimo o dvadeset godina, a ne o šest meseci!“

„Sedamnaest! Za to vreme možemo nekoliko puta da se razvedemo, osim ako nismo promenili tabor, kao onaj tvoj prijatelj antikvar. Kako se ono beše zove? Stenli? Da, tako je, Stenli!“

„Ti se još usuđuješ da se šališ!“

„Ah, humor! Najbolji način da se pobedi stvarnost kad se okomi na nas. Ne znam više ko je to rekao, ali to je tačno. Ponoviću ti pitanje. Jesi li odlučila?“

„Nemam šta da odlučim, sad je prekasno. Koliko puta ću ti to reći? Zar ne treba da se raduješ zbog toga?“

„Prekasno je samo kad nešto ne može više da se promeni. Prekasno je da kažem tvojoj majci sve ono što sam želeo da joj kažem pre nego što me je napustila, toliko bih voleo da mi je pisala pre nego što je izgubila razum. A što se tiče nas dvoje, prekasno će biti u subotu, kada ću se isključiti kao obična igračka čije su se baterije istrošile. Izvini što ti protivrečim, ali ako je Tomas još živ, nije prekasno. Ako se makar malčice sećaš svoje reakcije kad si juče videla onaj crtež, ako se sećaš zašto smo danas došli ovamo, nećeš se zaklanjati iza izgovora da je prekasno. Smisli neko drugo opravdanje.“

„Šta ti tačno hoćeš?“

„Ja? Ništa. Ali ti možda tražiš onog svog Tomasa, osim ako...?“

„Osim ako...?“

„Ne, ništa, izvini, pričam gluposti. U pravu si.“

„Prvi put priznaješ da sam u pravu, volela bih da znam o čemu je reč.“

„Ne, uveravam te da nema svrhe. Mnogo je lakše da i dalje sažaljevaš sebe, plačeš za onim što je moglo da se desi. Već čujem uobičajena objašnjenja: 'Sudbina je htela drugačije, to je naprosto tako', bla, bla, bla... Poštedeću te onoga: 'Za sve je kriv moj otac, stvarno mi je upropastio život'. Na kraju krajeva, može da se živi i tako što se dramim.“

„Uplašio si me! Na tren sam pomislila da me shvataš ozbiljno.“

„S obzirom na to kako se ponašaš, verovatnoća da se to desi bila je zanemarljivo mala!“

„Čak i kada bih umirala od želje da pišem Tomasu, čak i kad bih uspela da pronađem adresu na koju bih mu poslala pismo posle sedamnaest godina, nikada ne bih tako nešto učinila Adamu, to bi bilo podlo. Zar ne misliš da je dobio dovoljnu dozu laži za nedelju dana?“

„Naravno!“, odgovori Entoni više nego podrugljivo.

„Šta je sad opet?“

„U pravu si. Mnogo je bolje, mnogo je poštenije prećutati istinu! Osim toga, tako ćete imati nešto zajedničko. On nije jedini koga lažeš.“

„Mogu li da znam na koga misliš?“

„Na tebe! Svako veče kad legneš pored njega i pomisliš makar na tren na svog prijatelja s Istoka, to je jedna mala laž; pokaješ li se makar na tren, to je još jedna mala laž; svaki put kad se zapitaš da li je trebalo da se vratiš u Berlin kako bi bila sigurna u svoja osećanja, to je treća mala laž. Čekaj,

pusti me da izračunam, oduvek sam bio dobar iz matematike. Na primer, tri takve misli, dva kratka prisećanja i tri poređenja između Tomasa i Adama nedeljno... Tri plus dva plus tri, to je osam, pomnoženo sa pedeset dve nedelje, pa to pomnoženo sa trideset godina zajedničkog života. Optimista sam, znam, ali neka... To je dvanaest hiljada četiristo osamdeset laži. Nije loše za jedan brak!“

„Jesi li zadovoljan sobom?“, upita Džulija podrugljivo zapljeskavši.

„Zar misliš da to što živimo s nekim, a nismo sigurni u sopstvena osećanja, nije laž, prevara? Imaš li ti uopšte predstavu o tome kako je to kad živimo s nekim ko nam je postao stranac?“

„Tebi je to poznato?“

„Poslednje tri godine života tvoja majka me je oslovljavala sa 'gospodine' i kada bih ušao u njenu sobu pokazala bi mi gde se nalazi WC, pošto je mislila da sam vodoinstalater. Hoćeš li da mi pozajmiš svoje bojice da ti to nacrtam?“

„Mama te je stvarno oslovljavala sa 'gospodine'?“

„Kad je bila dobro raspoložena. Kad je bila loše volje, pozvala bi policiju zato što joj je neki neznanac ušao u kuću.“

„Stvarno bi voleo da ti je pisala pre nego...?“

„Ne plaši se pravih reči. Pre nego što je izgubila razum? Pre nego što je potonula u ludilo? Odgovor je potvrđan, ali nismo ovde da bismo razgovarali o tvojoj majci.“

Entoni je dugo posmatrao ćerku.

„I? Je l' ti se sviđa med?“

„Da“, reče ona zagrizavši dvopek.

„Malo je gušći nego obično, zar ne?“

„Da, malo je gušći.“

„Pčele su se ulenjile otkako si otišla od kuće.“

„Možemo i o tome“, reče ona nasmešivši se. „Hoćeš da razgovaramo o pčelama?“

„Zašto da ne?“

„Mnogo ti je nedostajala?“

„Naravno! Kakvo pitanje!“

„Zbog mame si skočio u odvodni kanal za kišnicu?“ Entoni zavuče ruku u unutrašnji džep sakoa i izvadi nekakav omot, koji gurnu preko stola do Džulije. „Šta je to?“

„Dve karte za Berlin, sa sletanjem u Parizu, još ne postoji direktan let. Poletećemo u pet po podne. Možeš da ideš i sama, ne moraš uopšte da ideš, a mogu i ja da pođem s tobom, ti odluči. I to je nešto novo, zar ne?“

„Zašto to radiš?“

„Šta si uradila sa onom ceduljom?“

„Kakvom ceduljom?“

„Sa onom ceduljom koju ti je Tomas dao, koju si uvek nosila sa sobom i koja bi se, kao nekom magijom, uvek pojavila kada bi praznila džepove. Šta si uradila sa onim izgužvanim papirićem koji me je svaki put optuživao za zlo koje sam učinio?“

„Izgubila sam ga.“

„Šta je pisalo na njemu? Uostalom, nemoj da mi odgovoriš, ljubav je dirljivo banalna. Stvarno si ga izgubila?“

„Pa kažem ti!“

„Ne verujem ti, takve stvari ne mogu da nestanu. Ponovo se jednoga dana pojave duboko u nama. Hajde, požuri da se spakuješ.“

Entoni ustade i izađe iz prostorije. Na pragu se okrenu.

„Požuri. Nema potrebe da ideš kući, ako nemaš dovoljno stvari, kupićemo na licu mesta ono što ti treba. Nemamo mnogo vremena, čekam te napolju, već sam naručio kola. Dok ti ovo govorim, imam čudan osećaj već viđenog. Ili možda grešim?“

Džulija je čula bat očevih koraka u predvorju.

Ona zari lice u ruke i uzdahnu. Posmatrala je, kroz razmaknute prste, teglu meda na stolu. Treba da ode u Berlin, ne da bi ponovo pronašla Tomasa, već da bi nastavila to putovanje sa ocem. Najiskrenije je uveravala sebe da to nije ni izgovor ni opravdanje i da će Adam jednoga dana sigurno razumeti.

Kad se vratila u svoju sobu, dok je podizala tašnu ostavljenu pored kreveta, pogled joj skrenu na policu. Knjiga iz istorije tamnocrvenih korica virila je iz reda. Malo je oklevala, a onda je uze i izvadi plavi koverat koji je bio skriven u njoj. Ubaci ga u torbu, zatvori prozor i izađe iz sobe.

* * *

Entoni i Džulija stigoše samo tren pre nego što je završeno čekiranje. Stjuardesa im dade bording karte i reče da požure. Već je kasno, ne može više da im jemči da će stići do izlaza pre poslednjeg poziva za ukrcavanje.

„S obzirom na moju nogu, to neće biti lako“, reče Entoni pogledavši je tužnog izraza lica.

„Teško se krećete, gospodine?“, upita zabrinuto mlada žena.

„Nažalost, gospođice, to je u mojim godinama česta pojava“, odgovori on i ponosno joj pokaza potvrdu da mu je ugrađen pejsmejker.

„Sačekajte ovde“, reče ona i podiže telefonsku slušalicu.

Ubrzo su se vozili električnim kolicima ka izlazu za let za Pariz. Pošto je predstavnik kompanije bio s njima, kontrola je bila puka formalnost.

„Ponovo trokiraš?“, upita ga Džulija dok su jurili kroz duge aerodromske hodnike.

„Ćuti, pobogu“, prošaputa Entoni, „otkriće nas, s mojom nogom je sve u redu!“

Onda nastavi razgovor sa vozačem, kao da ga stvarno zanima njegov život. Samo deset minuta kasnije, Entoni i Džulija su bili prvi putnici koji su se ukrcali u avion.

Dok su dve stjuardese pomagale Antoniju Volšu da se smesti – jedna mu stavljala jastučice iza leđa, a druga nudila cebe – Džulija se vrati do ulaza u avion. Saopšti stjuardu da mora da obavi telefonski razgovor. Brzo se vraća: njen otac je već ušao. Onda se vrati do kraja prolaza i izvadi mobilni.

„I kako je na tom tajanstvenom putešestviju po Kanadi?“, upita Stenli čim se javio.

„Na aerodromu sam.“

„Već se vraćaš?“

„Odlazim!“

„Izgleda, dušo, da sam propustio jednu etapu!“

„Jutros sam doputovala, nisam stigla da svratim do tebe, ali uveravam te da mi je to bilo preko potrebno.“

„A može li se znati kuda sad opet ideš? U Oklahomu? Možda u Viskonsin?“

„Stenli, kada bi pronašao pismo koje je Edvard napisao pred smrt, a koje ti nikada nisi pročitao, da li bi ga otvorio?“

„Džulija, već sam ti to rekao: na samrti mi je kazao da me voli. Šta bih drugo želeo da čujem? Još opravdanja? Kajanje? Te dve reči vredele su koliko i sve ono što smo zaboravili da kažemo jedan drugom.“

„Vratio bi, dakle, koverat na mesto?“

„Mislim da bih. Ali nikada nisam pronašao neko Edvardovo pismo u našem stanu. Znaš, on nije mnogo pisao, nije pravio čak ni spisak za kupovinu, o tome sam uvek ja morao da brinem. Ne možeš ni da zamisliš koliko sam se tada ljutio zbog toga, a sada, dvadeset godina kasnije, svaki put kad odem u prodavnicu, kupim njegov omiljeni jogurt. Zar nije glupo kad neko tako dugo pamti takve gluposti?“

„Možda i nije.“

„Pronašla si Tomasovo pismo, je l' tako? Uvek kad misliš na njega, ti pomeneš Edvarda. Otvori ga!“

„Zašto? Pa rekao si da ti to ne bi uradio?“

„Tužno je što za ovih dvadeset godina, koliko smo prijatelji, još nisi shvatila da sam ja sve samo ne neko ko treba da ti bude uzor. Otvori to pismo koliko danas, možeš sutra da ga pročitaš, ako hoćeš, ali ni slučajno nemoj da ga uništiš. Možda sam te ipak slagao. Da mi je Edvard ostavio pismo, pročitao bih ga sto puta, satima bih ga čitao kako bih bio siguran da sam razumeo svaku reč, mada dobro znam da on nikada ne bi trošio vreme na pisanje. A možeš li mi sada reći kuda putuješ? Gorim od nestrpljenja da saznam pozivni broj na koji ću večeras moći da te dobijem.“

„To će pre biti sutra, a treba da okreneš 49.“

„Ideš u inostranstvo?“

„U Nemačku. U Berlin.“

Nakratko zavlada tišina. Stenli duboko udahnu, pa tek onda nastavi:

„Nešto si otkrila u tom pismu koje si, znači, već otvorila?“

„Pa ti si još živ!“

„Očigledno...“, reče Stenli uzdahnuvši. „I zoveš me sa aerodroma da me pitaš jesi li donela ispravnu odluku kad si krenula da ga pronađeš, je 1' tako?“

„Zovem te iz pasarele... i mislim da si mi već odgovorio na to pitanje.“

„Požuri, onda, šašavice, nemoj da propustiš taj avion.“

„Stenli?“

„Šta je sad opet?“

„Ljut si na mene?“

„Ma nisam, ali ne volim kad si tako daleko, to je sve. Imaš li još neko glupo pitanje?“

„Kako uspevaš...“

„Da odgovorim na tvoja pitanja pre nego što ih postaviš? Zli jezici će reći da sam ja više žensko nego ti, ali tebi je dopušteno da misliš da je to zato što sam ti najbolji prijatelj. A sad briši, pre nego što postanem svestan koliko ćeš mi nedostajati.“

„Zvaću te, obećavam.“

„Aha, kako da ne!“

Stjuardesa mahnu Džuliji, pokazujući joj da mora smesta da se ukrca, posada čeka samo nju, pa da zatvori vrata aviona. I kad je Stenli pokušao da sazna šta treba da kaže Adamu ako ga ovaj pozove, Džulija je već bila prekinula vezu.

14.

Kad su odneti poslužavници s hranom, stjuardesa priguši svetlo i kabina utonu u polumrak. Otkako su započeli putovanje, Džulija nijednom nije videla oca kako nešto jede, pa čak ni kako spava ili se odmara. To je verovatno normalno za jednu mašinu, ali joj je bilo teško da prihvati tu pomisao. Utoliko pre što su to bile jedine sitnice koje su je podsećale da joj to putovanje udvoje omogućava da provede samo nekoliko dodatnih dana s njim. Većina putnika je spavala, neki su gledali film na malim ekranima, muškarac u poslednjem redu proučavao je neki dokument na svetlosti lampice iznad sedišta, Entoni je prelistavao novine, a Džulija kroz prozorčić posmatrala srebrnaste odsjaje meseca na avionskom krilu i okean koji se belasio u plavoj noći.

* * *

Na proleće sam odlučila da prekinem studije na Fakultetu lepih umetnosti i da se ne vratim u Pariz. Sve si učinio da me odvратиš od toga, ali je moja odluka bila čvrsta: baviću se novinarstvom, isto kao ti, i ujutru ću, isto kao ti, kretati u potragu za poslom, mada kao Amerikanka nisam imala nikakve izgleda da ga nađem. Nekoliko dana pre ponovo su bile uspostavljene tramvajske linije između različitih delova grada. Oko nas je sve ključalo; svuda oko nas ljudi su govorili o ponovnom ujedinjenju tvoje domovine: ponovo će postojati samo jedna zemlja, kao nekada, kad životna svakodnevica nije bila svakodnevica hladnog rata. Činilo se da su pripadnici tajne policije nestali, zajedno sa arhivima. Nekoliko meseci ranije počeli su da uništavaju sva kompromitujuća dokumenta, sve papire koje su prikupili o tebi i milionima tvojih sugrađana. Među prvima si izašao na ulicu sa zahtevom da ih spreče u tome.

Da li si i ti imao dosije? Spava li on i dalje u nekoj tajnoj arhivi zajedno sa fotografijama snimljenim na ulici ili na tvom radnom mestu, spiskom ljudi sa kojima si se viđao, imenima tvojih prijatelja, tvoje bake? Da li je tvoja mladost bila sumnjiva tadašnjim vlastima? Kako smo, posle svih tih pouka izvučenih iz godina hladnog rata, mogli tek tako da pređemo preko toga? Zar je naš svet jedino tako mogao da se osveti? Nas dvoje smo se rodili prekasno da bismo se mrzeli, trebalo je toliko toga da izmislimo. Uveče, kad smo se šetali po tvom kraju, videla sam da se i dalje plašiš. Taj strah bi te obuzeo pri samom pogledu na uniformu ili

automobil koji se kretao presporo za tvoj ukus. „Dođi, ne zadržavajmo se ovde“, rekao bi mi tada i povukao me u prvu uličicu, u prvi ulaz, kako bismo umakli nevidljivom neprijatelju, otarasili ga se. A kad sam ti se rugala zbog toga, ti si se ljutio, govorio da ništa ne razumem, da ne znam šta su sve kadri da učine. Koliko sam te puta uhvatila kako prelećeš pogledom po sali restorana u koji si me izveo na večeru? Koliko si mi puta rekao da izađemo pošto si ugledao namršteno lice nekog gosta koji te je podsećao na neprijatnu prošlost? Oprosti mi, Tomase, bio si u pravu ja nisam znala šta je strah. Oprosti mi što sam se smejala kad si me terao da se sakrijem ispod stubova nekog mosta zato što je vojni konvoj prelazio preko reke. Nisam znala, nisam mogla da razumem, niko od mojih prijatelja to ne bi razumeo.

Kada bi uperio prst u nekoga u tramvaju, shvatila bih po tvom pogledu da si prepoznao pripadnika tajne policije.

Lišeni uniforme, moći i nadmenosti, nekadašnji pripadnici Štazija stopili su se sa tvojim gradom, navikavali su se na običan život ljudi koje su do juče proganjali, uhodili, osuđivali, pa čak i mučili, i to godinama. Posle pada zida većina je izmislila prošlost kako ih ne bi otkrili, neki su mirne duše nastavili da rade i mnoge su s vremenom prestali da muče griza savesti i sećanje na počinjene zločine.

Sećam se one večeri kad smo se sastali s Knapom. Sve troje smo se šetali po parku. Knap ti je neprestano postavljao pitanja o tvom životu, ne znajući koliko ti je teško da odgovaraš na njih. Tvrdio je da je Berlinski zid baca senku na Zapad, gde je on živeo, a ti si ga ubeđivao da je on okovao betonom Istok, gde si ti živeo. Kako ste mogli da se naviknete na takav život?, uporno je ponavljao. A ti si ga, smeškajući se, pitao zar je stvarno sve zaboravio. Knap bi onda ponovo krenuo u napad, ti bi se predao i odgovorio bi mu na pitanja. Strpljivo si mu pričao o životu u kome je sve bilo organizovano, obezbeđeno, u kome ljudi nisu imali nikakvu odgovornost i u kome je mogućnost da se pogreši bila zanemarljivo mala. „Imali smo punu zaposlenost, država je bila sveprisutna“, govorio si sležući ramenima. „Tako funkcionišu diktature“, zaključio bi Knap. To je mnogima odgovaralo, sloboda je veliki izazov, većina joj teži, ali ne zna kako da je iskoristi. Još te čujem kako nam u onom kafeu u Zapadnom Berlinu objašnjavaš da su ljudi na Istoku pronalazili svoje živote u svojim majušnim stanovima. Ton bi se zaoštrio kada bi te prijatelj pitao koliko je, po tvom mišljenju, ljudi sarađivalo s policijom tih mračnih godina; nikada se niste složili oko tačnog broja. Knap je govorio o najviše trideset odsto stanovništva. Ti si pravdao svoje neznanje: nisi to mogao da znaš, nikada nisi radio za

Štazi.

Oprosti mi, Tomase, bio si u pravu, trebalo je da ponovo krenem ka tebi pa da osetim strah.

* * *

„Zašto me nisi pozvala na venčanje?“, upita Entoni spustivši novine u krilo. Džulija se trže.

„Izvini, nisam hteo da te uplašim. Razmišljala si o nečemu?“

„Ne, samo sam gledala napolje, to je sve.“

„Napolju nema ničeg osim mraka“, odgovori Entoni nagnuvši se ka prozorčetu. „Da, ali je pun mesec.“

„Malo je previsoko da bi se skočilo u vodu, zar ne?“

„Poslala sam ti pozivnicu.“

„Još dvesta ljudi je dobilo tvoje pozivnice. Ne zove se tako otac na venčanje. To je čovek koji će te odvesti do oltara, valjda zaslužuje da razgovaraš s njim o tome.“

„A o čemu smo to nas dvoje razgovarali u poslednjih dvadeset godina? Čekala sam tvoj poziv, nadala sam se da ćeš me zamoliti da te upoznam sa svojim budućim mužem.“

„Čini mi se da sam ga upoznao.“

„Sasvim slučajno, na pokretnim stepenicama u Blumingdejlu. Ja to ne bih nazvala upoznavanjem. Na osnovu čega sam mogla da zaključim da te zanima moj budući muž ili moj život?“

„Ako se dobro sećam, sve troje smo otišli na čaj.“

„Zato što te je on pozvao, zato što je on hteo tebe da upozna. I tih dvadeset minuta nikome nisi dozvolio da dođe do reči.“

„Nije bio mnogo pričljiv, ponašao se maltene autistično, mislio sam da je nem.“

„Da li si mu postavio bar jedno pitanje?“

„A da li si ti mene ikada nešto pitala, Džulija, da li si tražila neki savet od mene?“

„Zašto bih to uradila? Da bi mi objasnio šta si ti radio u mojim godinama ili da bi mi rekao šta ja treba da radim? Ako treba, ćutaću dok je sveta i veka ne bi li ti konačno shvatio da nikada nisam želela da ličim na tebe.“

„Možda bi bilo bolje da odspavaš“, reče Entoni Volš, „čeka nas naporan dan. Kad stignemo u Pariz, treba da uhvatimo avion za Berlin.“

On joj navuče pokrivač do ramena, pa nastavi da čita novine.

Avion je upravo sleteo na pistu aerodroma *Šarl de Gol*. Entoni podesi sat prema pariskom vremenu.

„Imamo dva sata do sledećeg leta, ne bi trebalo da bude problema.“

On u tom trenutku nije znao da će njihov avion biti preusmeren sa terminala E, uz koji je trebalo da pristane, na terminal F, a da pasarela na tom izlazu ne može da se spoji sa vratima njihovog aviona. To im je saopštila stjuardesa, koja im je tako objasnila zašto će ih prevesti autobusom do terminala B.

Entoni podiže prst i pozva glavnog stjuarda.

„Na terminal E!“, reče mu.

„Molim?“, upita stjuard.

„Maločas ste objavili da idemo na terminal B, a ja mislim da treba da odemo na terminal E.“

„Moguće je“, odgovori glavni stjuard, „i mi se ovde gubimo.“

„Raspršite moje sumnje: ovo je aerodrom *Šarl de Gol*?“

„Tri izlaza, nema pasarele, nema autobusa... možete biti sigurni da jeste!“

Četrdeset pet minuta posle sletanja konačno su izašli iz aviona. Ostalo je samo da prođu carinsku kontrolu i pronađu izlaz za let za Berlin.

Dvojica policajaca bila su zadužena da pregledaju pasoše nekoliko stotina putnika koji su se upravo iskrcali iz tri aviona. Entoni pogleda koliko je sati na velikoj tabli.

„Ispred nas je dvesta ljudi, bojim se da nećemo stići.“

„Uhvatićemo sledeći!“, odvrati Džulija.

Pošto su prošli kontrolu, zaputiše se kroz beskonačni niz hodnika.

„Mogli smo i pešice da dođemo iz Njujorka“, prokrklja Entoni.

Samo što je izgovorio tu rečenicu, sruši se na pokretnu traku.

Džulija je pokušala da ga zadrži, ali je on pao tako neočekivano da ništa nije mogla da učini. Pokretna traka je nastavila da se kreće, odnoseći Antonija, koji je ležao kao proštac.

„Tata, tata, probudi se!“, viknu ona izbezumljeno dok ga je drmusala.

Jedan putnik pritrča da joj pomogne. Njih dvoje podigoše Antonija i pomeriše ga malo dalje odatle. Čovek skide sako i stavi ga pod glavu Antonija Volša, koji je i dalje bio nepomičan, pa predloži da pozove pomoć.

„Ne, ni slučajno!“, reče odlučno Džulija. „Nije to ništa, mala slabost, navikla sam na to.“

„Jeste li sigurni? Vaš muž prilično loše izgleda.“

„To mi je otac! Dijabetičar je“, slaga Džulija. „Tata, probudi se“, dodade, ponovo ga prodrnavši.

„Dozvolite mi da mu opipam puls.“

„Ne dirajte ga!“, viknu uspaničeno Džulija.

Entoni otvori jedno oko.

„Gde smo?“, upita pokušavajući da ustane.

Čovek mu pomože da stane na noge. Entoni se osloni na zid pokušavajući da povрати ravnotežu.

„Koliko je sati?“

„Jeste li sigurni da je ovo obična slabost? Deluje izgubljeno...“

„Molim vas!“, obrecnu se Entoni došavši k sebi.

Čovek uze svoj sako i udalji se.

„Mogao si bar da mu zahvališ“, ukori ga Džulija.

„Zašto? Zato što ti se onako bedno nabacivao pretvarajući se da mi pomaže?“

„Stvarno si nemoguć! Silno si me prepao!“

„Nema razloga za brigu. Šta može da mi se desi? Već sam mrtav!“, zaključí Entoni.

„Mogu li da znam šta ti se tačno desilo?“

„Pretpostavljam da se ovo dogodilo zbog kratkog spoja ili mešanja talasa. Moraću da im skrenem pažnju na to. Ako neko može da me isključi kad prekine vezu na mobilnom, to je prilično nezgodno.“

„Neću moći nikome da pričam o ovome“, reče Džulija slegnuvši ramenima.

„Jesam li ja to sanjao ili si me maločas nazvala tata?“

„Sanjao si!“, odgovori mu ona dok ju je on vukao ka zoni za ukrcavanje.

Imali su samo četvrt sata da prođu bezbednosnu kontrolu.

„Užas!“, uzviknu Entoni otvarajući pasoš.

„Šta je sad opet?“

„Ne mogu da pronađem potvrdu da mi je ugrađen srčani stimulator.“

„Verovatno ti je u džepu.“

„Sve sam pretražio, ali bez uspeha.“

Sav očajan, on pogleda skenera ispred sebe.

„Ako prođem kroz skener, uzbuniću sve policajce na aerodromu.“

„Onda je opet potraži među svojim stvarima“, predloži mu Džulija izgubivši strpljenje.

„Ne vredi, kažem ti da sam je izgubio, mora da mi je ispala u avionu, kad sam dao jaknu stjuardesi. Žao mi je, ali ne vidim rešenje.“

„Nismo došli čak ovamo da bismo se sada vratili u Njujork. Uostalom, kako bismo to izveli?“

„Hajde da iznajmimo auto i odemo u grad. Smisliću već nešto.“

Entoni predloži ćerci da prenoće u hotelu.

„Njujork se kroz dva sata budi, treba samo da pozoveš mog lekara i on će ti poslati faksom duplikat.“

„Zar tvoj lekar ne zna da si mrtav?“

„Ne, priznajem da je to glupo, ali zaboravio sam da ga obavestim!“

„Zašto ne uzmemo taksi?“, upita ona. „Taksi u Parizu? Ne poznaješ grad!“

„Imaš predrasude o svemu!“

„Mislim da ovo nije pogodan trenutak za svađu. Vidim šaltere agencija za rentakar, biće nam dovoljan neki mali auto. Ili bolje ne, odaberi neku limuzinu, to je pitanje statusa!“

Džulija je digla ruke. Podne je već bilo prošlo kada se isključila sa autoputa Al. Nagnut ka vetrobranu, Entoni je pažljivo posmatrao putokaze.

„Skreni desno!“, naredi joj.

„Pariz je levo, piše velikim slovima.“

„Hvala ti, još umem da čitam, uradi kako sam ti rekao!“, dreknu Entoni i natera je da okrene upravljač.

„Ti si lud! Šta to izvodiš?“, viknu ona kad se auto zaneo.

Bilo je kasno da se prestroji. Dok su joj ostali vozači trubili, Džulija krenu na sever.

„Prešli smo se, idemo za Brisel, Pariz je iza nas.“

„Znam! I ako nisi previše umorna da voziš do tamo bez zaustavljanja, posle Brisela nam ostaje još šeststo kilometara do Berlina. Ako je moja računica tačna, bićemo tamo za devet sati. U najgorem slučaju, usput ćemo stati da odspavaš. Na autoputu nema skenera i to nam zasada rešava problem. Nemamo mnogo vremena. Kroz četiri dana moramo da se vratimo, pod uslovom da se opet ne pokvarim.“

„To si smislio mnogo pre nego što smo iznajmili kola, zar ne? Zato si tražio limuzinu!“

„Želiš li da ponovo vidiš Tomasa ili ne? Vozi onda, ne moram da ti govorim put, sećaš ga se, zar ne?“

Džulija uključi radio, pojača zvuk do daske i pritisnu papučicu gasa.

Za poslednjih dvadeset godina autoput je promenio fizionomiju putovanja. Dva sata pošto su krenuli, prošli su kroz Brisel. Entoni nije bio mnogo pričljiv. Povremeno bi nešto progundao dok je gledao predeo. Džulija je iskoristila njegovu nepažnju da okrene retrovizor prema njemu, tako da je mogla neprimetno da ga posmatra. Entoni utiša radio.

„Bila si srećna na Fakultetu lepih umetnosti?“, upita je prekinuvši

tišinu.

„Nisam tamo dugo ostala, ali sam obožavala mesto gde sam živela. Moja soba je imala neverovatan pogled. Prozor iznad mog radnog stola gledao je na krov Opservatorije.“

„I ja sam obožavao Pariz. Za njega me veže mnoštvo uspomena. Čak mislim da bih voleo da umrem u tom gradu.“

Džulija se nakašlja.

„Šta ti je?“, upita je Entoni. „Najednom imaš čudan izraz lica. Opet sam rekao nešto što nije trebalo?“

„Ne, veruj mi da nisi.“

„Ma jesam, izgledaš čudno.“

„To je zato... Stvarno mi nije lako da to kažem... to je tako neverovatno.“

„Nemoj da te molim. Hajde, reci!“

„Umro si u Parizu, tata.“

„Je li?“, uskliknu Entoni iznenađeno. „Vidi, vidi, nisam znao.“

„Ničeg se ne sećaš?“

„Ubacili su memoriju koja se završava sa mojim odlaskom za Evropu. Posle tog datuma postoji samo ogromna crna rupa. Pretpostavljam da je tako bolje, nije baš prijatno sećati se sopstvene smrti. Na kraju krajeva, uviđam da je ograničeno vreme, koje je ova mašina dobila, nužno zlo. I to ne samo za članove porodice.“

„Razumem“, odgovori Džulija snebivljivo.

„Sumnjam. Veruj mi, ova situacija nije samo tebi čudna, kako sati prolaze, i meni ovo postaje sve odvratnije. Koji je danas dan?“

„Sreda.“

„Tri dana. Shvataš li? Taj prokleti zvuk štoperice koja otkucava u čovekovoju glavi. Znaš li kako sam...“

„Stalo ti je srce na semaforu.“

„Sreća da nije bilo zeleno, još bih se i slupao.“

„Bilo je zeleno!“

„Ah, sranje!“

„Ako ti je za utehu, nisi prouzrokovao nesreću.“

„Iskreno da ti kažem, to me uopšte ne teši. Jesam li patio?“

„Ne, rekli su mi da je smrt bila trenutna.“

„To uvek kažu članovima porodice da bi ih umirili. Uostalom, zar je to uopšte bitno? To je prošlost. Ko se još seća kako je neko umro? Kad bi se sećali kako je živio, i to bi već bilo nešto.“

„Da promenimo temu?“, zamoli ga Džulija.

„Kako hoćeš. Meni je prilično zabavno što mogu s nekim da razgovaram o sopstvenoj smrti.“

„Taj neko je tvoja ćerka. Osim toga, ruku na srce, ne ostavljaš utisak da se zabavljaš.“

„Ja sam uvek u pravu, a ne ti, neka tako, molim te, i ostane.“

Sat kasnije automobil je ušao na holandsku teritoriju, Nemačka je odatle bila udaljena samo sedamdeset kilometara.

„Odličan im je ovaj štos“, primeti Entoni, „sa ukidanjem granica, mogli bismo maltene da pomislimo kako smo slobodni. Zašto si otišla iz Pariza ako si tamo bila srećna?“

„Iznenada sam rešila, usred noći. Mislila sam da ću ostati nekoliko dana. To je u prvi mah bio samo izlet sa drugarima.“

„Dugo si ih poznavala?“

„Deset minuta.“

„Logično! I čime su se bavili ti tvoji stari prijatelji?“

„Bili su studenti, isto kao ja, samo što su oni studirali na Sorboni.“

„Shvatio sam, ali zašto baš Nemačka? Zar se ne biste bolje proveli u Španiji ili Italiji?“

„Bili smo željni revolucije. Antoan i Matijas su naslutili pad zida. Možda nisu bili sigurni da će se to desiti, ali tamo se dešavalo nešto važno i želeli smo da budemo na licu mesta.“

„Šta li sam to zabrljao kad sam te vaspitavao ako priželjkuješ revoluciju?“, upita Entoni lupivši se po kolenima.

„Ne ljuti se na sebe, to je verovatno jedino u čemu si bio uspešan.“

„Može i tako da se gleda na to!“, promrmlja Entoni i ponovo se okrenu ka prozoru. „Zašto me sad sve to pitaš?“

„Zato što ti mene ništa ne pitaš. Voleo sam Pariz zato što sam tamo prvi put poljubio tvoju majku. A mogu ti reći da to uopšte nije bilo lako.“

„Nisam sigurna da bih volela da budem upoznata sa svim detaljima.“

„Kad bi samo znala koliko je bila lepa. Bilo nam je dvadeset pet godina.“

„Kako si uspeo da odeš u Pariz? Mislila sam da si u mladosti bio siromašan?“

„Služio sam vojsku u jednoj bazi u Evropi. To je bilo 1959.“

„A gde to?“

„U Berlinu! I iz njega nosim veoma lepe uspomene!“

Entoni ponovo okrenu glavu prema predelu koji je promicao pored njih.

„Nema potrebe da gledaš moj odraz na staklu, ja sam ovde, odmah pored tebe“, reče Džulija.

„A ti onda namesti retrovizor kako treba, pa da možeš da vidiš vozila iza nas pre nego što pretekneš sledeći kamion!“

„Tamo si upoznao mamu?“

„Ne, upoznali smo se u Francuskoj. Kad sam odslužio vojni rok, seo sam

u voz za Pariz. Maštao sam o tome da vidim Ajfelovu kulu pre nego što se vratim kući.“

„I odmah ti se dopala.“

„Pa nije loša, ali je manja od naših nebodera.“

„Mislila sam na mamu.“

„Bila je igračica u jednom kabareu. Savršeni kliše: američki regrut irskog porekla i plesačica koja je stigla iz iste zemlje.“

„Mama je bila balerina?“

„*Bluebell girls*^Z Trupa je nastupala u Lidu, na Jelisejskim poljima. Jedan moj drugar je nabavio karte. Tvoja majka je imala vodeću ulogu. Da si je samo videla kako stepuje na pozornici! Tvrđim ti da nije imala razloga da zavidi Džindžer Rodžers.“

„Zašto mi nikada nije pričala o tome?“

„U našoj porodici nismo mnogo pričljivi. To je jedna od retkih crta koje si nasledila.“

„Kako te je zavela?“

„Mislio sam da ne želiš da znaš detalje. Ako malo usporiš, ispričaću ti.“

„Ne vozim brzo!“, odgovori Džulija pogledavši kazaljku brzinometra, koja je pokazivala nešto manje od sto četrdeset kilometara na sat.

„Zavisi iz kog se ugla posmatra! Navikao sam na naše autoputeve, gde čovek može na miru da posmatra predeo koji promiče. Ako nastaviš ovako da juriš, trebaće ti engleski ključ da mi odvojiš prste od držača.“

Džulija podiže nogu sa papučice za gas i Entoni duboko udahnu.

„Sedeo sam za stolom tik uz pozornicu. Revija je bila na programu deset večeri zaredom. Nijednu nisam propustio, uključujući i one nedeljom, kad je predstava izvođena i po podne. Snašao sam se, vratarki sam davao velikodušnu napojnicu da bih uvek sedeo na istom mestu.“

Džulija isključi radio.

„Poslednji put ti kažem, namesti retrovizor i gledaj put!“, naredi joj Entoni.

Džulija ga poslušala bez reči.

„Tvoja majka je šestog dana konačno primetila moju strategiju. Klela mi se da je shvatila već četvrte večeri, ali sam siguran da se to desilo tek šeste. U svakom slučaju, video sam da me je nekoliko puta pogledala za vreme predstave. Nije da se hvalim, ali umalo nije pogrešno izvela jedan korak. Klela se da ni ta nezgoda nije imala nikakve veze s mojim prisustvom. Tvoja majka je koketirala tako što nije htela to da prizna. Poslao sam joj cveće u garderobu, kako bi ga zatekla tamo posle predstave. Svako veče ju je čekao isti buket ružica, ali bez vizitkarte.“

„Zašto?“

„Ako me ne budeš prekidala, shvatićeš. Posle poslednje predstave sačekao sam je na izlazu za umetnike. S belom ružom u rupici na sakou.“

„Ne mogu da verujem da si uradio tako nešto!“, uzviknu Džulija i prsnu u smeh.

Entoni se okrenu ka staklu i ne izusti više ni reč. „I šta je bilo posle?“, navaljivala je Džulija.

„Kraj priče!“

„Kako to misliš 'kraj priče'?“

„Pošto mi se podsmevaš, neću više da pričam!“

„Uopšte ti se nisam podsmevala!“

„A šta je onda značilo to glupavo kliberenje?“

„Suprotno od onoga što misliš, nasmejala sam se zato što ne mogu da te zamislim kao ludo romantičnog mladića.“

„Stani na sledećoj benzinskoj pumpi, nastaviću pešice!“, uzviknu Entoni, pa prekrsti ruke, sav narogušen.

„Nastavi da pričaš, inače ću da dam gas!“

„Tvoja majka je bila navikla da je obožavaoci čekaju u dnu hodnika. Tip iz obezbeđenja bi otpratio plesačice do autobusa koji ih je vozio do hotela. Ja sam stajao u hodniku i on mi je rekao da se sklonim, previše grubim tonom za moj ukus. Potukli smo se.“

Džulija prsnu u neobuzdan smeh.

„Odlično!“, reče besno Entoni. „Pošto je tako, nećeš više čuti ni reč.“

„Molim te, tata“, preklinjala ga je ona kroz smeh. „Izvini, ali nisam mogla da se uzdržim.“

Entoni okrenu glavu i pažljivo se upilji u nju.

„Ovoga puta nisam sanjao! Stvarno si rekla 'tata'!“

„Možda“, reče Džulija brišući oči. „Nastavi!“

„Upozoravam te, Džulija, ako vidim makar nagoveštaj smeška, gotovo je! Jesmo li se dogovorili?“

„Obećavam“, odvrati ona podigavši desnu ruku.

„Tvoja majka se umešala, odvukla me je podalje od trupe i zamolila vozača autobusa da je sačeka. Pitala me je zašto na svakoj predstavi sedim za istim stolom. Mislim da do tada nije primetila belu ružu u rupici mog sakoa. Poklonio sam joj je. Silno se iznenadila kad je shvatila da ja stojim iza buketa koji je uveče čekaju u garderobi, pa sam iskoristio njenu zapanjenost da joj odgovorim na pitanje.“

„Šta si joj rekao?“

„Da sam došao da je zaprosim.“

Džulija se okrenu ka ocu, ali joj on naredi da se usredsredi na put.

„Tvoja majka se nasmejala, kikotala se isto kao ti kad mi se rugaš. Kad je

shvatila da ja izistinski čekam odgovor, mahnula je vozaču da krene bez nje i predložila da je za početak izvedem na večeru. Otišli smo pešice do jednog restorana na Jelisejskim poljima. Mogu ti reći da sam bio prilično ponosan dok sam išao pored nje jednom od najlepših avenija na svetu. Da si samo videla kako su je gledali. Razgovarali smo sve vreme, ali, kad smo večerali, bio sam u užasnom položaju, mislio sam da će se sve moje nade raspršiti.“

„Ne vidim šta si toliko šokantno mogao da uradiš, kad si je već tako brzo zaprosio.“

„Situacija je bila vrlo nezgodna, nisam imao čime da platim račun, uzalud sam neprimetno pretraživao džepove, bio sam bez prebijene pare. Uštedevinu iz vojske potrošio sam na karte za *Lido* i bukete cveća.“

„Kako si se izvukao?“

„Naručio sam sedmu kafu, restoran se zatvarao, tvoja majka je otišla da popravi puder. Pozvao sam konobara, rešen da mu priznam kako nemam da platim, spreman da ga preklinjem da ne pravi skandal i ponudim mu sat i dokumenta kao zalog, da obećam da ću se prvom prilikom vratiti da platim račun, najkasnije do kraja nedelje. On mi je pružio tanjirić. Umesto računa, na njemu je bilo pisamce od tvoje majke.“

„Šta je pisalo u njemu?“

Entoni otvori novčanik, izvadi parče požutelog papira, raširi ga, pa pročitava ozbiljnim glasom:

„Rastanci mi nikad nisu išli od ruke, a verovatno ni vama. Hvala vam na predivnoj večeri, ruže su mi omiljeno cveće. Krajem februara bićemo u Mančesteru i bilo bi mi drago da vas opet vidim u sali. Ako dodete, dozvoliću vam da vi mene izvedete na večeru. Vidiš“, zaključio Entoni, pokazujući papirić Džuliji, „ispod je njeno ime.“

„Neverovatno!“, uzdahnu Džulija. „Zašto je to uradila?“

„Zato što je shvatila u kakvom sam položaju.“

„Kako?“

„Tip koji u dva ujutru popije sedam kafa, i nema više šta da kaže u trenutku kad se gase svetla u restoranu...“

„Jesi li otišao u Mančester?“

„Najpre sam radio da bih zaradio novac. Stalno sam menjao poslove. U pet ujutru bio sam na pijaci i istovarivao gajbice, posle bih odjurio u jedan kafe u blizini, gde sam radio kao konobar. U podne bih konobarsku kecelju zamenio mantilom prodavca u bakalnici. Smršao sam pet kilograma i zaradio dovoljno da putujem u Englesku, kupim kartu za kabare u kome je nastupala tvoja majka i platim večeru dostojnu tog naziva. Izveo sam nemoguć poduhvat: ponovo sam se našao u prvom

redu. Čim se podigla zavesa, ona mi se nasmešila.

Posle predstave smo se našli u jednom starom pabu. Bio sam mrtav umoran. Stidim se kad se toga setim, ali zaspao sam i video sam da je tvoja majka to primetila. Te večeri nismo maltene progovorili ni reč za stolom. Čitali smo. A kad sam mahnuo konobaru da mi donese račun, tvoja majka se zagledala u mene i rekla je samo: 'Da'. Onda sam ja nju iznenađeno pogledao, a ona je opet izgovorila to 'da', tako zvonkim glasom da ga još čujem. 'Da, pristajem da se udam za vas.' Revija je u Mančesteru izvođena dva meseca. Tvoja majka se oprostila od trupe i ukrkali smo se na brod kako bismo se vratili u domovinu. Venčali smo se odmah po dolasku. U prisustvu sveštenika i dva svedoka koja smo zatekli u sali. Niko od članova naših porodica nije došao. Otac mi nikada nije oprostio što sam se oženio plesačicom.“

Entoni pažljivo vrati požutelu ceduljicu na mesto.

„Gle, pronašao sam potvrdu za pejsmejker! Baš sam glup! Umesto da je vratim u pasoš, ubacio sam je u novčanik.“

Džulija sumnjičavo zavrte glavom.

„Namerno si to uradio da bismo ovako nastavili putovanje?“

„Zar me toliko loše poznaješ?“

„Iznajmljivanje kola, navodno izgubljena potvrda... Sve si to unapred smislio da bismo zajedno prešli ovaj put?“

„Čak i da jesam, to ne bi bila tako loša ideja, zar ne?“

Na tabli je pisalo da ulaze u Nemačku. Džulija se natmuri i namesti retrovizor.

„Šta ti je? Zašto ćutiš?“, upita je Entoni.

„Veče pre nego što si uleteo u našu sobu i nokautirao Tomasa, odlučili smo da se venčamo. To se, međutim, nije desilo, moj otac nije mogao da podnese pomisao da ću se udati za čoveka koji ne pripada njegovom svetu.“

Entoni se ponovo okrenu ka staklu.

15.

Otkako su prešli nemačku granicu, Entoni i Džulija nisu razmenili ni reč. Ona bi povremeno pojačala radio, a on bi ga istog trena utišao. Oko njih se uzdizala borova šuma. Betonski blokovi na obodu šume onemogućavali su skretanje s puta. Džulija je prepoznala u daljini zlokobne obrise zgrada u pograničnoj zoni Marijenborn, sada pretvorene u memorijalni centar.

„Kako ste uspeali da pređete granicu?“, upita je Entoni dok je posmatrao oronule osmatračnice koje su promicale s njihove desne strane.

„Na blef! Jedan od prijatelja sa kojima sam putovala bio je sin diplomate, rekli smo da idemo u posetu roditeljima na službi u Zapadnom Berlinu.“

Entoni se nasmeja.

„Što se tebe tiče, u tome je bilo dosta ironije.“ Onda spusti ruke na kolena.

„Žao mi je što ti nisam ranije dostavio ono pismo“, dodade.

„Iskreno to kažeš?“

„Ne znam. U svakom slučaju, bolje se osećam zato što sam ti rekao. Hoćeš li da staneš čim budeš mogla?“

„Zašto?“

„Ne bi bilo loše da se malo odmoriš, a i voleo bih da protegnem noge.“

Na tabli je pisalo da se na deset kilometara odatle nalazi parking. Džulija mu obeća da će tamo stati.

„Zašto ste ti i mama otišli u Montreal?“

„Nismo imali mnogo novca, tačnije, uopšte ga nismo imali, naročito ja. Tvoja majka je imala nešto ušteđevine, ali smo to potrošili. U Njujorku smo sve teže živeli. Znaš, tamo smo bili srećni. Čak mislim da su nam to bile najlepše godine.“

„Ponosiš se time, zar ne?“, upita ga Džulija glasom u kome je bilo i blagosti i gorčine u isti mah.

„Čime?“

„Što si otišao praznih džepova i uspeo u životu.“

„A ti? Zar se ne ponosiš svojom odvažnošću? Zar ti nije drago kad vidiš neko dete kako se igra plišanom igračkom koja je plod tvoje mašte? Zar nisi ponosna kad se šetaš po trgovinskom centru i na ulazu u bioskop vidiš plakat za film snimljen po tvojoj priči?“

„Samo sam srećna zbog toga, ali ni to nije tako loše.“

Kola skrenuše na parking. Džulija stade uz pločnik pored velikog travnjaka. Entoni otvori vrata, odmeri ćerku, pa izađe iz kola.

„Nerviraš me, Džulija!“, reče dok se udaljavao. Ona isključila motor i spusti glavu na upravljač. „Šta ja ovde uopšte radim?“

Entoni pređe preko dečjeg igrališta i uđe u prodavnicu. Ubrzo se vratio sa kesom u rukama, otvorio vrata i spusti hranu koju je kupio na zadnje sedište.

„Idi da se osvežiš, kupio sam nešto što će te okrepiti. Ja ću da pazim na kola dok te čekam.“

Džulija ga poslušala. Obiđe ljuštara i bazen s peskom i uđe u toalet. Kad je izašla, zatekla je Antoniju kako leži u podnožju tobogana pogleda prikovanog za nebo.

„Je li ti dobro?“, upita ga zabrinuto.

„Misliš li da sam tamo gore?“

Džulija, koju je njegovo pitanje zbunilo, sede pored njega na travu, pa i sama podiže glavu.

„Nemam pojma. Dugo sam tražila Tomasa u oblacima. Nekoliko puta sam bila uverena da sam ga prepoznala, a on je živ.“

„Tvoja majka nije verovala u boga, ali ja jesam. Šta misliš, da li sam u raj?“

„Izvini, ali ne mogu da ti odgovorim na to pitanje, naprosto ne mogu.“

„Da veruješ u boga?“

„Da prihvatim pomisao da si ovde, pored mene, da razgovaram s tobom, a...“

„A mrtav sam! Već sam ti rekao da prestaneš da se bojiš reči. Važno je da koristimo prave reči. Na primer, da si me ranije izgrdila, da si mi rekla: 'Tata, ti si skot i budala koja me nikad nije razumela, sebičnjak koji je hteo da oblikuje moj život po ugledu na svoj', otac poput mnogih drugih, koji te stalno povređuje govoreći da je to za tvoje dobro, iako je, u stvari, za njegovo, možda bih te saslušao. Možda ne bismo protraćili silno vreme, možda bismo bili prijatelji. Priznaj da bi bilo lepo da smo prijatelji.“

Džulija je ćutala.

„Ovo su, na primer, prave reči: pošto nisam bio dobar otac, voleo bih da sam ti bio prijatelj.“

„Moramo da krenemo“, reče tiho Džulija.

„Sačekaj još malo, mislim da moje rezerve energije nisu onako velike kako piše u uputstvu. Ako nastavim da ih trošim ovim tempom, bojim se da naše putovanje neće trajati onoliko dugo koliko smo predvideli.“

„Možemo da ostanemo koliko god treba. Berlin nije više mnogo daleko. Do tamo nam treba samo nekoliko sati, to je sitnica u poređenju sa dvadeset godina.“

„Nije prošlo dvadeset, nego sedamnaest godina, Džulija.“

„Nije velika razlika.“

„Tri godine života? To je velika razlika, veruj mi, znam o čemu govorim.“

Otac i ćerka su ležali tako s rukama prekrštenim ispod glave, ona na travi, on u podnožju tobogana, i nepomično su posmatrali nebo.

Prošao je jedan sat, Džulija je zadremala i Entoni ju je gledao. Izgleda da je mirno spavala. Povremeno bi nabrala obrve, pošto bi joj vetar bacio kosu na lice. Entoni joj drhtavom rukom pažljivo pomeri pramen. Kad je Džulija ponovo otvorila oči, nebo je već poprimalo tamne boje večeri. Entoni nije više bio pored nje. Ona pretraži pogledom horizont; prepoznala je njegovu siluetu: sedeo je u kolima, na prednjem sedištu. Ona se obu – doduše, nije se sećala da je izula cipele – i potrča ka parkingu.

„Dugo sam spavala?“, upita kad su ponovo krenuli.

„Dva sata, možda više. Nisam obratio pažnju.“

„A šta si ti radio?“

„Čekao sam.“

Izađoše sa parkinga i nastaviše da se voze autoputem. Potsdam je bio na samo osamdeset kilometara odatle.

„Stići ćemo po mraku“, reče Džulija. „Nemam pojma kako da pronađem Tomasa. Ne znam čak ni da li i dalje tamo živi. Dovukao si me ovamo naprečac. Ko zna da li još živi u Berlinu?“

„Da, u pravu si, s obzirom na skok cena nekretnina, njegovu ženu, troje dece i ženine roditelje, koji su stanovali s njima, moguće je da su se preselili u neku slatku kućicu na selu.“

Džulija besno pogleda oca, koji joj ponovo pokaza da se usredsredi na put.

„Neverovatno je koliko strah blokira um“, dodade on.

„Šta hoćeš da kažeš?“

„Ništa, rekao sam to tek onako. Uzgred, ne bih voleo da se mešam u ono što me se ne tiče, ali krajnje je vreme da se javiš Adamu. Uradi to bar zbog mene, ne mogu više da slušam Gloriju Gejnor, neprekidno je zavijala iz tvoje tašne dok si spavala.“

Entoni podrugljivo otpeva „I Will Survive“. Džulija se svojski trudila da ostane ozbiljna, ali što je Entoni glasnije pevao, to je njoj bilo smešnije. Kad su ušli u predgrađe Berlina, oboje su se smejali.

Entoni je govorio Džuliji put do hotela *Brandenburger Hof*. Čim su stigli, momak na hotelskom parkingu im priđe i pozdravi gospodina Volša dok je izlazio iz kola. „Dobro večer, gospodine Volš“, reče i portir koji je stajao ispred rotirajućih vrata. Entoni prođe kroz predvorje i priđe recepciji, gde ga takođe osloviše po imenu. Mada nisu rezervisali sobu i

mada je hotel u to doba godine dupke pun, recepcionar ga uveri da će dobiti sobe najviše kategorije. Na njegovo veliko žaljenje, nisu bile na istom spratu. Entoni mu zahvali, napomenuvši da to uopšte nije važno. Recepcionar daje ključeve nosaču, pa upita Antonija treba li da im rezerviše sto u hotelskom restoranu.

„Hoćeš da večeramo u hotelu?“, upita Entoni Džuliju.

„Ti si akcionar u ovom hotelu?“, upita ga ona.

„Ako nećeš“, odvrati Entoni, „znam odličan azijski restoran na dva minuta odavde. Još voliš kinesku kuhinju?“

Pošto je Džulija ćutala, Entoni zamoli recepcionara da im rezerviše dva mesta na terasi *Čajna gardena*.

Kad se osvežila, Džulija se pridruži ocu i oni odoše pešice do restorana.

„Neraspoložena si?“

„Neverovatno je koliko se sve promenilo“, odgovori Džulija.

„Jesi li zvala Adama?“

„Da, pozvala sam ga iz sobe.“

„I šta ti je rekao?“

„Da mu nedostajem, da ne razume zašto sam tako otišla, da me je tražio u Montrealu, ali da smo se mimoišli za jedan sat.“

„Možeš li da zamisliš kakav bi mu bio izraz lica da nas je video zajedno!?“

„Tražio je takođe da mu se četiri puta zakunem da sam sama. Četiri puta sam slagala!“

Entoni otvori vrata restorana i propusti ćerku. „Ako ovako nastaviš, na kraju će ti se osladiti“, reče kroz smeh.

„Stvarno ne vidim šta je smešno!“

„Smešno je to što smo u Berlinu i što tražimo tvoju prvu ljubav, a ti imaš grižu savesti zato što ne možeš da priznaš vereniku da si u Montrealu bila s ocem. Možda se varam, ali mislim da je to prilično zabavno, tipično za ženu, ali zabavno.“

Entoni iskoristi priliku dok je Džulija jela da joj izloži plan. Čim se probude, otići će u sedište sindikata novinara i proveriti da li izvesni Tomas Majer još ima novinarsku karticu. Džulija na povratku odvede oca u Tirtgarten park.

„Tamo sam spavala“, reče pokazujući mu veliko drvo u daljini. „Neverovatno, imam utisak da je bilo juče.“

Entoni pogleda ćerku obešenjačkog izraza lica, pa ukrsti prste i ispruži ruke.

„Šta to radiš?“

„Lopovske merdevine! Hajde, brzo, nema nikoga u blizini, iskoristimo

priliku.“

Džuliju nije trebalo moliti. Ona se osloni stopalom o njegove dlanove i preskoči ogradu.

„A ti?“, upita kad se uspravila s druge strane.

„Ja ću ući na kapiju“, odgovori on i pokaza joj ulaz koji se nalazio nedaleko odatle. „Park se zatvara tek u ponoć, u mojim godinama to je lakši način.“

Čim se pridružio Džuliji, on je odvede do travnjaka i sede ispod velike lipe koju mu je pokazala.

„Čudno, i ja sam se više puta odmarao ispod ovog drveta dok sam bio u Nemačkoj. Ovo mi je bio omiljeni kutak. Uvek kad bih dobio izlazak, došao bih ovamo sa knjigom i gledao kako devojke šetaju stazama. Oboje smo u istom periodu života sedeli na istom mestu, ali s razmakom od nekoliko decenija. Posle boravka u Montrealu, uspomene nas sada vežu za dva mesta. Nije loše.“

„Uvek sam dolazila ovamo sa Tomasom“, reče Džulija.

„Taj momak mi postaje simpatičan.“

U daljini se začu trubljenje slona. Berlinski zoološki vrt bio je samo nekoliko metara iza njih, na rubu parka.

Entoni ustade i mahnu ćerci da pođe za njim.

„Mrzela si zoološke vrtove kad si bila dete. Nije ti se sviđalo to što su životinje zarobljene u kavezima. Tada si htela da postaneš veterinar. Verovatno si to zaboravila, ali za šesti rođendan sam ti poklonio veliku plišanu igračku, vidru, ako se dobro sećam. Izgleda da nisam dobro izabrao, stalno je bila bolesna i ti si je sve vreme lečila.“

„Ne tvrdiš valjda da sam zahvaljujući tebi nacrtala...“

„Ma kakvi! Kao da naše detinjstvo utiče na naš život kad odrastemo... S obzirom na to šta mi sve zameraš, ni to me ne bi izvuklo.“

Entoni joj priznade da se oseća sve lošije. Kucnuo je čas da se vrate u hotel. Pozvali su taksi.

Kad je Džulija izašla iz lifta, Entoni joj požele laku noć i produži do poslednjeg sprata, gde se nalazila njegova soba.

* * *

Ležeći na krevetu Džulija je dugo listala brojeve telefona na displeju mobilnog. Najzad odluči da pozove Adama, ali kad se uključila govorna pošta, ona prekinu vezu i odabra Stenlijev broj.

„Jesi li pronašla ono zbog čega si otišla?“, upita je prijatelj.

„Nisam još, tek sam stigla.“

„Jesi li ti to pešačila do tamo?“

„Od Pariza sam se vozila kolima, ali to je duga priča.“

„Nedostajem li ti bar malo?“, upita on.

„Ne misliš valjda da te zovem samo da bih ti se javila?“

Stenli joj priznade da je, vraćajući se s posla, prošao pored njene kuće. To mu nije bilo usput, ali je nehotice otišao do ugla ulica Horejšo i Grinič.

„Sumoran kraj kad tebe nema.“

„To kažeš samo da bi mi ugodio.“

„Naleteo sam na tvog komšiju, onog prodavca cipela.“

„Razgovarao si sa gospodinom Zimurom?“

„Stajao je na vratima, javio mi se, pa sam mu odgovorio.“

„Stvarno ne smem da te ostavljam samog, odsutna sam tek nekoliko dana, a ti si se već uhvatio s lošim društvom.“

„Grozna si. Uostalom, on uopšte nije tako neprijatan...“

„Stenli, ne pokušavaš valjda nešto da mi kažeš?“

„Ne umišljaj!“

„Poznajem te bolje i od koga: kad nekoga sretnoš i kažeš da nije antipatičan, to je već dovoljno da mi bude sumnjivo, a kad za gospodina Zimura kažeš da je 'maltene simpatičan', dođe mi da se već sutra vratim kući.“

„Moraćeš da pronađeš drugo opravdanje, dušo. Samo smo se javili jedan drugom, to je sve. Adam je svratio kod mene.“

„Vas dvojica ste, izgleda, postali nerazdvojni!“

„Za razliku od vas dvoje! Uostalom, nisam ja kriv što stanuje dve ulice od moje prodavnice. Ukoliko te to još zanima, prilično je snužden. U svakom slučaju, zato je i došao kod mene. Nedostaješ mu, Džulija, brine se, i to s pravom.“

„Kunem ti se, Stenli, da nije ono što misliš. Naprotiv!“

„Ah, ne kuni se! Reci mi samo da li veruješ u ono što si mi upravo rekla?“

„Da!“, odgovori ona kao iz topa.

„Užasno se rastužim kad vidim koliko si glupa! Znaš li ti uopšte kuda će te odvesti to tvoje tajanstveno putovanje?“

„Ne“, prošaputa Džulija u telefon.

„Kako to onda mogu ja da znam? Moramo da prekinemo, prošlo je sedam, moram da se spremim, idem na večeru.“

„S kim?“

„A ti? S kim si ti večerala?“

„Sama.“

„Užasavam se laži, prekinuću vezu, zovi me sutra. Ljubim te.“ Džulija

nije stigla ništa da kaže pošto se veza prekinula; Stenli je već odjurio, verovatno u svoj orman.

* * *

Džuliju probudi zvonjava. Ona se protegnu koliko je duga i javi se na telefon, ali je iz njega dopirao samo jednoličan zvuk. Ustade, ode do drugog kraja sobe, ali shvati da je naga, pa podiže kućnu haljinu koju je prethodne večeri bacila na pod pored kreveta i obuče je.

Konobar je čekao ispred vrata. Kad mu je otvorila, on ugura kolica na kojima su bila dva kuvana jajeta i kontinentalni doručak.

„Nisam ništa naručila“, reče ona mladiću dok je postavljao niski sto.

„Tri i po minuta, baš onako kako volite. Mislim na kuvana jaja, naravno. Je 1' tako?“

„Tako je“, odgovori Džulija provukavši ruku kroz kosu. „Gospodin Volš nam je rekao!“

„Ali nisam gladna...“, dodade ona dok je mladić pažljivo ljuštio jaja.

„Gospodin Volš me je upozorio da ćete to reći. Ah, samo još nešto, pre nego što vas ostavim, on vas čeka u hotelskom predvorju u osam, to jest kroz trideset pet minuta“, reče pogledavši na sat. „Želim vam prijatan dan, gospođice Volš. Vreme je prelepo, nadam se da će vam boravak u Berlinu biti ugodan.“

Mladić izađe naočigled zapanjene Džulije.

Ona pogleda sto, sok od pomorandže, žitarice, svež hleb... Sve je bilo tu. Rešena da ne obraća pažnju na doručak, zaputi se u kupatilo, ali se okrenu i sede na sofu. Zamoči prst u jaje, pa pojede skoro sve što je bilo pred njom.

Pošto se brzo istuširala, obuče se, sušeći istovremeno kosu, obu cipele skakućući na jednoj, pa na drugoj nozi i izađe iz sobe. Bilo je tačno osam!

Entoni ju je čekao na recepciji.

„Kasniš!“, reče dok je izlazila iz lifta.

„Tri i po minuta?“, odvrati ona pogledavši ga podozrivo.

„Voliš onako kuvana jaja, zar ne? Požurimo, imamo zakazan razgovor kroz pola sata, s obzirom na gužvu, stići ćemo tačno na vreme.“

„Gde imamo sastanak i s kim?“

„U sedištu sindikata nemačkih novinara. Moramo negde da započnemo istragu, zar ne?“

Entoni izađe kroz rotirajuća vrata i zaustavi taksi. „Kako si to izveo?“, upita ga Džulija sedajući u žuti mercedes. „Zvao sam ih rano jutros, dok si ti spavala.“

„Govoriš nemački?“

„Mogao bih da ti kažem kako mi jedno od tehnoloških čuda kojima sam opremljen omogućava da tečno govorim petnaestak jezika. To bi te možda zapanjilo, a možda i ne bi, ali zadovoljićeš se objašnjenjem da sam živio ovde nekoliko godina, nadam se da nisi već zaboravila. Sačuvao sam osnovno znanje nemačkog, koje mi omogućava da se sporazumem kad je to neophodno. A da li ti, koja si htela ovde da živiš, govoriš malo Geteov jezik?“

„Sve sam zaboravila!“

Taksi je klizio niz Štillerštrase. Na prvoj raskrsnici skrenu levo i prođe kroz park. Senka velike lipe pružala se preko zelenog travnjaka.

Sada su se vozili preuređenom obalom Špreje. Zgrade, sve jedna modernija od druge, uzdizale su se s obe strane reke, nadmećući se u prozirnosti. Jednostavne arhitektonske linije svedočile su da su se vremena promenila. Četvrt u kojoj su se nalazili bila je u blizini nekadašnje granice, gde se uzdizao zlokobni zid. Nije ostalo ništa iz tog razdoblja. Ispred njih je bila džinovska hala: unutar njenih staklenih zidova bio je smešten konferencijski centar. Još veći kompleks pružao se nedaleko odatle i na levoj i na desnoj obali reke. Do njega je vodio beli vazdušasti most. Oni otvoriše vrata i krenuše kroz hodnik ka prostorijama sindikata novinara. Entoni objasni službeniku na recepciji na više nego tečnom nemačkom kako pokušava da stupi u vezu sa izvesnim Tomasom Majerom.

„Kojim povodom?“, upita ga službenik, ne podižući glavu sa dokumenta koji je čitao.

„Trebalo da dostavim gospodinu Tomasu Majeru informacije koje je jedino on ovlašćen da dobije“, odgovori mu ljubazno Entoni.

Pošto su ove poslednje reči konačno privukle pažnju njegovog sagovornika, on odmah dodade da će biti beskrajno zahvalan sindikatu novinara ukoliko dobije adresu na kojoj može da pronađe gospodina Majera. Ne traži, razume se, njegovu privatnu adresu, već adresu novina u kojima radi.

Službenik ga zamoli da se strpi i ode po pretpostavljenog.

Zamenik direktora primi Antonija i Džuliju u svojoj kancelariji. Pošto je seo na sofu, ispod velike fotografije na kojoj je njegov domaćin pozirao sa povelikim ribarskim ulovom, Entoni ponovi pripremljeni govor od reči do reči. Čovek ga je pažljivo posmatrao.

„Kakvu vrstu informacija imate za tog Tomasa Majera?“, upita on gladeći brkove.

„To ne mogu da vam kažem, ali možete biti uvereni da su one od

prvorazrednog značaja“, uveravao ga je Entoni.

„Ne sećam se da je neki Tomas Majer objavio neki značajniji članak“, reče podozrivo zamenik direktora.

„To bi moglo da se promeni upravo zahvaljujući vama, ukoliko nam pomognete da stupimo u vezu s njim.“

„A kakva je gospodičina uloga u svemu tome?“, upita zamenik direktora okrenuvši stolicu prema prozoru.

Entoni pogleda Džuliju, koja nije prozborila ni reč otkako su došli.

„Nikakva“, odgovori on, „gospođica Džulija je moja pomoćnica.“

„Nisam ovlašćen da dajem bilo kakve informacije o članovima našeg sindikata“, zaključio zamenik direktora ustajući.

Entoni takođe ustade, priđe i spusti mu ruku na rame.

„Ono što treba da kažem gospodinu Tomasu Majeru, samo njemu“, reče bespogovornim tonom, „može da mu promeni život nabolje i to mnogo. Ne želite valjda da pomislim kako je funkcioner vašeg ranga prepreka za spektakularan napredak u karijeri jednog od članova vašeg sindikata? U tom slučaju, neću se libiti da prijavim takvo ponašanje.“

Čovek protrlja brkove i ponovo sede. Otkuca nešto na kompjuterskoj tastaturi, pa okrenu monitor prema Antoniju.

„Pogledajte sami, nemamo na spisku nijednog Tomasa Majera. Žao mi je. Budući da nema novinarsku karticu, nema ga ni u godišnjaku sindikata novinara, možete lično da se uverite u to. A sad imam posla, ukoliko jedino gospodin Majer može da čuje te dragocene poverljive informacije, zamoliću vas da me ostavite.“

Entoni ustade i mahnu Džuliji da pođe za njim. Srdačno zahvali sagovorniku na vremenu koje im je posvetio.

„Očigledno si bila u pravu“, progundā dok su išli pločnikom.

„Tvoja pomoćnica?“, upita Džulija namrštivši se.

„Oh, molim te, ne pravi takvo lice, morao sam nešto da smislim!“

„Gospođica Džulija! I šta to sad...“

Entoni zaustavi taksi koji je tuda prolazio, ali u suprotnom smeru.

„Možda je tvoj Tomas promenio zanimanje.“

„Sigurna sam da nije, novinarstvo za njega nije bilo zanimanje, već vokacija. Ne mogu ni da zamislim da se bavi nekim drugim poslom.“

„Možda on može! Podseti me kako se zvala ona grozna ulica u kojoj ste živeli“, zamoli Entoni ćerku.

„Komenijus plac, iza Avenije Karla Marksa.“

„Opa!“

„Šta opa?“

„Ništa, koliko lepih uspomena, zar ne?“ Entoni saopšti adresu taksisti.

Auto ih odveze na drugi kraj grada. Nije više bilo bezbednosnih punktova, tragova zida, ničega što bi ukazivalo gde se završavao Zapad i gde je počinjao Istok. Prošli su pored televizijskog tornja u obliku strele, sa antenom uperenom u nebo. Što su više odmicali, dekor se sve više menjao. Kad su stigli na odredište, Džulija uopšte nije prepoznala kraj gde je nekada živela. Sve je bilo toliko drugačije da joj se činilo da njene uspomene potiču iz nekog drugog života.

„Na ovom predivnom mestu proživela si najlepše trenutke svoje mladosti?“, upita je podrugljivo Entoni. „Ljupko je, priznajem.“

„Dosta!“, dreknu Džulija.

Antonija iznenadi ćerkin izliv gneva.

„Pa šta sam sad pogrešno rekao?“

„Ćuti, molim te.“

Stare zgrade i kuće koje su se nekada nalazile u toj ulici ustupile su mesto novim građevinama. Nije ostalo ništa od onoga što je Džulija sačuvala u sećanju. Osim parka.

Ona ode do broja dva. Tu je nekada bila trošna kuća, sa drvenim stepeništem iza zelenih vrata. Džulija je pomagala Tomasovoj baki da pređe poslednje stepenike. Ona zažmuri i seti se. Najpre oseti miris voska, koji se širio oko komode, pa ugleda navučene zastore kroz koje se probijala svetlost i koji su ih štitili od tuđih pogleda, uvek isti čaršav na stolu, tri trpezarijske stolice; malo dalje, pohabani trosed preko puta crnobelog televizora. Tomasova baka ga nije uključila otkako je vlada počela da objavljuje samo lepe vesti. A iza troseda tanka zavesa koja je dnevnu sobu odvajala od njihove. Koliko je puta malo nedostajalo da Tomas uguši Džuliju jastukom dok se smejala njegovom nespretnom maženju?

„Kosa ti je bila duža“, reče Entoni prenuvši je iz sanjarenja.

„Molim?“, upita ga Džulija okrenuvši se.

„Kad si imala osamnaest godina, kosa ti je bila duža.“

Entoni prelete pogledom preko horizonta.

„Nije ostalo mnogo toga, zar ne?“

„Nije, zapravo, ništa ostalo“, promrmlja ona.

„Dođi, sešćemo na klupu preko puta, bleđa si ko kreč, sačekaćemo da ti se vrati boja.“

Smestiše se u uglu travnjaka požutelog od dečjih koraka.

Džulija je ćutala. Entoni podiže ruku, kao da se sprema da je zagrlji, ali se njegova šaka spusti na naslon klupe.

„Znaš, bilo je i drugih kuća. Fasade su bile oronule, zgrade su izgledale odbojno, ali je u stanovima bilo ušuškano, bilo je...“

„...lepše u tvojim uspomenama. Obično je tako“, reče Entoni umirujućim glasom. „Pamćenje je neobičan umetnik, menja boje života, briše ono što je nezanimljivo i čuva samo ono najlepše i najuzbudljivije.“

„Na kraju ulice, gde je sada ova užasna biblioteka, bio je mali kafe. Nikad nisam videla šugavije mesto: siva sala, neonke na tavanici, stolovi sa ultrapasom, koji se pritom klata... Ali kad bi samo znao koliko smo se smejali u tom groznom bistrrou, koliko smo tu bili srećni. Imali su samo votku i loše pivo. Često sam pomagala gazdi kad je gužva, opasala bih kecelju i služila goste. Vidiš, to je bilo tamo“, reče Džulija pokazujući biblioteku koja je zamenila kafe.

„Jesi li sigurna da nije bilo na drugoj strani ulice?“, upita je Entoni kašljucajući. „Vidim jedan mali bistro, koji prilično liči na ono što si mi upravo opisala.“

Džulija okrenu glavu. Na uglu bulevara, na suprotnom kraju od mesta koje je pokazala, reklama sa natpisom starog bara palila se i gasila na izbledejoj fasadi.

Džulija ustade; Entoni pođe za njom. Ona krenu niz ulicu. Ubrza korak, a zatim i potrča kad joj se učinilo da su ti poslednji metri beskonačno dugi. Dahćući otvori vrata i uđe u bar.

Sala je bila okrečena, dva lusteru zamenila su neonke, ali su stolovi od ultrapasa bili isti: zbog njih je to mesto izgledalo kao da je uređeno u retro stilu najbolje vrste. Sedokosi muškarac za šankom, koji je bio isti kao nekad, odmah ju je prepoznao.

Samo je jedan gost sedeo za stolom u dnu sale. S leđa je izgledao kao da čita novine. Zadržavši dah, Džulija krenu ka njemu.

„Tomase?“

16.

U Rimu je šef italijanske vlade upravo saopštio da podnosi ostavku. Konferencija za štampu je završena, pristao je da poslednji put pozira fotografima. Blicevi sevnuše, osvetlivši pozornicu. Nalakćen na radijator u dnu sale, jedan čovek je pakovao opremu.

„Nećeš da ovekovečiš ovaj prizor?“, upita ga mlada žena koja je stajala kraj njega.

„Neću, Marina, ne želim da snimim istu fotografiju kao još pedeset tipova. Iskreno govoreći, ja to ne zovem reportažom.“

„Kakva gadna narav! Sreća tvoja da imaš tu lepu facu koja može da zavara ljude!“

„Možeš i tako da mi kažeš da sam u pravu. Kako bi bilo da te odvedem na ručak umesto što mi držiš pridike?“

„Imaš neko mesto na umu?“, upita ga novinarka.

„Ne, ali sam siguran da ti imaš!“

Prolazeći pored njih, novinar RAI poljubi Marini ruku, pa se izgubi. „Ko je to?“

„Jedna budala“, odgovori Marina.

„U svakom slučaju, budala kojoj se sviđaš.“

„Pa lepo sam ti rekla. Idemo li?“

„Uzećemo dokumenta na ulazu i brišemo odavde.“

Držeći se podruku, oni izađoše iz velike sale u kojoj je održana konferencija i krenuše kroz hodnik koji je vodio ka izlazu iz zgrade.

„Kakvi su ti planovi?“, upita Marina pokazujući novinarsku karticu pripadniku obezbeđenja.

„Čekam vesti iz redakcije. Već tri nedelje radim nezanimljive stvari, kao što je ova danas, nadajući se sve vreme da ću dobiti zeleno svetlo da odem u Somaliju.“

„Baš mi je drago!“

Reporter pruži novinarsku karticu da bi mu pripadnik obezbeđenja vratio ličnu kartu, koju je morao da ostavi na ulazu u Palatu Montečitorio.

„Gospodin Ulman?“, upita agent.

„Da, znam, na kartici ne piše isto prezime kao u pasošu, ali pogledajte fotografiju i ime na novinarskoj kartici, isti su kao u pasošu.“

Pripadnik obezbeđenja uporedi fotografije na kartici i u pasošu, pa ih vrati vlasniku ne postavljajući dodatna pitanja.

„Odakle ti ideja da ne potpisuješ novinske članke svojim pravim prezimenom? Izigravaš zvezdu?“

„Razlog nije tako banalan“, odgovori reporter zagrlivši Marinu oko struka.

Pređoše preko Trga Kolona po vrelom suncu. Mnogobrojni turisti osvežavali su se sladoledom.

„Sreća da nisi promenio i ime.“

„Zašto?“

„Dopada mi se ime Tomas. Osim toga, pristaje ti kao rukavica, izgledaš baš kao neko ko se tako zove.“

„Je li? Imena sad imaju i lice? Baš neobično!“

„Savršeno“, nastavi Marina, „ne bi mogao drugačije da se zoveš. Uopšte ne mogu da te zamislim kao Masima ili Alfreda, pa čak ni kao Karla. Tomas je pravo ime za tebe.“

„Pričaš gluposti. Dakle, kuda ćemo?“

„Zbog ove vrućine i svih ovih ljudi sa sladoledom jede mi se granita.⁸ Hajdemo u *Tacu d'oro*. To je na Panteonu, nije daleko odavde.“

Tomas se zaustavi pored stuba Antonina, otvori torbu, odabra aparat i odgovarajući objektiv, kleknu i snimi Marinu kako posmatra bareljef izvajan u slavu Marka Aurelija.

„To nije snimak koji je napravilo još pedeset tipova?“, upita ga ona kroz smeh.

„Nisam znao da imaš toliko obožavalaca“, nasmeši se Tomas, pa ponovo škljocnu, ovoga puta da bi je snimio u krupnom planu.

„Mislila sam na stub! Ti mene fotografišeš?“

„Stub liči na Stub pobeđe u Berlinu, ali ti si jedinstvena.“

„Kao što sam rekla, sreća tvoja da imaš lepu facu. Nisi nikakav zavodnik, Tomase, u Italiji ne bi imao nikakve šanse. Hajde, dođi, ovde je prevruće.“

Marina uhvati Tomasa za ruku i stub Antonina ostade iza njih.

* * *

Džulija pređe pogledom od vrha do podnožja Stuba Pobeđe uperenog u nebo iznad Berlina. Entoni, koji je sedeo na njegovom postolju, slegnu ramenima.

„Nismo mogli da uspemo iz prve“, reče uzdahnuvši. „Priznaćeš da bi to bila zastrašujuća slučajnost da je onaj tip u baru bio tvoj Tomas.“

„Znam, prevarila sam se, to je sve.“

„Možda zato što si želela da to bude on.“

„S leđa je imao istu siluetu, istu frizuru, na sličan način je okretao stranice novina, od kraja.“

„Zašto je vlasnik napravio onakav izraz lica kad si ga pitala da li ga se

seća? Bio je prilično predusretljiv kad si ga podsetila na lepe uspomene.“

„U svakom slučaju, ljubazno od njega što mi je rekao da se nisam promenila, nisam mogla ni da zamislim da će me prepoznati.“

„Pa ko bi tebe, ćero, mogao da zaboravi?“

Džulija ga saučesnički munu laktom.

„Siguran sam da nas je slagao i da se odlično seća tvog Tomasa. U trenutku kad si izgovorila njegovo ime, lice mu se sledilo.“

„Prestani da govoriš 'moj Tomas'. Ne znam više ni šta mi ovde radimo, ni čemu sve ovo.“

„Došli smo ovamo da bih se uverio da sam dobro uradio kad sam umro prošle nedelje!“

„Prestani više s tim! Ako misliš da ću ostaviti Adama da bih jurila za duhom, silno se varaš!“

„Mala moja, iako se izlažem opasnosti da te naljutim još više, moram ti reći da sam ja jedini duh u tvom životu. Ti si mi to jasno stavila do znanja i nećeš mi sada oduzeti tu povlasticu!“

„Uopšte nisi duhovit...“

„Nisam duhovit i prekidaš me čim zinem da nešto kažem... Dobro, nisam smešan i ne želiš da čuješ šta ti govorim, ali sudeći po tome kako si reagovala u kafeu kad si pomislila da si prepoznala Tomasa, ne bih voleo da sam na Adamovom mestu. A sad mi reci da nisam u pravu!“

„Nisi u pravu!“

„Pa dobro, ostaću veran toj navici!“, reče Entoni prekrstivši ruke.

Džulija se nasmeši. „Šta sam sad opet uradio?“

„Ništa“, odvrati Džulija. „Ah, molim te!“

„Ipak si ti malčice staromodan, nisam to znala.“

„Ne vređaj me, molim te!“, odvrati Entoni ustajući. „Hajde, dođi, vodim te na ručak. Već je tri, a od jutros nisi ništa jela.“

* * *

Na putu do kancelarije Adam svrati u prodavnicu pića. Prodavac mu predloži kalifornijsko vino: odlična marka, možda sa malo većim procentom alkohola. Adamu se predlog dopao, ali on traži nešto prefinjenije, kakva je i osoba kojoj je boca namenjena. Shvativši šta kupac želi, prodavac ode u sobu iza radnje, odakle se vrati sa specijalnim bordoom. Jedno tako retko vino ne može da pripada istoj kategoriji cena, ali zar savršenstvo uopšte ima cenu? Nije li mu Džulija rekla da njen najbolji prijatelj ne može da odoli dobrom vinu i da Stenli ne zna kad treba da se zaustavi ako je ono izuzetno? Valjda će dve boce biti dovoljne

da ga napije, a onda će mu konačno, hteo – ne hteo, priznati gde je Džulija.

* * *

„Krenimo iz početka“, reče Entoni dok su sedeli na terasi prodavnice sendviča. „Pokušali smo u sindikatu, nema ga ni na jednom spisku. Ti si ubeđena da se i dalje bavi novinarstvom, neka ti bude, oslonimo se na tvoj instinkt, iako sve ukazuje na suprotno. Vratili smo se tamo gde je stanovao, zgrada je srušena. To bi se, u najmanju ruku, moglo nazvati brisanjem prošlosti. Počinjem da se pitam nije li tako nešto priželjkivao.“

„Shvatila sam poruku. Ali šta tačno hoćeš da kažeš? Tomas je srušio sve mostove koji su ga vezivali za vreme kad smo bili zajedno. Šta mi onda radimo ovde? Ako stvarno tako misliš, hajdemo kući!“, planu Džulija.

Ona htede da vrati kapučino koji joj je konobar upravo doneo, ali mu Entoni dade znak da ga stavi na sto.

„Znam, ne voliš kafu, ali kad se ovako pripremi, izvrsnog je ukusa.“

„Šta ti smeta što više volim čaj?“

„Ne smeta mi, samo bih voleo da se malo potruđiš, ne tražim bogzna šta od tebe!“

Džulija otpi gutljaj i napravi grimasu.

„Ne moraš da se prenemažeš, shvatio sam, ali, kao što sam ti rekao, jednom ćeš prevazići gorčinu koja te sprečava da uživaš u ukusu. Osim toga, ako misliš da je tvoj prijatelj pokušao da izbriše sve što ga podseća na vašu vezu, pridaješ sebi preveliki značaj. Možda je raskinuo sa svojom, a ne sa vašom prošlošću. Mislim da nisi svesna sa kakvim se sve teškoćama suočio kad je hteo da se prilagodi svetu u kome su običaji bili potpuno drugačiji nego u onom koji je on poznao, sistemu u kome se slobode stiču osporavanjem vrednosti iz njegovog detinjstva.“

„Sad staješ u njegovu odbranu?“

„Samo budale nikad ne menjaju mišljenje. Aerodrom je na pola sata vožnje odavde, možemo da svratimo u hotel, uzmemo stvari i uhvatimo poslednji let. Noćas ćeš spavati u svom prelepom njujorškom stanu. Znam da se ponavljam, ali samo budale nikad ne menjaju mišljenje, bilo bi dobro da razmisliš o tome pre nego što bude prekasno! Hoćeš li da se vratimo ili da nastavimo potragu?“

Džulija ustade, iskapi kapučino ne namrštivši se, obrisa usta nadlanicom i spusti šolju tako da je lupila o sto.

„Dakle, Šerloče, imaš li neki novi trag?“

Entoni stavi nekoliko novčanica na tanjirić, pa takođe ustade.

„Zar mi nisi svojevremeno pominjala nekog Tomasovog bliskog prijatelja koji se družio s vama?“

„Knapa? To mu je bio najbolji prijatelj, ali se ne sećam da sam ti pričala o njemu.“

„Možda imam bolju memoriju. Čime se taj Knap bavio u to vreme? Zar nije bio novinar?“

„Da, bio je!“

„Pa zar ne misliš da je trebalo da pomenemo njegovo ime kad su nam jutros omogućili pristup spisku novinara?“

„To mi nije palo na pamet...“

„Vidiš, upravo sam ti to rekao: zaglupljuješ! Hajdemo!“

„Vraćamo se u sindikat?“

„To bi bilo glupo!“, reče Entoni prevrnuvši očima. „Mislím da nas ne bi lepo primili.“

„Pa kuda onda idemo?“

„Zar čovek mojih godina treba da otkriva čuda interneta mladoj ženi koja po čitav dan sedi zalepljena za kompjuterski monitor? Strašno! Potražimo neki sajber kafe u blizini i veži, molim te, kosu, ne vidi ti se više lice po ovom vetru.“

* * *

Marina je insistirala da časti Tomasa. Na kraju krajeva, na njenoj su teritoriji, kad ona dođe kod njega u Berlin, uvek će on plaćati. Tomas joj je dozvolio da plati dve ajs-kafe.

„Radiš danas?“, upita on.

„Vidiš koliko je sati, skoro će večer. Osim toga, ti si moj posao. Ako nema fotografija, nema ni članka!“

„Pa šta bi onda volela da radiš?“

„Šetaću se dok se ne smrkne, temperatura je konačno prijatna, u starom smo gradu, iskoristimo to.“

„Moram da pozovem Knapa pre nego što ode iz redakcije.“

Marina pređe rukom preko Tomasovog obraza.

„Znam da si spreman na sve samo da me što pre ostaviš, ali strpi se malo, otići ćeš u Somaliju. Knapu si tamo potreban, sto puta si mi to objasnio. Znam već napamet. Cilja na mesto urednika redakcije, ti si mi najbolji reporter i ono što ti radiš od ključnog je značaja za njegovo unapređenje. Pusti ga da pripremi teren.“

„Pobogu, već tri nedelje priprema teren!“

„Predostrožniji je zato što si ti u pitanju? Pa šta onda? Ne možeš da ga

kriviš zato što ti je ujedno i prijatelj! Hajde, vodi me u šetnju.“

„Da nisi možda zamenila uloge?“

„Jesam, ali obožavam to da radim kad sam s tobom!“

„Podsmevaš mi se?“

„Naravno!“, odvrati mu Marina prsnuvši u smeh, pa ga povede ka stepenicama na Španskom trgu pokazujući mu prstom dve kupole crkve Trinita del Monti.

„Postoji li lepše mesto od ovog?“, upita Marina.

„Berlin!“, odgovori Tomas bez oklevanja.

„Ni slučajno! Ako prestaneš da lupetaš, vodim te odmah u kafe *Greko*. Naručićeš kapučino, pa ćeš mi reći da li je i u Berlinu isto tako dobar!“

* * *

Očiju prikovanih za kompjuter, Entoni je pokušavao da dešifruje podatke koji su se pojavljivali na monitoru.

„Mislila sam da tečno govoriš nemački“, reče Džulija.

„Govorim, ali ne čitam i ne pišem, to nije potpuno isto. Osim toga, nije jezik problem, nego se nimalo ne razumem u ove mašine.“

„Pomeri se!“, naredi mu Džulija i sede za tastaturu.

Ona brzo nešto otkuca i na ekranu se pojavi logo pretraživača. Onda u naznačenom polju napisa *Knapp*, pa naglo prestade da kuca.

„Šta je bilo?“

„Ne sećam se više prezimena. Ruku na srce, ne znam čak ni da li mu je Knap ime ili prezime. Uvek smo ga tako zvali.“

„Pomeri se!“, reče sad Entoni i pored *Knapp* otkuca „novinar“. Istog trena pojavi se spisak sa jedanaest imena: sedmorica muškaraca i četiri žene koji se prezivaju Knap i bave istim poslom.

„Evo ga!“, uzviknu Entoni pokazavši ime u trećem redu. „Jirgen Knap!“

„Zašto baš on?“

„Zato što *Chef redakteur* verovatno znači glavni urednik.“

„Tako je!“

„Ako se dobro sećam šta si mi pričala o tom momku, pretpostavljam da je bio dovoljno pametan da napravi karijeru do četrdesete godine. U protivnom, verovatno je promenio posao, kao onaj tvoj Tomas. Ne roguši se, nego mi čestitaj na oštroumnosti.“

„Ne sećam se da sam ti pominjala Knapa, a pogotovo da sam ti rekla nešto na osnovu čega si uspeo da napraviš njegov psihološki profil“, odvrati zapanjeno Džulija.

„Zar stvarno želiš da razgovaramo o tačnosti tvojih uspomena? Hoćeš li

da me podsetiš na kom se kraju ulice nalazi kafe u kome si doživela tolike predivne trenutke? Taj tvoj Knap radi u *Tagesšpiglu*, u spoljnopolitičkoj redakciji. Hoćeš da odemo tamo ili bi radije ostala ovde i ćaskala sa mnom?“

* * *

Budući da je bio kraj radnog vremena, dugo im je trebalo da stignu sa jednog na drugi kraj Berlina: vladala je velika gužva zbog zastoja u saobraćaju. Taksi ih je ostavio ispred Brandenburške kapije. Pošto su se izborili sa saobraćajem, morali su da se probiju kroz gustu gomilu Berlinaca koji su se vraćali s posla i rojeve turista koji su obilazili znamenitosti. Američki predsednik je svojevremeno sa tog mesta pozvao sovjetskog kolegu da uspostave mir u svetu i sruše betonsku granicu koja se tada uzdizala iza stubova velikog slavoluka. I, za promenu, dvojica šefova država su saslušala jedan drugog i dogovorila se da ponovo ujedine Istok i Zapad.

Džulija ubrza korak, Entoni ju je s teškom mukom pratio. Više puta ju je pozvao, ubeđen da ju je izgubio, ali bi na kraju uvek primetio njenu siluetu u gužvi koja je preplavila Pariski trg.

Čekala ga je na ulazu u zgradu. Zajedno su otišli na recepciju. Entoni je tražio da vidi Jirgena Knapa. Recepcionarka je razgovarala telefonom. Ona nakratko prekinu razgovor i upita ih imaju li zakazan sastanak.

„Ne, ali sam siguran da će biti oduševljen što smo došli“, reče Entoni.

„Koga da najavim?“, upita recepcionarka dok se divila marami kojom je žena nalakćena na njen pult vezala kosu. „Džuliju Volš“, odgovori ova.

Jirgen Knap je sedeo za stolom na drugom spratu. On zamoli sagovornicu da mu ponovi ime koje je upravo izgovorila, a onda joj reče da ne prekida vezu, pa prekri slušalicu dlanom i priđe staklenom zidu.

Odatle je imao pogled iz ptičje perspektive na predvorje, a pre svega na recepciju. Nije bilo nikakve sumnje da je tu ženu koja je odvezala maramu da bi prošla rukom kroz kosu – doduše, tada je imala kraću kosu – tu ženu urođene otmenosti koja se sada šetkala po predvorju, upoznao pre osamnaest godina.

On ponovo prinese slušalicu uvu.

„Recite da nisam tu, da sam ove nedelje na putu i da se vraćam tek krajem meseca. I, molim vas, budite uverljivi!“

„Dobro“, odgovori recepcionarka, pazeći da ne izgovori sagovornikovo ime. „Traži vas jedan dopisnik, da vam prebacim vezu?“

„Ko to?“

„Nisam stigla da ga pitam.“

„Prebacite mi vezu.“

Recepcionarka spusti slušalicu i savršeno odigra ulogu.

* * *

„Jirgene?“

„Ko je to?“

„Tomas. Zar mi više ne prepoznaješ glas?“

„Prepoznajem, naravno, nešto sam se zamislio.“

„Čekam već najmanje pet minuta, zovem te iz inostranstva! Jesi li to razgovarao sa ministrom kad sam morao toliko da čekam?“

„Ma ne, izvini, nije bilo ništa važno. Imam dobru vest za tebe, hteo sam večeras da ti je saopštim, dobio sam zeleno svetlo, krećeš za Somaliju.“

„Super“, uzviknu Tomas, „svratiću u Berlin, pa jurim dole.“

„Nema potrebe, ostani u Rimu, kupio sam ti elektronsku avionsku kartu, a sva potrebna dokumenta poslaćemo ti ekspres poštom, dobićeš ih ujutru.“

„Jesi li siguran da ne treba da dođem kod tebe u redakciju?“

„Ne treba, veruj mi, dovoljno dugo smo čekali te dozvole, nemaš više ni dana za gubljenje. Avion za Afriku poleće kasno po podne sa *Fjumičina*, pozvaću te sutra ujutru da ti kažem sve detalje.“

„Jesi li dobro?“, upita ga Tomas. „Glas ti je čudan...“

„Sve je u najboljem redu. Znaš ti mene, jedino mi je žao što ne možemo zajedno da proslavimo tvoj odlazak.“

„Ne znam kako da ti zahvalim, Jirgene. Sebi ću odande doneti Pulicerovu nagradu, a tebi mesto urednika spoljnopolitičke redakcije!“

Tomas spusti slušalicu. Knap isprati pogledom Džuliju i čoveka koji je bio s njom dok su prolazili kroz predvorje i izlazili iz zgrade *Tagesšpigla*.

Onda se vrati za sto i spusti slušalicu.

17.

Tomas priđe Marini, koja ga je čekala na vrhu velikih stepenica na Španskom trgu, prepunom ljudi.

„I? Razgovarao si s njim?“, upita ga Marina.

„Hajdemo odavde, ima previše sveta, gušim se. Razgledaćemo malo izloge i ako pronađemo prodavnicu u kojoj si videla onu šarenu maramu, dobićeš je na poklon od mene.“

Marina povuče naočare za sunce na vrh nosa i ustade ništa ne rekavši.

„Prodavnica nije na toj strani“, viknu Tomas prijateljici koja je žurnim korakom silazila ka fontani.

„Ne, ona je na suprotnoj strani. Uostalom, ne treba mi ta tvoja marama!“

Tomas potrča za njom. Sustiže je u podnožju stepenica.

„Još koliko juče želela si da je imaš!“

„Lepo si rekao: to je bilo juče, a danas je više ne želim! Žene su takve, lako se predomisle, a vi muškarci, vi ste budale.“

„Šta ti je?“, upita je Tomas.

„Ako stvarno hoćeš nešto da mi pokloniš, treba sam da odabereš poklon, lepo ga upakuješ i sakriješ da bi me iznenadio, pošto bi to bilo iznenađenje. To se zove pažnja, Tomase, to je nešto retko, nešto što žene izuzetno cene. I mogu da te umirim: to ne znači da ćemo vam nabiti burmu na prst.“

„Izvini, hteo sam da te obradujem.“

„E pa dobro, postigao si upravo suprotno. Ne želim da dobijem poklon zato da bih ti oprostila.“

„Ali ne treba ništa da mi oprostiš!“

„Je li? Čovek bi pomislio da si Pinokio, toliko ti je porastao nos! Dođi, bolje da proslavimo tvoj odlazak nego što se svađamo. Knap ti je to rekao preko telefona, zar ne? Potrudi se da me večeras izvedeš u neki dobar restoran.“

Marina produži ne čekajući Tomasa.

* * *

Džulija otvori vrata taksija i Entoni se zaputi ka rotirajućim vratima na ulazu u njihov hotel.

„Sigurno postoji rešenje. Taj tvoj Tomas nije mogao da ispari. Mora negde da bude i mi ćemo ga pronaći, samo moramo da budemo strpljivi.“

„U naredna dvadeset četiri sata? Imamo još samo sutrašnji dan, u subotu letimo nazad. Nisi valjda zaboravio?“

„Samo je moje vreme prošlo, Džulija, ti imaš pred sobom ceo život. Ako hoćeš uspešno da okončaš ovu pustolovinu, vratićeš se ovamo, ako treba i sama, ali ćeš se vratiti. Bar nam je ovo putovanje omogućilo da se pomirimo sa ovim gradom. I to je već dovoljno.“

„I zato si me dovukao čak ovamo? Da bi umirio savest?“

„Slobodno misli tako ako hoćeš. Neću te terati da mi oprostiš zbog onoga što bih možda ponovo uradio u istim okolnostima. Ali potrudimo se oboje bar jednom da se ne svađamo. Za jedan dan svašta može da se desi, veruj mi.“

Džulija skrenu pogled. Njena ruka okrznu Entonijevu; on se malo kolebao, ali na kraju odustade: prođe kroz predvorje i stade kod lifta.

„Bojim se da večeras neću moći da ti pravim društvo“, reče ćerci. „Nemoj da se ljutiš, ali umoran sam. Bolje da štedim baterije za sutra. Nikada nisam pomislio da ta rečenica može da se shvati u bukvalnom smislu.“

„Odmori se. I ja sam iscrpljena, večeraću u sobi. Naći ćemo se ujutru, ako hoćeš, doći ću u tvoju sobu da zajedno doručkujemo.“

„Dobro“, reče Entoni nasmešivši se.

Lift ih poveze naviše. Džulija izađe prva. Kad su se vrata zatvorila, ona mahnu ocu, ali ostade još malo na odmorištu: posmatrala je crvene brojke koje su se smenjivale na brojčaniku iznad njene glave.

Čim je ušla u sobu, ona napravi toplu kupku, uli u nju sadržaj dve bočice sa esencijalnim uljima ostavljene na rubu kade i ode do telefona da naruči činiju žitarica i porciju voća. Usput uključi plazma televizor na zidu, ostavi odeću na krevetu, preko puta ekrana, pa se vrati u kupatilo.

* * *

Knap se dugo posmatrao u ogledalu. Onda popravi čvor na kravati, još jednom baci pogled na svoj lik u ogledalu, pa izađe iz toaleta. Tačno u osam ministar kulture će otvoriti izložbu u Palati fotografije organizovanu na njegovu inicijativu. Bio je prezauzet zbog tog projekta, ali je on bio od suštinskog značaja za njegovo napredovanje u karijeri. Ako veče bude uspešno, ako njegove kolege pohvale u sutrašnjim izdanjima plod njegovog truda, ubrzo će sedeti u najvećoj staklenoj kancelariji na ulazu u redakciju. Knap pogleda sat s klatnom u predvorju: ima još petnaest minuta, dovoljno da pređe preko Pariskog trga i sačeka ministra i televizijske kamere u podnožju stepenica, na početku crvenog tepiha.

* * *

Adam zgužva celofan u koji je bio umotan sendvič i nacilja korpu na svetiljci u parku. Pošto je promašio, ustade i ode da podigne mastan celofan. Čim je prišao travnjaku, jedna veverica podiže glavu i uspravi se na zadnje šape.

„Žao mi je, stara moja“, reče Adam, „nemam lešnike u džepu, a Džulija nije ovde. Oboje smo dobili nogu.“

Životinjica ga pogleda klimajući glavom na svaku njegovu reč.

„Ne verujem da veverice vole salamu“, reče bacivši joj parčence šunke koje je virilo između dve kriške hleba.

Glodar odbi poklon i uzvera se uz stablo. Jedna džogerka zastade kraj Adama.

„Razgovarate s vevericama? I ja. Obožavam kad dotrče do mene i mrdaju njušćicom.“

„Znam, ženama su neodoljive, ali one su bliski rođaci pacova“, reče Adam nabusito, pa baci sendvič u korpu i ode s rukama u džepovima.

* * *

Neko pokuca na vrata. Džulija uze rukavicu od lufe i brzo obrisa masku koja joj je prekrivala lice. Izade iz kade i obuče bademantil okačen na čiviluku. Prođe kroz sobu, otvori vrata konobaru i zamoli ga da spusti poslužavnik na krevet. Onda izvadi jednu novčanicu iz torbe i dade je momku zajedno sa potpisanim računom. Čim je otišao, zavuče se pod pokrivač i poče da gricka žitarice. Držeći daljinski upravljač u ruci, menjala je kanale u potrazi za nekim programom koji nije na nemačkom.

Pošto je preletela preko tri španska, jednog švajcarskog i dva francuska kanala, odustala je od ratnih prizora – previše surovih – koji su se prikazivali na SiEnEnu, od emisije o kretanjima na berzi na kanalu Blumberg – to je uopšte nije zanimalo, bila je duduk za matematiku – kviza na italijanskoj televiziji – voditeljka je bila previše vulgarna za njen ukus – i krenu iz početka.

* * *

Dvojica motociklista predvodila su povorku. Knap se podiže na vrhove prstiju. Njegov sused pokuša da stane ispred njega, ali ga on munu laktom i natera da se vrati na svoje mesto: trebalo je da dođe ranije. Crna limuzina se već zaustavljala ispred njega. Telohranitelj otvori vrata i

ministar izađe iz kola; dočeka ga gomila kamera. Knap iskorači i, zajedno sa direktorom izložbe, pozdravi visokog funkcionera, a onda ga isprati preko crvenog tepiha.

* * *

Džulija je zamišljeno preletela pogledom preko jelovnika. U činiji je ostala samo jedna groždica, a u tanjiru dva zrna grožđa. Nije mogla da se odluči: premišljala se između fondana od čokolade, štrudle, palačinki i klub sendviča. Ali onda pažljivo osmotri stomak i bokove, pa zafrljači jelovnik na drugi kraj sobe. Televizijski dnevnik se završavao glamuroznim slikama sa neke mondenske izložbe. Blicevi su sevali dok su poznate ličnosti u svečanoj odeći išle preko crvenog tepiha. Pažnju joj privuče elegantna crvena haljina koju je na sebi imala neka Berlinka, verovatno glumica ili pevačica. Nijedno lice na tom skupu slavnih nije joj bilo poznato. Osim jednog! Ona đipi, oborivši poslužavnik, i zalepi se za televizijski ekran. Bila je sigurna da je prepoznala čoveka koji je upravo ušao u zgradu, smešeći se objektivu koji ga je zumirao. Kamera pređe na stubove Brandenburške kapije. „Skot!“, uzviknu Džulija i otrča u kupatilo.

* * *

Recepcionar joj objasni da se prijem sigurno održava u Brandenburškoj zadužbini. Ta palata je jedna od poslednjih arhitektonskih novina u Berlinu i sa njenog stepeništa se pruža savršen pogled na stubove. Nema sumnje da Džulija govori o izložbi koju je organizovao *Tagesšpigel*. Gospođica Volš uopšte nema razloga da žuri, velika izložba novinskih fotografija traje do godišnjice pada Zida, to jest još pet meseci. Ukoliko želi, on do sutra u podne može da joj nabavi dve ulaznice. Ali Džulija je želela večernju haljinu, i to odmah.

„Još malo pa će devet, gospođice Volš!“

Džulija otvori tašnu i izruči njen sadržaj na pult, pa odvoji dolare, evre, kovanice, čak i dve stare nemačke marke, od kojih se nikada nije odvajala, skinu sat i sve to gurnu spojenim šakama prema recepcionaru, onako kako bi to neki kockar uradio na zelenom stolu.

„Može da bude crvena, ljubičasta ili žuta, sasvim mi je svejedno, ali preklinjem vas, nabavite mi večernju haljinu.“

Recepcionar je preneraženo pogleda podigavši levu obrvu. Profesionalna savest mu nije dozvoljavala da ostavi ćerku gospodina Volša u nezgodnoj situaciji. Smisliće neko rešenje.

„Vratite ovaj haos u tašnu i pođite za mnom“, reče, pa povede Džuliju ka ostavi.

Haljina koju joj je pokazao izgledala je prelepo čak i u polumraku. Pripadala je gošći koja je odsela u apartmanu 1206. Modna kuća ju je isporučila u vreme kad gospođu groficu niko ne sme da uznemirava, objasni recepcionar. Podrazumeva se da na njoj ne sme da bude ni najmanja mrlja i da Džulija, poput Pepeljuge, mora da mu je vrati pre nego što otkuca ponoć.

On je ostavi samu u ostavi, rekavši joj da okači svoje stvari na vešalicu.

Džulija se skinu i pažljivo obuče taj nežni komad odeće. Pošto nije bilo ogledala, potraži svoj odraz na metalnom čiviluku, ali je njen lik na valjkastoj površini bio izobličen. Ona raspusti kosu, našminka se naslepo, ostavi tašnu pored pantalona i džempera i krenu kroz mračni hodnik ka predvorju.

Recepcionar joj mahnu da mu priđe. Džulija ga poslušala bez pogovora. Ogledalo je prekrivalo zid iza njega, ali kad je Džulija htela da proveri kako izgleda, on stade ispred nje kako bi je onemogućio u tome.

„Ne, ne, ne!“, reče dok je Džulija pokušavala da se vidi u ogledalu.

„Ako gospođica dozvoljava...“, dodade, pa izvadi papirnu maramicu iz fioke i obrisala ruž koji joj je prešao preko ruba usana.

„Sad možete da se divite sebi!“, zaključila sklonivši se.

Džulija nikada nije videla nešto tako divno kao što je bila ta haljina. Bila je mnogo lepša od svih onih o kojima je maštala ispred izloga najpoznatijih modnih kreatora.

„Ne znam kako da vam zahvalim!“, promrmlja zapanjeno.

„Činite čast njenom kreatoru, ubeđen sam da vam stoji stoput bolje nego grofici“, prošaputa on. „Naručio sam vam kola, sačekaće vas i vratiti u hotel.“

„Mogla sam da uzmem taksi.“

„U takvoj haljini? Mora da se šalite! Smatrajte ih svojim kočijama i mojim osiguranjem. Pepeljuga, sećate se? Lepo se provedite, gospođice Volš“, reče recepcionar dok ju je pratio do limuzine.

Kad je izašla na ulicu, Džulija se podiže na vrhove prstiju i zagrlila ga.

„Gospođice Volš, samo još nešto...“

„Tražite šta god hoćete!“

„Sreća da je haljina duga, i to prilično. Za boga miloga, ne podižite je. Vaše espadrile uopšte ne idu uz nju!“

* * *

Konobar spusti predjelo na sto. Tomas stavi nekoliko komada grilovanog povrća u Marinin tanjir.

„Mogu li da znam zašto nosiš naočare za sunce u restoranu u kome je svetlo toliko prigušeno da nisam uspeo ni jelovnik da pročitam?“

„Zato!“, odvrati Marina.

„Bar sam dobio jasan odgovor“, primeti podrugljivo Tomas. „Zato što ne želim da vidiš pogled.“

„Kakav pogled?“

„ONAJ pogled.“

„Izvini, ali ne razumem o čemu govoriš.“

„Govorim o pogledu koji vi muškarci vidite u našim očima kad nam je lepo s vama.“

„Nisam znao da postoji takav pogled.“

„Ma, hajde, molim te, kao i svi muškarci, i ti umeš da ga prepoznaš!“

„Dobro, ako ti tako kažeš! A zašto ne smem da vidim taj pogled, koji bi mi konačno pokazao da ti je lepo kad si sa mnom?“

„Zato što bi odmah počeo da razmišljaš o tome kako da me najlakše ostaviš.“

„Ma o čemu ti to pričaš?“

„Tomase, većina muškaraca izbegava samoću tako što održava vezu bez vezivanja, tako što priča o ljubavi, ali nikad ne izjavljuje ljubav. Svi se oni boje da će jednom videti TAJ pogled kod žene sa kojom su!“

„Ma kakav to pogled?“

„Onaj koji vas navodi da pomislite kako smo ludo zaljubljene u vas! Šta bismo još htele?! Gluposti, kao što je, recimo, planiranje odmora! Ukratko, planiranje! A ako se na nesreću u vašem prisustvu nasmešimo kad na ulici naiđemo na dečja kolica, totalno smo uprskale!“

„I taj pogled se krije iza tih crnih naočara?“

„Uobraženko! Bole me oči, to je sve! Šta još nećeš da umisliš?“

„Zašto mi sve ovo govoriš, Marina?“

„Kada ćeš mi konačno saopštiti da ideš za Somaliju? Pre nego što pojedеш tiramisu ili posle?“

„Ko kaže da ću naručiti tiramisu?“

„Već dve godine, otkako te poznajem i otkako radimo zajedno, znam kako dišeš.“

Marina povuče naočare na vrh nosa, pa ih pusti da joj padnu u tanjir.

„Dobro, sutra putujem! Ali to sam upravo saznao.“

„Sutra se vraćaš u Berlin?“

„Knap hoće da odavde letim pravo za Mogadiš.“

„Tri meseca čekaš da otputuješ, tri meseca čekaš da ti prijatelj kaže kada

ćeš da kreneš, a onda pucne prstima i ti ga slepo poslušaj!“

„Tako ću uštedeti jedan dan, ionako smo već izgubili dovoljno vremena.“

„Zbog njega si izgubio vreme, ti njemu činiš uslugu. Ti si njemu potreban da bi dobio unapređenje, a on tebi nije potreban da bi dobio nagradu. Koliko si talentovan, mogao bi da je dobiješ i kad bi snimio psa koji zapišava uličnu lampu!“

„Šta hoćeš da kažeš?“

„Dokaži se, Tomase, prestani da bežiš od ljudi koje voliš, suoči se s njima. Najpre sa mnom. Reci mi, na primer, da te gnjavim ovim razgovorom, da smo nas dvoje samo ljubavnici i da ne treba da ti držim pridike, a Knapu reci da ćeš, pre nego što otputuješ u Somaliju, svratiti kući da spakuješ stvari i pozdraviš se s prijateljima! Pogotovo što ne znaš kad ćeš se vratiti.“

„Možda si u pravu.“

Tomas uze mobilni.

„Šta to radiš?“

„Šaljem Knapu poruku da mi rezerviše kartu za subotu, za let iz Berlina.“

„Poverovaću ti kad pritisneš dugme za slanje.“

„Mogu li sada da vidim taj pogled?“

„Možda...“

Limuzina se zaustavi ispred crvenog tepiha. Džulija je morala da se zgrči kako joj se ne bi videle cipele dok je izlazila. Ona krenu uz stepenice, na čijem je vrhu dočeka sevanje bliceva.

„Ja nisam slavna ličnost!“, reče kameramanu, koji nije razumeo engleski. Portir je pogledao Džulijinu prelepu haljinu. Zaslepljen bleskom kamere koja ju je snimala kako ulazi, on proceni da nema potrebe da joj traži pozivnicu.

Sala je bila ogromna. Džulija prelete pogledom preko mase. Šetkajući se tamo-amo s čašom u ruci, gosti su se divili ogromnim fotografijama. Džulija se usiljeno smeškala nepoznatim ljudima koji su je pozdravljali, što je uobičajena pojava na mondenskim događajima. Malo dalje od nje harfistkinja je svirala Mocarta na pozornici. Probijajući se kroz svetinu koja je izgledala kao da igra smešan balet, Džulija je tumarala naokolo u potrazi za svojom žrtvom.

Pogled joj privuče fotografija visoka skoro tri metra. Bila je snimljena u planinama Kandahara ili Tadžikistana, ili možda na pakistanskoj granici. Uniforma vojnika koji je ležao u jarku nije omogućavala da se to utvrdi sa sigurnošću, a dete koje je čučalo kraj njega i koje ga je, čini se, tešilo, ličilo je na svu bosonogu decu na ovom svetu.

Nečija ruka joj se spusti na rame i ona se trgnu.

„Nisi se promenila. Otkud ti ovde? Nisam znao da si na spisku zvanica. Ovo je prijatno iznenađenje. Na proputovanju si kroz naš grad?“, upita je Knap.

„A otkud ti ovde? Mislila sam da si na putu do kraja meseca. Tako su mi bar rekli danas po podne kad sam te tražila na poslu. Nisu ti preneli?“

„Vratio sam se ranije nego što je planirano. Došao sam ovamo pravo sa aerodroma.“

„Loš si lažov, Knape, treba da vežbaš. Znam o čemu govorim, pošto sam ovih dana stekla određeno iskustvo u toj oblasti.“

„Dobro, u pravu si. Ali nije mi bilo ni nakraj pameti da me ti tražiš! Dvadeset godina nisam čuo ništa o tebi.“

„Osamnaest! Poznaješ li još neku Džuliju Volš?“

„Zaboravio sam kako se prezivaš, Džulija. Imena se, naravno, sećam, ali nisam povezao. Sad sam na visokom položaju, mnogi pokušavaju da mi prodaju svoje nezanimljive priče, moram da pazim koga primam.“

„Baš si ljubazan!“

„Zašto si došla u Berlin, Džulija?“

Ona podiže oči na fotografiju na zidu. Potpisao ju je izvesni T. Ulman.

„Tomas je mogao da snimi ovu fotografiju, liči na njega“, reče Džulija tužnim glasom.

„Ali Tomas već godinama ne radi kao novinar! Čak i ne živi više u Nemačkoj. Okrenuo je novi list.“

Džulija stoički izdrža udarac, trudila se da sakrije uzbuđenje. Knap nastavi:

„Živi u inostranstvu.“

„Gde?“

„U Italiji. Sa ženom. Ne čujemo se više tako često. Jednom godišnje, ne češće. I ne svake godine.“

„Posvađali ste se?“

„Ma ne, život je naprosto takav. Učinio sam sve što je bilo u mojoj moći da mu pomognem ne bi li ostvario svoj san, ali kad se vratio iz Avganistana, to nije više bio isti čovek. Ti bi to morala da znaš bolje od mene, zar ne? Odabrao je drugi put.“

„Nisam imala pojma o tome!“, odvrati Džulija stegnuvši vilice.

„Prema onome što sam poslednje čuo, on i njegova žena drže restoran u Rimu. A sada me, molim te, izvini, ali moram da posvetim vreme i ostalim zvanicama. Drago mi je što sam te ponovo video i žao mi je što je to bilo ovako kratko. Uskoro odlaziš?“

„Već ujutru!“, odgovori Džulija.

„Još mi nisi rekla zašto si došla u Berlin. Poslovno putovanje?“

„Doviđenja, Knape.“

Džulija se udalji ne okrećući se. Ubrza korak i čim je prošla kroz velika staklena vrata, potrča preko crvenog tepiha ka automobilu koji ju je čekao.

* * *

Kad se vratila u hotel, Džulija projuri kroz predvorje i uđe na skrivena vrata na ulazu u hodnik koji je vodio do ostave. Skinu haljinu, vrati je na vešalicu i ponovo obuče farmerke i džemper. Tada začu kašljanje iza sebe.

„Izgledate pristojno?“, upita recepcionar koji je prekrpio oči jednom rukom, dok joj je drugom pružio kutiju papirnih maramica.

„Ne!“, zajeca Džulija.

Recepcionar izvadi papirnu maramicu i pruži joj je preko ramena.

„Hvala“, reče ona.

„Kad ste maločas prošli pored mene, učinilo mi se da vam se šminka malo razmazala. Veče nije bilo na visini vaših očekivanja?“

„Najblaže rečeno“, odvrati Džulija useknuvši se.

„Nažalost, ponekad je tako... Kad je nešto neplanirano, uvek postoji opasnost da ne uspe!“

„Ma ništa od svega ovoga nije bilo planirano! Ni ovo putovanje, ni ovaj hotel, ni ovaj grad, ni sve ovo nepotrebno laganje. Živela sam svoj život onako kako sam htela, zašto onda...“

Recepcionar zakorači ka njoj onoliko koliko je trebalo da mu spusti glavu na rame. Nežno ju je lupkao po leđima, pokušavajući da je umiri najbolje što je umeo.

„Ne znam zašto ste se toliko rastužili, ali ako dozvoljavate... treba da podelite svoju tugu s ocem, on bi vas sigurno utešio. Imate sreće što ga još imate kraj sebe, izgleda da ste vrlo bliski. Siguran sam da je on čovek koji ume da sasluša druge.“

„Ma kakvi, kad biste samo znali, uopšte niste u pravu, sve ste pogrešno shvatili. Nas dvoje bliski? On da sluša druge? Sigurno ne pričamo o istom čoveku.“

„Imao sam zadovoljstvo da nekoliko puta služim gospodina Volša, gospođice, i uveravam vas da se uvek ponašao kao džentlmen.“

„Ne postoji veći sebičnjak od njega!“

„Mi stvarno ne govorimo o istom čoveku. Onaj koga ja poznajem oduvek je bio velikodušan. O vama govori kao o svom najvećem uspehu.“

Džulija je ostala bez reči.

„Idite kod oca, siguran sam da će vas saslušati.“

„Moj život ne liči više ni na šta. Uostalom, on sad spava, umoran je.“

„Verovatno se odmorio, upravo sam mu odneo poslužavnik s hranom.“

„Moj otac je naručio da jede?“

„Upravo sam vam to rekao, gospođice.“ Džulija obu espadrile i zahvali recepcionaru poljubivši ga u obraz.

„Mi nikada nismo vodili ovaj razgovor, to se podrazumeva. Mogu li da računam na vas?“, upita recepcionar.

„Nismo se čak ni videli!“, obeća mu Džulija.

„I možemo da vratimo ovu haljinu u navlaku bez straha da je umazana?“

Džulija podiže desnu ruku i nasmeši se recepcionaru, koji joj predloži da se što pre izgubi.

Ona prođe kroz predvorje i uđe u lift. Kabina se zaustavi na šestom spratu. Malo je oklevala, a onda pritisnu dugme za poslednji sprat.

U hodniku se čuo zvuk televizora. Džulija pokuca na vrata i otac joj odmah otvori.

„Prelepo si izgledala u onoj haljini“, reče on i ponovo leže na krevet.

Džulija baci pogled na ekran: snimci sa prijema prikazani su u večernjim vestima.

„Neko ko je tako izgledao nije mogao da prođe nezapaženo. Nikad te nisam video tako elegantnu, ali to samo potvrđuje ono što mislim: krajnje je vreme da baciš one pocepane farmerke koje ne priliče nekome tvojih godina. Da si me obavestila o svojim planovima, pošao bih s tobom. Bio bih izuzetno ponosan dok bismo išli ruku pod ruku.“

„Nisam imala nikakve planove, gledala sam isti program kao ti, Knap se pojavio na crvenom tepihu, pa sam otišla tamo.“

„Zanimljivo!“, reče Entoni ustajući. „Za nekoga ko tvrdi da će biti odsutan do kraja meseca... Ili nas je slagao ili poseduje dar da bude na dva mesta istovremeno. Ne treba ni da te pitam kako je protekao vaš susret? Izgleda da si užasno raspoložena.“

„Bila sam u pravu, Tomas se oženio. I ti si bio u pravu, nije više novinar...“, objasni mu Džulija i skljoka se u naslonjač. Pogleda poslužavnik na niskom stolu ispred sebe.

„Naručio si večeru?“

„Za tebe.“

„Znao si da ću pokucati na tvoja vrata?“

„Znam više nego što ti misliš. Pošto znam koliko voliš mondenske događaje, kad sam te video na tom prijemu, odmah sam pomislio da se nešto desilo. Pomislio sam da se Tomas ponovo pojavio i da si zato

odjurila tamo usred noći. To mi je palo na pamet kad me je recepcionar pozvao da pita sme li da ti iznajmi limuzinu. Tražio sam da spreme nešto slatko za slučaj da večer ne prođe onako kako si planirala. Podigni zvono, to su samo palačinke, one ne mogu da zamene ljubav, ali u kombinaciji sa javorovim sirupom, koji je u toj teglici, mogu da ublaže tugu.“

* * *

I grofica u susednom apartmanu gledala je dnevnik na televiziji. Ona zamoli muža da je sutra podseti da pozove svog prijatelja Karla kako bi mu čestitala. Moraće ipak da mu skrene pažnju da haljina koju sledeći put bude kreirao za nju treba da bude unikat: ne sme da je vidi na nekoj mladoj ženi, koja je, pritom, bolje građena od nje. Karl će sigurno shvatiti zašto mu je vraća. Iako je prelepa, više joj nije stalo do nje!

* * *

Džulija potanko opisa ocu šta se te večeri desilo: nepromišljeni odlazak na taj prokleti prijem, razgovor s Knapom i tužan povratak u hotel. Nije mogla da shvati zašto se toliko uzbudila. Razlog nije bio taj što je saznala da Tomas ima svoj život, pretpostavljala je to od samog početka, kako je i moglo da bude drugačije? Nije znala zašto, ali najviše ju je bolelo to što je saznala da je odustao od novinarstva. Entoni ju je saslušao ne prekidajući je, ništa ne komentarišući. Kad je progutala poslednji zalogaj palačinke, zahvali ocu na iznenađenju zbog koga se ugojila jedan kilogram, a pritom joj nije pomoglo da sredi misli. Nema potrebe da se zadržavaju u Berlinu. Bez obzira na predznake, nema više šta tu da traži, sad mora malo da sredi svoj život. Spakovaće se pre nego što legne, ujutru mogu da uhvate avion. Sad ona ima osećaj već viđenog, dodade pre nego što je izašla. Da upotrebi pravu reč: osećaj da je već videla isuviše.

U hodniku se izu i siđe u svoju sobu pomoćnim stepenicama.

Čim je Džulija otišla, Entoni podiže slušalicu. U San Francisku je bilo četiri po podne. Njegov sagovornik se javi čim je telefon zazvonio.

„Pilgez na telefonu!“

„Smetam ti? Ovde Entoni.“

„Stari prijatelji nikada ne smetaju. Čemu dugujem zadovoljstvo što se ponovo čujemo posle toliko vremena?“

„Moram da te zamolim za uslugu. Možeš li da sprovedeš malu istragu?“

„Kao da si znao da se dosađujem otkako sam u penziji! Rado ću preuzeti taj slučaj, čak i ako me zoveš da bih ti pronašao izgubljene ključeve!“

„Imaš li još veze u pograničnoj policiji? Poznaješ li nekoga u Odeljenju za vize ko bi mogao da sprovede istragu umesto nas?“

„Nego šta si mislio?! Ja još povlačim konce!“

„E pa onda ih jako povuci, evo o čemu se radi...“

Razgovor dvojice prijatelja trajao je dobrih pola sata. Inspektor Pilgez obeća Antoniju da će mu u najskorije vreme nabaviti tražene informacije.

* * *

U Njujorku je bilo osam uveče. Na pločici okačenoj na vratima antikvarnice pisalo je da će biti zatvorena do ujutru. Stenli je sređivao police biblioteke s kraja XIX veka koja je stigla tog popodneva. Adam kucnu na izlog.

„Kakav gnjavator!“, uzdahnu Stenli i sakri se iza bifea.

„Stenli, to sam ja, Adam! Znam da ste tu!“

Stenli se šćućuri zadržavši dah.

„Imam dve boce šatolafita!“

Stenli polako podiže glavu.

„Berba 1989!“, viknu Adam sa ulice.

Vrata antikvarnice se otvoriše.

„Izvinite, sređivao sam, nisam vas čuo“, reče Stenli i pusti ga unutra.

„Već ste večerali?“

18.

Tomas se protegnu i ustade iz kreveta pazeći da ne probudi Marinu, koja je spavala pored njega. Siđe zavojitim stepenicama i prođe kroz dnevnu sobu na donjem spratu duplekta. S druge strane pulta, stavi šoljicu u aparat za kafu, koji prekri kuhinjskom krpom ne bi li prigušio buku, pa ga uključi. Otvori klizna vrata i izađe na terasu da uživa u prvim sunčevim zracima koji su već milovali rimske krovove. Prišavši ogradi, nagnu se i baci pogled na ulicu ispod sebe. Neki čovek je istovarivao gajbice s povrćem ispred piljare pored kafea, u prizemlju Marinine zgrade.

Snažan miris prepečenog hleba prethodio je bujici psovki na italijanskom. Marina se pojavi u kućnoj haljini, mrzovoljnog izraza lica.

„Dve stvari!“, reče ona. „Kao prvo, izašao si na terasu go-gocijat, a sumnjam da se mojim susedima preko puta dopada takav prizor uz doručak.“

„A drugo?“, upita Tomas ne okrenuvši se.

„Idemo dole na doručak, ovde nema ništa za jelo.“

„Zar sinoć nismo kupili lepinje?“, upita je podrugljivo Tomas.

„Oblači se!“, odgovori mu Marina, pa se vrati unutra.

„U svakom slučaju, dobro jutro“, progundā Tomas.

Starica koja je zalivala biljke mahnu mu rukom sa balkona zgrade na drugoj strani uličice. Tomas joj se nasmeši i uđe u stan.

Još nije bilo ni osam, a već je bilo toplo. Vlasnik restorančića je postavljao stolove. Tomas mu pomože da iznese suncobrane na pločnik. Marina sede za sto i zgrabi kiflu iz korpice s pecivom.

„Nameravaš ceo dan da se duriš?“, upita je Tomas, pa se i sam posluži. „Ljutiš se zato što odlazim?“

„Sad znam šta me je kod tebe privuklo: to što uvek kažeš pravu stvar u pravom trenutku.“

Vlasnik restorančića stavi pred njih dva kapučina koji su se pušili, pogleda u nebo, izrazi nadu da će do kraja dana pasti kiša i polaska Marini da lepo izgleda od ranog jutra. Onda namignu Tomasu, pa se vrati u kuhinju.

„Možemo li da ne kvarimo ovo jutro?“, nastavi Tomas.

„Ma naravno, divna ideja. Pojedi kiflu, pa ćemo da se popnemo gore da me kresneš; onda ćeš ti lepo da se istuširaš dok ja izigravam budalu koja te pakuje. Poljubac na pragu i nestaješ na dva-tri meseca ili zauvek. Oh, ništa ne govori, ma šta da kažeš, biće glupo.“

„Pođi sa mnom!“

„Ja sam dopisnik, a ne reporter.“

„Otputovaćemo zajedno, provešćemo večer u Berlinu, a sutra, kad odletim za Mogadiš, ti ćeš se vratiti u Rim.“

Marina se okrenu i mahnu gazdi da joj donese još jednu kafu.

„U pravu si, mnogo su bolji rastanci na aerodromu, malo patetike ne može da škodi!“

„Ne bi škodilo da se pojaviš u redakciji lista“, dodade Tomas.

„Popij kafu dok je topla!“

„Kad bi prestala da gundaš i pristala, izvadio bih ti kartu.“

* * *

Ispod vrata se pojavi koverat. Entoni napravi grimasu dok se saginjao da ga podigne. Otvori ga i pročita faks adresiran na njega.

„Žao mi je, još nisam ništa uradio, ali ne odustajem. Nadam se da ću uskoro postići neke rezultate.“

Poruka je bila potpisana sa DŽP, inicijalima Džordža Pilgeza.

Entoni Volš sede za pisaći sto i nažvrlja poruku za Džuliju. Pozva recepciju i zamoli da mu iznajme kola sa šoferom. Onda izađe iz apartmana i zaustavi lift na šestom spratu. Bešumnim koracima ode do ćerkine sobe, gurnu joj papirić ispod vrata i odmah se udalji.

„Vozite, molim vas, u Ulicu Karla Libknehta broj 31“, reče šoferu.

Crna limuzina odmah krenu.

* * *

Pošto je na brzinu popila čaj, Džulija zgrabi putnu torbu sa police na čiviluku i stavi je na krevet. Poče da savija stvari, ali na kraju reši da ih samo nagura u torbu. Onda prekinu pripreme za odlazak i priđe prozoru. Sitna kiša je padala na grad. Dole, na ulici, neka limuzina se udaljavala.

* * *

„Donesi mi neseser ako hoćeš da ti spakujem stvari“, viknu Marina iz sobe.

Tomas promoli glavu iz kupatila.

„Znaš dobro da mogu sam da se spakujem.“

„Da, ali loše! Možeš to da uradiš, ali loše, a ja neću biti u Somaliji da te peglam.“

„Zar si me do sada peglala?“, upita Tomas maltene zabrinuto.

„Nisam, ali sam mogla.“

„Jesi li odlučila?“

„Da li da te ostavim sad ili sutra? Stvarno si srećković: zaključila sam da bi za moju karijeru bilo dobro da se pozdravim sa budućim glavnim urednikom. To je dobra vest za tebe, ali nema nikakve veze sa tvojim odlaskom u Berlin. Baš si taličan, moći ćeš da provedeš još jedno veče u mom društvu.“

„Drago mi je zbog toga“, reče Tomas.

„Stvarno?“, upita Marina zatvarajući rajsferšlus na njegovoj putnoj torbi. „Moramo da odemo iz Rima do podneva. Može li još neko danas da koristi kupatilo osim tebe?“

„Mislio sam da sam od nas dvoje ja gundalica.“

„Šta ti ja mogu, s kim si takav si!“

Marina gurnu Tomasa kako bi ušla u kupatilo. Razveza kaiš kućne haljine i povuče ga pod tuš.

* * *

Crni mercedes skrenu i zaustavi se na parkingu ispred niza sivih zgradurina. Antoni zamoli vozača da ga sačeka: nada se da će se vratiti kroz jedan sat.

Pope se stepenicama natkrivenim tremom, uđe u zgradu u kojoj se sada čuvaju arhivi Štazija, priđe recepciji i upita u koju sobu da ode.

Od hodnika kroz koji je prolazio ledila se krv u žilama. U vitrinama s jedne i druge strane bili su izloženi različiti modeli mikrofona, kamera, fotografskih aparata, parnih uređaja za otvaranje pošte i mašina za lepljenje pročitanih, kopiranih i arhiviranih pisama. Sve vrste opreme za svakodnevno špijuniranje jednog celog stanovništva, zatočenika policijske države. Leci, priručnici o propagandi, prislušni uređaji, iz godine u godinu sve savremeniji. Milioni ljudi su špijunirani i osuđeni, život im je upropašćen da bi se osigurala bezbednost apsolutističke države. Zadubljen u misli, Antoni stade ispred fotografije ćelije za ispitivanje.

Znam da nisam bio upravu. Posle pada Zida, proces je bio nepovratan, ali ko je to mogao da predvidi, Džulija? Oni koji su doživeli Praško proleće? Naše demokrate, koje su dozvolile da se posle toga počine toliki zločini i nepravde? I ko danas može da se kladi da se Rusija zauvek oslobodila jučerašnjih despota? Da, bojao sam se, užasno sam se bojao da će diktatura zatvoriti tek odškrinuta vrata slobode i zarobiti te u svoje totalitarističke mengele, bojao sam se da ću biti zauvek odvojen od svoje ćerke, ne zato što je ona tako htela, nego zato što je jedna diktatura to

odlučila umesto nje. Znam da ćeš se uvek ljutiti na mene zbog toga, ali da su stvari krenule naopako, a da nisam došao po tebe, nikada to ne bih sebi oprostio i moram ti priznati da sam, u neku ruku, srećan što sam pogrešio.

„Mogu li da vam pomognem?“, upita ga neki glas u dnu hodnika.

„Tražim arhiv“, promuca Entoni.

„To je ovde, gospodine. Šta mogu da učinim za vas?“

* * *

Nekoliko dana posle pada Zida, naslutivši neminovnu propast režima, zaposleni u političkoj policiji Nemačke Demokratske Republike počeli su da uništavaju sve što je moglo da posluži kao dokaz za njihove postupke. Ali kako brzo pocepati milione dosijea sa ličnim podacima, gomilane tokom skoro četrdeset godina totalitarizma? Obavešteno o tome, stanovništvo već u decembru 1989. zauzima kancelarije državne bezbednosti. Građani su zauzeli prostorije Štazija u svim istočnonemačkim gradovima i tako sprečili uništavanje sto osamdeset kilometara svakojakih izveštaja, dokumenata koji su danas dostupni javnosti.

Entoni zamoli da pogleda dosije izvesnog Tomasa Majera, koji je nekada stanovao na Komenijus placu broj 2 u Istočnom Berlinu.

„Nažalost, gospodine, ne mogu da udovoljim vašem zahtevu“, izvini se nadležni službenik.

„Mislio sam da vam zakon nalaže da olakšate pristup dokumentima?“

„To je tačno, ali taj zakon takođe ima za cilj da zaštiti naše sunarodnike od bilo kakvog ugrožavanja njihove privatnosti koje bi korišćenje ličnih podataka moglo da prouzrokuje“, odgovori službenik, izgovorivši tekst koji je, izgleda, znao napamet.

„Tumačenje tekstova ovde poprima sav svoj značaj. Ako se ne varam, osnovni cilj zakona koji nas obojicu zanima jeste da se svima olakša pristup dokumentima Štazija kako bi se videlo koliko je služba državne bezbednosti uticala na njihovu sudbinu, zar ne?“, nastavi Entoni, ponovivši tekst napisan na ploči na ulazu u zgradu.

„Da, naravno“, priznade službenik, ne shvatajući šta njegov posetilac hoće da kaže.

„Tomas Majer je moj zet“, slaga samouvereno Entoni. „Sad živi u Sjedinjenim Američkim Državama i drago mi je što mogu da vas obavestim da ću uskoro postati deda. Važno je, složićete se, da jednoga dana bude u mogućnosti da razgovara sa svojom decom o svojoj prošlosti.“

Ko to ne bi želeo? Imate li vi decu, gospodine...?“

„Hans Ditrih!“, predstavi se službenik. „Imam dve predivne ćerke, Emu i Anu, od pet i sedam godina.“

„Divno!“, uzviknu Entoni sklopivši ruke, „mora da ste srećni.“

„Obožavam ih!“

„Siroti Tomas! Tragični događaji koji su obeležili njegovu ranu mladost još su previše bolni da bi lično preduzeo ovaj korak. Došao sam izdaleka, u njegovo ime, kako bih mu pružio priliku da se pomiri sa svojom prošlošću i, ko zna, možda jednoga dana smogne snage da ovamo dovede svoju ćerku. Među nama rečeno, znam da ćemo dobiti devojčicu. Nadam se da će doći s njom ovamo, kao što rekoh, u zemlju svojih predaka, i omogućiti joj da se upozna sa svojim korenima. Dragi Hanse“, nastavi Entoni svečanim tonom, „budući deda se obraća ocu dveju lepih devojčica, pomozite mi, pomozite ćerci svog sunarodnika Tomasa Majera. Budite osoba koja će joj jednim velikodušnim postupkom podariti sreću koju joj želimo.“

Tronut, Hans Ditrih nije više znao šta da misli. Dokusuriše ga posetiočeve zamagljene oči. On mu ponudi maramicu. „Rekli ste Tomas Majer?“

„Tako je, upravo on!“, odgovori Entoni.

„Sedite za sto u sali, videću da li imamo nešto o njemu.“

Četvrt sata kasnije, Hans Ditrih spusti metalnu fioku klasera na sto za kojim ga je čekao Entoni Volš.

„Mislim da sam pronašao dosije vašeg zeta“, reče sav ozaren. „Imamo sreću što nije među uništenim dokumentima, rekonstrukcija pocepanih dosijea ni izdaleka nije završena, još čekamo neophodna sredstva.“

Entoni mu srdačno zahvali i odglumi nelagodnost ne bi li mu stavio do znanja kako mu sada treba malo privatnosti da prouči zetovu prošlost. Hans se istog trena izgubi, a Entoni se zadubi u čitanje podebelog dosijea iz 1980. o mladiću nadziranom devet godina. Desetine stranica bile su posvećene raznim događajima i postupcima, Tomasovim poznanicima, navikama, književnom ukusu, detaljnim izveštajima o govorima koje je držao kako privatno tako i javno, njegovim stavovima i privrženosti državnim vrednostima. Njegovim ambicijama, nadama, prvim ljubavnim jadima, prvim iskustvima i razočaranjima... Izgleda da nije zanemareno ništa od onoga što će uticati na formiranje Tomasove ličnosti. Pošto nije tako dobro vladao jezikom, Entoni reši da pozove Hansa Ditriha kako bi mu pomogao da shvati sažetu zabelešku na kraju dosijea, poslednji put dopunjenu 9. oktobra 1989.

Tomas Majer, siročče bez oca i majke, bio je sumnjiv student. Njegov

najbolji prijatelj i sused, sa kojim se družio od malih nogu, uspeo je da pobjegne na Zapad. Dotični Jirgen Knap prešao je granicu, verovatno sakriven ispod zadnjeg sedišta nekih kola, i nikad se nije vratio u NDR. Nije pronađen nijedan dokaz da mu je Tomas Majer pomogao u tome, a naivnost sa kojom je doušniku tajne službe govorio o prijateljevima ukazuje na njegovu nevinost. Tako je agent koji je sastavio dosije saznao za pripreme za bekstvo, ali nažalost prekasno da bi omogućio hapšenje Jirgena Knapa. Tesne veze koje je Tomas održavao sa izdajnikom svoje zemlje i činjenica da nije ranije prijavio prijateljevu nameru da pobjegne sprečavaju nas, međutim, da ga smatramo elementom u koga se mogu polagati nade. S obzirom na činjenice navedene u dosijeu, ne preporučuje se pokretanje postupka protiv njega, ali je jasno da mu ubuduće ne može biti poveren nijedan važan položaj u državnoj službi. U izveštaju se najzad preporučivalo da ostane pod aktivnim nadzorom kako ne bi održavao vezu sa prijateljem ili nekim drugim licem koje živi na Zapadu. Probni period će trajati do njegove tridesete godine i tek će posle toga biti moguća revizija ili zatvaranje dosijea.

* * *

Hans Ditrih je završio čitanje. Zapanjen, on dvaput pročita ime doušnika koji je sastavio dosije kako bi bio siguran da ne greši. Nije mogao da prikrije zbunjenost.

„Ko bi pomislio tako nešto!“, reče Entoni očiju prikovanih za ime u dnu dokumenta. „Baš tužno!“

Hans Ditrih, takođe preneražen, u potpunosti se slagao s njim.

Entoni zahvali domaćinu na dragocenoj pomoći. Pošto mu je jedan detalj privukao pažnju, službenik posle kraćeg dvoumljenja reši da mu otkrije šta je saznao.

„S obzirom na korak koji ste preduzeli, moram vam reći da je vaš zet verovatno i sam upoznat sa tom tužnom činjenicom. Beleška na poleđini njegovog dosijea potvrđuje da ga je lično pregledao.“

Entoni ponovi Ditrihu da mu je neizmerno zahvalan. Doprineće, u okviru svojih skromnih mogućnosti, finansiranju obnove dokumenata, pošto danas još bolje shvata koliko razumevanje sopstvene prošlosti može da pomogne ljudima da razumeju svoju budućnost.

* * *

Kad je izašao na ulicu, Entoni sede na klupu u parkiću pored parkinga kako bi došao k sebi.

Setivši se onoga što mu je Ditrh rekao u poverenju, prevrnu očima i uzviknu:

„Kako mi to nije ranije palo na pamet?!“

Onda ustade i ode do kola. Čim je seo, uze mobilni i okrenu jedan broj u San Francisku.

„Probudio sam te?“

„Ma kakvi, sad je tri ujutru!“

„Izvini, ali mislim da sam saznao važnu informaciju.“ Džordž Pilgez upali lampu pored uzglavlja, otvori fioku noćnog stočića i potraži papir i olovku. „Slušam te!“

„Uveren sam da je naš čovek želeo da se otarasi svog prezimena kako nikad više ne bi morao da ga koristi i kako bi ga što manje podsećali na njega.“

„Zašto?“

„To je duga priča...“

„Imaš li predstavu o njegovom novom identitetu?“

„Ni najmanju!“

„Savršeno, dobro je što si me pozvao usred noći, ova informacija će mi pomoći da znatno odmaknem u istrazi!“, reče podrugljivo Pilgez, pa prekinu vezu.

On ugasi svetlo, prekrsti ruke ispod potiljka i pokuša da zaspi, ali bez uspeha. Pola sata kasnije, žena mu naredi da se baci na posao. Nije važno što još nije svanulo: sve vreme se vrti u krevetu, a ona namerava da spava.

Džordž Pilgez obuče kućni ogrtač i gundajući ode u kuhinju. Za početak spremi sendvič: pošto Natalija nije bila tu da mu održi predavanje o holesterolu, namaza debelim slojem putera dve kriške hleba. Uze sendvič i sede za pisaći sto. Neke službe se nikad ne zatvaraju: on podiže slušalicu i pozva prijatelja u pograničnoj policiji.

„Ako je neko ko je legalno promenio prezime ušao na našu teritoriju, njegovo pravo prezime se nalazi u dokumentima, je l' tako?“

„Čiji je državljanin?“, upita ga sagovornik.

„Nemac je, rođen u NDR.“

„U tom slučaju, morao je da dobije vizu u nekoj od naših konzularnih službi i vrlo je verovatno da negde postoji trag o tome.“

„Imaš li na čemu da pišeš?“, upita Džordž.

„Sedim za tastaturom, stari moj“, odgovori mu prijatelj Rik Brem, službenik u Birou za imigraciju na aerodromu *Džon Fildžerald Kenedi*.

Mercedes se zaputio ka hotelu. Entoni Volš je posmatrao okolinu kroz prozor. Na svetlećoj digitalnoj reklami iznad ulaza u apoteku smenjivali su se datum, vreme i spoljna temperatura. U Berlinu je bilo skoro podne, dvadeset jedan stepen Celzijusa.

„Samo još dva dana“, prošaputa Entoni Volš.

Džulija se šetkala po predvorju; njen prtljag je stajao na podu.

„Uveravam vas, gospođice Volš, da nemam pojma gde vam je otac. Rano jutros je naručio kola, ali nije ništa više rekao, i otada se nije pojavljivao. Pokušao sam da pozovem šofera, ali mu je mobilni isključen.“

Recepcionar pogleda Džulijinu torbu.

„Gospodin Volš nije tražio da promenim rezervaciju za avion i nije me obavestio da danas odlazite. Jeste li sigurni da je tako odlučio?“

„Ja sam tako odlučila! Trebalo je jutros ovde da se nađemo, avion nam poleće u tri. To je poslednji let ako nećemo da propustimo avion iz Pariza za Njujork.“

„Uvek možete da otputujete preko Amsterdama, tako ćete dobiti na vremenu. Biće mi zadovoljstvo da vam to sredim.“

„Onda budite ljubazni da to odmah uradite“, odgovori mu Džulija i krenu da pretražuje džepove, a onda očajno spusti glavu na pult, naočigled zapanjenog recepcionara.

„Neki problem, gospođice?“

„Karte su kod mog oca!“

„Siguran sam da će se on svakog časa vratiti. Ne sekirajte se, ako po svaku cenu morate da budete večeras u Njujorku, imate još malo vremena.“

Entoni Volš izade iz crne limuzine, koja se upravo zaustavila ispred hotela, i prođe kroz rotirajuća vrata.

„Gde si bio?“, upita ga Džulija krenuvši mu u susret. „Živa sam se pojela.“

„Prvi put vidim da se brineš zato što me nema ili zato što je nešto moglo da mi se desi. Kakav divan dan!“

„Brinem se zato što ćemo propustiti let!“

„Kakav let?“

„Sinoć smo se dogovorili da se danas vratimo kući, sećaš li se?“

Recepcionar ih prekinu: pružio je Antoniju pismo koje mu je stiglo faksom. Entoni Volš otvori koverat i krenu da čita, podižući svaki čas pogled na Džuliju.

„Naravno, ali to je bilo juče“, odgovori veselo.

Onda baci pogled na Džulijinu torbu i zamoli nosača da je vrati u njenu sobu.

„Dođi, vodim te na ručak, moramo da razgovaramo.“

„O čemu?“, upita ona zabrinuto.

„O meni! Ma daj, ne mršti se, šalio sam se...“

Seli su na terasu.

* * *

Zvuk budilnika probudi Stenlija iz ružnog sna. Čim je otvorio oči, oseti jezivu glavobolju – posledica vina koje je prethodne večeri teklo u potocima. On ustade i otetura se do kupatila.

Videvši se u ogledalu, zakle se da neće više okusiti ni kap alkohola do kraja meseca, što je, sve u svemu, bilo sasvim razumno, budući da je već bio dvadeset deveti. Ako se izuzme električna bušilica koja mu je tutnjala u slepoočnicama, dan će, po svemu sudeći, biti prilično lep. Predložiće Džuliji da svrati po nju u studio i da se za vreme pauze za ručak prošetaju pored reke. Već sledećeg trena se namršti, setivši se da njegova najbolja prijateljica nije u gradu i da se sinoć nisu čuli. Nije, međutim, mogao da se seti razgovora koji je vodio za vreme te večere bogato zalivene vinom. Tek kasnije, kad je popio veliku šolju čaja, zapitao se nije li mu na kraju ipak izletela reč „Berlin“ dok je bio s Adamom. Kad se istuširao, zapitao se treba li da obavesti Džuliju o toj sumnji koja ga je sve više obuzimala. Možda bi trebalo da je pozove... A možda ipak ne bi!

* * *

„Jednom lažov, uvek lažov!“, uzviknu Entoni pruživši Džuliji jelovnik.

„To se odnosi na mene?“

„Svet se ne vrti oko tebe, draga moja! Mislio sam na tvog prijatelja Knapa!“

Džulija spusti jelovnik na sto i dade znak konobaru, koji je išao ka njima, da ne dolazi.

„O čemu govoriš?“

„O čemu bih mogao da govorim u Berlinu dok sedim u restoranu i ručam sa tobom?“

„Šta si otkrio?“

„Tomas Majer, *alias* Tomas Ulman, reporter *Tagesšpigla*. Mogao bih da se kladim, ne izlažući se opasnosti da izgubim novac, da svakoga dana radi sa onim malim gadom koji nam je svašta napričao.“

„Zašto bi nas Knap lagao?“

„To ćeš morati sama da ga pitaš. Pretpostavljam da ima svoje razloge.“

„Kako si sve to saznao?“

„Imam supermoći! To je jedna od prednosti kad je čovek sveden na mašinu.“

Džulija zbunjeno pogleda oca.

„Što da ne?“, nastavi Entoni. „Ti izmišljaš pametne životinje koje razgovaraju sa decom. Zašto moja ćerka misli da ja ne mogu da imam izuzetne sposobnosti?“

Entoni približi ruku Džulijinoj, ali se predomisli, uze čašu i prinese je usnama.

„To je voda!“, viknu Džulija. Entoni se trže.

„Nisam sigurna da je to dobro za tvoja električna kola“, prošaputa ona, posramivši se zato što je privukla pažnju gostiju za susednim stolom.

Entoni razrogači oči.

„Mislim da si mi upravo spasla život“, reče spustivši čašu. „Figurativno rečeno!“

„Kako si sve to saznao?“, ponovi Džulija.

Entoni je dugo posmatrao ćerku, ali na kraju reši da preskoči svoju jutrošnju posetu arhivu Štazija. Na kraju krajeva, jedino je rezultat njegovog istraživanja bio bitan.

„Sa promenjenim prezimenom mogu da se potpisuju članci, ali ne i da se pređe granica, to je nešto sasvim drugo! Pošto smo pronašli onaj famozni crtež u Montrealu, znači da je on bio tamo, pa sam pretpostavio da je, uz malo sreće, odande mogao da ode u Sjedinjene Američke Države.“

„Pa ti stvarno imaš natprirodne moći.“

„Imam starog prijatelja koji je radio u policiji.“

„Hvala ti“, prošaputa Džulija.

„Šta nameravaš da uradiš?“

„Ne znam ni sama. Toliko sam srećna što je Tomas postao ono o čemu je maštao.“

„Otkud ti znaš o čemu je on maštao?“

„Hteo je da bude reporter.“

„I ti misliš da je to bio njegov jedini san? Zar stvarno veruješ da će onoga dana kad se bude okrenuo da vidi šta je uradio u životu, pogledati album fotografija koje je snimio? Karijera? Grdna mi čuda! Znaš li ti koliko je ljudi u trenucima samoće shvatilo da ih je uspeh kome su se toliko približili zapravo udaljio od porodice, pa čak i od njih samih.“

Džulija pogleda oca i nasluti tugu koja se skrivala iza njegovog osmeha.

„Ponoviću ti pitanje, Džulija. Šta nameravaš da uradiš?“

„Verovatno bi bilo najpametnije da se vratim u Berlin.“

„Kakav lapsus! Rekla si Berlin. Ti živiš u Njujorku.“

„To je bila samo glupa omaška.“

„Čudno, to bi još koliko juče nazvala predznakom.“

„Kao što si i sam upravo rekao, to je bilo juče.“

„Ne zavaravaj se, Džulija, ne živi se od uspomena pomešanih s kajanjem. Da bismo bili srećni, moramo da imamo čvrste oslonce, ma koliko mali oni bili. Sad moraš sama da odlučiš. Mene više nema da bih odlučivao umesto tebe, uostalom, odavno sam prestao to da radim. Samo, čuvaj se samoće, ona je opasno društvo.“

„Ti si upoznao samoću?“

„Ako baš hoćeš da znaš, godinama smo se družili, ali je bilo dovoljno da se setim tebe, pa da je oteram. Može se reći da sam shvatio neke stvari, doduše prekasno. Ipak, ne mogu da se žalim, većina budala kao što sam ja ne osvoji dodatnu igru, makar ona trajala samo nekoliko dana. Reći ću ti još nešto: nedostajala si mi, Džulija, a više ne mogu da vratim izgubljene godine. Glupo sam ih pustio da prolete zato što sam morao da radim, zato što sam mislio da imam obaveze, da treba da odigram određenu ulogu, a ti si bila jedina prava pozornica u mom životu. Ali dosta više o tome, ovo ne liči na nas dvoje, ni na mene, ni na tebe. Rado bih pošao s tobom da izudaram tog Knapa i nateram ga da progovori, ali sam previše umoran. Osim toga, kao što sam ti rekao, to je tvoj život.“

Entoni se nagnu da dohvati novine sa susednog stola. Raširi ih i stade da okreće stranice.

„Mislila sam da ne umeš da čitaš nemački?“, reče Džulija s knedlom u grlu.

„Još si tu?“, odvrati Entoni okrenuvši stranicu.

Džulija savi salvetu, odgurnu stolicu i ustade.

„Javiću ti se čim budem razgovarala s njim“, reče ona udaljavajući se.

„Gle, za večeras najavljuju razvedravanje!“, odvrati Entoni pogledavši kroz prozor restorana.

Ali Džulija je već bila na pločniku. Ona zaustavi taksi. Entoni sklopi novine i uzdahnu.

* * *

Auto se zaustavi ispred terminala na aerodromu Fjumičino. Tomas plati i obiđe oko kola da otvori Marini vrata. Kad je čekirao kartu i prošao kontrolu, on prebaci ranac preko ramena i pogleda na sat. Avion mu

poleće kroz šezdeset minuta. Marina je tumarala ispred izloga; on je uhvati za ruku i povede u bar.

„Šta bi želela da radiš večeras?“, upita je dok je naručivao dve kafe za šankom.

„Da odem kod tebe, odavno se pitam kakav ti je stan.“

„Jedna velika prostorija, sa radnim stolom pored prozora i krevetom preko puta, pored zida.“

„Savršeno mi odgovara, ne treba mi ništa više od toga“, odvrati Marina.

* * *

Džulija uđe u sedište *Tagesšpigla* i priđe recepciji. Tražila je da vidi Jirgena Knapa. Recepcionarka spusti slušalicu.

„Recite mu da ću ga čekati u predvorju dok ne dođe, makar celo popodne provela ovde.“

Naslonjen na stakleni zid lifta koji se polako spuštao u prizemlje, Knap nije odvajao pogled sa svoje posetiteljke. Džulija se šetkala tamo-amo pored vitrina u kojima su bile izložene naslovne stranice dnevnog izdanja *Tagesšpigla*.

Vrata lifta se otvoriše i Knap prođe kroz predvorje.

„Šta mogu da učinim za tebe, Džulija?“

„Za početak bi mogao da mi kažeš zašto si me slagao!“

„Pođi sa mnom, idemo na neko mirnije mesto.“

Knap je povede ka liftu. Ponudi je da sedne pored aparata za kafu, pa krenu da kopa po džepovima u potrazi za sitninom.

„Kafa? Čaj?“, upita je prišavši aparatu. „Ništa!“

„Zašto si došla u Berlin, Džulija?“

„Zar još nisi shvatio?“

„Nismo se videli skoro dvadeset godina, kako mogu da pogodim zašto si došla ovamo?“

„Zbog Tomasa!“

„Priznaćeš da je posle svih ovih godina to, u najmanju ruku, neobično.“

„Gde je on?“

„Već sam ti rekao, u Italiji.“

„Znam, rekao si mi da ima ženu i decu i da je odustao od novinarstva. Ali ta lepa bajka nije istinita ili bar deo nje nije tačan. Promenio je prezime, ali je i dalje reporter.“

„Ako to znaš, zašto onda gubiš vreme ovde?“

„Ukoliko hoćeš da se igramo pitalica, prvo ti odgovori na moje pitanje. Zašto si mi prećutao istinu?“

„Hajde da postavljamo prava pitanja! Jesi li se ikada zapitala da li bi Tomas želeo da te vidi? S kojim pravom se ovako pojavljuješ? Naprosto si zaključila da je kucnuo čas za to? Poželela si to da uradiš? Izronila si iz jednog drugog vremena, ali više nema zida koji treba srušiti, nema revolucije koju treba voditi, nema više ekstaze, oduševljenja, nema više ludila! Ostalo je samo malo razuma, sada smo odrasli ljudi koji se snalaze kako znaju i umeju kako bi napredovali u životu, gradili karijeru. Beži odavde, Džulija, idi iz Berlina, vrati se kući. Već si napravila dovoljno štete.“

„Ne dozvoljavam ti da tako razgovaraš sa mnom“, odvrati Džulija, kojoj su usne drhtale.

„Nemam pravo na to? Nastavimo igru pitalica. Gde si bila kada je Tomas naleteo na minu? Da li si bila na drugom kraju pasarele kad se njegov avion vratio iz Kabula? Jesi li svakog jutra išla s njim na fizikalnu terapiju? Bila si kraj njega da ga tešiš kad je očajavao? I ne pokušavaj da mi odgovoriš, ja znam odgovor, pošto je patio zbog tvog odsustva! Imaš li predstavu koliko je bio nesrećan zbog tebe, koliko je bio usamljen, znaš li ti koliko je to trajalo? Jesi li svesna da je tom idiotu srce bilo toliko slomljeno da je još nalazio načina da te brani dok sam ja činio sve ne bi li te konačno zamrzeo?“

Uzalud su Džuliji tekle suze niz obraze, ništa nije moglo da učutka Knapa.

„Znaš li koliko mu je godina trebalo da okrene stranicu, da te se oslobodi? Nije bilo dela Berlina kojim smo se uveče šetali u kome ga nešto ne bi podsetilo na vas: izlog nekog kafea, klupa u nekom parku, sto u nekom restoranu, obale nekog kanala... Znaš li na koliko je sastanaka uzalud otišao, koliko je žena pokušalo da ga voli, ali su odmah naletele na tvoj miris ili odjek tvojih glupih reči koje su ga zasmejavale?“

Morao sam da saznam sve o tebi, o tvojoj mekoj koži, jutarnjoj mrzovolji, koja je njemu, iz nekog razloga, bila tako ljupka, o tome šta doručkuješ, kako vezuješ kosu, kako se šminkaš, kakvu odeću voliš, na kojoj strani kreveta spavaš... Morao sam hiljadu puta da čujem kompozicije koje si sredom učila na časovima klavira, pošto ih je on, očajan od tuge, i dalje svirao, iz nedelje u nedelju, iz godine u godinu. Morao sam da vidim sve tvoje akvarele i crteže, sve one glupe životinje, koje je on znao po imenu. Koliko sam puta morao da zastanem ispred nekog izloga zato što bi se tebi dopala haljina u njemu, zato što bi ti se svidela neka slika ili buket? Koliko sam se puta zapitao šta si mu to učinila kad mu toliko nedostaješ?

I kad je najzad počeo da se oporavlja, bojao sam se da ćemo naleteti na

neku siluetu nalik tvojoj, na duha zbog koga će se vratiti na početak. Put ka toj drugoj slobodi bio je dug. Pitala si me zašto sam te slagao? Nadam se da sad znaš odgovor.“

„Nikad nisam želela da ga povredim, Knape, nikad“, promuća Džulija briznuvši u plač. Knap joj pruži papirnu salvetu.

„Zašto plačeš? Šta je s tvojim životom, Džulija? Udata si? Možda razvedena? Deca? Dobila si posao u Berlinu?“

„Nema potrebe da budeš zao!“

„Nećeš mi valjda ti pričati o okrutnosti!“

„Ti nemaš pojma...“

„Ali mogu da pogodim! Predomislila si se posle dvadeset godina, je 1' tako? Prekasno je. Pisao ti je kad se vratio iz Kabula, nemoj da mi kažeš da nije, ja sam mu pomogao da pronađe prave reči. Bio sam tu kad se, sav utučen, vraćao sa aerodroma, gde te je čekao svakog poslednjeg dana u mesecu. Ti si tako odlučila, on je to poštovao, nikada se nije ljutio na tebe zbog toga. Jesi li to želela da saznaš? Sad možeš lepo da se vratiš kući.“

„Nisam ništa odlučila, Knape, tek sam prekjuče dobila to Tomasovo pismo.“

* * *

Avion je leteo iznad Alpa. Marina je zaspala glave naslonjene na Tomasovo rame. On spusti poklopac na prozorčetu i zažmuri pokušavajući da odrema. Za jedan sat biće u Berlinu.

* * *

Džulija mu je sve ispričala i Knap je nijednom nije prekinuo. I ona je dugo tugovala za čovekom za koga je mislila da je poginuo. Kad je završila, ona ustade, još jednom se izvini zbog zla koje je nehotice nanela Tomasu, pozdravi se sa Knapom i natera ga da se zakune da mu nikada neće pomenuti njen dolazak u Berlin. Knap ju je posmatrao dok je išla niz dugi hodnik koji je vodio do stepenica. Kad je kročila na prvi stepenik, on je pozva. Džulija se okrenu.

„Ne mogu da ispunim obećanje, ne želim da izgubim najboljeg prijatelja. Tomas je u avionu koji sleće kroz četrdeset pet minuta. Dolazi iz Rima.“

19.

Trideset pet minuta. Toliko je imala vremena da stigne na aerodrom. Sela je u taksi i obećala vozaču da će mu platiti dvostruko ako stignu na vreme. Na drugoj raskrsnici naglo je otvorila vrata i prešla na prednje sedište u trenutku kad se palilo zeleno svetlo.

„Putnici moraju da sede pozadi“, uzviknu vozač.

„Možda, ali ogledalo je napred“, reče ona spustivši štitnik za sunce. „Hajde, *schnell schnell*.“⁹

Ono što je videla nije joj se nimalo dopalo. Naduveni kapci, crvene oči i nos... Čekao je dvadeset godina da bi pao u zagrljaj albino zecu. Dovoljan razlog da se okrene i zbriše. Usled naglog skretanja, prvi pokušaj šminkanja nije uspeo. Džulija nešto progundā, a vozač joj odvrati da mora da se odluči: ili će stići za petnaest minuta, ili će stati pored puta da dovrši molovanje lica!

„Gas!“, viknu ona uzevši ponovo maskaru.

Na putu je bila gužva. Ona zamoli vozača da vozi brže uprkos dugoj koloni. Zbog takvog prekršaja mogao bi da izgubi dozvolu, ali mu Džulija obeća da će, ako ih zaustave, reći da se porađa. Vozač joj skrenu pažnju da nije dovoljno krupna da bi takva laž zvučala verodostojno. Džulija nadu stomak i krenu da ječi, držeći se za krsta. „Dobro je“, reče vozač i pritisnu papučicu gasa.

„Ipak sam se malo ugojila, zar ne?“, primeti Džulija pogledavši zabrinuto stomak.

U šest i dvadeset dva, i pre nego što su se kola potpuno zaustavila, ona izlete na pločnik. Terminal se pružao unedogled.

Džulija upita gde je ulaz za međunarodne dolaske. Stjuard koji je tuda prolazio pokaza joj zapadni kraj zgrade. Sva zadihana posle sumanute jurnjave, ona baci pogled na tablu sa obaveštenjima. Nije bilo nijednog leta iz Rima. Džulija izu cipele i potrča u suprotnom smeru. Na drugom kraju prostorije gomila ljudi čekala je da putnici izađu. Džulija se probi do ograde. Pojavi se prvi talas; klizna vrata su se otvarala i zatvarala kako su putnici izlazili iz dela za istovar prtljaga. Turisti, ljudi na godišnjem odmoru, trgovci, poslovni muškarci i žene... svi su bili prikladno obučeni. Ruke su se podizale, mahale, neki su se bacali jedni drugima u zagrljaj, ljubili, a neki samo rukovali. Ovde se govorio francuski, tamo španski, malo dalje engleski. Četvrti talas je konačno bio italijanski. Dva pogrbljena studenta, nalik kornjačama, išla su držeći se podruku; sveštenik koji je grčevito držao molitvenik podsećao je na svraku; kopilot

i stjuardesa su razmenjivali adrese, njih dvoje su bili žirafe u prethodnom životu; učesnik kongresa, sa glavom sove, istezao je vrat u pokušaju da pronađe svoju grupu; neka devojčica, nalik cvrčku, trčala je majci u naručje; muž medved ponovo je bio sa svojom suprugom... A onda se, iznenada, među stotinama drugih lica, pojavi Tomasov pogled, isti kao pre dvadeset godina.

Nekoliko borica oko očiju, malo izraženija rupica na bradi, neobrijano lice... Ali te oči, meke poput peska, taj pogled zbog koga je lebdela iznad berlinskih krovova, posrtala na mesečini u parku Tirlgarten, bili su isti. Zadržavajući dah, Džulija se podiže na vrhove prstiju, priljubi se uz ogradu i podiže ruku. Tomas okrenu glavu i reče nešto mladoj ženi koja ga je držala oko struka; oni prođuše tik ispred Džulije, čije su se pete upravo spustile na pod. Par izađe iz zgrade i nestade.

* * *

„Hoćeš da prvo svratimo kod mene?“, upita Tomas zatvarajući vrata taksija.

„Kroz samo nekoliko sati otkriću tvoju jazbinu. Bolje da prvo odemo u redakciju. Već je kasno, Knap bi mogao da ode, a važno je za moju karijeru da se vidim s njim, to je izgovor zbog koga sam došla s tobom u Berlin, zar ne?“

„Potsdamerštrase“, reče Tomas vozaču.

Deset vozila iza njih jedna žena je ušla u drugi taksi i zaputila se u svoj hotel.

* * *

Recepcionar obavesti Džuliju da je otac čeka u baru. Zatekla ga je za stolom pored izloga.

„Izgleda da nije sve proteklo kako treba“, reče on ustavši da je dočeka.

Džulija se sruči u naslonjač.

„Recimo da se ništa nije ni desilo. Knap nije sve slagao.“

„Videla si Tomasa?“

„Na aerodromu, doputovao je iz Rima... sa ženom.“

„Razgovarali ste?“

„Nije me video.“

Entoni pozva konobara.

„Hoćeš nešto da popiješ?“

„Hoću da se vratim kući.“

„Imaju burme?“

„Držala ga je oko struka, nisam im tražila venčanicu.“

„Pretpostavljam da je pre samo nekoliko dana i tebe neko držao oko struka. Nisam to mogao da vidim, pošto je to bilo na mojoj sahrani... Doduše, bio sam prisutan... Izvini, ali smešno mi je što to kažem.“

„Ne vidim šta je tu smešno. Trebalo je da se venčamo toga dana. Ovo besmisleno putovanje se sutra završava i verovatno je tako najbolje. Knap je lepo rekao: odakle mi pravo da se ponovo pojavim u njegovom životu?“

„A pravo na još jednu priliku?“

„Za njega, za tebe ili za mene? To je bio sebičan potez osuđen na neuspeh.“

„Šta nameravaš da uradiš?“

„Da se spakujem i legnem.“

„Mislio sam: kad se vratimo...“

„Razmisliću o svemu, pokušati da popravim ono što sam zabrljala, da sve zaboravim i nastavim svoj život. Ovoga puta nemam drugo rešenje.“

„Naravno da imaš, možeš da ideš do kraja kako bi znala na čemu si.“

„Zar ćeš ti da mi držiš predavanje o ljubavi?“

Entoni pažljivo osmotri ćerku, pa privuče svoj naslonjač njenom.

„Sećaš li se šta si, kao dete, radila skoro svake noći pre nego što bi zaspala?“

„Čitala sam ispod pokrivača sa baterijskom lampom.“

„Zašto nisi palila svetlo u sobi?“

„Da bi ti mislio da spavam dok sam ja krišom čitala...“

„I nikad se nisi zapitala da li je tvoja baterijska lampa čarobna?“

„Nisam. Zašto? Zar je trebalo?“

„Da li se ikada ugasila tokom svih tih godina?“

„Nije“, odgovori zbunjeno Džulija.

„A nikad nisi promenila baterije... E, moja Džulija, šta ti znaš o ljubavi, kad si uvek volela samo one koji su ti slali lepu sliku o tebi? Gledaj me u oči i pričaj mi o svom venčanju, planovima za budućnost, zakuni se da ništa, osim ovog nepredviđenog putovanja, ne bi pomutilo tvoju ljubav prema Adamu. I kako možeš da znaš sve o Tomasovim osećanjima, o smeru u kome ide njegov život, iako nisi imala pojma u kom smeru treba da ide tvoj život, samo zato što ga je neka žena držala oko struka? Hoćeš da otvoreno razgovaramo? Onda bih voleo da ti postavim jedno pitanje, a ti mi obećaj da ćeš mi iskreno odgovoriti. Koliko je trajala tvoja najduža veza? Ne govorim o Tomasu, niti o osećanjima o kojima si maštala, nego o stvarnoj vezi koju si doživela. Dve, tri, četiri, možda pet godina? Nije važno, kažu da ljubav traje sedam godina. Hajde, budi iskrena i odgovori

mi. Da li bi mogla bezrezervno da se daješ nekome sedam godina, da daješ celu sebe, bez ustezanja, bez straha, sumnje, iako znaš da će ta osoba, koju voliš najviše na svetu, zaboraviti gotovo sve što ste proživeli zajedno? Da li bi pristala da tvoja pažnja i nežnost budu izbrisane iz njenog sećanja i da priroda, koja se užasava praznine, tu amneziju jednoga dana popuni prigovorima i kajanjem? Da li bi, iako znaš da je to neizbežno, ipak smogla snage da ustaneš usred noći kad je osoba koju voliš žedna ili naprosto ružno sanja? Da li bi joj svakog jutra spremala doručak, trudila se da joj ispuniš vreme, zabaviš je, čitaš joj priče kad joj je dosadno, pevaš pesme, da čak i po mrazu izađeš napolje samo da bi ona bila na svežem vazduhu? I da li bi uveče, ne obraćajući pažnju na umor, sela u podnožje njenog kreveta da joj ublažiš strahove i pričaš o budućnosti koju će neminovno provesti daleko od tebe? Ako je tvoj odgovor na svako od ovih pitanja potvrđan, onda mi oprosti što sam te pogrešno procenio: ti stvarno znaš šta je ljubav.“

„Govoriš o mami?“

„Ne, draga moja, o tebi. Ova ljubav, koju sam ti upravo opisao, to je ljubav oca ili majke prema deci. Koliko smo dana i noći proveli pazeći na vas, vrebajući i najmanju opasnost koja bi mogla da vam zapreti, posmatrajući vas, pomažući vam da odrastete, brišući vam suze, zasmekavajući vas? Koliko smo puta zimi bili u parku, a leti na plaži, koliko smo kilometara prešli, reči ponovili, koliko smo vam vremena posvetili? A ipak... Iz kog doba potiču vaše najstarije uspomene iz detinjstva?

Zamisli koliko vas volimo kad živimo samo za vas, mada znamo da ćete potpuno zaboraviti te prve godine, da će se ono što nismo dobro uradili odraziti na godine posle toga, da će neizbežno doći dan kada ćete otići od nas, ponosni na svoju slobodu.

Prebacuješ mi zato što sam bio odsutan. Znaš li ti koliko je roditeljima teško kad dođe dan da deca odu od njih? Možeš li da osetiš ukus tog rastanka? Reći ću ti šta se tada dešava: stojimo na pragu kao budale i gledamo vas kako odlazite, ubeđujemo sami sebe da treba da se radujemo zbog toga što odlećete iz gnezda, da budemo srećni zbog bezbrižnosti koja vas tera da odete, a nas lišava sopstvenog mesa. Kad se vrata zatvore, moramo sve da učimo iz početka. Treba popuniti prazne prostorije, treba da prestanemo da osluškujemo vaše korake, zaboravimo umirujuće škripanje stepenica kad se kasno vratite kući, posle čega konačno možemo mirno da zaspimo. Sada uzalud pokušavamo da zaspimo, pošto se vi više ne vraćate. Vidiš, Džulija, ipak nijedan otac i nijedna majka ne ističu to kao svoju zaslugu. Zato što je to ljubav i mi nemamo drugog

izbora, pošto vas volimo. Uvek ćeš se ljutiti na mene zato što sam te odvojio od Tomasa, ali ja te sad poslednji put molim da mi oprostiš zato što ti nisam predao ono pismo.“

Entoni podiže ruku i naruči vodu. Kapi znoja rosile su mu čelo: on izvadi maramicu iz džepa.

„Oprosti mi“, ponovi ne spuštajući ruku, „molim te da mi oprostiš, molim te da mi oprostiš, molim te da mi oprostiš.“

„Nije ti dobro?“, zabrinu se Džulija.

„Molim te da mi oprostiš“, ponovi Entoni triput zaredom.

„Tata?“

„Molim te da mi oprostiš, molim te da mi oprostiš...“

On ustade, zatetura se i ponovo sruči u naslonjač.

Džulija pozva konobara da joj pomogne. Entoni joj dade znak da nema potrebe.

„Gde smo?“, upita zbunjeno.

„U Berlinu, u hotelskom baru.“

„Koji je danas dan? Šta ja ovde radim?“

„Prestani!“, preklinjala ga je Džulija uplašeno. „Danas je petak, zajedno smo krenuli na ovaj put. Otišli smo iz Njujorka pre četiri dana da bismo pronašli Tomasa, sećaš li se? I sve to zbog onog glupog crteža koji sam videla na jednom keju u Montrealu. Poklonio si mi ga, želeo si da dođemo ovamo, reci mi da se sećaš. Umoran si, to je sve, treba da štediš baterije. Znam da je to besmisleno, ali ti si mi tako objasnio. Hteo si da razgovaramo o svemu, a razgovarali smo samo o meni. Moraš da se pribereš, ostala su nam još dva dana, samo za nas, da jedno drugom kažemo sve ono što nismo rekli. Hoću da mi pričaš o svemu onome što sam zaboravila, hoću da ponovo čujem priče koje si mi pričao. Onu o avijatičaru izgubljenom na obali Amazona, čiji je avion ostao bez goriva pa je morao da sleti, i o vidri koja mu je pokazala put. Sećam se boje njenog krzna, bila je plava, tu plavu si jedino ti umeo da opišeš, kao da su tvoje reči bile bojice.“

Džulija uhvati oca za mišicu i otprati ga do sobe.

„Loše izgledaš, odspavaj i sutra će ti biti bolje.“

Entoni odbi da legne na krevet. Biće mu dobro i u naslonjaču pored prozora.

„Vidiš“, reče on sedajući, „to je čudno, ali pronalazimo svakojake razloge ne bismo li sprečili sebe da volimo, zato što se plašimo da ćemo patiti, da ćemo jednog dana biti ostavljeni. Volimo, međutim, život, iako znamo da će nas on jednog dana napustiti.“

„Ne govori to...“

„Prestani da zamišljaš sebe u budućnosti, Džulija. Ništa nisi zabrljala i ništa ne treba da popraviš. Postoji samo ono što treba doživeti, a to ne može da se isplanira. Jedino ti mogu reći da to munjevito proleti. Šta radiš sa mnom u ovoj sobi? Idi, idi tragom svojih uspomena. Htela si da razmisliš o svemu, briši onda. Bila si ovde pre dvadeset godina, idi, vrati se u to vreme dok još možeš. I Tomas je danas u ovom gradu. Nije važno da li ćeš ga videti. Udišete isti vazduh. Ti znaš da je on tu, nikada ti neće biti bliže. Izađi, zastani kraj svakog osvetljenog prozora, podigni glavu, zapitaj se šta si osetila kad ti se učinilo da si prepoznala njegovu siluetu iza zavese. Ako misliš da je to on, pozovi ga sa ulice, čuće te, možda će sići, a možda i neće, reći će ti da te voli ili da odeš i da se više ne vraćaš, ali ćeš bar znati na čemu si.“

On zamoli Džuliju da ga ostavi samog. Kad mu je prišla, Entoni se nasmeši.

„Izvini što sam te maločas uplašio u baru, nije trebalo to da uradim“, reče on prepređenog izraza lica.

„Nisi se valjda pretvarao da ti je pozlilo...“

„Zar misliš da mi tvoja majka nije nedostajala kad je počela da se gubi? Nisi je samo ti izgubila. Četiri godine sam živeo kraj nje, a ona nije imala pojma ko sam ja. Idi sad, ovo ti je poslednja noć u Berlinu!“

* * *

Džulija se vrati u svoju sobu i leže na krevet. Televizijski program je bio nezanimljiv, svi časopisi na niskom stolu bili su na nemačkom. Ona ustade i konačno reši da izađe i uživa u prijatnoj večeri. Zašto bi ostala ovde kad može da tumara po gradu i iskoristi te poslednje trenutke u Berlinu. Krenu da kopa po torbi u potrazi za džemperom. Na dnu napipa plavi koverat. Svojevremeno ga je sakrila između stranica knjige iz istorije koja je stajala na polici u njenoj dečjoj sobi. Pogleda rukopis i stavi pismo u džep.

Pre nego što je izašla iz hotela, pope se još jednom na poslednji sprat i pokuca na vrata apartmana u kome se odmarao njen otac.

„Nešto si zaboravila?“, upita je Entoni kad joj je otvorio. Džulija ništa ne odgovori.

„Ne znam kuda ideš, ali i bolje je tako. Ipak, ne zaboravi da ću te sutra u osam čekati u predvorju. Rezervisao sam kola, ne možemo da propustimo avion, treba da me vratiš u Njujork.“

„Misliš da ćemo jednog dana prestati da patimo zbog ljubavi?“, upita ga Džulija sa praga.

„Ako budeš imala sreće, nećeš nikada!“

„Sada ja tebe treba da zamolim za oprostaj. Trebalo je ranije da podelim ovo sa tobom. Upućeno je meni i htela sam da ga zadržim samo za sebe, ali se odnosi i na tebe.“

„Šta to?“

„Poslednje pismo koje mi je mama napisala.“

Ona ga pruži ocu i ponovo krenu ka vratima.

Entoni je posmatrao ćerku kako se udaljava. Onda spusti pogled na koverat koji mu je dala. Odmah je prepoznao rukopis svoje žene. Duboko udahnu i, zabrinut, sede u naslonjač da ga pročita.

Džulija,

Ulaziš u ovu sobu, zrak svetlosti, koji se stvori kad otvoriš vrata, preseca tvoju siluetu. Čujem tvoje korake kako mi se približavaju. Dobro poznajem crte tvog lica, ali ponekad pokušavam da se setim tvog imena, prepoznajem tvoj miris, pošto mi prija. Jedino me taj miris oslobađa brige koja me danima proganja. Ti si sigurno ona devojka koja često dolazi ovamo kad padne večer. To znaci da će uskoro večer, pošto prilaziš mom krevetu. Nežno mi se obraćaš, reči su ti blaže nego reči muškarca koji dolazi ovamo u podne. Verujem i njemu kad mi kaže da me voli, posto imam utisak da mi želi dobro. Njegova nežnost se ogleda u njegovim postupcima.

Ponekad ustane i krene ka onom drugom svetlu, iznad drveća s druge strane prozora; ponekad spusti glavu na prozor i plače, ali ja ne razumem zašto je tužan. Zove me imenom koje ne poznajem, ali koje svaki put prihvatim kao svoje samo da bih mu udovoljila. Osećam da mu je lakše ako mu se nasmešim kada me pozove tim imenom. Smešim mu se i da bih mu zahvalila što me je nahranio.

Sela si pored mene na rub kreveta. Pratim pogledom tvoje tanke prste koji mi miluju čelo. Više me nije strah. Stalno me zoveš i vidim u tvojim očima da bi želela da i ja tebi nadenem neko ime. U tvojim očima nema više tuge, zato volim kad dođeš kod mene. Zažmurim kada tvoj zglobov pređe iznad mog nosa. Tvoja koža miriše na moje detinjstvo. Ili je to možda tvoje detinjstvo? Ti si moja ćerka, ljubavi moja, sada to znam i možda ću to znati još nekoliko sekundi. Imam toliko toga da ti kažem, a tako malo vremena. Htela bih da se smeješ, mila moja, da kažeš ocu koji će krišom plakati na ovom prozoru da prestane, da ga ponekad prepoznajem, reci mu da znam ko je, reci mu da se sećam kako smo se voleli zato što ga opet volim svakoga dana kad dođe ovamo.

Laku noć, ljubavi, ja ovde spavam i čekam.

Mama

20.

Knap je čekao na recepciji. Tomas ga je pozvao kad je izašao sa aerodroma kako bi ga obavestio o svom dolasku. Pošto se pozdravio sa Marinom i zagrlio prijatelja, odveo ih je u svoju kancelariju.

„Dobro je da si došla“, reče Marini, „izvući ćeš me iz nevolje. Vaš premijer je večeras u poseti Berlinu, a novinarka koja treba da pokriva taj događaj i prijem u njegovu čast razbolela se. Za to su rezervisana tri stupca u sutrašnjem broju, presvuci se i idi odmah tamo. Članak mora da stigne do dva ujutru da bismo ga poslali na lekturu. Sve mora da bude u štampariji pre tri. Žao mi je što vam menjam planove za večeras, ukoliko ste ih imali, ali ovo je hitan slučaj, a novine su važnije od svega!“

Marina ustade, pozdravi se sa Knapom, poljubi Tomasa u čelo i šapnu mu na uvo: „*Arrivederci*, glupane“, i izlete iz kancelarije.

Tomas se izvini Knapu i potrča za njom.

„Nećeš valjda da ga poslušаш bez pogovora?“, upita je kad ju je sustigao. „A naša romantična večera?“

„Zar ga ti ne slušаш bez pogovora? Podseti me u koliko ti sati poleće avion za Mogadiš? Zar mi nisi stoput rekao da je karijera na prvom mestu? Sutra odlaziš i ko zna koliko te dugo neće biti, Tomase. Čuvaj se. Ako nam vetrovi budu naklonjeni, možda će nam se putevi ukrstiti u nekom gradu.“

„Uzmi bar ključeve od mog stana, tamo napiši članak.“

„Bolje da odem u hotel. Mislim da bih teško mogla da se koncentrišem, ne bih odolela iskušenju da razgledam tvoju palatu.“

„Moj stan se sastoji od jedne jedine prostorije, brzo bi je obišla.“

„Ti si stvarno moj najdraži glupan. Htela sam da kažem kako ne bih odolela iskušenju da skočim na tebe, budalo. Sledeći put, Tomase. Ako se predomislim, biće mi zadovoljstvo da te probudim. Zdravo!“

Marina mu mahnu rukom i ode.

* * *

„Dobro si?“, upita ga Knap kad se Tomas vratio u njegovu kancelariju i zalupio vrata.

„Stvarno si grozan! Došao sam na jednu noć u Berlin sa Marinom, poslednju pre nego što odem, a ti si mi je oteo. Treba li da poverujem kako nisi mogao da pošalješ nekog drugog? Šta ti je, pobogu? Sviđa ti se, pa si ljubomoran? Ili si postao toliko ambiciozan da su ti jedino novine

važne? Hteo si da nas dvojica provedemo ovo veče zajedno?“

„Jesi li završio?“, upita ga Knap i sede za radni sto.

„Priznaj da si grozan!“, dodade besno Tomas.

„Sumnjam da ćemo zajedno provesti ovo veče. Sedi u tu fotelju, moram da razgovaram s tobom, a s obzirom na to šta ću ti reći, više bih voleo da sediš.“

Veče se sputilo na park Tivoli. Stare svetiljke bacale su krugove žućkaste svetlosti na popločane staze. Džulija ode do kanala. Lađari su vezivali čamce. Ona produži do oboda zoološkog vrta. Malo dalje odatle nalazio se most preko reke. Ona preseče kroz šumu; nije se bojala da će se izgubiti, činilo joj se da poznaje svaku stazu, svako drvo na koje je naišla. Pred njom se uzdizao Stub pobede. Potom pređe kružnu raskrsnicu, noge su je vodile ka Brandenburškoj kapiji. Odjednom prepoznade mesto gde se nalazi i zastade. Pre skoro dvadeset godina na kraju te staze uzdizao se zid. Tu je prvi put ugledala Tomasa. Sada se tu nalazila klupa ispod lipe.

„Bio sam siguran da ću te ovde pronaći“, reče neki glas iza nje. „Hod ti je ostao isti.“ Džulija se trže i steže joj se srce. „Tomase?“

„Ne znam šta se radi u sličnim okolnostima, treba li da se rukujemo ili poljubimo?“, dodade taj glas oklevajući. „Ne znam ni ja“, odgovori ona.

„Kad mi je Knap rekao da si u Berlinu, ali da ne zna gde mogu da te pronađem, najpre sam pomislio da pozovem sve hostele u gradu, ali sad ih stvarno ima mnogo. Onda sam pretpostavio da ćeš doći ovamo.“

„Glas ti je isti, samo malo dublji“, reče ona nasmešivši se.

On zakorači ka njoj.

„Ako hoćeš, mogu da se popnem na to drvo i skočim sa one grane, to je otprilike visina sa koje sam pao na tebe.“ On napravi još jedan korak i zagrlji je.

„Vreme je prošlo i brzo i polako u isti mah“, reče stegnuvši je još jače.

„Ti plačeš?“, upita Džulija milujući ga po obrazu.

„Ne, upao mi je trun prašine u oko. A ti?“

„I meni. Baš čudno, pošto nema vetra.“

„Onda zažmuri“, zamoli je Tomas.

I kao što je to radio nekada, on dotaknu Džulijine usne vrhovima prstiju, a zatim je poljubi u oba kapka.

„Ovo je bio najlepší način da mi poželiš dobro jutro.“

Džulija spusti glavu na Tomasovo rame.

„Isto mirišeš, nikada ne bih mogla da zaboravim taj miris.“

„Dođi“, reče on, „hladno je, drhtiš.“

Tomas uhvati Džuliju za ruku i povuče je ka Brandenburškoj kapiji.

„Maločas si bila na aerodromu?“

„Da, otkud znaš?“

„Zašto mi se nisi javila?“

„Nisam baš gorela od želje da se javim tvojoj ženi.“

„Ona se zove Marina.“

„Lepo ime.“

„To je prijateljica sa kojom sam povremeno povezan.“

„Hoćeš da kažeš: sa kojom si povremeno u vezi?“

„Tako nešto, moje poznavanje tvog jezika još nije savršeno.“

„Prilično se dobro snalaziš.“

Oni izadoše iz parka i predoše preko trga. Tomas je odvede na terasu jednog kafea. Kad su seli za sto, dugo su se ćutke posmatrali, nisu mogli da pronađu reči koje bi izgovorili.

„Neverovatno, ali uopšte se nisi promenila“, reče Tomas.

„Ma jesam, veruj mi da sam se promenila za ovih dvadeset godina. Da me vidiš ujutru, kad se probudim, bilo bi ti jasno da je prošlo mnogo godina.“

„Nema potrebe, znam koliko je godina prošlo, brojao sam.“

Konobar otvori bocu belog vina koju je Tomas naručio.

„Tomase, što se tiče tvog pisma, treba da znaš...“

„Knap mi je sve rekao kad smo se videli. Tvoj otac ne odustaje tako lako!“

On podiže čašu i nežno se kucnu s njom. Jedan par zastade na trgu, očaran lepotom stubova.

„Jesi li srećna?“

Džulija ništa ne reče.

„Šta se dešava u tvom životu?“, upita Tomas.

„U Berlinu sam, sa tobom, izgubljena, kao i pre dvadeset godina.“

„Zašto si krenula na ovo putovanje?“

„Nisam znala na koju adresu da ti odgovorim. Tvom pismu je trebalo dvadeset godina da stigne do mene, izgubila sam poverenje u poštu.“

„Udata si? Imaš decu?“

„Ne još“, odgovori Džulija.

„Još nemaš decu ili još nisi udata?“

„Oboje.“

„Kakvi su ti planovi?“

„Ranije nisi imao taj ožiljak na bradi.“

„Ranije sam skakao sa zida, a nisam naletao na mine.“

„Malo si se ugojio“, reče Džulija nasmešivši se.

„Baš ti hvala!“

„To je bio kompliment, kunem ti se, odlično ti stoji.“

„Loše lažeš. Ostario sam, to je neosporno. Jesi li gladna?“

„Nisam“, odgovori Džulija oborivši pogled.

„Nisam ni ja. Hoćeš da se prošetamo?“

„Imam utisak da je sve što kažem glupo.“

„Ma nije. Još mi nisi ništa rekla o svom životu“, reče Tomas tužnog izraza lica.

„Znaš, bila sam u našem kafeu.“

„Nikada više nisam otišao tamo.“

„Gazda me je prepoznao.“

„Vidiš da se nisi promenila.“

„Podigli su novu zgradu na mestu gde smo stanovali. Od naše ulice ostao je samo parkić koji je bio preko puta.“

„Možda je tako najbolje. Ne vežu me lepe uspomene za to mesto, ako se izuzme onih nekoliko meseci koje smo proveli zajedno. Sad živim na Zapadu. To mnogima više ništa ne znači, ali ja sa prozora još vidim granicu.“

„Knap mi je pričao o tebi“, nastavi Džulija.

„Šta ti je rekao?“

„Da držiš restoran u Italiji i da imaš čopor dečurlije koja ti pomažu da spremaš pice“, odgovori Džulija.

„Kakav kreten... Kako li je samo smislio tako nešto?“

„Seća se koliko sam te povredila...“

„Pretpostavljam da sam i ja tebe povredio, pošto si mislila da sam mrtav.“

Tomas pogleda Džuliju zažmurivši.

„Ovo je bilo pretenciozno, zar ne?“

„Malčice, ali je tačno.“

Tomas uze Džulijinu ruku.

„Putevi su nam se razišli, život je tako odlučio. Tvoj otac je prilično pomogao u tome, ali sudbina verovatno nije htela da budemo zajedno.“

„Ili je htela da nas zaštiti... Možda na kraju ne bismo više podnosili jedno drugo, možda bismo se razveli, pa bi ti bio tip koga mrzim najviše na svetu i onda ne bismo proveli zajedno ovo veče.“

„Ma proveli bismo ga zajedno, razgovarali bismo o tome kako da vaspitavamo decu! Uostalom, neki parovi se razvedu i ostanu prijatelji. Postoji li neko u tvom životu? Nemoj, molim te, da krivudaš!“

„Da vrdam!“

„Molim?“

„Hteo si da kažeš da ne vrdam. Za put se, recimo, kaže da krivuda.“

U obližnjem restoranu služili su plodove mora. Tomas se zalete i sede za

sto na terasi, naočigled besnih turista koji su čekali da dođu na red.

„Otkad se ti ovako ponašaš?“, upita ga Džulija sedajući na stolicu. „Ovo baš i nije bilo pristojno. Izbaciće nas!“

„Posao kojim se bavim zahteva snalažljivost. Osim toga, gazda mi je prijatelj, iskoristimo to.“

Vlasnik restorana dođe da se pozdravi s Tomasom.

„Sledeći put pokušaj da budeš manje upadljiv, posvađaćeš me sa gostima“, šapnu mu.

Tomas predstavi Džuliju svom prijatelju.

„Šta bi preporučio za dve osobe koje uopšte nisu gladne?“, upita ga.

„Doneću vam račiće, hrana budi apetit!“

Vlasnik restorana ode. Pre nego što je ušao u kuhinju, on se okrenu, podiže palac i namignu Tomasu kako bi mu dao do znanja da Džulija izgleda fantastično.

„Bavim se crtanjem.“

„Znam, mnogo mi se dopada plava vidra...“

„Video si je?“

„Slagao bih te kada bih ti rekao da ne propuštam nijedan tvoj crtani film, ali pošto se u mom poslu sve zna, i do mene je doprlo ime njenog tvorca. Bio sam u Madridu i jedno popodne sam imao malo slobodnog vremena. Video sam reklamu za film i ušao u bioskop. Priznajem da nisam razumeo sve dijaloge, jer mi španski nije jača strana, ali mislim da sam shvatio suštinu priče. Mogu li nešto da te pitam?“

„Samo izvoli.“

„Da ti nisam možda ja poslužio kao inspiracija za lik medveda?“

„Stenli kaže da hrčak mnogo više liči na tebe.“

„Ko je Stenli?“

„Moj najbolji prijatelj.“

„Otkud on zna da ja ličim na hrčka?“

„Ima dobru intuiciju, izuzetno je vispren i često sam mu pričala o tebi.“

„Izgleda da je pun vrlina. U koju grupu prijatelja spada?“

„On je udovac sa kojim sam provela mnogo vremena.“

„Baš mi ga je žao.“

„Ma proveli smo mnoge prijatne trenutke!“

„Rekao sam to zato što je ostao bez žene. Odavno je umrla?“

„Izgubio je partnera...“

„Onda mi ga je još više žao.“

„Kako si glup!“

„Znam, glupo je, ali sad mi je još simpatičniji zato što kažeš da je voleo muškarca. A ko te je inspirisao za lik lasice?“

„Sused ispod mene, vlasnik prodavnice cipela. Pričaj mi o tom popodnevu kad si gledao moj crtani. Kakav je bio dan?“

„Tužan kad se film završio.“

„Nedostajao si mi, Tomase.“

„I ti meni, mnogo više nego što možeš da pretpostaviš. Ali treba da promenimo temu. U restoranu nema prašine koju bismo napali ako se rasplačemo.“

„Koju bismo okrivili! To si hteo da kažeš.“

„Nije važno. Kako ovde, tako i drugde, bilo je na stotine dana poput tog koji sam doživeo u Španiji. To mi se dešava i dan-danas. Vidiš, treba stvarno da pričamo o nečem drugom, inače ću *napasti* sam sebe zato što te gnjavim svojom nostalgijom.“

„A u Rimu?“

„Još mi nisi rekla ništa o svom životu, Džulija.“

„Dvadeset godina. Znaš, to je dug period, potrajalo bi.“

„Neko te čeka?“

„Ne, ne večeras.“

„A sutra?“

„Da. Imam nekoga u Njujorku.“

„Ozbiljna veza?“

„Trebalo je da se udam... prošle subote.“

„Trebalo?“

„Morali smo da odložimo venčanje.“

„Zbog njega ili zbog tebe?“

„Zbog mog oca...“

„Njemu je to, izgleda, prešlo u naviku. Je 1' i tvom budućem mužu polomio vilicu?“

„Ne, ovoga puta mi je priredio još veće iznenađenje.“

„Baš mi je žao.“

„Ne treba da ti bude žao, ali ne mogu da se ljutim na tebe zbog toga.“

„Pogrešno si razumela, voleo bih da je polomio vilicu tvom vereniku... Sad mi je iskreno žao zato što sam to rekao.“ Džulija se nasmeši, a onda prsnu u gromoglasan smeh. „Šta je smešno.“

„Da si samo video izraz svog lica“, nastavi Džulija kroz smeh. „Izgledao si kao dete koje je upravo uhvaćeno u kredencu sa pekmezom od jagoda oko usta. Sad mi je jasno zašto si mi ti poslužio kao inspiracija za sve te likove. Niko drugi ne ume da pravi takve grimase. Tako si mi nedostajao!“

„Prestani to da ponavljaš, Džulija.“

„Zašto?“

„Zato što je prošle subote trebalo da se udaš.“

Vlasnik restorana pride njihovom stolu noseći veliki poslužavnik u rukama.

„Pronašao sam nešto za vas“, reče veselo. „Dva lista na žaru, malo grilovanog povrća kao prilog, umak sa svežim začinskim biljem, tek da vam podstakne želuce. Da vam ih pripremim?“

„Izvini“, reče Tomas prijatelju, „nećemo ostati, donesi mi račun.“

„Ma šta ja to čujem? Ne znam šta se ovde desilo u međuvremenu, ali ne dolazi u obzir da odete odavde a da ne probate moje specijalitete. Dakle, isvađajte se, recite jedno drugom šta vam leži na srcu, dok ja pripremim ova dva lepotana, i obradujte me tako što ćete se pomirite uz moju ribu. To je naređenje, Tomase!“

Gazda ode da pripremi ribu na pomoćnom stolu ne odvajajući pogled od Tomasa i Džulije.

„Čini mi se da nemaš izbora, moraćeš još malo da me trpiš, inače bi tvoj prijatelj mogao da se naljuti“, reče Džulija.

„I meni se tako čini“, odvrati Tomas nasmešivši se. „Izvini, Džulija, nije trebalo...“

„Prestani više da mi se izvinjavaš, to ne liči na tebe. Pokušajmo da jedemo, a onda ćeš me otpratiti, želim da se prošetamo zajedno. Smem to da kažem, zar ne?“

„Smeš“, odgovori Tomas. „Kako je tvoj otac sprečio vaše venčanje?“

„Pusti sad to, pričajmo radije o tebi.“

Tomas i Džulija prepričaju ukratko jedno drugom poslednjih dvadeset godina svojih života. Kad su večerali, vlasnik restorana ih natera da probaju i njegov sufle od čokolade. Pripremio ga je specijalno za njih; doneo im je dve kašičice, ali su oni koristili samo jednu.

Kad su izašli iz restorana, napolju je bilo svetlo maltene kao da je dan. Opet su prošli kroz park. Pun mesec se odslikavao u jezeru na kome se ljuljuškalo nekoliko čamaca privezanih za mostić.

* * *

Džulija je ispričala Tomasu jednu kinesku legendu. On je njoj govorio o svojim putovanjima, ali nijednom nije pomenuo ratove, a ona je njemu pričala o Njujorku, svom poslu i najboljem prijatelju, ali nijednom nije pomenula planove za budućnost.

Oni ostaviše park iza sebe i krenuše kroz grad. Džulija zastade na jednom trgu. „Sećaš li se?“, upita ga.

„Da, ovde sam video Knapa usred gomile. Kakva neverovatna noć! Šta se desilo sa dvojicom tvojih prijatelja Francuza?“

„Oдавno se nismo čuli. Matijas je knjižar, a Antoan arhitekta. Prvi živi u Parizu, a drugi, čini mi se, u Londonu.“

„Oženjeni su?“

„...i razvedeni, to je poslednje što sam čula.“

„Gle“, uzviknu Tomas pokazujući joj mračan izlog jednog kafea, „u ovom bistrou smo sedeli kad smo dolazili kod Knapa.“

„Na kraju sam uspela da pronađem onaj broj oko koga smo se stalno svađali.“

„Koji broj?“

„Broj stanovnika Istočne Nemačke koji su sarađivali sa Štazijem tako što su mu dostavljali podatke. Otkrila sam ga pre dve godine, u biblioteci, dok sam prelistavala časopis u kome je objavljena studija o padu Zida.“

„Pre dve godine si se zanimala za takve vesti?“

„Samo dva odsto. Vidiš, možeš da se ponosiš svojim sunarodnicima.“

„Moja baka je bila jedna od njih, Džulija, video sam svoj dosije u arhivu. Pretpostavio sam da postoji dokument o meni zbog Knapovog bekstva. Moja rođena baka ih je obaveštavala, pročitao sam stranice i stranice na kojima se vrlo detaljno govori o mom životu, aktivnostima, prijateljima... Neobičan način da se ožive uspomene iz detinjstva.“

„Kad bi samo znao šta sam ja proživela poslednjih dana! Možda je to uradila da bi te zaštitila, da te ne bi uznemiravali.“

„Nikada to nisam saznao.“

„Zato si promenio prezime?“

„Da, hteo sam da izbrišem prošlost, započnem novi život.“

„Jesam li i ja bila deo te prošlosti koju si izbrisao?“

„Stigli smo u tvoj hotel, Džulija.“

Ona podiže glavu: natpis *Brandenburger Hof* osvetljavao je fasadu. Tomas je zagrlj i usne mu se razvukoše u tužan osmeh.

„Ovde nema drveća, kako da se rastanemo u takvim okolnostima?“

„Misliš da bi naša veza uspela?“

„Ko to zna!?“

„Ne znam kako da se oprostim od tebe, Tomase, ne znam čak ni da li to želim.“

„Drago mi je što sam te ponovo video, život mi je dao neočekivan poklon“, prošaputa Tomas.

Džulija spusti glavu na njegovo rame.

„Da, i meni je drago.“

„Nisi odgovorila na jedino pitanje koje me zanima: jesi li srećna?“

„Sad više nisam.“

„A ti? Da li ti misliš da bi naša veza uspela?“, upita je Tomas.

„Verovatno.“

„Onda si se promenila.“

„Zašto?“

„Zato što bi mi svojevremeno cinično rekla da bismo doživeli fijasko, ne bi mogla da podneseš da ostarim, ugojim se, stalno budem na putu...“

„U međuvremenu sam naučila da lažem.“

„Evo, konačno si opet ona Džulija koju nisam prestao da volim...“

„Znam kako možemo da saznamo da li bismo uspeli... ili ne.“

„Kako?“

Džulija spusti usne na Tomasove. Poljubac je bio dug, nalik na poljubac dvoje tinejdžera koji se toliko vole da zaboravljaju na ostatak sveta. Ona ga uze za ruku i uvede u hotelsko predvorje. Recepcionar je dremao na svojoj stolici. Džulija odvede Tomasa do lifta. Pritisnu dugme i oni nastaviše da se ljube do šestog sprata.

Kao u najintimnijim uspomjenama, tela im se u krevetu priljubiše jedno uz drugo, znoj im se mešao. Džulija zatvori oči. Njegova ruka joj je milovala trbuh, njene šake su stezale njegov potiljak. Njegove neposlušne usne šetale su preko njenog ramena, vrata, grudi, njeni prsti su se zarivali u Tomasovu kosu. Njegov jezik je klizio naniže i zadovoljstvo ju je zapljuskivalo u talasima, budeći u njoj nejasno sećanje na sladostrašće bez premca. Noge su im se preplitale, tela su se uvijala jedno oko drugog, ništa više nije moglo da ih razdvoji. Pokreti su bili isti, ponekad nespretni, ali uvek nežni.

Minuti su se pretvorili u sate, a kad je svanulo jutro, njihova dva iscrpljena tela ležala su u toplom krevetu.

* * *

Na zvoniku u daljini izbi osam sati. Tomas se protegnu i priđe prozoru. Džulija sede na krevet i pogleda njegovu siluetu na kojoj su se poigravale senka i svetlost.

„Tako si lepa“, reče Tomas okrenuvši se.

Džulija mu ne odgovori.

„I šta ćemo sad?“, upita je on blagim glasom.

„Gladna sam!“

„Torba ti je na fotelji. Već si se spakovala?“

„Da, putujem... danas pre podne“, odgovori mu Džulija oklevajući.

„Trebalo mi je deset godina da te zaboravim i mislio sam da sam uspeo. Mislio sam da sam upoznao strah na ratištima, ali sam se sve vreme zavaravao, to nije bilo ništa u poređenju s onim što osećam dok sam kraj

tebe, u ovoj sobi, pri pomisli da ću te opet izgubiti.“

„Tomase...“

„Šta hoćeš da mi kažeš, Džulija? Da je ovo bila greška? Možda i jeste. Kad mi je Knap rekao da si u gradu, mislio sam da je vreme izbrisalo razlike koje su nas delile, tebe, devojkicu sa Zapada, i mene, momka sa Istoka! Nadao sam se da je vreme bar to učinilo. Ali naši životi su i dalje toliko različiti, zar ne?“

„Ja sam kompjuterski dizajner, a ti reporter, oboje smo ostvarili svoje snove...“

„Nismo one najvažnije, bar ja nisam. Još mi nisi objasnila zašto si otkazala venčanje. Hoće li tvoj otac upasti u ovu sobu i ponovo me nokautirati?“

„Imala sam osamnaest godina i morala sam da pođem s njim, nisam imala izbora, nisam čak bila ni punoletna. A što se tiče mog oca, on je umro. Sahranjen je na dan kad je trebalo da se venčam, sad znaš zašto...“

„Žao mi je.“

„Nemamo ništa od toga što ti je žao, Tomase.“

„Zašto si došla u Berlin?“

„Dobro znaš zašto sam došla, pošto ti je Knap sve ispričao. Tvoje pismo sam dobila prekjuče, nisam mogla ranije...“

„I nisi mogla da se udaš ako nisi sigurna, je 1' tako?“

„Ne moraš da budeš zloban.“ Tomas sede u podnožje kreveta.

„Pripitomio sam samoću, to zahteva neverovatno strpljenje. Tumarao sam raznim gradovima u potrazi za vazduhom koji ti udišeš. Kažu da se misli dvoje ljudi koji se vole uvek na kraju sretnu i zato sam se često uveče pitao, dok sam tonuo u san, da li i ti misliš na mene onda kad ja mislim na tebe. Otišao sam u Njujork, šetao sam se ulicama, maštajući o tome da te vidim i plašeći se istovremeno da bi to moglo da se desi. Bezbroj puta mi se učinilo da sam te prepoznao, srce bi mi stalo kada bi me silueta neke žene podsetila na tebe. Zakleo sam se da nikada više neću tako voleti, to je ludost, nemoguće samoodricanje. Vreme je prošlo, a zajedno s njim i nas dvoje. Zar ne misliš da je tako? Da li si sebi postavila to pitanje pre nego što si sela u avion?“

„Prestani, Tomase, nemoj sve da pokvariš. Šta hoćeš da ti kažem? Danonoćno sam gledala u nebo, uverena da me posmatraš odozgo... Ne, nisam sebi postavila to pitanje pre nego što sam sela u avion.“

„I šta predlažeš? Da ostanemo prijatelji? Da ti se javim kad dođem u Njujork? Otići ćemo na piće i prisetićemo se lepih uspomena, kao dvoje ljudi koji su u dosluhu zato što su u zabranjenoj vezi? Pokazaćeš mi fotografije dece koja neće biti naša. Reći ću ti da liče na tebe, a na

njihovim licima ću pokušati da vidim crte njihovog oca. Dok budem u kupatilu, ti ćeš podići slušalicu i pozvati svog budućeg muža, a ja ću pustiti vodu da ne bih čuo kako mu kažeš 'Zdravo, dragi'? Zna li on uopšte da si ti u Berlinu?"

„Prestani!“, viknu Džulija.

„Šta ćeš mu reći kad se vratiš?“, upita Tomas okrenuvši se ka prozoru.

„Nemam pojma.“

„Vidiš, bio sam u pravu, nisi se promenila.“

„Jesam, Tomase, naravno da sam se promenila, ali je bilo dovoljno da me sudbina dovede ovamo pa da shvatim da se moja osećanja nisu promenila...“

Dole, na ulici, Entoni Volš se šetkao, bacajući svaki čas pogled na sat. Već triput je podigao glavu ka prozoru ćerkine sobe i čak je i sa šestog sprata moglo da se vidi nestrpljenje na njegovom licu.

„Podseti me kad ti je umro otac“, reče Tomas navukavši debelu zavesu na prozor.

„Već sam ti rekla, sahranili smo ga prošle subote.“

„Onda nemoj ništa više da mi kažeš. U pravu si, ne kvarimo uspomenu na ovu noć. Ne možemo da lažemo nekoga koga volimo.“

„Ne lažem te...“

„Uzmi tu torbu sa fotelje i idi kući“, prošaputa Tomas.

Obukao je pantalone, košulju i sako i obuo cipele, ali nije zavezao pertle. Priđe Džuliji, pruži joj ruku i privuče je u zagrljaj.

„Večeras letim za Mogadiš, već sad znam da ću tamo neprestano misliti na tebe. Ne sekiraj se, nemoj da žališ ni za čim, ni sam ne znam koliko sam puta poželeo da doživim ovaj trenutak. Bio je predivan, ljubavi. Nisam se više usuđivao ni da sanjam kako te opet tako zovem. Bila si i uvek ćeš biti najlepša žena u mom životu, ona za koju me vežu najlepše uspomene. Već je i to dovoljno. Od tebe tražim samo jedno: obećaj mi da ćeš biti srećna.“

Tomas nežno poljubi Džuliju i izađe ne okrenuvši se.

* * *

Kad je izašao iz hotela, priđe Entoniju, koji je i dalje čekao u kolima.

„Vaša ćerka samo što nije stigla“, reče, pa se pozdravi s njim i ode niz ulicu.

21.

Za vreme leta od Berlina do Njujorka, Džulija i njen otac nisu razmenili ni reč, ako se izuzme rečenica koju je Entoni nekoliko puta ponovio: „Mislim da sam opet zabrljao“, ali njegova ćerka nije shvatila šta tačno hoće da kaže. Stigli su sredinom popodneva. Na Menhetnu je padala kiša.

„Valjda ćeš mi ipak nešto reći na kraju, Džulija!“, negodovao je Entoni dok je ulazio u njen stan u Ulici Horejšo.

„Ne!“, reče Džulija i spusti prtljag.

„Videla si ga sinoć?“

„Nisam!“

„Reci mi šta se desilo, možda mogu da ti dam neki savet.“

„Ti? Zlo i naopako!“

„Ne budi tvrdoglava, nemaš više pet godina, a ja imam samo još dvadeset četiri sata.“

„Nisam videla Tomasa i sad idem da se istuširam!“ Entoni stade ispred vrata, preprečivši joj prolaz. „A onda ćeš ostati u kupatilu narednih dvadeset godina?“

„Skloni se!“

„Neću dok mi ne odgovoriš.“

„Hoćeš da znaš šta ću sada da radim? Pokušaću da sakupim komadiće svog života koje si ti tako vešto razbacao za ovih nedelju dana. Verovatno neću stići sve da ih zalepim, pošto će neki uvek nedostajati... nemoj da praviš grimasu kao da ne razumeš o čemu govorim, u avionu si sve vreme prebacivao sebi...“

„Nisam mislio na naše putovanje...“

„Nego na šta?“

Entoni je ćutao.

„Tako sam i mislila!“, reče Džulija. „A prethodno ću staviti podvezice, obući najizazovniji grudnjak koji imam, pozvati Tomasa i baciti se na njega. I ako poveruje u moje laži naučila sam da lažem otkako se družim s tobom – možda će pristati da ponovo razgovara sa mnom o venčanju.“

„Rekla si da ćeš pozvati Tomasa!“

„Šta?“

„Trebalo je da se udaš za Adama. Opet si napravila lapsus.“

„Skloni se sa tih vrata ili ću te ubiti!“

„Gubiš vreme, već sam mrtav. Nemoj misliti da ćeš me šokirati tako što mi pričaš o svom ljubavnom životu, draga moja!“

„Čim stignem kod Adama“, nastavi Džulija, gledajući drsko oca, „pribiću

ga uza zid, skinuću ga...”

„Dosta!“, dreknu Entoni. „Ne moram da znam sve detalje“, dodade povrativši prisebnost.

„Hoćeš li me sad pustiti da se istuširam?“

Entoni prevrnu očima i skloni se u stranu. Kad je prislonio uvo na vrata, čuo je da Džulija razgovara telefonom.

Ne, ne treba nipošto da ometaju Adama ako je na sastanku, samo neka mu kažu da se upravo vratila u Njujork. Ako je večeras slobodan, može da dođe po nju u osam, čekaće ga ispred zgrade. Ukoliko je sprečen, može da je pozove.

Entoni se na vrhovima prstiju vrati u dnevnu sobu i sede na trosed. Uze daljinski upravljač da uključi televizor, ali odmah odustade: to nije bio onaj pravi. On osmotri famoznu belu kutiju, pa se nasmeši i spusti je kraj sebe.

Džulija se pojavi posle petnaest minuta, ogrnuta kišnim mantilom.

„Ideš nekuda?“

„Na posao.“

„U subotu? Po ovakvom vremenu?“

„U kancelariji uvek ima nekoga preko vikenda. Nagomilali su mi se mejlovi i pošta.“

Spremala se da izađe kad je Entoni pozva.

„Džulija?“

„Šta je sad opet?“

„Pre nego što napraviš neku glupost, želim da znaš da te Tomas još voli.“

„A kako ti to možeš da znaš?“

„Sreli smo se jutros. Ljubazno se pozdravio sa mnom kad je izašao iz hotela! Pretpostavljam da me je video sa prozora tvoje sobe.“

Džulija ošinu oca pogledom.

„Odlazi! Ne želim da te zateknem ovde kad se vratim!“

„Kuda da odem? Gore, na onaj odvratni tavan?“

„Ne, idi kući!“, odvrati Džulija i zalupi vrata za sobom.

* * *

Entoni uze kišobran sa čiviluka pored ulaza i izađe na balkon koji je gledao na ulicu. Naslonjen na ogradu, gledao je kako Džulija ide ka raskrsnici. Čim je nestala, ode u ćerkinu sobu. Telefon je stajao na noćnom stočiću. Podiže slušalicu i pritisnu dugme za automatsko biranje poslednjeg pozvanog broja.

Sagovornici se predstavio kao pomoćnik gospođice Džulije Volš.

Naravno da zna da je ona maločas zvala i da je Adam zauzet. Izuzetno je, međutim, važno da mu kaže da će ga Džulija čekati ranije nego što je rekla: u sedam sati u njenom stanu, a ne na ulici, pošto pada kiša. Kako je to kroz četrdeset pet minuta, poželjno je da ga obavesti o tome, iako je na sastanku. Adam ne treba da je zove, ispraznila joj se baterija mobilnog, a ona je izašla da nešto kupi. Entoni je natera da mu dvaput obeća da će poruka biti preneti onome kome je namenjena i, zadovoljno se smeškajući, prekinu vezu.

* * *

Kad je spustio slušalicu, izađe iz sobe, zavali se u naslonjač i zagleda se u daljinski upravljač na sofi.

* * *

Džulija se zavrte na stolici i uključi kompjuter. Na monitoru se pojavi beskonačni niz mejlova. Pogleda na radni sto: kutija za poštu bila je prepuna, a lampica na automatskoj sekretarici frenetično se palila i gasila.

Ona izvadi mobilni iz džepa kišnog mantila i pozva u pomoć najboljeg prijatelja.

„Ima li nekoga u prodavnici?“, upita ga.

„Po ovakvom vremenu nema čak ni žaba, kakvo užasno popodne.“

„Znam, sva sam mokra.“

„Vratila si se!“, uzviknu Stenli.

„Pre nepunog sata.“

„Mogla si ranije da me pozoveš!“

„Da li bi zatvorio prodavnicu da bi se sastao sa starom prijateljicom kod *Pastisa*?“

„Naruči mi čaj. U stvari, ne, nego kapučino. Naruči šta hoćeš. Odmah stižem.“

Deset minuta kasnije Stenli se pridružio Džuliji, koja ga je čekala za stolom u dnu nekadašnje pivnice.

„Izgledaš kao epanjol breton koji je upao u jezero“, reče ona poljubivši ga.

„A ti kao koker koji je skočio za njim. Šta si nam naručila?“, upita Stenli sedajući.

„Krokete!“

„Imam nekoliko sočnih tračeva o tome ko je s kim spavao ove nedelje, ali prvo ti. Hoću sve da znam. Pusti da pogodim – budući da mi se

poslednja dva dana nisi javljala, pronašla si Tomasa, a sudeći po tvom izrazu lica, nije sve proteklo onako kako si planirala.“

„Nisam ništa planirala...“

„Lažljivice!“

„Ako si hteo da provedeš vreme u društvu totalne kretenke, iskoristi priliku!“

* * *

Džulija mu ispriča skoro sve o svom putovanju. O poseti sindikatu novinara, prvoj Knapovoj laži, razlozima zbog kojih je Tomas promenio prezime, prijemu, limuzini koju joj je recepcionar naručio u poslednjem trenutku kako bi je tamo odvezla... Kad mu je rekla kakve je cipele nosila uz dugu haljinu, Stenli, sav zgrožen, odgurnu šolju čaja i naruči suvo belo vino. Kiša je pljuštala. Džulija mu ukratko prepriča posetu Istočnom Berlinu, ulici iz koje su nestale nekadašnje kuće, preživelim baru sa zastarelim dekorom, razgovor sa Tomasovim najboljim prijateljem, sumanutu jurnjavu po aerodromu, reče mu za Marinu i, na kraju, pre nego što se Stenli onesvesti, prepriča mu susret sa Tomasom u parku Tivoli. Opisala mu je terasu restorana u kome se priprema najbolja riba na svetu – ona je, doduše, nije maltene ni okusila – noćnu šetnju oko jezera, hotelsku sobu u kojoj su poslednje noći vodili ljubav i doručak koji se nije desio. Kad im je konobar po treći put prišao da pita je li sve u redu, Stenli mu je, zapretivši mu viljuškom, rekao da im više ne smeta.

„Trebalo je da pođem s tobom“, reče Stenli. „Da sam mogao da pretpostavim u kakvu se pustolovinu upuštaš, nikada te ne bih pustio samu.“

Džulija je neumorno okretala kašičicu u šolji čaja. Onda ga pažljivo pogleda i prestade da je okreće.

„Džulija, ti ne stavljaš šećer u čaj... Malčice si izgubljena, zar ne?“

„Možeš da izbaciš to 'malčice'.“

„U svakom slučaju, uveravam te da uopšte ne mogu da ga zamislim kako se vraća toj Marini, uzdaj se u moje iskustvo.“

„Kakvo iskustvo?“, odvrati Džulija nasmešivši se. „Uostalom, Tomas je u ovom trenutku u avionu za Mogadiš.“

„A mi smo u kišnom Njujorku“, primeti Stenli gledajući kapi koje su udarale u staklo.

Nekoliko prolaznika se sklonilo ispod nadstrešnice na terasi. Jedan stari gospodin je čvrsto stezao ženu u naručje, kao da hoće malo bolje da je zaštititi.

„Srediću svoj život najbolje što umem“, nastavi Džulija. „Pretpostavljam da je to jedino što mogu da uradim.“

„Bila si u pravu, pijem sa totalnom kretenkom. Imaš ludu sreću da ti život konačno liči na predivan bordel, a ti bi htela da pospremiš sobe. Stvarno si glupa, dušo. I, molim te, smesta obriši suze, napolju je dovoljno mokro. Stvarno nije trenutak za plakanje, još imam toliko pitanja da ti postavim.“

Džulija pređe nadlanicom preko kapaka i ponovo se nasmeši prijatelju.

„Šta nameravaš da kažeš Adamu?“, nastavi Stenli. „Mislio sam da ću morati da ga primim na pun pansion ako se ne vratiš. Pozvao me je da sutra odemo kod njegovih roditelja na selo. I pazi, nemoj da se izletiš, rekao sam mu da imam stomačne tegobe.“

„Reći ću mu deo istine koji će ga najmanje povrediti.“

„U ljubavi najviše povređuje kukavičluk. Još jednom ćeš okušati sreću s njim?“

„Možda je ovo što ću reći odvratno, ali nemam hrabrosti da ponovo budem sama.“

„Onda će on patiti, ne sad, ali će pre ili kasnije patiti!“

„Nastojaću da ga ne povredim.“

„Mogu li da te pitam nešto pomalo lično?“

„Znaš da od tebe nikad ništa ne krijem.“

„Kakva je bila noć koju si provela s Tomasom?“

„Bilo je nežno, lepo, čudesno, a ujutru tužno.“

„Mislio sam na seks, dušo.“

„Nežno, lepo, čudesno...“

„I treba da poverujem kako ne znaš šta želiš?“

„Ja sam u Njujorku, Adam je takođe ovde, a Tomas je već daleko.“

„Dušo, nije važno da znamo u kom se gradu ili delu sveta nalazi onaj koga volimo, već gde je on u ljubavi koja nas vezuje za njega. Nisu bitne greške, Džulija, važno je samo ono što osećamo.“

* * *

Adam izađe iz taksija po pljusku. Voda se prelivala iz slivnika. On skoči na pločnik i leže na interfon. Entoni Volš ustade iz fotelje.

„Dobro, evo me, samo sekund!“, progundā, pa pritisnu dugme koje je otvaralo vrata u prizemlju.

Začu se bat koraka na stepenicama. Entoni dočeka posetioca sa širokim osmehom na usnama.

„Gospodine Volš?“, uzviknu ovaj prestrašeno i ustuknu.

„Adame, koji vas vetar donosi ovamo?“

Adam je zanemio na odmorištu.

„Ostali ste bez jezika, prijatelju?“

„Pa... zar vi niste mrtvi?“, promuća ovaj.

„Ah, ne budite neprijatni. Tačno je da se nas dvojica mnogo ne volimo, ali da me pošaljete na groblje... to je stvarno previše!“

„Ali ja jesam bio na groblju na dan vaše sahrane“, promrmlja Adam.

„E sad dosta, postajete prosti, stari moj! Nećemo ipak stajati ovde celo veče, uđite, bleđi ste ko kreč.“

Adam se zaputi u dnevnu sobu. Entoni mu pokaza da skine kišni mantil sa koga se cedila voda.

„Izvinite“, reče ovaj okačivši mantil na čiviluk, „razumećete moje iznenađenje, ali moje venčanje je otkazano zbog vaše sahrane...“

„To je bilo i venčanje moje ćerke, zar ne?“

„Nije valjda izmislila celu tu priču samo da bi...“

„...vas ostavila? Ne pridajte sebi toliki značaj. Mi, u našoj porodici, imamo veoma bujnu maštu, ali je ne poznajete dovoljno ako pretpostavljate da je uradila nešto tako besmisleno. Sigurno postoji neko drugo objašnjenje i ako biste začutili na sekund, možda bih mogao da vam ponudim jedno ili dva.“

„Gde je Džulija?“

„Moja ćerka je pre skoro dvadeset godina prestala da me obaveštava o tome kako koristi svoje vreme. Istini za volju, mislio sam da je s vama. Vratili smo se u Njujork pre puna tri sata.“

„Zajedno ste bili na putu?“

„Naravno. Nije vam to rekla?“

„Mislim da nije ni mogla, budući da sam bio s njom kad je sleteo avion iz Evrope sa vašim posmrtnim ostacima i u mrtvačkim kolima koja su nas odvezla na groblje.“

„Sve lepše od lepšeg! I šta je bilo posle? Lično ste pritisli dugme u krematorijumu kad ste već bili tamo?!“

„Ne, ali sam bacio šaku zemlje na vaš mrtvački kovčeg!“

„Hvala vam što ste toliko pažljivi.“

„Mislim da se ne osećam najbolje“, priznade Adam pozelenevši u licu.

„Onda sedite, umesto što stojite tu ko neka budala.“

On pokaza Adamu na trosed.

„Da, tamo. Još prepoznajete mesto gde možete da spustite zadnjicu ili su vam svi neuroni otkazali kad ste me ugledali?“

Adam ga poslušā. Strovali se na jastuk, ali pritom sluĉajno pritisnu dugme na daljinskom upravljāĉu.

Entoni istog trena uĉuta, zaŹmuri i sruši se kao proštac na tepih ispred skamenjenog Adama.

* * *

„Pretpostavljam da mi nisi donela njegovu fotografiju“, zakljuĉi Stenli. „Baš bih voleo da vidim kako izgleda. Lupetam, ne dopada mi se kad si tako ĉutljiva.“

„Zašto?“

„Zato što ne mogu da prebrojim sve misli koje ti prolaze kroz glavu.“

Njihov razgovor prekinu Glorija Gejnor, koja je pevušila „I Will Survive“ u DŹulijinoj tašni.

Ona zgrabi mobilni i pokaza Stenliju displej na kome je stajalo Adamovo ime. Stenli slegnu ramenima. Kad se javila, DŹulija ĉu verenikov prestrašeni glas.

„Nas dvoje imamo mnogo toga da objasnimo jedno drugom, pogotovo ti, ali to ĉe morati da saĉeka. Tvom ocu je upravo pozlilo.“

„U nekim drugim okolnostima pomislila bih da je smešno, ali ovako je priliĉno neukusno.“

„Ja sam u tvom stanu, DŹulija...“

„Šta radiš u mom stanu? Trebalo je da se nađemo tek kroz jedan sat“, reĉe ona sledivši se.

„Tvoj pomoćnik je zvao da kaŹe kako hoćeš da se nađemo ranije.“

„Moj pomoćnik? Kakav pomoćnik?“

„Kakve to sad ima veze? Govorim ti da ti otac leŹi nepomiĉan na podu, nasred tvoje dnevne sobe. Dolazi smesta ovamo, a ja ĉu pozvati hitnu pomoć!“

Kad je njegova prijateljica dreknula, Stenli poskoĉi na stolici.

„Nipošto! Odmah dolazim!“

„Jesi li poludela? DŹulija, drmusam ga, ali on više ne reaguje. Odmah zovem hitnu pomoć!“

„Nikog ne zovi, ĉuješ li me, stiŹem za pet minuta“, odgovori DŹulija ustajući.

„Gde si?“

„Preko puta kuće, kod *Pastisa*. Prelazim ulicu i penjem se. Ti u međuvremenu ništa ne preduzimaj i ni sluĉajno nemoj da ga diraš!“

Stenli, koji uopšte nije razumeo šta se dešava, šapnu prijateljici da ĉe se on pobrinuti za raĉun. Dok je ona trĉala ka izlazu, viknu da ga pozove ĉim

ugasi požar!

* * *

Ona se pope na sprat preskačući po dva stepenika. Čim je ušla, ugleda nepomično očevo telo nasred dnevne sobe.

„Gde je daljinski upravljač?“, upita tresnuvši vrata.

„Šta?“, reče Adam potpuno smeten.

„Kutija sa dugmadima, u ovom slučaju samo sa jednim. Pa znaš valjda šta je daljinski upravljač?“, odvrati mu ona pretražujući sobu pogledom.

„Otac ti leži beživotan na podu, a ti hoćeš da gledaš televiziju? Pozovi hitnu pomoć i kaži da pošalju dvojica kola.“

„Nisi ništa dirao? Kako se ovo desilo?“, upita Džulija otvarajući jednu po jednu fioku.

„Nisam uradio ništa posebno, osim što sam pričao s njim o tome kako smo ga prošle nedelje sahranili, što, na kraju krajeva, zvuči prilično neobično.“

„Kasnije, Adame, kasnije ćeš se šaliti, sad imamo preča posla.“

„Uopšte ne pokušavam da budem duhovit. Treba ti meni da objasniš šta se ovde dešava. Ili mi bar reci da ću se probuditi iz ovog košmara i da ću mu se smeјati...“

„To sam i ja mislila u početku! Ma gde je, pobogu, nestao?“

„O čemu to govoriš?“

„O tatinom daljinskom upravljaču.“

„E sad ih ja zovem!“, reče odlučno Adam i krenu ka telefonu u kuhinji.

Džulija stade ispred njega s prekrštenim rukama.

„Nećeš napraviti ni korak više i objasnićeš mi šta se tačno ovde desilo.“

„Već sam ti rekao“, planu Adam. „Tvoj otac mi je otvorio vrata – oprostićeš mi što sam se zapanjio kad sam ga video – i pustio me je unutra, obećavši mi da će mi objasniti otkud on ovde. Onda mi je naredio da sednem i dok sam se ja smeštao na trosedu, on se srušio usred rečenice.“

„Trosed! Skloni se“, viknu Džulija gurnuvši ga.

Ona grozničavo podiže jastuke, jedan po jedan, i uzdahnu s olakšanjem kad je konačno pronašla ono što je tražila.

„Kao što sam i rekao, ti si potpuno poludela“, progundā Adam.

„Daj bože da radi“, zavapi Džulija uzevši belu kutiju.

„Džulija!“, viknu Adam. „Hoćeš li mi konačno objasniti šta to izvodiš?!“

„Umukni više“, odvrati ona, na ivici suza, „poštedeću nas gomile nepotrebnih reči, sve ćeš shvatiti kroz dva minuta. Pod uslovom da možeš

da shvatiš, pod uslovom da ovo čudo radi...”

Onda pogleda kroz prozor, pomoli se bogu, zažmuri i pritisnu dugme na beloj kutiji.

„Vidite, Adame, stvari nisu uvek onakve kako izgledaju...“, reče Entoni otvorivši oči, ali ućuta kad ugleda Džuliju nasred dnevne sobe.

On se nakašlja i ustade, a Adam se sruši u naslonjač.

„Dođavola, koliko je sati?“, nastavi Entoni. „Već je osam? Nisam ni primetio da je vreme proletelo“, dodade otresajući prašinu sa rukava.

Džulija ga mrko pogleda.

„Bolje da vas ostavim“, zaključí snebivajući se. „Sigurno imate mnogo toga da kažete jedno drugom. Dobro slušajte, dragi moj, šta će vam Džulija reći i ne prekidajte je. U početku će vam biti malo teže da to prihvatite, ali ako je budete pažljivo slušali, sve će vam biti jasno, videćete. Samo da uzmem kaput i odlazim...”

Entoni zgrabi Adamov kaput koji je visio na čiviluku, vrati se u dnevnu sobu na vrhovima prstiju da uzme kišobran koji je zaboravio pored prozora, pa izađe iz stana.

* * *

Džulija mu je prvo pokazala sanduk nasred dnevne sobe, a onda je pokušala da mu objasni neobjašnjivo. Sad je ona sedela na trosedu, a Adam se šetkao po sobi.

„Šta bi ti uradio na mom mestu?“

„Nemam pojma, ne znam više ni koje je moje mesto. Nedelju dana si me lagala, a sad hoćeš da poverujem u tu tvoju bajku.“

„Adame, da je tvoj otac zvonio na vrata tvog stana dan posle svoje smrti, da ti se pružila mogućnost da provedeš s njim još neko vreme, da imate šest dana da kažete sve ono što nikada niste priznali jedan drugom, da se prisetite tajni iz tvog detinjstva... zar ne bi iskoristio tu priliku, zar ne bi krenuo na putovanje, ma koliko to delovalo suludo?“

„Mislío sam da mrziš oca.“

„I ja sam to mislila, ali kao što vidiš, sada bih volela da provedem još neko vreme s njim. Samo sam mu pričala o sebi, a ima toliko toga što bih htela da znam o njemu, o njegovom životu. Prvi put sam imala priliku da ga posmatram očima zrele osobe, maltene potpuno oslobođena svoje sebičnosti. Priznajem da je moj otac imao mane, imam ih i ja, ali to ne znači da ga ne volim. Kad smo se vratili, pomislila sam da me možda ne bi bilo toliko strah da i sama postanem roditelj, možda bih bila dostojnija te uloge kada bih bila sigurna da će i moja deca jednoga dana biti isto tako

popustljiva prema meni.“

„Neverovatno si naivna. Otac ti je uređivao život otkako si se rodila. Zar nisi to sama govorila u onim retkim prilikama kada si mi pričala o njemu? Čak i ako prihvatimo da je ova besmislena priča istinita, verovatno je nastavio to da radi čak i posle svoje smrti. Nisi podelila ništa s njim, Džulija, ovo je mašina! Sve što ti je rekao bilo je unapred programirano. Kako si dozvolila sebi da upadneš u zamku? To nije bio razgovor između vas dvoje, nego monolog. Da li ti, koja stvaraš crtane likove, dozvoljavaš deci da razgovaraju s njima? Naravno da ne, ti samo pogađaš njihove želje, izmišljaš rečenice koje će ih zabaviti, umiriti. Tvoj otac je primenio istu strategiju. Još jednom te je iskoristio. Ovih nedelju dana koje ste proveli zajedno samo su parodija ponovnog susreta, njegovo prisustvo je fatamorgana, ono što je oduvek bilo produžilo se još nekoliko dana. Usled nedostatka ljubavi koju ti on nije pružio, ti si upala u klopku.

Dozvolila si mu čak da nam poremeti plan za venčanje. I to mu nije bio prvi put.“

„Ne budi smešan, Adame, moj otac nije umro da bi nas razdvojio.“

„Gde ste vas dvoje bili ovih nedelju dana, Džulija?“

„Kakve to ima veze?“

„Ne sekiraj se, Stenli mi je to već priznao umesto tebe. Ne ljuti se na njega zbog toga, bio je mrtav pijan. Rekla si mi da ne može da odoli dobrom vinu, pa sam odabrao najbolje. Naručio bih ga čak iz Francuske samo da te pronađem, samo da shvatim zašto si otišla od mene, da saznam treba li još da te volim. Čekao bih sto godina, Džulija, da se oženim tobom. Danas osećam samo ogromnu prazninu.“

„Mogu da ti objasnim, Adame.“

„Sad bi mogla da mi objasniš? A kad si došla u moju kancelariju i saopštila mi da putuješ, ili narednog dana, kad smo bili u Montrealu, ili dan posle toga i svih onih dana kad sam te zvao, a ti se nisi javljala i nisi odgovarala na moje poruke? Rešila si da odeš u Berlin i pronađeš tog čoveka kojim si bila opsednuta, ali mi nisi rekla ništa o tome. Šta sam ja za tebe bio, spona između dva razdoblja u tvom životu? Neko ko ti uliva sigurnost i za koga si se čvrsto uhvatila u nadi da će se jednoga dana vratiti onaj koga nisi prestala da voliš?“

„Nemoj da misliš tako nešto“, preklinjala ga je Džulija.

„Šta bi uradila kada bi on sad zakucao na tvoja vrata?“

Džulija je ćutala.

„Kako onda ja mogu da znam ako ti ni sama ne znaš?“ Adam priđe čiviluku.

„Reci ocu ili onom njegovom robotu da mu poklanjam kišni mantil.“

Adam izađe iz stana. Džulija je brojala njegove korake na stepenicama i čula je kako se zatvaraju vrata u prizemlju.

* * *

Entoni tiho pokuca, pa uđe u dnevnu sobu. Džulija je stajala naslonjena na prozor, zagledana u neku tačku na ulici.

„Zašto si to uradio?“, prošaputa ona.

„Nisam ništa uradio, to je bio nesrećan slučaj“, odgovori Entoni.

„Adam je slučajno došao kod mene sat ranije. Slučajno si mu otvorio vrata. Slučajno je seo na daljinski upravljač i ti si se sasvim slučajno srušio na pod nasred dnevne sobe.“

„Priznajem da je to prilično dosledan niz predznaka... Možda bi trebalo zajedno da ih analiziramo...“

„Ne budi ironičan, uopšte mi nije do smeha. Ponoviću ti još jednom pitanje. Zašto si to uradio?“

„Da bih ti pomogao da mu kažeš istinu, da bih te suočio sa istinom. Nemoj mi samo reći da ti nije laknulo. Verovatno ti se čini da si usamljenija nego ikad, ali bar si se pomirila sama sa sobom.“

„Nisam mislila samo na tvoju večerašnju predstavu...“

Entoni duboko udahnu.

„Tvoja majka zbog bolesti nije znala da sam bio očajan, ali sam siguran da duboko u sebi nije zaboravila koliko smo se voleli. Ni ja to neću nikada zaboraviti. Nismo bili savršen par, niti uzorni roditelji, daleko od toga. Bilo je trenutaka nesigurnosti i svađa, ali nikada, čuješ li me, nikada nismo sumnjali u svoju odluku da budemo zajedno, u tu ljubav koju smo ti preneli. Najvažnije, najlepše odluke u mom životu bile su da je osvojim, volim, imam dete s njom, iako mi je dugo trebalo da pronađem prave reči da ti to kažem.“

„I ti si mi u ime te ljubavi upropastio život?“

„Sećaš li se famoznog papirića o kome sam ti govorio dok smo bili na putu? Znaš, onaj papirić koji nam je uvek pri ruci, koji čuvamo u novčaniku, džepu, glavi... Za mene je to pisamce koje je tvoja majka nažvrljala one večeri kad nisam mogao da platim račun u onom restoranu na Jelisejskim poljima. Sada ti je jasnije zašto sam maštao o tome da umrem u Parizu. A za tebe? Je li to ona stara nemačka marka, koju nikada nisi vadila iz tašne, ili su to Tomasova pisma koja si ostavila u svojoj sobi?“

„Pročitao si ih?“

„Nikada ne bih uradio tako nešto. Pronašao sam ih kad sam hteo da

ostavim njegovo poslednje pismo. Kad sam dobio pozivnicu za tvoje venčanje, popeo sam se u tvoju sobu. U tom svetu koji me je podsećao na tebe, na sve ono što nisam zaboravio i što nikada neću zaboraviti, sve vreme sam se pitao šta ćeš uraditi kad saznaš za to Tomasovo pismo. Treba li da ga uništim ili da ti ga dam? Da li bi bilo najbolje da ti ga predam na dan tvog venčanja? Nisam imao mnogo vremena, morao sam brzo da odlučim. Ali, lepo si rekla, kad obratimo malo pažnju, život nam šalje neverovatne znake. U Montrealu sam pronašao deo odgovora na pitanje koje sam postavljao sebi, ali samo jedan deo; ostalo je zavisilo od tebe. Mogao sam jednostavno da ti pošaljem Tomasovo pismo, ali si ti tako temeljno srušila sve mostove da pre nego što si me pozvala na venčanje, nisam znao čak ni tvoju adresu. Uostalom, da li bi uopšte otvorila koverat koji bih ti poslao?! Osim toga, nisam znao da ću umreti!“

„Ti uvek imaš odgovor na sve, zar ne?“

„Ne, Džulija, ti sama odlučuješ, i to mnogo duže nego što misliš. Mogla si da me isključiš, sećaš se? Trebalo je samo da pritisneš dugme. Nisi morala da odeš u Berlin. Bila si sama kad si odlučila da odeš na aerodrom i sačekaš Tomasa. Nisam bio s tobom ni kada si se vratila na mesto vašeg prvog susreta, a pogotovo onda kad si ga odvela u hotel. Možemo da krivimo svoje detinjstvo, Džulija, da beskonačno optužujemo roditelje za sve nevolje koje su nas snašle, za sva životna iskušenja, sopstvene slabosti, kukavičluk, ali, na kraju krajeva, sami smo odgovorni za svoj život, postaćemo ono što smo odlučili da budemo. Osim toga, nauči da tvoji problemi nisu najveći na svetu, postoje i gore porodice od naše.“

„Na primer?“

„Na primer Tomasova baba, koja ga je cinkarila!“

„Kako si to saznao?“

„Već sam ti rekao: nijedan roditelj ne živi život svoje dece umesto njih, ali nas to ne sprečava da se brinemo i patimo svaki put kad ste vi nesrećni. Ponekad nas to tera da nešto preduzmemo, da pokušamo da vam osvetlimo put, možda je bolje da pogrešimo zato što smo nespretni, zato što vas previše volimo, nego da sedimo skrštenih ruku.“

„Ako si hteo da mi osvetliš put, nisi uspeo u tome, ja sam u mrklom mraku.“

„U mraku si, ali više nisi slepa!“

„U pravu je Adam, ovih nedelju dana nikada nismo vodili dijalog...“

„Da, možda je bio u pravu, Džulija, ja nisam više tvoj pravi otac, već ono što je od njega ostalo. Ali zar ova mašina nije uspela da reši sve tvoje probleme? Da li je proteklih dana odgovorila bar na jedno tvoje pitanje? Nema sumnje da te poznajem bolje nego što si mislila, a možda ćeš

jednoga dana shvatiti i da sam te voleo više nego što si mislila. Sada kada to znaš, mogu stvarno da umrem.“

* * *

Džulija je dugo gledala oca, a onda sede kraj njega. Oboje su dugo ćutali.

* * *

„Stvarno si mislila sve ono što si rekla o meni?“, upita je Entoni.

„Adamu? Pa ti još i prisluškuješ iza vrata?“

„Kroz tavanicu, da budemo precizni! Popeo sam se na tavan. Nisam valjda mogao da čekam napolju po onoj kišurini, to bi izazvalo kratak spoj“, odgovori on nasmešivši se.

„Zašto te nisam ranije upoznala?“, upita ga ona.

„Obično prođu godine i godine pre nego što se roditelji i deca upoznaju.“

„Volela bih da imamo još nekoliko dana.“

„Mislim da smo ih imali, Džulija.“

„Šta će se sutra desiti?“

„Ne sekiraj se, imaš sreće, očeva smrt je uvek ružan događaj, ali ti si to već doživela.“

„Nije mi više do smeha.“

„Sutra je novi dan, videćemo šta će biti.“

Noć je odmicala; Antonijeva ruka skliznu ka Džulijinoj i konačno je uhvati. Prsti im ostadoše čvrsto isprepletani. Kasnije, kad je zaspala, Džulija nasloni glavu na očevu rame.

Još nije bilo svanulo. Entoni Volš ustade krajnje pažljivo kako ne bi probudio ćerku. Onda je nežno položi na trosed i pokri do ramena. Džulija promrmlja nešto u snu i okrenu se na drugu stranu.

Pošto se uverio da i dalje čvrsto spava, on sede za kuhinjski sto, uze parče papira i olovku i poče da piše.

Kad je završio pismo, stavi ga na vidno mesto na stolu. Zatim otvori koferčić, izvadi hrpu pisama uvezanih crvenom mašnom i ode u ćerkinu spavaću sobu. Pazeći da ne savije uglove požutele Tomasove fotografije, koja je bila sa njima, ubaci ih u fioku njene komode. Nasmeši se i zatvori fioku.

Vrativši se u dnevnu sobu, priđe trosedu, uze beli daljinski upravljač i ubaci ga u gornji džep sakoa, pa se nagnu da poljubi Džuliju u čelo.

„Spavaj, ljubavi. Volim te.“

22.

Kad je otvorila oči, Džulija se dugo protezala. Prostorija je bila prazna, a vrata sanduka zatvorena. „Tata?“

Ništa ne naruši tišinu u stanu. Kuhinjski sto je bio postavljen za doručak. Koverat je bio naslonjen na teglu s medom, između kutije sa žitaricama i mleka u tetrapaku. Džulija sede za sto. Prepoznala je rukopis.

Kćeri moja,

Kad budeš čitala ovo pismo, ja ću biti na izmaku snage; nadam se da se nećeš ljutiti na mene, želeo sam da izbegnem nepotrebno opraštanje. Sasvim je dovoljno što si jednom sahranila oca. Kad budeš pročitala poslednje reči, izađi iz stana i ne vraćaj se nekoliko sati. Ne bih voleo da budeš ovde kad dođu po mene. Ne otvaraj kutiju, zahvaljujući tebi, ja u njoj mirno spavam. Hvala ti, moja Džulija, što si mi poklonila ove dane. Odavno sam čekao priliku da ih provedem s tobom, odavno sam maštao da upoznam ženu kakva si postala. To je jedna od velikih tajni koje sam otkrio ovih poslednjih dana. Mi, roditelji, treba da iskoristimo vreme i upoznamo svoje dete kao odraslu osobu, treba da naučimo kako da joj ustupimo svoje mesto. Oprosti mi zbog propusta koje sam napravio u tvom detinjstvu. Dao sam sve od sebe. Nisam bio kraj tebe onoliko koliko si želela. Hteo sam da ti budem prijatelj, osoba od poverenja, a bio sam ti samo otac, što ću uvek i biti. Tamo kuda idem nosim sećanje na beskrajnu ljubav koju osećam prema tebi. Sećaš li se one kineske legende, one prelepe priče o čudesnim svojstvima mesečevog odraza u vodi? Nisam bio u pravu kad sam tvrdio da nije tačna, samo je trebalo da budem strpljiv. Želja mi se na kraju ostvarila, pošto si ti ta žena koju sam toliko želeo da upoznam.

Opet vidim devojčicu koja mi trči u zagrljaj; glupo je to reći, ali to je najlepše što mi se desilo u životu. Nikada nisam bio srećniji nego kada bi ti prsnula u smeh, kada bismo se uveče mazili pošto bih se vratio kući. Znam da će se uspomene vratiti jednoga dana, kad prestaneš da tuguješ. Znam i da nikada nećeš zaboraviti snove koje si mi prepričavala dok sam sedeo u podnožju tvog kreveta. Čak i kad sam bio odsutan, nisam bio onoliko daleko od tebe koliko si ti mislila, makar i nespretno, nevešto, ja te volim. Tražim od tebe samo jedno: obećaj mi da ćeš biti srećna.

Tata

Džulija presavi pismo, pa priđe sanduku na sredini dnevne sobe. Pomilova drvo i šapnu ocu da ga voli. Teška srca ispuni njegovu poslednju želju i, kad je sišla niz stepenice, dade susedu ključ od stana. Rekla je gospodinu Zimuru da će u toku prepodneva doći kamion po paket i zamolila ga je da im otključa. Nije stigao da se pobuni, pošto je ona već išla niz ulicu ka antikvarnici.

23.

Četvrt sata kasnije u Džulijinom stanu je opet bilo tiho. Nešto škljocnu, pa se začu škripa, a onda se sanduk otvori. Entoni izađe, otrese prašinu s ramena i priđe ogledalu da popravi čvor na kravati. Pomeri okvir sa svojom fotografijom na polici i prelete pogledom preko prostorije.

Zatim izađe iz stana i siđe na ulicu. Ispred zgrade su ga čekala kola.

„Dobar dan, Volase“, reče on i sede na zadnje sedište.

„Drago mi je što vas ponovo vidim, gospodine“, odgovori mu lični sekretar.

„Prevoznik je obavešten?“

„Kamion je odmah iza nas.“

„Odlično“, odvrati Entoni.

„Da vas odvezem u bolnicu, gospodine?“

„Ne, već sam izgubio dovoljno vremena. Idemo na aerodrom, ali prvo ću svratiti kući da uzmem drugi kofer. Spakujte se, idete sa mnom, više ne volim da putujem sam.“

„Mogu li da vas pitam kuda to idemo, gospodine?“

„Usput ću vam objasniti. Ne zaboravite da ponesete pasoš.“

* * *

Automobil skrenu u Ulicu Grinič. Na sledećoj raskrsnici staklo se spusti i beli daljinski upravljač upade u korpu za đubre.

24.

Njujorčani nisu pamtili ovako prijatno vreme u oktobru. Bilo je to jedno od najlepših miholjskih leta u tom gradu. Kao i svakog vikenda u poslednja tri meseca, Stenli će otići sa Džulijom na branč. Ali danas će sto koji su rezervisali u *Pastisu* morati da sačeka. Ta nedelja je bila posebna: kod gospodina Zimura održavala se rasprodaja i pošto Džulija prvi put nije zakucala na njegova vrata da bi ga obavestila o nekoj katastrofi, pristao je da otvori prodavnicu dva sata pre početka zvaničnog radnog vremena.

„I? Kako ti se čini?“

„Okreni se i pusti me da pogledam.“

„Stenli, već pola sata mi analiziraš stopala, ne mogu više da stojim na ovom podijumu.“

„Je 1' ti, dušo, hoćeš da čuješ moje mišljenje ili nećeš? Okreni se opet da te vidim spreda. Kao što sam i mislio, ne odgovara ti ta visina potpetica.“

„Stenli!“

„Užasava me ta tvoja navika da kupuješ na rasprodaji.“

„Jesi li ti video cene u ovoj radnji? Izvini, ali sa platom kompjuterskog dizajnera nemam drugog izbora“, šapnu mu ona. „Ah, ne počinji opet!“

„Dobro! Uzimate li ih?“, upita gospodin Zimur umorno. „Mislim da ste izvadili sve cipele, uspele ste da mi okrenete radnju naglavačke.“

„Ne“, odvrati Stenli, „još nismo probali one prelepe cipele na onoj polici, da, na najvišoj polici.“

„Nemam ih više u gospodičinoj veličini.“

„A u magacinu?“, upita molećivo Stenli.

„Otići ću dole da vidim“, uzdahnu gospodin Zimur i nestade.

„Sreća što je oličenje otmenosti, jer sa takvom naravi.“

„Smatraš da je on oličenje otmenosti?“, upita ga Džulija kroz smeh.

„Mogli bismo nekad da ga pozovemo na večeru kod tebe.“

„Šališ se!?“

„Koliko mi je poznato, nisam ja taj koji stalno ponavlja da on prodaje najlepše cipele u celom Njujorku.“

„I ti bi zato hteo...“

„Neću ostati udovac do kraja života. Imaš nešto protiv?“

„Ne, naravno, ali gospodin Zimur... ?“

„Pusti sad Zimura“, reče Stenli, koji je gledao kroz izlog.

„Već?“

„Ne okreći se, ali moram ti reći da tip koji nas posmatra kroz izlog

stvarno izgleda neodoljivo.“

„Koji tip?“, upita Džulija ne usuđujući se da se pomeri.

„Onaj koji već deset minuta stoji tamo lica priljubljenog uz staklo i posmatra te kao da je video Bogorodicu... Koliko je meni poznato, ona nikad ne bi obula cipele koje koštaju trista dolara i to na rasprodaji! Rekao sam ti da se ne okrećeš, prvi sam ga video!“

Džulija podiže glavu i usne joj zadrhtaše.

„Oh, ne“, reče tiho, „ja sam ga videla mnogo pre tebe...“

Ona ostavi cipele na podijumu, otključa vrata prodavnice i izlete na ulicu.

* * *

Kad se gospodin Zimur vratio u prodavnicu, zatekao je Stenlija kako sedi sam na podijumu sa parom cipela u ruci.

„Gospođica Volš je otišla?“, upita začuđeno.

„Da“, odgovori mu Stenli, „ali ne brinite, vratiće se, verovatno ne danas, ali će se vratiti.“

Gospodin Zimur ispusti kutiju koju je držao u rukama. Stenli je podiže i pruži mu je.

„Delujete očajno. Hajde, pomoći ću vam da pospremite, a onda vas vodim na kafu. Ili na čaj, ako to više volite.“

* * *

Tomas pređe vrhovima prstiju preko Džulijinih. usana i poljubi je u kapke.

„Pokušao sam da ubedim samog sebe kako mogu da živim bez tebe, ali kao što vidiš, ne mogu.“

„A Afrika? Tvoje reportaže? Šta će reći Knap?“

„Zašto bih putovao po svetu i izveštavao o istini o drugim ljudima ako lažem samog sebe? Zašto bih išao od zemlje do zemlje ako žena koju volim nije tamo?“

„Onda neću više ništa da te pitam, pozeleo si mi dobar dan na najbolji mogući način“, reče Džulija i podiže se na vrhove prstiju.

Poljubiše se. Njihov poljubac je potrajao, bio je nalik na poljubac dvoje ljubavnika koji se toliko vole da zaboravljaju na ostatak sveta.

„Kako si me pronašao?“, upita Džulija šćućurena u Tomasovom naručju.

„Pošto sam te tražio dvadeset godina, nije mi bilo teško da te pronađem u prizemlju zgrade u kojoj stanuješ“, odgovori joj on.

„Osamnaest! Ali i to je, veruj mi, bilo dovoljno dugo!“ Džulija ga ponovo poljubi.

„A šta je tebe, Džulija, navelo da dođeš u Berlin?“

„Rekla sam ti već, kad sam videla tvoj portret kod jedne ulične slikarke, to je bio znak koji mi je sudbina poslala.“

„Ja nikada nisam naručio svoj portret.“

„Ma naravno da jesi, to je bilo tvoje lice, tvoje oči, tvoja usta, čak je i rupica na bradi bila ista.“

„A gde se nalazio crtež tog muškarca koji toliko liči na mene?“

„U staroj montrealskoj luci.“

„Pa ja nikad nisam bio u Montrealu...“

Džulija podiže pogled. Jedan oblak je prelazio preko njujorškog neba. Kad je videla kakav oblik poprima, ona se nasmeši.

„Nedostajće mi na neki čudan način.“

„Ko to?“

„Otac. Dođi, hajde da se prošetamo, hoću da ti pokažem svoj grad.“

„Bosa si!“

„To sad uopšte više nije važno“, odgovori Džulija.

- ¹ Engl.: Preživeću. (Prim. prev.)
- ² Njujorška četvrt ranije poznata po klanicama. (Prim. prev.)
- ³ Engl.: pogranični kontrolni punkt. (Prim. prev.)
- ⁴ Nem.: Ja sam Berlinac! Rečenica kojom se Džon F. Kenedi 1963. godine obratio Berlincima. (Prim. prev.)
- ⁵ Spomen-crkva cara Vilhelma. (Prim. prev.)
- ⁶ Nem.: Gospođica. (Prim. prev.)
- ⁷ Engl.: Članica plesne trupe *Bluebell Girls*, koju je 1932. osnovala irska balerina Blubel Keli Lajbovici, a koja i dan-danas nastupa u pariskom *Lidu*. (Prim. prev.)
- ⁸ Vrsta sicilijanskog sladoleda koji se pravi sa vodom, a ne sa mlekom. (Prim. prev.)
- ⁹ Nem.: Brzo, brzo. (Prim. prev.)